ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ORTA ANADOLU ERKEN TUNÇ ÇAĞI KÜLTÜRLERİ İÇERİSİNDE HARHAR DERESİ YERLEŞİMİ

Yunus EKİM

Tez Danışmanı

Prof. Dr. S. Yücel ŞENYURT

DOKTORA TEZİ

ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI

ARKEOLOJİ BİLİM DALI

TEMMUZ 2024

ankara
HBM

ORTA ANADOLU ERKEN TUNÇ ÇAĞI KÜLTÜRLERİ İÇERİSİNDE HARHAR DERESİ YERLEŞİMİ

Yunus EKİM

DOKTORA TEZİ

ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI

ARKEOLOJİ BİLİM DALI

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TEMMUZ 2024

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

(Yunus EKİM)

(30.07.2024)

TEZ ONAY SAYFASI

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Arkeoloji Programı Doktora öğrencisi tarafından hazırlanan Orta Anadolu Erken Tunç Çağı Kültürleri İçerisinde Harhar Deresi Yerleşimi Başlıklı tez çalışması 30/07/2024 tarih ve saatinde yapılan tez savunma sınavında aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ olarak KABUL edilmiştir.

	Kabul	Ret
Başkan : Prof. Dr. Ayşegül AKYURT /HÜ	☒	☐
Üye : Prof. Dr. Süleyman Yücel ŞENYURT / AHBV	☒	☐
Üye: Doç. Dr. Atakan AKÇAY / AHBV	☒	☐
Üye: Doç. Dr. Murat TÜRKTEKİ / BSE	☒	☐
Üye : Dr. Öğrt. Üyesi Leyla YORULMAZ / AHBV	☒	☐

Orta Anadolu Erken Tunç Çağı Kültürleri İçerisinde Harhar Deresi Yerleşimi
(Doktora Tezi)

Yunus EKİM

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
Temmuz 2024

ÖZET

Ankara-Niğde Otoyol Projesi, ÇSED (Çevresel ve Sosyal Etki Değerlendirme) çalışmalarında tespit edilen Harhar Deresi Yerleşimi Orta Anadolu'da Erken Tunç Çağı II (MÖ 2700-2400)

Erken Tunç Çağı II zamansal sürecinde var olmuş kırsal nitelikler gösteren tek tabakalı bir yerleşimdir. Orta Anadolu'da özellikle de Ankara kültür bölgesi için önemli bir yerleşim alanıdır. Harhar Deresi'nde 2018-2019 yıllarında gerçekleştirilen kurtarma kazılarından elde edilen Erken Tunç Çağı arkeolojik materyalleri kümülatif olarak değerlendirilerek Harhar Deresi Yerleşimi'nin kronolojisi ortaya konmuştur. Açığa çıkarılan materyallerin göreceli olarak değerlendirilmesi sonucunda Harhar Deresi Yerleşimi'nin Erken Tunç Çağı II (MÖ 2700-2400) zamansal süreci içerisinde iskan edildiği belirlenmiştir. Zorunlu bir alt yapı projesi çerçevesinde tespit edilen küçük ölçekli, kırsal özellikleriyle ön planda olan Harhar Deresi Yerleşimi, yüzey araştırmalarında tespit edilen diğer kırsal yerleşimlerden farklı olarak tüm mimari özelliklerinin ve buluntuların tanımlanabileceği şekilde açığa çıkarılmıştır. Harhar Deresi ölçeği bakımından küçük bir yerleşim olsa da açığa çıkarılan mimarisi ve küçük buluntuları ile Orta Anadolu Erken Tunç Çağı kırsal yerleşimlerinin tanımlanabilmesi ve bir literatür oluşturması bakımından önemlidir. Şimdiye kadar sadece yüzey araştırmalarında tespit edilebilen kırsal yerleşimler, Harhar Deresi'ndeki mimari yapı ve planlar ile Orta Anadolu Erken Tunç Çağı kırsal yerleşim modelinin ortaya çıkarılması için başlangıç olabilecek niteliktedir.

BilimKodu	:	118002
Anahtar Kelimeler	:	Erken Tunç Çağı, Kırsal Yerleşim, Mimari, Orta Anadolu, Seramik
Sayfa Adedi	:	284
Tez Danışmanı	:	Prof. Dr. S. Yücel ŞENYURT

Harhar Deresi Settlement in the Early Bronze Age Cultures of Central Anatolia
(Ph. D. Thesis)

Yunus EKİM
ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY
THE INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES
July 2024
ABSTRACT

The Harhar Deresi Settlement, identified during the Environmental and Social Impact Assessment (ESIA) studies of the Ankara-Niğde Motorway Project, is a single-layer settlement exhibiting rural characteristics that existed during the Early Bronze Age II (2700-2400 BC) in Central Anatolia. This settlement is particularly significant for the Ankara cultural region in Central Anatolia. Archaeological materials from the Early Bronze Age, obtained from the rescue excavations conducted at Harhar Deresi in 2018-2019, have been cumulatively evaluated to establish the chronology of the Harhar Deresi Settlement. The relative evaluation of the uncovered materials indicates that the Harhar Deresi Settlement was inhabited during the Early Bronze Age II (2700-2400 BC). This small-scale settlement, identified within the framework of a mandatory infrastructure project, stands out for its rural characteristics and has been fully uncovered in such a way that all architectural features and findings can be identified. Despite its small scale, the Harhar Deresi Settlement is significant for defining rural settlements of the Early Bronze Age in Central Anatolia and for contributing to the literature. Until now, rural settlements could only be identified through surface surveys; the architectural structures and plans found at Harhar Deresi can serve as a starting point for unveiling the rural settlement model of the Early Bronze Age in Central Anatolia.

Science Code	:	118002
Key Words	:	Early Bronze Age, Rural Settlement, Architecture, Central Anatolia, Ceramic
Page Number	:	284
Supervisor	:	Prof. Dr. S. Yücel ŞENYURT

TEŞEKKÜR

Hayatımın son 25 yılına yön veren ailemin bir parçası ve saygıdeğer büyüğüm, değerli bilim insanı Prof. Dr. Süleyman Yücel ŞENYURT'a yine ailemin bir diğer üyesi olan ve benden desteğini hiç eksik etmeyen kardeşim, değerli bilim insanı Prof. Dr. Atakan AKÇAY'a, tez sürecinde yapıcı eleştirileriyle önemli ölçüde destek olan değerli bilim insanı Prof. Dr. Ayşegül AYKURT teşekkürlerimi ayrıyeten sunarım.

Tez sürecime sonradan dahil olsa da önemli katkılar sunan, Camihöyük ve Ovaören kazılarında beraber çalışıp ter döktüğüm değerli arkadaşım Dr. Öğrt. Üyesi Leyla YORULMAZ'a,

Doktora sürecinin başından sonuna kadar tüm sorunlarıyla uğraşıp verdiği sonsuz destekle grubu sürekli ayakta tutan değerli arkadaşım Seda KARA'ya,

Doktora süresince sağladığı sınırsız kütüphane, literatür, dostluk ve arkadaşlık desteğiyle daha uzun yıllar beraber çalışacağımız Dr. Semih Yaşar ÇİZİKCİ'ye,

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Öğretim Üyesi ve Acemhöyük Kazı Başkanı Prof. Dr. Yalçın KAMIŞ'a,

Konya Müzesi uzmanı Mehmet Ali ÇELEBİ ve Anadolu Medeniyetleri Müzesi uzmanları Murat YILDIRIM ve Sinan DURMUŞ'a,

Bu süreçte verdikleri destekten ötürü "Regio Cultural Heritage Management Consultancy" ailesi çalışanlarından H. Uğur DAĞ, Kılıçhan SEVMEN, A.Halim ÖZATAY'a ve de verdiği teknik destekle teze can veren kardeşim Serkan AKDEMİR'e,

Tüm bu zorlu süreci beraber geçirdiğim, benim için sonsuz değere haiz güzel eşim Selvişan EKİM'e,

Uzun doktora sürecinde hayatlarının altı yılını bana vermek zorunda kalan oğullarım Oğuzhan EKİM ve Göktuğ EKİM'e teşekkürlerimi bir borç bilirim...

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET iv
ABSTRACT v
İÇİNDEKİLER vii
HARİTALARIN LİSTESİ x
ŞEKİLLERİN LİSTESİ xi
TABLO LİSTESİ xiii
GRAFİK LİSTESİ xiv
LEVHALAR LİSTESİ xv
FOTOĞRAF LİSTESİ xviii
KISALTMALAR xix
1. GİRİŞ 1
2. COĞRAFİ VE TARİHİ ARKA PLAN 5
2.1. Konum ve Yerleşim Özellikleri 5
2.2. Araştırma Tarihçesi 8
2.3. Stratigrafik ve Tarihsel Düzlemde Harhar Deresi Yerleşimi 9
2.4. Bölge Tarihi Coğrafyası 11
3. HARHAR DERESİ ERKEN TUNÇ ÇAĞI MİMARİSİ 13
3.1. Topoğrafya Mimari Yapılaşma İlişkisi 13
3.2. Malzeme ve Teknik 14
3.2.1. Mimaride Kullanılan Malzemeler 14
3.2.1.1. Taş 15
3.2.1.2. Kerpiç 16
3.2.1.3. Çamur Harç 17
3.2.2. İnşa Teknikleri 17
3.2.2.1. Duvarlar 18
3.3. Yapı ve Plan Özellikleri 19
3.4. Değerlendirme 21
4. HARHAR DERESİ ERKEN TUNÇ ÇAĞI MEZARLARI 25
4.1. Mezar Mimarisi ve Tipleri 26
4.1.1. Basit Toprak Mezarlar 26
4.1.2. Seramik Parçaları ile Kaplı Mezarlar 26
4.1.3. Çömlek/Küp Mezar 27
4.1.4. Moloz Taşlarla Oluşturulmuş Sandık Mezarlar 28
4.2. Mezar Buluntuları 29
4.3. Ölü Gömme Adetleri 31
5. HARHAR DERESİ ERKEN TUNÇ ÇAĞI SERAMİKLERİ 33

5.1. Seramik Grupları ... 33
5.1.1. Kalın Astarlı ve Perdahlı İnce Nitelikteki Seramik Grubu 1 ... 35
5.1.1.1. Kırmızı Astarlı ve Perdahlı Seramik Grubu 1A ... 35
5.1.1.2. Kahverengi Astarlı ve Perdahlı Seramik Grubu 1B ... 36
5.1.1.3. Alacalı Astarlı ve Perdahlı Seramik Grubu 1C ... 36
5.1.2. Kalın Astarlı ve Perdahlı Kaba Nitelikteki Seramik Grubu 2 ... 37
5.1.2.1. Kırmızı-Kahverengi Astarlı ve Perdahlı Kaba Seramik Grubu 2A ... 37
5.1.2.2. Devetüyü Kaba Seramik Grubu 2B ... 38
5.1.2.3. Alacalı Kaba Seramik Grubu 2 C ... 39
5.1.3. Koyu Yüzeyli Seramik Grubu 3 ... 39
5.1.3.1. Siyah Yüzeyli Seramik Grubu 3 A ... 39
5.1.3.2. Gri Yüzeyli Seramik Grubu 3 B ... 40
5.1.4. İç Yüzeyi Koyu Renk Astarlı Seramik Grubu 4 ... 41
5.1.5. Alacalı Kaba Seramik Grubu (Tepsi) 5 ... 41
5.2. Seramik Formları ... 42
5.2.1. Bardaklar ... 42
5.2.1.1. Bardak Tip 1 ... 43
5.2.1.2. Bardak Tip 2 ... 43
5.2.1.3. Bardak Tip 3 ... 43
5.2.2. Fincanlar ... 43
5.2.2.1. Fincan Tip 1 ve Fincan Tip 2 ... 44
5.2.2.2. Fincan Tip 3 ... 45
5.2.2.3. Fincan Tip 4 ... 45
5.2.2.4. Fincan Tip 5 ... 46
5.2.3. Maşrapalar ... 46
5.2.3.1. Maşrapa Tip 1 ... 46
5.2.3.2. Maşrapa Tip 2 ... 47
5.2.3.3. Maşrapa Tip 3 ... 47
5.2.3.4. Maşrapa Tip 4 ... 47
5.2.4. Çanaklar ... 48
5.2.4.1. Çanak Tip 1 ... 48
5.2.4.2. Çanak Tip 2 ... 49
5.2.4.3. Çanak Tip 3 ... 50
5.2.5. Süzgeçler ... 51
5.2.6. Leğenler ... 51
5.2.7. Çömlekler ... 52
5.2.7.1. Çömlek Tip 1 ... 52
5.2.7.2. Çömlek Tip 2 ... 52
5.2.8. Testiler ... 52
5.2.8.1. Testi Tip 1 ... 53
5.2.8.2. Testi Tip 2 ... 53
5.2.8.3. Testi Tip 3 ... 53
5.2.9. Tepsiler ... 55
5.2.10. Kaideli Kaplar ... 56
5.2.11. Kaşık ... 56
5.3. Seramiklerin Değerlendirilmesi ... 56
6. HARHAR DERESİ ERKEN TUNÇ ÇAĞI KÜÇÜK BULUNTULARI ... 61

6.1. Seyyar Ocak Ayakları 61
6.2. Ağırşaklar ve Tezgâh Ağırlıkları 61
6.3. Kulak Tıkaçları 62
6.4. Hayvan Figürini 64
6.5. Mühürler 64
6.6. Kemik/Boynuz Çekiç, Balta, Bız 65
6.7. Sürtmetaş Aletler 65
6.8. Yontmataş Aletler 68
6.9. Küçük Buluntuların Değerlendirilmesi 69
7. HARHAR DERESİ BULUNTULARININ MEKANSAL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ 71
8. SONUÇ 77
KAYNAKLAR 81
KATALOG 93
HARİTALAR 159
EKLER 165
EK-1. ŞEKİLLER 165
EK-2. TABLO VE GRAFİKLER 180
EK-3. LEVHALAR 198
EK-4 FOTOĞRAFLAR 269
ÖZGEÇMİŞ 279

HARİTALARIN LİSTESİ

Sayfa

Harita 1. Harhar Deresi Yerleşimi ve Çevresinin Topografik Haritası 158

Harita 2. Harhar Deresi Yerleşimi ve Çevresinin İdari ve Fiziki Haritası 158

Harita 3. Harhar Deresi Yerleşimi ve Çevresindeki Önemli Arkeolojik Alanlar Haritası 159

Harita 4. Tuz Gölü ve Çevresi Toprak Haritası 159

Harita 5. Tuz Gölü ve Çevresi Paleolimnolojik ve Paleoklimatolojik Çalışma Haritası 160

Harita 6. Tuz Gölü ve Çevresi Jeolojik Dönem Haritası 160

Harita 7. Tuz Gölü ve Çevresi Jeolojik Tabakalanma Haritası 161

Harita 8. Tuz Gölü ve Çevresi Diri Fay Haritası 161

Harita 9. Harhar Deresi Yerleşimi Çevresinde 1926 yıllında Hans Henning von der Osten Tarafından Tespit Edilen Alanlar 162

Harita 10. Tez Çalışmasında Adı Geçen Erken Tunç Çağı Merkezleri 162

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Sayfa

EK-1. Şekil 1. Harhar Deresi Yerleşimi Genel Mimari Plan Çizimi 163

EK-1. Şekil 2. Harhar Deresi Yerleşimi Genel Mimari Krokisi 164

EK-1. Şekil 3. Harhar Deresi Yerleşimi Mekansal Analiz Çerçevesinde Hazırlanan K1 Numaralı Kompleks Yapısının Buluntu Diyagramı 165

EK-1. Şekil 4. Harhar Deresi Yerleşimi Mekansal Analiz Çerçevesinde Hazırlanan K2 Numaralı Kompleks Yapısının Buluntu Diyagramı 166

EK-1. Şekil 5. Harhar Deresi Yerleşimi Mekansal Analiz Çerçevesinde Hazırlanan Depo Yapı Grubunun Buluntu Diyagramı 167

EK-1. Şekil 6. Harhar Deresi Yerleşimi M 1 Mezarı Mimari Plan Çizimi ve Fotoğrafı 168

EK-1. Şekil 7. Harhar Deresi Yerleşimi M 2 Mezarı Mimari Plan Çizimi ve Fotoğrafı 169

EK-1. Şekil 8. Harhar Deresi Yerleşimi M 3 Mezarı Mimari Plan Çizimi ve Fotoğrafı 170

EK-1. Şekil 9. Harhar Deresi Yerleşimi M 4 Mezarı Mimari Plan Çizimi ve Fotoğrafı 171

EK-1. Şekil 10. Harhar Deresi Yerleşimi M 5 Mezarı Mimari Plan Çizimi ve Fotoğrafı 172

EK-1. Şekil 11. Harhar Deresi Yerleşimi M 6 Mezarı Mimari Plan Çizimi ve Fotoğrafı 173

EK-1. Şekil 12. Harhar Deresi Yerleşimi M 7 Mezarı Mimari Plan Çizimi ve Fotoğrafı 174

EK-1. Şekil 13. Harhar Deresi Yerleşimi M 8 Mezarı Mimari Plan Çizimi ve Fotoğrafı 175

EK-1. Şekil 14. Harhar Deresi Yerleşimi M 9 Mezarı Mimari Plan Çizimi ve Fotoğrafı 176

EK-1. Şekil 15. Harhar Deresi Yerleşimi M 6 Mezarı ve Buluntusu 177

EK-1. Şekil 16. Harhar Deresi Yerleşimi M 3 Mezarı ve Buluntusu 177

TABLO LİSTESİ

Sayfa

EK-2. Tablo 1. Kırmızı Astarlı ve Perdahlı Seramik Grubu 1A Tanım Tablosu 178

EK-2. Tablo 2. Kahverengi Astarlı ve Perdahlı Seramik Grubu 1B Tanım Tablosu 179

EK-2. Tablo 3. Alacalı Astarlı ve Perdahlı Seramik Grubu 1C Tanım Tablosu 180

EK-2. Tablo 4. Kırmızı-Kahverengi Astarlı ve Perdahlı Kaba Seramik Grubu 2A Tanım Tablosu 181

EK-2. Tablo 5. Devetüyü Kaba Seramik Grubu 2B Tanım Tablosu 182

EK-2. Tablo 6. Alacalı Kaba Seramik Grubu 2 C Tanım Tablosu 183

EK-2. Tablo 7. Siyah Yüzeyli Seramik Grubu 3 A Tanım Tablosu 184

EK-2. Tablo 8. Gri Yüzeyli Seramik Grubu 3 B Tanım Tablosu 185

EK-2. Tablo 9. İç Yüzeyi Koyu Renk Astarlı Seramik Grubu 4 Tanım Tablosu 186

EK-2. Tablo 10. Alacalı Kaba Seramik Grubu (Tepsi) 5 Tanım Tablosu 187

EK-2. Tablo 11. Harhar Deresi Yerleşimi Seramik Tip Tablosu 188

EK-2. Tablo 12. Harhar Deresi Yerleşimi Seramik Tip Tablosu 189

GRAFİK LİSTESİ

Sayfa

EK-2. Grafik 1. Seramik Hamur Grubu Sayısal Dağılımı ve Yoğunluk Grafiği 190

EK-2. Grafik 2. Harhar Deresi Yerleşimi Kırmızı Astarlı ve Perdahlı Seramik Grubu'nun (1A) Kap Tipleri Üzerindeki Yoğunluk Dağılımı Grafiği 190

EK-2. Grafik 3. Harhar Deresi Yerleşimi Kahverengi Astarlı ve Perdahlı Seramik Grubu'nun (1B) Kap Tipleri Üzerindeki Yoğunluk Dağılımı Grafiği 191

EK-2. Grafik 4. Harhar Deresi Yerleşimi Alacalı Astarlı ve Perdahlı Seramik Grubu'nun (1C) Kap Tipleri Üzerindeki Yoğunluk Dağılımı Grafiği 191

EK-2. Grafik 5. Harhar Deresi Yerleşimi Kırmızı- Kahverengi Astarlı ve Perdahlı Kaba Seramik Grubu 2A Kap Tipleri Üzerindeki Yoğunluk Dağılımı Grafiği 192

EK-2. Grafik 6. Harhar Deresi Yerleşimi Devetüyü Kaba Seramik Grubu 2B Kap Tipleri Üzerindeki Yoğunluk Dağılımı Grafiği 192

EK-2. Grafik 7. Harhar Deresi Yerleşimi Alacalı Kaba Seramik Grubu 2C Kap Tipleri Üzerindeki Yoğunluk Dağılımı Grafiği 193

EK-2. Grafik 8. Harhar Deresi Yerleşimi Siyah Yüzeyli Seramik Grubu 3A Kap Tipleri Üzerindeki Yoğunluk Dağılımı Grafiği 193

EK-2. Grafik 9. Harhar Deresi Yerleşimi Gri Yüzeyli Seramik Grubu 3B Kap Tipleri Üzerindeki Yoğunluk Dağılımı Grafiği 194

EK-2. Grafik 10. İç Yüzeyi Koyu Renk Astarlı Seramik Grubu 4 Kap Tipleri Üzerindeki Yoğunluk Dağılımı Grafiği 194

EK-2. Grafik 11. Alacalı Kaba Seramik Grubu (Tepsi) 5 Kap Tipleri Üzerindeki Yoğunluk Dağılımı Grafiği 195

EK-2. Grafik 12. Seramik Tiplerinin Sayısal Dağılımı ve Yoğunluk Grafiği 195

LEVHALAR LİSTESİ

		Sayfa
EK-3. Levha 1.	Harhar Deresi Yerleşimi Bardak Tip 1 Örnekleri	196
EK-3. Levha 2.	Harhar Deresi Yerleşimi Fincan Tip 1a Örnekleri	197
EK-3. Levha 3.	Harhar Deresi Yerleşimi Fincan Tip 1a Örnekleri	198
EK-3. Levha 4.	Harhar Deresi Yerleşimi Fincan Tip 1a Örnekleri	199
EK-3. Levha 5.	Harhar Deresi Yerleşimi Fincan Tip 1a Örnekleri	200
EK-3. Levha 6.	Harhar Deresi Yerleşimi Fincan Tip 1b Örnekleri	201
EK-3. Levha 7.	Harhar Deresi Yerleşimi Fincan Tip 1b Örnekleri	202
EK-3. Levha 8.	Harhar Deresi Yerleşimi Fincan Tip 1b Örnekleri	203
EK-3. Levha 9.	Harhar Deresi Yerleşimi Fincan Tip 1b Örnekleri	204
EK-3. Levha 10.	Harhar Deresi Yerleşimi Fincan Tip 2a Örnekleri	205
EK-3. Levha 11.	Harhar Deresi Yerleşimi Fincan Tip 2a Örnekleri	206
EK-3. Levha 12.	Harhar Deresi Yerleşimi Fincan Tip 2a Örnekleri	207
EK-3. Levha 13.	Harhar Deresi Yerleşimi Fincan Tip 2b Örnekleri	208
EK-3. Levha 14.	Harhar Deresi Yerleşimi Fincan Tip 2b Örnekleri	209
EK-3. Levha 15.	Harhar Deresi Yerleşimi Fincan Tip 3 Örnekleri	210
EK-3. Levha 16.	Harhar Deresi Yerleşimi Fincan Tip 4 Örnekleri	211
EK-3. Levha 17.	Harhar Deresi Yerleşimi Fincan Tip 5a-5b Örnekleri	212
EK-3. Levha 18.	Harhar Deresi Yerleşimi Maşrapa Tip 1a Örnekleri	213
EK-3. Levha 19.	Harhar Deresi Yerleşimi Maşrapa Tip 1a Örnekleri	214
EK-3. Levha 20.	Harhar Deresi Yerleşimi Maşrapa Tip 1b Örnekleri	215
EK-3. Levha 21.	Harhar Deresi Yerleşimi Maşrapa Tip 2 Örnekleri	216
EK-3. Levha 22.	Harhar Deresi Yerleşimi Maşrapa Tip 3 Örnekleri	217
EK-3. Levha 23.	Harhar Deresi Yerleşimi Maşrapa Tip 4 Örnekleri	218
EK-3. Levha 24.	Harhar Deresi Yerleşimi Çanak Tip 1a Örnekleri	219

EK-3. Levha 25. Harhar Deresi Yerleşimi Çanak Tip 1a Örnekleri 220
EK-3. Levha 26. Harhar Deresi Yerleşimi Çanak Tip 1a Örnekleri 221
EK-3. Levha 27. Harhar Deresi Yerleşimi Çanak Tip 1b Örnekleri 222
EK-3. Levha 28. Harhar Deresi Yerleşimi Çanak Tip 1b Örnekleri 223
EK-3. Levha 29. Harhar Deresi Yerleşimi Çan232k Tip 1b Örnekleri 224
EK-3. Levha 30. Harhar Deresi Yerleşimi Çanak Tip 1b Örnekleri 225
EK-3. Levha 31. Harhar Deresi Yerleşimi Çanak Tip 1b Örnekleri 226
EK-3. Levha 32. Harhar Deresi Yerleşimi Çanak Tip 2a Örnekleri 227
EK-3. Levha 33. Harhar Deresi Yerleşimi Çanak Tip 2a Örnekleri 228
EK-3. Levha 34. Harhar Deresi Yerleşimi Çanak Tip 2a Örnekleri 229
EK-3. Levha 35. Harhar Deresi Yerleşimi Çanak Tip 2a Örnekleri 230
EK-3. Levha 36. Harhar Deresi Yerleşimi Çanak Tip 2a Örnekleri 231
EK-3. Levha 37. Harhar Deresi Yerleşimi Çanak Tip 2b Örnekleri 232
EK-3. Levha 38. Harhar Deresi Yerleşimi Çanak Tip 3a-3b Örnekleri 233
EK-3. Levha 39. Harhar Deresi Yerleşimi Süzgeç Örnekleri 234
EK-3. Levha 40. Harhar Deresi Yerleşimi Leğen Örnekleri 235
EK-3. Levha 41. Harhar Deresi Yerleşimi Çömlek Tip 1 Örnekleri 236
EK-3. Levha 42. Harhar Deresi Yerleşimi Çömlek Tip 1 Örnekleri 237
EK-3. Levha 43. Harhar Deresi Yerleşimi Çömlek Tip 1 Örnekleri 238
EK-3. Levha 44. Harhar Deresi Yerleşimi Çömlek Tip 1 Örnekleri 239
EK-3. Levha 45. Harhar Deresi Yerleşimi Çömlek Tip 2 Örnekleri 240
EK-3. Levha 46. Harhar Deresi Yerleşimi Testi Tip 1a Örnekleri 241
EK-3. Levha 47. Harhar Deresi Yerleşimi Testi Tip 1a Örnekleri 242
EK-3. Levha 48. Harhar Deresi Yerleşimi Testi Tip 1b Örnekleri 243
EK-3. Levha 49. Harhar Deresi Yerleşimi Testi Tip 1b Örnekleri 244
EK-3. Levha 50. Harhar Deresi Yerleşimi Testi Tip 1b Örnekleri 245

EK-3. Levha 51. Harhar Deresi Yerleşimi Testi Tip 1b Örnekleri 246

EK-3. Levha 52. Harhar Deresi Yerleşimi Testi Tip 1b Örnekleri 247

EK-3. Levha 53. Harhar Deresi Yerleşimi Testi Tip 2 Örnekleri 248

EK-3. Levha 54. Harhar Deresi Yerleşimi Testi Tip 3 Örnekleri 249

EK-3. Levha 55. Harhar Deresi Yerleşimi Kaide Örnekleri 250

EK-3. Levha 56. Harhar Deresi Yerleşimi Tepsi ve Kaşık Örnekleri 251

EK-3. Levha 57. Harhar Deresi Yerleşimi Mühür Baskılı Seyyar Ocak Ayağı Örneği 252

EK-3. Levha 58. Harhar Deresi Yerleşimi Seyyar Ocak Ayağı Örnekleri 253

EK-3. Levha 59. Harhar Deresi Yerleşimi Ağırşak Örnekleri 254

EK-3. Levha 60. Harhar Deresi Yerleşimi Tezgah Ağırlığı Örnekleri 255

EK-3. Levha 61. Harhar Deresi Yerleşimi Kulak Tıkacı, Hayvan Figürini ve Damga Mühür Örnekleri 256

EK-3. Levha 62. Harhar Deresi Yerleşimi Kemik Çekiç Örneği 257

EK-3. Levha 63. Harhar Deresi Yerleşimi Kemik Çekiç Örneği 258

EK-3. Levha 64. Harhar Deresi Yerleşimi Kemik Balta Örneği 259

EK-3. Levha 65. Harhar Deresi Yerleşimi Boynuz Çekiç Örneği 260

EK-3. Levha 66. Harhar Deresi Yerleşimi Boynuz Çekiç Örneği 261

EK-3. Levha 67. Harhar Deresi Yerleşimi Boynuz ve Kemik Bız Örnekleri 262

EK-3. Levha 68. Harhar Deresi Yerleşimi Yassı Balta ve Saplı Balta/Çekiç Örnekleri 263

EK-3. Levha 69. Harhar Deresi Yerleşimi Öğütme Taşı Örnekleri 264

EK-3. Levha 70. Harhar Deresi Yerleşimi Ezgi Taşı, Vurgu Taşı ve Bileyi Taşı Örnekleri 265

EK-3. Levha 71. Harhar Deresi Yerleşimi Perdah Taşı ve Dilgi Örnekleri 266

FOTOĞRAF LİSTESİ

Sayfa

EK-4 Fotoğraf 1. Harhar Deresi Yerleşimi Genel Mimari Yapıyı Gösterir Ortofotosu 267

EK-4 Fotoğraf 2. Harhar Deresi Yerleşimi Güneyden Genel Görünümü 268

EK-4 Fotoğraf 3. Harhar Deresi Yerleşimi Doğudan Genel Görünümü 268

EK-4 Fotoğraf 4. Harhar Deresi Yerleşimi Kuzeyden Genel Görünümü 269

EK-4 Fotoğraf 5. Harhar Deresi Yerleşimi Batıdan Genel Görünümü 269

EK-4 Fotoğraf 6. Harhar Deresi Yerleşimi Güneybatıdan Genel Görünümü 270

EK-4 Fotoğraf 7. Harhar Deresi Yerleşimi Depo Yapıları Genel Görünümü 270

EK-4 Fotoğraf 8. Harhar Deresi Yerleşimi Depo Yapıları (H 9 Açması) Detay Görünümü 271

EK-4 Fotoğraf 9. Harhar Deresi Yerleşimi Depo Yapıları (H 8 Açması) Detay Görünümü 271

EK-4 Fotoğraf 10. Harhar Deresi Yerleşimi K 2 Kompleks Yapısı Genel Görünümü 272

EK-4 Fotoğraf 11. Harhar Deresi Yerleşimi K 2 Kompleks Yapısı Saltaşı Taban Döşemesi Detay Görünümü 272

EK-4 Fotoğraf 12. Yapılar içerisindeki Depolama Amaçlı Küpler 273

EK-4 Fotoğraf 13. Yapılar içerisindeki Depolama Amaçlı Küpler 273

EK-4 Fotoğraf 14. Tahrip olmuş Kerpiç Örneği 274

EK-4 Fotoğraf 15. Tahrip olmuş Kerpiç Örneği 274

EK-4 Fotoğraf 16. Sofular Höyük Genel Görünümü 275

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
cm	Santimetre
K	Kompleks
Km	Kilometre
M	Mezar
m	Metre
MÖ	Milattan Önce
T	Tip
SG	Seramik Grubu
yy.	Yüzyıl

1. GİRİŞ

Tez çalışmasının konusunu "Orta Anadolu Erken Tunç Çağı Kültürleri İçerisinde Harhar Deresi Yerleşimi" oluşturmaktadır. Bu kapsamda Ankara Niğde Otoyolu Projesi kültürel miras etki değerlendirme çalışmaları ile ilk tespiti yapılan Harhar Deresi Yerleşimi'nin 2018-2019 yıllarında sondaj/kurtarma kazıları yapılmıştır. Bu kazılar sonucunda yerleşimin tamamı açığa çıkarılmıştır. Tez konusu, bu yerleşimin mimari yapıları, mezarları, küçük buluntuları ve seramik malzemelerinin bir bütün olarak değerlendirilmesi neticesinde oluşturulmuştur.

Çalışmamızın odak noktası göreceli tarihlendirme örnekleri sağlayan seramikler ve küçük buluntular ile yerleşimin niteliğini karakterize eden mimari yapılar birlikte değerlendirilmiştir. Harhar Deresi'nin Orta Anadolu Erken Tunç Çağı kültürleri içerisinde benzeşip ayrıştığı noktaların ele alındığı bu çalışmada, imkân dahilinde mekânsal analizlerle yapı bazında ve kümülatif değerlendirmeler yapılmaya çalışılmıştır. Kısa süreli çalışmalar neticesinde açığa çıkarılan yerleşimin Orta Anadolu Erken Tunç Çağı için ortaya koyacağı hiç şüphesiz en önemli bilimsel veri; Orta Anadolu'da küçük ölçekte kırsal nitelikli bir organizasyona sahip olan bir yerleşimin yakın zamanda kazısının yapılması ve bilim alemine tanıtılmış olmasıdır.

Amaç

Harhar Deresi Yerleşimi'nde açığa çıkarılan arkeolojik materyallerin ele alındığı bu çalışmanın ana amacını, Konya ve Anadolu Medeniyetleri Müzesinde bulunan seramiklerin ve küçük buluntuların özelliklerinin belirlenmesi, bu özelliklerin incelenerek tasnif edilmesi, böylece seramiklerin ve küçük buluntunun genel karakterinin ortaya koyulması oluşturmuştur.

Harhar Deresi'nde gerçekleştirilen kazılar sonucunda açığa çıkarılan mimari yapı kalıntıları, mezarlar, seramik ve küçük buluntuların bağlantılı olarak değerlendirilmesi çalışmamızın bir diğer amacını oluşturmaktadır. Seramiklerin ve küçük buluntuların bulunma kontekslerine bağlı olarak incelemesinde, yerleşimin lazer taramaları neticesinde oluşturulan mimari plan (Ek-1 Şekil 1) ve ortofotolar (Ek-4 Fotoğraf 1) kullanılmıştır. Bu yöntemle mimari yapılardaki tamirat evreleri belirlenerek özellikle seramik buluntuların tarihsel süreçteki stratigrafik gelişimi ve değişimi tespit edilmeye çalışılmıştır.

Harhar Deresi, konum itibariyle Tuz Gölü'nün kuzey ucunda yer alır. Coğrafi konumu, yerleşimin doğudaki Kızılırmak kavsi içerisinde ve Tuz Gölü'nün güneyindeki Erken Tunç Çağı merkezlerine açılan doğal bir yol güzergahı üzerinde yer almasını sağlamıştır. Yine kuzeyde önemli kültür bölgelerinden Ankara'ya yakın Ahlatlıbel, Koçumbeli, Karaoğlan ve Etiyokuşu gibi merkezler ile kuzeybatı istikametinde İçbatı Anadolu'nun önemli merkezlerine coğrafi olarak doğal bağlantıları bulunmaktadır. Yerleşimin böylesi bir konuma sahip olması, açığa çıkarılan arkeolojik materyallerin farklı bölgeler arasındaki bağlantıları aktarabileceği düşünülmüştür. Bu çerçevede, Harhar Deresi'nin Orta Anadolu'da hangi Erken Tunç Çağı kültürlerini etkisi içerisinde kaldığını anlamak için yukarda belirtilen geniş bir coğrafyaya yayılmış arkeolojik merkezlerde, arkeolojik materyaller üzerinden göreceli olarak karşılaştırılmıştır. Çalışmanın nihai amacı ise teknik özellikleri netleştirilen ve arkeolojik merkezlerle göreceli olarak karşılaştırılan arkeolojik materyallerin Orta Anadolu'da aynı döneme tarihlenen diğer yerleşimlerle bağlantı kurulması oluşturmuştur. Bu bağlantılar ile, Erken Tunç Çağı II tarihsel sürecine yerleştirilen küçük ölçekli, kırsal nitelikteki Harhar Deresi'nin farklı bölgeler arasındaki kültürel ilişkileri anlaşılması açısından önemlidir.

Kapsam ve Yöntem

Harhar Deresi'nin Erken Tunç Çağı II'ye ilişkin verileri alanın genelinden elde edilmiştir. Mimari kalıntılar, yerleşimin tarihsel sürecine uygun biçimde "Harhar Deresi Erken Tunç Çağı Mimarisi" başlığını taşıyan 3. Bölümde tanıtılmıştır. Bu bölümde topoğrafya ile mimari yapılaşma ilişkisi ele alınarak, yapılarda kullanılan malzeme ve teknikler detaylı olarak tanımlanmıştır. Böylece Harhar Deresi mimarisinin yapı ve plan özellikleri ortaya konmuştur.

Harhar Deresi'nde yerleşim genelinde açığa çıkarılan mezarlar "Harhar Deresi Erken Tunç Çağı Mezarları" başlığını taşıyan 4. Bölümde tanıtılmıştır. Mezarların mimari yapıları ve tiplerinin anlatıldığı bu bölümde mezarlara yapılan gömü biçimleri ile mezarlara bırakılan mezar hediyeleri üzerinden ölü gömme gelenekleri hakkında çıkarımlar yapılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın "Harhar Deresi Erken Tunç Çağı Seramikleri" başlığını taşıyan 5. Bölümü seramik malzemenin sınıflandırılmasına ilişkin bölümdür. Bu bölüm, seramik grupları ve seramik formları olarak iki alt başlığa ayrılarak incelenmiştir. İlk olarak seramik

grupları başlığı altındaki bölümde, seramiklerin hamursal nitelikleri ve yüzey özelliklerine göre sınıflandırılarak elde edilen veriler çeşitli istatiksel tablolara dönüştürülerek verilmiştir. Seramik gruplarından bölgeler arası ilişkileri gösterebilecek nitelikte olanların karşılaştırılmalarına ilişkin değerlendirme de bu başlık içerisinde verilmiştir. Seramik gruplarına göre değerlendirilen tüm parçalar arasından tanıtılması gerekli parçalar seçilerek tekil olarak katalog bölümünde yüzey ve hamur özellikleri ile birlikte levha numaraları, seramik grubu, açma ve ölçüleri belirtilmiştir. Seramiklerin tanımlanmasında Munsell[1] renk kataloğu kullanılarak renk açısından tutarlılık sağlanmıştır.

Tez çalışması kapsamında, 179 adet tam ve tama yakın kap ile 363 adet profil veren parça değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Seramik grupları ve seramik formları bunlar üzerinden belirlenerek değerlendirilmiştir. Ancak levha ve katalog bölümlerinde tam ve tama yakın kaplar verilirken geriye kalan 363 profil veren parça sayısal ve yoğunluk anlamında istatiksel değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Seramik formları başlığı altında çizimleri tamamlanan tam ve tama yakın kapların genel form özellikleri dikkate alınarak tipolojik olarak ayrılmış ve tez çalışmasının "Levhalar" bölümünde yer verilmiştir. Bu bölümünde sunulan parçaların tam form vermesine ve seramik repertuarını temsil edecek şekilde seçilmesine dikkat edilmiştir. Levhalarda sunulmayan parçalar yukarıda belirtildiği üzere istatistik verisi olarak değerlendirilmiştir.

Seramik formlarının belirlenmesinde katı bir tipolojik yaklaşım izlenmemiştir. Genel biçimsel özelliklere dayalı tasnif çalışması sonucunda ana tipler belirlenmiş ve alt tipleri ile birlikte "Seramik Formları" alt başlık altında verilmiştir. Ana tiplerin belirlenmesinden sonra gövde yapısı, kulp, tutamak, dip özellikleri alt tiplerin belirlenmesinde etkili olmuştur (Ek-2 Tablo 11-12).

Seramik formları alt başlığı altında tam ve tama yakın form veren kapların biçimsel özellikleri tanıtılmış ve belirlenen tiplerin diğer arkeolojik yerleşimlerde bulunan benzer örneklerle göreceli olarak karşılaştırılması yapılmıştır.

"Seramiklerin Değerlendirilmesi" alt başlığında, Harhar Deresi Yerleşimi'nin Erken Tunç Çağı kronolojisi tarihsel süreci ortaya konulmaya çalışılmış ve diğer arkeolojik

[1] Munsell CAPSURE Color Matching Tool RM 200.

merkezlerle olan göreceli bağlantıları, seramik buluntular üzerinden gösterilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın "Harhar Deresi Erken Tunç Çağı Küçük Buluntuları" başlığını taşıyan 6. Bölümü yerleşimde açığa çıkarılan küçük buluntuların sınıflandırılıp değerlendirilmesine ilişkin ilişkin bölümdür. Bu bölümde küçük buluntular, işlevsel özellikleri ön planda tutularak tipolojik ayrıştırmaya gidilmiştir. Değerlendirilen her küçük buluntu grubunun yakın ve uzak bölgelerle tipolojik ve işlevsel açıdan rölatif karşılaştırılması yapılarak yerleşimin tarihsel süreci ortaya konulmaya çalışılmıştır.

"Harhar Deresi Buluntularının Mekânsal Açıdan Değerlendirilmesi" başlığını taşıyan 7. Bölüm, tezin önemli dayanak noktalarından birini oluşturmaktadır. Bu bölümde Kırsal nitelikli yapıları ve buluntuları ile ön plana çıkan Harhar Deresi Yerleşimi'nin Erken Tunç Çağı içerisinde zamansal ve mekânsal çözümlemesini yapılmaya çalışılmıştır.

2. COĞRAFİ VE TARİHİ ARKA PLAN

2.1. Konum ve Yerleşim Özellikleri

Harhar Deresi, Ankara İli, Şereflikoçhisar İlçesi, Aktaş Mahallesi sınırları içinde, Tuz Gölü'nün hemen kuzeyinde Cihanbeyli ve Haymana Platoları'nın kesişiminde yer almaktadır (Harita 2). Kuzeyinde Paşa Dağı, güneyinde Cihanbeyli Platosu ve Tuz Gölü ile çevrelenmiş olan yerleşimin genel coğrafi yapısı, çoğu kez mevsimlik dere ve su kaynaklarıyla bölünmüş genel olarak düz, ondüleli ve hafif dalgalı bir topoğrafya gösterir (Harita 1). İki platonun kesişim alanında zengin su kaynaklarına sahip ve nispeten yükseklik farklarının az olduğu bölgede, tarımsal faaliyet açısından zengin alanlar geniş yer tutar. Bölgenin toprak yapısını, ana bileşenlerinde kalker, marn veya marno kalkerinin bulunduğu üçüncü zamanda meydana gelmiş kahverengi ve alüvyal topraklar oluşturur (Harita 4). Bu tip topraklar genellikle yıllık ortalama yağışın 250-400 mm olduğu yıkanmanın sınırlı olduğu alanlarda görülür. Bu topraklarda doğal bitki örtüsü, kekik, yumak, yavşan gibi kısa boylu step bitkilerinden oluşur. Tarihsel süreçte bölgesel yaşam imkanlarının oluşabilmesi için topoğrafya ve jeolojik oluşumların yanında bölge iklimi doğal çevreyi yaşanılabilir kılması gereklidir. Bu bağlamda uygun iklim şartları en önemli faktörü oluşturur. İklimsel olarak Anadolu coğrafyası, Akdeniz iklimli bölgeler ve Akdeniz iklimli olmayan bölgeler (Oseyanık ve Kara iklimli) olarak ikiye ayrılır[2]. Harhar Deresi'nin olduğu bölge, Akdeniz iklimli bölgeler sınıfında değerlendirilir. Bu iklimin genel özellikleri, yağışlarının soğuk olan mevsimlere toplanması, kurak mevsimi yaz olan ve bu yaz kuraklığı maksimum bir yaz sıcaklığı ile uyuşan tropikal dışı bir iklim olmasıdır[3]. Vejetasyon açısından bu iklimin en önemli özelliği az çok belirgin fakat daima mevcut olan bir kurak devrenin bulunması ve çok az miktarda aldığı yaz yağışıdır. Bu kurak devre, Akdeniz vejetasyonu ve aynı zamanda tarım ürünleri açısından da son derece önemli ekolojik bir faktördür [4]. Bu iklim şartları bölgeyi kuru tarım için insanlar açısından cazip kılmaktadır. Ancak tarihsel süreçte yaşanan iklim dalgalanmaları bölgenin vejetasyon yapısının bozulmasına ve insanların bölgeyi terk etmesine sebep olmuş olabilir. Bir bölgede yaşanan iklimsel dalgalanmaların iklim değişikliği olarak değerlendirilebilmesi için ortalama durumunda ve/veya değişkenliğinde sebebine

[2] Coşkun 2011: 20.
[3] Coşkun 2011: 20.
[4] Med – Checklist, http://ww2.bgbm.org/mcl/query.asp (2024).

bakılmaksızın uzun süre gerçekleşen değişiklikler[5] olması gerekir. Bölgenin uzun tarihsel süreç içerisinde geçirdiği iklim değişikliklerini açıklayabilmek adına Orta Anadolu Platosu üzerindeki kapalı bir havza konumunda yer alan Tuz Gölü'nde, Kaoru Kashima, Paleolimnolojik ve Paleoklimatolojik bir dizi çalışma yürütmüştür. Çalışmalar sonucu günümüzden yirmi bin yıl öncesine kadar çeşitli zamanlarda göl suyu seviyelerinde önemli değişikliklerin olduğunu tespit etmiştir. Yapılan araştırmalarda Holosen'de göl seviyesinde önemli miktarda azalmaların olduğunu görülmüştür. Kashima, buna bağlı oluşan teraslar üzerindeki alüvyal çökellerin stratigrafisi belirlemiş ve ana oluşum aşamaları günümüzden yaklaşık 7000- 5500 ve 2500- 2000 yıl öncesine tarihleyebilmiştir. İki ana aşama arasında 4300 ve 3000 yıl öncesine tarihlenen birkaç küçük aşama da belirlenmiştir. Havzadaki su seviyelerindeki dalgalanmaların iklimsel bağlantıları kısmen açıklansa da tarihsel süreçte beşerî hareketliliğin somut yansımaları olan arkeolojik kalıntıların yayılımı Paleolimnolojik ve Paleoklimatolojik çalışmaları destekler niteliktedir. Omura'nın havza çevresinde yaptığı çalışmalarda tespit ettiği arkeolojik kalıntıların konumları, iklimsel kuraklığa bağlı değişen su seviyelerindeki dalgalanmalar neticesinde oluşan jeo-tarihlerle ile paralellik göstermektedir[6]. Omura, Neolitik bulgulara sadece havzanın kenarlarındaki dağlık alanlara doğru rastlarken MÖ 5000'den sonrasına tarihlenen kalıntılara ise insanların kolayca su bulabildikleri yelpaze kenarlarında ve havzanın içlerine kadar rastlamıştır[7] (Harita 5). Havzadan elde edilen Paleolimnolojik ve Paleoklimatolojik veriler Harhar Deresi ölçeğine indirgendiğinde yerleşimin tahmini terkediliş süreciyle günümüzden 4300 ve 3000 yıl öncesine tarihlenen ara aşama jeo-tarihleriyle yaklaşık olarak örtüşür bir tarih elde edilmektedir. Ancak bu dalgalanmanın iklimsel nedenli bir kuraklık sonucu oluştuğu ve bunun yerleşime ne denli etki ettiği konusunda net bir veri bulunmamaktadır.

Harhar Deresi jeolojik yapısını ayrılmamış kuvaterner tabakası oluştur (Harita 6-7). Bölge jeolojisi, genel olarak volkanik kökenli farklı türde taşları bünyesinde barındırmaktadır. Kulu (Konya)-Haymana (Ankara) yöresinde Kulu-Karacadağ volkanitleri olarak adlandırılan volkanik kayaçlar oldukça geniş alanlar kaplamaktadır. Bu volkanitler geniş yayılım yelpazesine sahip andezitik-dasitik lav ve piroklastikler

[5] Palas 2014: 75.
[6] Kashima 2002: 3-20.
[7] Omura 1997: 67-108, Omura 1998: 85-128.

ile az yayılımlı alkali bazalttan trakidasite kadar değişen bileşimdeki lavlardan oluşmaktadır[8]. Harhar Deresi yerleşiminin yapı stoğunun temelini oluşturan bu volkanik kökenli kayaçlar, vadi yamaçlarında yüzeylenmekte ve kolay bulunabilinen bir hammadde olarak kullanılmıştır.

Bölgenin depremselliği üzerine yapılan araştırmalarda, tektonik olarak Harhar Deresi'nin olduğu alan, Orta Anadolu Kıta-İçi Fay Sistemi (Oakifs) içerisinde yer alır. Orta Anadolu Ova Bölgesi üzerinde yapılan sismolojik çalışmalarda çok miktarda bağımsız diri fay sistemi tespit edilmiştir[9] (Harita 8). Bu fay sistemlerinin en önemlilerinden biri olan Tuz Gölü fay zonu[10], kuzeybatıda Paşa Dağı (Harhar Deresi) ile güneydoğuda Bor arasında KB-GD doğrultulu uzanan yaklaşık 220 km uzunluğundadır[11]. Fay zonunun yaşı hakkında farklı görüşler bulunmaktadır[12]. Tuz Gölü fay zonu Geç Kretase[13], Eosen[14], Miyosen[15], ve Kuvaterner[16] yaşlı birimler arasındaki dokunak boyunca içerisinden geçer. Fay zonunun Harhar Deresi'nin de yer aldığı kuzey bölümünün halen diri olduğu bilinmektedir[17]. Fay zonu üzerinde 21.4.1983'de Kulu- Köşker ve 19 Nisan 1938'de Kırşehir-Keskin Depremleri olmak üzere 20 yy.'da iki büyük deprem olduğu bilinmektedir. Tuz Gölü fay zonu üzerinde yapılan Paleosismolojik çalışmalar neticesinde Kuvaterner'de hareket ettiğine işaret eden en az 5 ayrı faylanma olayına (eski deprem izleri) ait izler de tespit edilmiştir[18].

Yerleşimin adını aldığı Harhar Deresi Suyu, fay zonuna paralel olarak güneydoğudan kuzeybatıya doğru, sığ bir vadi içerisinde akar ve benzer nitelikteki sularla birleşip Kızılırmak'a doğru ilerler. Vadinin yukarı çığırı olan güneydoğu bölümü ise Tuz Gölü'ne kadar açılır. Yerleşimin kurulduğu topoğrafya, Harhar Deresinin eğimi az vadisinin güney yamacıdır. Harhar Deresi yerleşimi, tamamen kırsal özellikler gösteren mimari yapılarında çeşitli tamirat evreleri bulunan tek tabakalı bir yerleşimdir. Yerleşimden elde edilen bulgular neticesinde alanın 3 km kuzeybatısında

[8] Asan & Kurt 2008: 33-36, Uguz vd. 1999:10399.
[9] Demirtaş 2019: 1-72.
[10] Beekman 1966: 90-105.
[11] Koçyiğit 2009: 4.
[12] Öztürk vd. 2018: 1049-1053.
[13] Derman, vd. 2000: 1., Görür & Derman 1978:1514., Görür vd.1984: 455-466.
Çemen vd. 639-706, 1999.
[14] Arıkan 1975: 17-38.
[15] Dellaloğlu 1984: 2020.
[16] Demirtaş vd.2011: 2.
[17] Duma vd. 2013: 3.
[18] Demirtaş vd.2011: 11.

yer alan Sofular Höyük'ün bir istasyonu konumunda olduğunu doğrular niteliktedir. Erken Tunç Çağı II'nin zamansal sürecinde kurulup terk edilmiş bu kırsal yerleşimde, açığa çıkarılan depo yapıları, merkezi yerleşim adına zengin tarımsal alanların kontrolü ve üretimin devamlılığı adına yapıldığı söylenebilir. Harhar Deresi'nin tespit edildiği proje kapsamında aynı coğrafyada benzer nitelikte başka yerleşimlerinde olduğu ortaya konmuştur (Harita 3). Harhar Deresi Yerleşimi'nde çalışmaların tamamlanmasının ardından bugün alanın büyük bir bölümü Ankara Niğde Otoyolu altında kalmıştır.

2.2. Araştırma Tarihçesi

Harhar Deresi'nin bulunduğu bölge hakkındaki ilk bilgiler, 1926 yıllında The Oriental Institute'nün Hans Henning von der Osten başkanlığında yürüttüğü Kızılırmak kavsi ve çevresinde yapılan araştırmalar neticesinde elde edilmiştir. Harhar Deresi'nin merkezi yerleşimi konumunda olduğu düşünülen Sofular Höyük ilk olarak bu araştırmalar neticesinde tespit edilmiştir (Harita 9). Osten, höyükten toplanan malzemelerin Kalkolitik Çağ, Erken Tunç Çağı ve yoğun olarak Hitit Dönemine ait olduğundan bahsetmektedir. Çalışmalar esnasında Sofular ile benzer dönemsel özellikler gösteren Suyugüzel Höyük ve Harhar Deresi benzeri başka düz yerleşimler de tespit edilmiştir[19]. Sonrasında 1993 yılında Sachihiro Omura, İç Anadolu'da yürüttüğü yüzey araştırmalarında Harhar Deresi çevresini incelenmiştir. Bu çalışmada Omura, bölgede büyük bir merkez konumundaki Sofular Höyük'ten malzeme grupları toplamıştır. Höyükten toplanan malzeme gruplarını Erken Tunç, Orta Tunç, Geç Tunç ve Demir Çağı'na tarihlemiştir. Demir Çağı malzeme gruplarını Kaman-Kalehöyük IIa katı ile göreceli ilişki kurmuştur. Omura, Harhar Deresinin yakın çevresinde yaptığı araştırmalarda yine yerleşimin 2 km doğusunda benzer yerleşim özellikleri taşıyan Örenlikçeşme Yerleşimi'ni tespit etmiştir. Harhar Deresi vadisi üzerinde yer alan Örenlikçeşme Yerleşimi toplanan malzeme gruplarını ise Roma Dönemi'ne tarihlemiştir. Omura, çalışmalarında Harhar Deresi Yerleşimi'nin 10 km güney doğusunda yine aynı vadi üzerinde Erken Tunç, Orta Tunç, Geç Tunç ve Demir Çağı'na ait malzeme gruplarının olduğu Eski Mezarlık-Akarca yerleşimini de tespit

[19] Osten 1929: 142-143., Osten & Krogman 1937: 419-428.

edilmiştir[20] (Harita 3). 2018 yılında Ankara-Niğde Otoyol Projesi, KMED[21] çalışmaları kapsamında otoyol güzergahı üzerinde yapılan arkeolojik amaçlı yüzey taramalarında Harhar Deresi Vadisi'nde yapılan çalışmalarda, Harhar Deresi ve Harharbeli Yerleşimleri ilk kez tespit edilmiştir. Vadi üzerinde devam eden çalışmalarda Omura'nın yüzey araştırmasında tespit etmiş olduğu Örenlikçeşme ve Eski Mezarlık-Akarca Yerleşimleri proje güzergâhı etki sahası içerisinde bulunmalarından dolayı tekrar ziyaret edilmiş projeden etkilenme durumları araştırılmıştır. Proje kapsamında etkilenme durumları yüksek olan Harhar Deresi Yerleşimi ve Harharbeli Arkeolojik Alanı kurtarma kazıları yapılarak belgeleme çalışmaları tamamlanmıştır. Harhar Deresi Yerleşimi'nin çalışmalar sonucu Erken Tunç Çağı II'de bir merkezin kontrolünde kurulmuş, kırsal özellikler gösteren bir yerleşim/depolama alanı olduğu anlaşılmıştır. Harhar Deresi Suyu'nun kaynağının olduğu alanda tespit edilen Harharbeli Arkeolojik Alanı'nında yapılan çalışmalarda alanın Demir Çağı'nda yerleşim gördüğü ve aynı zamanda Orta Çağ'da mezarlık olarak kullanıldığı anlaşılmıştır. Örenlikçeşme ve Eski Mezarlık-Akarca Yerleşimlerinden toplanan malzeme grupları Omura'yı doğrular niteliktedir. Harhar Deresi gibi düz yerleşim özellikleri gösteren Örenlikçeşme yerleşiminde Omura'nın bulgularına ek olarak Harhar Deresi seramikleriyle benzer Erken Tunç Çağ II seramik gruplarına da rastlanmıştır.

2.3. Stratigrafik ve Tarihsel Düzlemde Harhar Deresi Yerleşimi

Harhar Deresi Yerleşimi, üzerine kurulduğu topografik olarak hafif eğimli vadi yamacında gerçekleştirilen kurtarma kazılarında 26 adet 10x10 m boyutlarında çalışılan açmalarda ana toprak seviyesine kadar inilmiş ve alandaki tüm arkeolojik verilere ulaşılmıştır.

Bu çalışmalarda Harhar Deresi'nde birbirine yakın zamanlı en az üç tamirat evresine sahip 47 adet depo yapısı niteliğinde çeşitli boyutlarda dörtgen mekân ortaya çıkartılmıştır. Yerleşmenin genel mimari planı küçük ölçekli kırsal bir yerleşim dokusuna sahip olduğunu göstermektedir. Birbirinden bağımsız düzende inşa edilmiş görece küçük mekânlar yerleşimin doğu bölümündeki saltaşı tabanlı geniş yapı

[20] Omura 1994: 215-244
[21] REGIO Cultural Heritage Management Consultancy, Ankara-Niğde Otoyolu Projesi Kültürel Miras Etki Değerlendirme Raporu, ERG Otoyol Yatırım ve İşletme A.Ş.

etrafında gelişi güzel konumlandırılmıştır. Bu yapılar birbirine yakın fakat farklı zamanlarda çeşitli tamirat evreleriyle yenilenmiş ve bazılarında boyut değiştirerek girift şekilde tekrar inşa edilmiştir. Bazı yapıların içinde ve hemen dışlarında depolama amaçlı büyük ve orta boyutlu çömlekleri yerleştirdikleri de görülmüştür. Harhar Deresi'nde açığa çıkarılan tüm seramikler el yapımı yapımıdır. Baskın seramik grubunu kırmızı ve tonlarında astarlı, kahverengi hamurlu, iyi açkılıdır. Kalın kırmızı astar, kapların yüzeylerinde çoğunlukla çatlamış şekilde görülmektedir. Kırmızı astarlı seramikler taşçık ve daha yoğun olmak üzere bitkisel katkılıdır. Bu el yapımı kırmızı astarlı seramikler, yayvan veya konik formlu basit çanaklar, dikey ilmek kulplu fincan, basit ağız kenarlı boyunsuz çömlekler gibi çeşitli formlarda karşımıza çıkmaktadır. El yapımı kırmızı astarlı seramikler, hamur, yüzey ve form özellikleri açısından, J. Mellaart ve D. French tarafından tanımlanan Konya Ovası malzemesiyle[22] ve Osten'in Alişar'ın Bakır Çağı olarak tarihlediği 11 ve 7. Tabaka malzemeleriyle benzer niteliklere sahiptir.

Yerleşimde açığa çıkartılan önemli bir buluntu grubunu da mezarlar oluşturmaktadır. Depo yapılarının aralarına ve uygun boş alanlara yapılan mezarların üçü basit toprak mezar, üçü üzeri seramik parçaları ile kaplı mezar, biri çömlek/küp mezar, iki moloz taşlarla oluşturulmuş sandık mezar olmak üzere toplam dokuz adet mezar yapısı açığa çıkarılmıştır. Bu mezarlarla ilişkisi tespit edilen buluntu grupları arasında yer alan seramikler yerleşimin genel seramik geleneğiyle ayrışmaz. Ancak mezarlarda bulunan en önemli buluntu örneği altın bir kulaç tıkacıdır. Yakın merkezler açısından başta Koçumbeli ve Karayavşan olmak üzere Anadolu'da birçok Erken Tunç Çağı merkezinde rastlanan kulak tıkaçları genel olarak mezar hediyesi olarak bulunmuştur[23].

Orta Anadolu'da gerçekleştirilen yüzey araştırmalarında kırsal özellikli yerleşimlere ait arkeolojik verilerin azalması[24], araştırmacıları Erken Tunç II sonlarına doğru başlayan ve Erken Tunç III'te tamamlandığı düşünülen merkezileşme düşüncesine sevk etmiştir. Bu zamansal süreç içerisinde kırsal yerleşimlerin terk edilerek bölgesel merkezler ve yönetici elitler ortaya çıkmıştır[25]. Bu süreçle birlikte uzak mesafe ticaret

[22] Melllaart 1963: 211., French 1969: 41.
[23] Duru 1972: 123-137
[24] Massa 2014: 109., Çevik 2007: 134.
[25] Bachhuber 2013: 298 ve Bachhuber 2015: 147.

ağları oluşmaya başlamıştır[26]. Harhar Deresi'nin Erken Tunç Çağı'nın sonlarına doğru gerçekleştiği düşünülen merkezileşme sürecine girmeden terk edildiği elde edilen veriler ışığında söylenebilir. Geçim ekonomisinin temellerinin tarıma dayandığı yerleşimdeki terk ediş sürecinin Konya Ovası merkezli başlayan kurak iklim koşulları ve çevresel etkinin olduğu düşünülmektedir[27]. Bölgede yapılan Paleolimnolojik ve Paleoklimatolojik verilerden elde edilen jeo-tarihlerde[28] bu fikri destekler niteliktedir.

Kırsal yerleşim özellikleriyle ön planda çıkan, tarımsal faaliyetlerin yürütüldüğü bir istasyon/depolama alanı olarak şekillenen Harhar Deresi Yerleşimi, başta seramik grupları olmak üzere söz konusu malzeme gruplarının değerlendirilmesi sonucu Erken Tunç Çağı II içerisinde kronolojik bir zemine oturtulmuştur.

2.4. Bölge Tarihi Coğrafyası

Harhar Deresi, konum itibariyle Tuz Gölü'nün kuzey ucunda yer alan geniş tarım arazilerine açılan bir vadi üzerinde yer almaktadır. Yerleşimin bu konumu, doğusundaki Kızılırmak kavsi içerisinde ve Tuz Gölü'nün güneyindeki kilit konumdaki Erken Tunç Çağı merkezlerine açılan bir kapı niteliği taşımaktadır. Yine kuzeyde Harhar Deresi'nin tarihsel sürecinin yaşandığı dönem için önemli kültür bölgelerinden olan Ankara'ya yakın Ahlatlıbel, Koçumbeli, Karaoğlan, Etiyokuşu gibi merkezler ile kuzeybatı istikametinde iç batı Anadolu'nun önemli merkezleri olan Demircihöyük ve Küllüoba ile coğrafi olarak doğal bağlantıları bulunmaktadır.

H. H. von der Osten'in Harhar Deresi Yerleşimi çevresinde yaptığı çalışmalarda bölgenin Kalkolitik Dönem, Erken Tunç Çağı ve Hitit Dönemi ilgili ilk bulgulara ulaşması, bölgenin tarihi coğrafyasının şekillenmesi açısından son derece önemlidir. Osten, bölgenin Kalkolitik ve Erken Tunç Çağında Alişar ile yakın ilişkileri olduğunu çeşitli malzeme gruplarıyla açıklamaya çalışmıştır[29]. Özellikle Harhar Deresi'nin merkezi yerleşimi konumunda olduğunu düşündüğümüz Sofular Höyük ve yakınındaki Suyugüzel Höyük'ten topladığı malzemeler ve höyüklerin bulundukları konumlar bu düşüncesi etkili olmuştur. Osten'in bölgede yaptığı çalışmaların bir değerlendirmesini de James Mellaart yapmıştır. Mellaart'a göre, Karaoğlan, Çerkes,

[26] Efe 2007: 60.
[27] Boyer vd. 2006: 696.
[28] Kashima 2002: 3-20.
[29] Osten & Krogman 1937: 419-428.

Suyugüzel ve Sofular Höyük Malzeme grupları üzerinden Kalkolitik Dönem, Erken Tunç Çağı ve 2. Bin yıl boyunca bölgenin doğu kültürünün (Alişar) etkisi altında olduğunu ancak Frig gri seramiğiyle batı kültürün etkisinin bölgede yayıldığından bahsetmektedir[30]. Omura'nın Sofular Höyük'te gri geyik motifli krater parçalarına çok miktarda rastlaması Mellaart'ı destekler niteliktedir.

[30] Mellaart 1958: 12-13.

3. HARHAR DERESİ ERKEN TUNÇ ÇAĞI MİMARİSİ

Harhar Deresi mimari yayılım alanı ve açığa çıkarılan materyaller doğrultusunda pastoral ölçekte bir depo/istasyon yerleşimi olarak tanımlanmıştır (Ek-1 Şekil 1- Ek-4 Fotoğraf 1). Yerleşimin doğru algılanıp tanımlanabilmesi için etkileşimde bulunduğu yakın çevre ilişkileri büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda yapılan araştırmalarda yerleşime en yakın alanın Sofular Höyük[31] olduğu belirlenmiştir. İlk olarak H. H. von der Osten'in[32] tespit ettiği sonrasında Omura'nın[33] ziyaret ettiği höyükte yapılan yüzey araştırmalarında Harhar Deresiyle benzer şekilde Erken Tunç Çağı'na tarihlenebilecek seramik parçaları bulunmuştur. Sofular Höyük konumu itibariyle Harhar Deresi'nin 3 km kuzeybatısında aynı sığ vadi üzerinde yer almaktadır (Harita 3- Ek-4 Fotoğraf 16). Höyük hem boyutu hem de konumu itibariyle bölgedeki kırsal yerleşimlere merkez olabilecek bir niteliktedir. Önceki yüzey araştırmalarında tespit edilen, Harhar Deresi'nin 2 km güneydoğusunda aynı vadi üzerinde yer alan ve benzer malzeme gruplarına sahip, Örenlik Çeşme[34] kırsal yerleşiminin de Harhar Deresi ölçeğinde bir istasyon olduğu söylenebilir. Harhar Deresi ile Sofular Höyük arasındaki ilişkiler şu aşamada sadece tek taraflı olarak Harhar Deresi üzerinden yorumlanabilir. Mimari yapılaşması ve buluntuları, Harhar Deresi'nin bir merkeze bağlı istasyon olduğunu göstermektedir. Yerleşimin biçimi, belli bir merkezle olan ilişkiler doğrultusunda şekillendiğini, kuruluşundan terkediliş sürecine kadar bu ilişkilerin tüm aşamalarında da etkili olduğunu göstermektedir. Yerleşimin tarımsal ve hayvansal ürünlerin işleme/depolama alanı olarak kullanıldığı mimari yapı stoğu ve açığa çıkarılan materyaller üzerinden söylenebilir.

3.1. Topoğrafya Mimari Yapılaşma İlişkisi

Yer şekilleri, iklim ve bitki örtüsü gibi doğal çevre ögeleriyle insanlar arasındaki etkileşim; insanların doğal çevre koşullarına uyarlanmalarıyla ilgilidir. Tarihsel süreçte seçilen bir bölge, insanların yerleşimi ve kullanımı konusunda elverişli çevre koşullarına olanak veriyorsa, o bölge, insan ekolojisi açısından yerleşmeye uygun

[31] Ankara İli, Bala İlçesi, Sofular Mahallesi'nde bulunan höyük 250 m. çapında 5 m. yüksekliğine sahiptir.
[32] Osten 1929: 142-143., Osten & Krogman 1937: 419-428.
[33] Omura 1994: 215-244.
[34] Omura 1994: 215-244., REGIO Cultural Heritage Management Consultancy, Ankara-Niğde Otoyolu Projesi Kültürel Miras Etki Değerlendirme Raporu, ERG Otoyol Yatırım ve İşletme A.Ş.

görülmüştür. İnsan ekolojisinin somut yansımaları olan yerleşimler, coğrafyanın onlara verdiği imkanlar doğrultusunda kurulmuş, gelişmiş ve de yok olmuşlardır[35].

İnsan ekolojisi açısından Harhar Deresi'nin seçilmesinde ve yerleşimin planı ile yapı stoğunun şekillenmesindeki temel faktör; bölgenin sulu ve kuru tarıma uygun verimli tarım arazileriyle çevrelenmiş olmasıdır. Bu arazilerin çevresinde taban suyunun yüzeylendiği sulak alanların bulunması yerleşim alanın seçiminde önemli bir rol oynadığı söylenebilir.

Harhar Deresi Yerleşimi topografik olarak yanal eğimi az olan (%15) geniş tabanlı bir vadi üzerinde kurulmuştur (Harita 3). Mimari yapıların inşası ve yayılım düzeni, genel olarak vadi tabanındaki dereye göre konumlandırılmıştır. Yapılar genellikle vadi eğim yönü gözetilerek kuzeybatı-güneydoğu / güneybatı-kuzeydoğu aksına oturtularak inşa edilmişlerdir. Harhar Deresi Yerleşimi'ndeki yapıların tamamının açığa çıkarılması yerleşimin genel planı hakkında önemli veriler sağladığı gibi, tekil anlamda mimari yapıların plan ve yenileme evreleri net bir şekilde ortaya çıkarılmıştır (Ek-1 Şekil 1). Yerleşim planı genel olarak incelendiğinde dairesel bir planın bir parçası izlenimi vermektedir. Bu fikrin temel nedeni vadinin yukarı bölümünde yerleşimin güneyini saracak şekilde oval planda bir çevre duvarı inşa edilmiş olması ile ilişkilendirilse de yerleşimin diğer alanlarında böyle bir yapının olmaması Erken Tunç Çağları için "Anadolu Yerleşim Planı[36]" olarak belirlenen radyal planın bu yerleşimde kullanılmadığını açık olarak göstermektedir. Güneydeki oval planda inşa edilmiş bu duvarın, yerleşimi tepeden gelecek olan selinti sularına karşı inşa edildiği düşünülebilir. Yerleşimin genel planının eklemelerle ve yenilemelerle ihtiyaçlar doğrultusunda şekillendiğini söylemek en doğrusudur. Koçumbeli[37], Ahlatlıbel[38] ve Karaoğlan[39] yerleşimlerinde kısmen benzer tarzda mimari plan özellikleri veren yapılar bulunmaktadır.

3.2. Malzeme ve Teknik

3.2.1. Mimaride Kullanılan Malzemeler

Harhar Deresi mimarisinde yapıların duvarlarında genel olarak kullanılan malzemeler

[35] Harlan 1985: 153-172.
[36] Korfmann 1983: 222.
[37] Tezcan 1966:7-11.
[38] Koşay 1934: 6-11.
[39] Arık 1948: 50-51.

bölgenin doğal kayaç oluşumları ile uyumludur. Ana yapı malzemesi bölgeden elde edilen taş, çamur harç, kerpiçten oluşmaktadır.

3.2.1.1. Taş

Anadolu genç jeolojik yapısı ile taş çeşitliliği açısından zengindir. Orta Anadolu Bölgesi'nde, özellikle volkanik kökenli farklı türde taşları bünyesinde barındırmaktadır. Kulu (Konya)-Haymana (Ankara) yöresinde Kulu-Karacadağ volkanitleri olarak adlandırılan volkanik kayaçlar oldukça geniş alanlar kaplamaktadır. Bu volkanitler geniş yayılıma sahip andezitik-dasitik lav ve piroklastikler ile az yayılımlı alkali bazalttan trakidasite kadar değişen bileşimdeki lavlardan oluşmaktadır[40].

Bulunması en kolay, çevresel ve iklimsel şartlara uzun süre dayanabilen taş, mimarlığın en uzun süre kullanılan unsurlarından biri olmuştur. Tarih boyunca yapı malzemesi olarak kullanılmış olan taş, yapısal sertliği ve dayanıklılığının yanında işçiliği değerli ve zahmetli bir maddedir[41.] Buna rağmen yapıların mukavemetini arttırması ve uzun süreli kullanılması gibi nedenlerden dolayı tekniğin ve organizasyonun sınırlı olduğu Harhar Deresi gibi küçük ölçekli pastoral bir yerleşimde bile yoğun olarak rağbet görmesini sağlamıştır.

Harhar Deresi gibi usta işgücünün az bulunduğu kırsal yerleşimler açısından mimaride kullanılan taşların asıl kullanım yoğunlukları mukavemet ve dayanıklık perspektifinden ziyade doğada kolay bulunabilirlikleriyle açıklanmaktadır. Zira taşlar üzerinde yapılan dayanıklılık testlerinde volkanik taşların sıralaması tartışılamaz niteliktedir. Wright, taş çeşitleri üzerinden yaptığı dayanıklılık hesaplamasının, dayanıklı taşlarla inşa edilen duvarların mukavemet gücünü yansıtmadığı, dayanıklılığın inşa edilen duvarlarda kullanılan daha zayıf malzemelerin yoğunluğuna[42] göre değiştiğini belirtmektedir. Bunun yanı sıra duvarların, inşaatta kullanılan taş malzemeyi kaldırabilecek kalınlıkta olması gereklidir. Dolayısıyla sadece taş ile kullanılarak inşa edilen duvarların daha sağlam olduğu fikri yanlıştır. İnşa faaliyetlerinde çeşitli mimari hesaplamalar, ustalık ve harç gibi destekleyici ve bağlayıcı unsurların doğru kullanımı önemli bir yer tutmaktadır. Harhar Deresinde en

[40] Asan & Kurt 2008: 33-36.
[41] Kuban 2002: 29.
[42] Wright 2005: 31-32.

çok üç tamirat evresinin olması yapılarda kullanılan taşların dayanıklılığına karşı, yapı statiğinin yetersiz olduğunu göstermektedir.

Harhar Deresi'nde inşa faaliyetlerinde duvarlarda kullanılan taşlar arasında en yoğun grubu moloz taşlar oluşturmaktadır. Yüzeylenen volkanik kayaç çıkıntılarında alınıp doğal haliyle ya da kabaca düzeltilerek kullanılan söz konusu taşlar, mimarinin de ana unsurunu oluşturmaktadır. Bunların yanı sıra, doğada tabakalar halinde bulunan kayrak taşlar da kısmen düzeltilerek bir yapının taban döşemesinde kullanılmıştır.

3.2.1.2. Kerpiç

Harhar Deresi'nin taşınabilir kültürel malzeme bakımından benzeştiği Orta ve İç batı Anadolu mimari yapılarında taştan sonra en yoğun malzemeyi kerpiç oluşturmaktadır. Taşın yapı duvarlarında belirli seviyeye kadar yükseltilip üst kısımlarının kerpiçle devam ettirilmesi mukavemet ve statik açısından önemdir. Harhar Deresi'nde kompleks yapı olarak değerlendirilen mimari yapıda kullanıldığı tespit edilen kerpiç, belirli seviyelere kadar taşlarla yükseltilmiş kısım kısmen ayakta olmasına karşın kerpiçle örülerek devam ettirilen bölümler tamamen yok olmuştur. Kazı çalışmalarında kerpiçlerin tamamının eriyerek yapı içerisine dağıldığı anlaşılmıştır. Bu doğal iklimsel faktörlerin yanı sıra alanın yoğun tarımsal tahribata uğramasıyla açıklanabilir (Ek-4 Fotoğraf 14-15).

Kerpiç yapımında kullanılan toprak, kerpicin kalitesinde en önemli unsurdur. Kullanılan toprağın içerisindeki kil oranının yüksek olması üretilen kerpicin dayanıklılık değerini düşürmektedir[43]. Kerpicin dayanıklılığını arttırmak için kerpiç harcına, saman ve bitki lifleri gibi organik maddelerin yanı sıra kül, kum, taşçık ve zaman zaman seramik kırıklarının da eklendiği bilinmektedir[44]. Harhar Deresi'nde dağınık halde bulunan kerpiç parçaları üzerinde yapılan incelemelerde kerpiç hamurlarının çok az katkıya sahip temiz hamurlu oldukları anlaşılmıştır. Bu da kerpiçlerin kolay dağılmasını sağlamış ve duvarların kerpiç bölümlerinin yok olmasına neden olmuştur.

[43] Kafescioğlu, 1949: 9.
[44] Naumann 2007: 47.

3.2.1.3. Çamur Harç

Çamur harç, taş ve kerpiç gibi malzemelerin duvarlarda bir arada kalarak mukavemetini arttıran bağlayıcı yapı malzemesi olarak tanımlanmaktadır. Çamurun doğal olarak çevrede kolaylıkla bulunabilmesi mimaride sıklıkla kullanılmasını sağlamıştır. Aynı zamanda kerpicin de ana bileşenini oluşturan çamur, Harhar deresinde yoğun olarak duvarlarda bağlayıcı harç ve mekân tabanlarında sıkıştırılmış biçimde kullanılmıştır. Bağlayıcı harç olarak kullanılan çamurun içerisine tutulumu arttırmak amacıyla saman ve ot gibi organik malzemeler katılarak oluşturulan çamur harca, Harhar Deresi'nin tüm yapılarında rastlanır.

3.2.2. İnşa Teknikleri

Harhar Deresi'nin Erken Tunç Çağı II içerisindeki tarihsel sürecindeki, yapılarının inşa sürecinde, çamurun bağlayıcı harç olarak kullanıldığı taş temel üzeri kerpiç ve taş duvar teknikleri kullanılmıştır. Söz konusu taş temel üzeri kerpiç tekniği, İçbatı ve Orta Anadolu'nun geleneksel mimari yapı tekniğini kapsamakta, Küllüoba, Acemhöyük ve Kültepe gibi dönemin önemli merkezlerinde uygulandığı bilinmektedir[45]. Harhar Deresi'ndeki taş duvar tekniği ise daha çok dörtgen planlı depo olarak kullanıldığı düşünülen yapıların duvarlarında uygulanmıştır. Bu duvar tekniği toprağa açılan dörtgen planda çukurun içeriden çamur harçla birlikte taşların örülmesi ile oluşturulmuştur. Harhar Deresi ölçeğinde kent dokusuna sahip olmayan, pastoral nitelikli yerleşimler olan Koçumbeli[46], Ahlatlıbel[47], Karayavşan ve Karaoğlan[48] gibi yerleşimlerde de benzer gelenekte inşa tekniklerinin kullanıldığı görülmektedir.

İçbatı ve Orta Anadolu Erken Tunç Çağı'nda inşa tekniklerinde duvarlarda temel kullanımı yaygındır. Temel çukurlarının derinliklerini arazinin eğimli yapısı ile inşa edilecek olan yapının nitelik ve niceliğini belirlemektedir. Yapının dayanıklılığı sert ve sağlam bir zemine oturtulmasına bağlı olup, çukurlar bu zemin elde edilinceye kadar kazılmaktadır[49]. Harhar Deresinde açığa çıkarılan yapı duvarlarında genel olarak 3-4 sıra yüksekliğinde, sığ olarak tanımlanabilecek temeller tercih edilmiştir. Yerleşimin yapı stoğu açısından önemli bir bölümünü oluşturan ve yerleşime karakterini veren

[45] Nauman 2019:92.
[46] Tezcan 1966:7-11.
[47] Koşay 1934: 6-11.
[48] Arık 1948: 50-51.
[49] Darga 1985: 80.

depo yapılarının toprak içerisindeki bölümleri ise ortalama 1,5 m kalacak şekilde inşa edilmişlerdir.

Yapılarda statiği sağlayan en önemli unsur olan duvarların üst yapıyı taşıma mukavemeti temellerin sağlamlığıyla doğru orantılıdır. Temellerin taşıdığı yapıyı ayakta tutabilecek yağmur ve sel suları gibi iklimsel dış faktörlerin gücüne karşı koyabilecek yeterliliğe sahip olması, yapının statiği açısından önemlidir[50]. Harhar Deresi bu genel mimari şartları kısmen yerine getirmiş olsa da taş duvar statiği konusunda yetersiz oldukları açıktır. Zira yapılan en az üç yenileme evresinde aynı statik hataların yapılmış olması, mimarlık konusunda ustalaşmış bilgi birikiminin olmadığı konusunda sağlam kanıtlar sunmaktadır. Erken Tunç Çağı İç batı ve Orta Anadolu'daki kazı verilerinden bu döneme ait yapıların bir taş temele sahip olduğu bilinmektedir[51]. Büyük ölçekli yerleşimlerin doğru statik hesaplarla doğru mimari yapıları inşa ettikleri ancak, Harhar Deresi'nin tarihsel süreçte pastoral yerleşim dokusunun benzeştiği Koçumbeli'nde ise benzer yapı stoğunun aynı statik hatalarla inşa edildiği anlaşılmaktadır.

Harhar Deresi duvar temellerinde genellikle özensiz örülmüş işlenmemiş moloz taşlar kullanılmıştır. Ancak Yerleşimin yapı stoğunun çoğunluğunu oluşturan ve depo mekanları olarak tanımlanan yapı duvarlarının içe bakan yüzeylerinde düzgünlüğü sağlamak için moloz taşların bir yüzü kısmi düzeltilmiş ya da doğal düzgünlüğe sahip olan yüzleri içe çevrilerek kullanılmış olduğu görülmektedir.

3.2.2.1. Duvarlar

Taş temel üzeri kerpiç duvar örgü tekniği ve taş duvar örgü tekniği, yerleşim ölçeğine bakılmaksızın genel mimari bilgilerle nitelikli işçilik gerektirmeyen bir inşa tekniğidir. Erken Tunç Çağı'nın tarihsel sürecinde, İç batı ve Orta Anadolu Bölgesi'nde en yaygın kullanılan teknikleridir. Harhar Deresi'nde yukarıdaki belirtildiği üzre taş temel üzeri kerpiç duvar örgü tekniği ve taş duvar örgü teknikleri kullanılmıştır. Yapı kalıntılarının yüzey kotuna çok yakın olması duvarların kerpiç bölümlerinin tarımsal faaliyetler ve diğer dış etkenlerle tamamen tahrip olmasına neden olmuştur (Ek-4 Fotoğraf 14-15). Yapılara ait duvarların taş temel kalıntıları ise büyük oranda korunmuştur. Duvarlarda kullanılan taş dizisinin son sırası kerpicin yüzeye sağlam oturumunu sağlamak için

[50] Kuban 2002: 41.
[51] Fidan 2011: 24

düzgün yüzeyli olanlar seçilerek konur[52]. Bu tür bir uygulamanın kerpiçlerin tamamen korunmadığı Harhar Deresi'nde de uygulandığı anlaşılmaktadır (Ek-4 Fotoğraf 14-15). Yüksekliklerini özgün koruyabilmiş duvarların üst sıra taşları, kayrak ya da kısmi düzgün moloz taşlarla örüldüğü görülmüştür. Duvarlarda bölgede bolca bulunan volkanik kayaçlardan elde edilmiş moloz ya da kabaca düzeltilen taşlar kullanılmıştır.

Depo mekânı olarak tanımlanan yapıların ve duvarlarının inşası, toprağa açılan dörtgen planlı bir çukurun kenarları iri ve orta boyutlu moloz taşların çamur harçla örülerek zemin seviyesine kadar yükseltilmesiyle yapılmıştır. Duvarlarda kullanılan taşların içe bakan yüzleri düzgün bir yüzey alanına sahip olacak şekilde örülmüştür. Duvar yüzeylerinin çamur sıvayla kaplandığı yer yer korunagelen sıvadan anlaşılmaktadır. Sıkıştırılmış toprakla yapılmış tabanlar ile birlikte düşünüldüğünde depo olarak kullanılan bu alanların dış etkilere karşı muhafaza gücünü arttırmaya yönelik bir uygulama olduğu söylenebilir. Depo alanlarının üst koruma örtüsünün nasıl olduğu konusunda somut bir kanıt olmasa da günümüz Orta Anadolu yaygın kullanımından yola çıkılarak çalı veya kalın ağaç dallarının geçirimsiz sıkılaştırılmış bir toprakla kapatıldığı yönündedir.

3.3. Yapı ve Plan Özellikleri

Harhar Deresi Yerleşimi'nin pastoral mimari anlayışı, yapı stoğu bazında düşünüldüğünde "kompleks ve depo yapıları" olarak iki ana gruba ayrılır. Kompleks yapı grubu olarak adlandırılan mimari anlayışta yapılar tek bir plan vermeyip birbirine bitişik eklektik düzende inşa edilmiş dörtgen planlı mekanlar topluluğuyla temsil edilmektedir. Ankara yakınlarındaki Koçumbeli, Ahlatlıbel, Karaoğlan ve Karayavşan'nın da benzer mimari anlayışla inşa edilmiş olduklarını görmek mümkündür. Harhar Deresi Yerleşimi'nde bu grupta değerlendirilen iki adet mimari yapı kalıntısı bulunmaktadır. Yerleşimin kuzeyinde ve vadi tabanına daha yakın olan K1 numaralı yapı büyük oranda tahrip olmuştur (Ek-1 Şekil 1). Bu tahribatta en büyük etkinin vadi eğimine bağlı olarak kendi döneminde gerçekleştiğini söylemek mümkündür. 10x20 m boyutlarındaki dikdörtgen planlı bu yapıyı çevreleyen ana duvarlar ve iç mekân bölme duvarları kısmen korunmuştur. Yapının ilk kullanım evresinde 4 ana mekânın olduğu, ikinci ve üçüncü yenileme evrelerinde ise bu ana

[52] Fidan 2011: 26

mekanların bozularak düzensiz daha küçük tekil dörtgen planlı depo yapılarına dönüştüğü görülmektedir. Bu yapının yenileme evrelerindeki dönem tahribatına ek olarak zamansal süreç içerisinde statik inşa hatalarından kaynaklı yapısal bozulmaları da devam etmiştir. Kalıntıların yüzey kotuna yakın olması, tarımsal faaliyetlerin tahribatını da arttırmıştır. Kompleks Yapı Grubu'nda değerlendirilen bir diğer yapı kalıntısı K2 ise yerleşimin güneydoğusunda yer almaktadır (Ek-1 Şekil 1- Ek-4 Fotoğraf 10). Bu yapı ilk yapıya göre daha korunagelmiş bir görüntü sergilemektedir. Korunmuşluk düzeyi sayesinde yapının planları ve mekânsal bağlantılarını saptanabilmiştir. Bu yapının kullanım evresi konusunda, yerleşimin kuzeyinde yer alan K1 numaralı yapının işlevini yitirmesinden hemen sonra inşa edildiği söylenebilir. Bu yapının inşa süreci işlevsel olarak veya demografik ihtiyaçlar doğrultusunda eklektik düzende sürekli olarak genişleyerek son şeklini aldığı düşünülmektedir. Yenileme ve genişleme evrelerinden birinde yerleşimimin güney kısmı yani vadinin yukarı bölümünde yerleşimi çevreleyecek şekilde oval planda bir çevre duvarı inşa edilmiştir. Güvenlik amaçlı bir niteliğe sahip olmayan bu duvarın yerleşimin selinti sularından korunma amaçlı yapıldığı düşünülmektedir. Kompleks yapı grubunda değerlendirilen bu yapıyı diğerlerinden ayıran en önemli özelliği Harhar Deresi Yerleşimi'nin mimari açıdan en gösterişli yapısı olmasıdır. Yer yer korunmuş saltaşı taban döşemeleri ve sağlam temel duvarları yapıyı yerleşimin diğer yapılarından ayıran en önemli özelliğidir (Ek-4 Fotoğraf 10-11).

Depo yapıları olarak adlandırılan diğer grupta ise yapılar dörtgen planlı farklı boyutlarda tek mekânlı olarak inşa edilmiştir (Ek-1 Şekil 1- Ek-4 Fotoğraf 7). Bu yapılar yerleşimin geneline yayılsalar da yoğun olarak güney bölümünde ve K2 yapısının çevresinde toplanmışlardır. Vadi eğimine göre yukarı bölümde konumlandırılmış bu yapılar zemin altına toprağa gömülü şekilde inşa edilmiştir. Depo yapılarının duvar iç yüzeyleri mümkün olan en düzgün şekilde yapılmış, dış yüzeyleri ise özensiz bir şekilde bırakılmıştır. Bu da depo yapılarının duvarlarının toprağa açılan dörtgen bir çukurda içten örülerek inşa edildiğini göstermektedir. Aynı zamanda topografik eğime ve tahribatın durumuna göre bazı yapıların yer yer 1,5 m bulan yüksekliğiyle korunmuş duvarları bulunmaktadır (Ek-4 Fotoğraf 8-9). Bu yüksek duvarlar toprak üstünde inşa edilen bir yapının statik açıdan ayakta kalmasını sağlayabilecek bir yapıda değildir. Bu da bu depo yapılarının hemzemin biçimde inşa edilerek toprağa gömülü biçimde kullanıldığını göstermektedir. Yapıların sabit

planlarına bağlı kalınarak en az üç yenileme evresi geçirdiği anlaşılmaktadır. Yapılara girişlerin nereden ve ne şekilde sağlandığı konusunda somut bir kanıt olmasa da ahşap bir merdivenle inildiğine dair fikir yürütülebilinir.

3.4. Değerlendirme

Harhar Deresi mimari yapıları ve destekleyici arkeolojik malzeme grupları, yerleşimin Erken Tunç Çağı II içerisinde değerlendirmesini sağlamıştır. Anadolu Platosu'nda genel olarak kırsal yerleşimlerin bulunduğu alanların Erken Tunç Çağı'nın ikinci yarısında terkedilerek merkezileşmeye ve dolayısıyla şehirleşmeye sürecinin başladığı kabul edilir[53]. Bu fikrin somut kanıtı yüzey araştırmalarının bulguları olarak edilir. Bu döneme ait bulguların yoğunluğuna dayanılarak Orta Anadolu'da kırsal toplulukların coğrafya üzerindeki somut arkeolojik verilerinin azalmış[54] olması merkezileşme olarak yorumlanmıştır. Yine merkezileşme süreciyle birlikte bölgesel merkezler ve yönetici elitler ortaya çıkmış[55], bu süreçle birlikte de uzak mesafe ticaret ağları oluşmaya başlamıştır[56]. Erken Tunç Çağı'nın ikinci yarısında merkezileşmenin ve dolayısıyla küçük yerleşimlerin terk edilme süreci ile ilgili olarak araştırmacılar tarafından iki önemli teori ortaya atılmıştır. Bunlardan ilki Erken Tunç Çağı II'nin sonunda yaşanan göçler (Luvi istilası) ve buna bağlı olarak yerleşimlerdeki geniş ölçekli yıkım ve tahribat[57] ile bu dönemin sonunda, Konya Ovası'nda görülmeye başlayan kurak iklim koşulları ve çevresel bozulmadır[58]. Küçük ölçekli kırsal bir yerleşim olan Harhar Deresi'nin terk ediliş süreci düşünüldüğünde bu teorilerden malzeme materyal açısından ikinci teorinin uygun olduğu söylenebilir. Bölgedeki iklim değişikliğine Kaoru Kashima Tuz Gölü'ndeki Paleolimnolojik ve Paleoklimatolojik çalışmalarda havzadaki su seviyelerindeki dalgalanmaları sonucu elde edilen 4300 öncesine ait jeo-tarihlerle[59] destek olabilecek niteliktedir. Yaşamın büyük oranda tarım ve hayvancılığa dayalı olduğu, büyük yerleşim alanlarının geçim ekonomisinin sürdürülebilirliğini sağlamak için kurulmuş olan Harhar Deresi gibi küçük ölçekli kırsal nitelikte depo/istasyon alanları, iklimin değişikliklerine bağlı

[53] Yakar 1998: 101
[54] Massa 2014: 109., Çevik 2007: 134.
[55] Bachhuber 2013: 298., Bachhuber 2015: 147.
[56] Efe 2007: 60.
[57] Mellaart: 1963, 236., Mellaart 1966: 177.
[58] Boyer vd. 2006: 696, Kamış 2017: 166.
[59] Kashima 2002: 3-20.

olarak sistemin çökmeye başlamasıyla birlikte terk edildiği söylenebilir. Bu terk ediş sürecinin bir istila sonucu olmadığı yavaş ve kontrollü bir şekilde olduğunu söylemek mimari kalıntıların ve içerisinde açığa çıkarılan arkeolojik materyaller üzerinden söylemek mümkündür.

Kolay ulaşılabilen stratejik bir konumda bulunmasına karşın, Harhar Deresi Yerleşimi küçük ölçekte kırsal yerleşim özelliğini korumuş bir bakıma özgün yapısını koruyarak izole bir yaşam sürmüştür. Kazı çalışmalarında açığa çıkarılan malzemenin genel dağılımına bakıldığında Erken Tunç Çağı II 'nin tarihsel sürecinin genel özelliklerinin yansıtıldığı arkeolojik malzemelerin yerel olarak üretildiği birkaç istisna malzeme dışında anlaşılmıştır. Mimari yapılarda dönemin genel mimarlık teknikleri yerel/kırsal işçilikle profesyonel olmayan biçimde kullanılarak yapılmıştır.

İç Batı ve Orta Anadolu Erken Tunç Çağı kültürleri düşünüldüğünde Harhar Deresi ölçeğindeki kırsal bir yerleşimin etkileşim içerisinde olduğu bölgeler ve kültürler arasında mimari bakımdan rölatif karşılaştırma imkânı neredeyse yoktur. Bu da Harhar Deresi'nin Orta Anadolu Bölgesinin Erken Tunç Çağ sürecindeki kırsal yerleşim karakterini göstermesi acısından oldukça önemlidir. Küçük buluntu ve seramik malzeme açısından karşılaştırılması yapılabilen merkezler genellikle çok katmanlı yapıya sahip büyük merkezlerden oluşmaktadır. Bunun en büyük nedeni ise küçük ölçekli kırsal yerleşimlerin yüzey araştırmalarında tespit edilmelerine karşın arkeolojik kazılarının zorunlu nedenler olmadıkça yapılmamasıdır. Diğer yönden Harhar Deresi Yerleşimi, küçük ölçekli yerleşimlerin birçoğunun hala keşfinin yapılmamış çok sayıda merkezin varlığını da kanıtlamaktadır. Bu yaklaşımla şimdiye kadar bilinen Orta Anadolu Erken Tunç Çağ'ının kırsal olarak nitelendirilen yerleşim dinamiklerinin tespit edilenlerden çok daha geniş olduğu çıkarımı yapılabilir.

Harhar Deresi ölçeği bakımından küçük bir yerleşim olsa da açığa çıkarılan mimarisi ve küçük buluntuları ile Orta Anadolu Erken Tunç Çağı kırsal yerleşimlerinin tanımlanabilmesi ve bir literatür oluşturması bakımından önemlidir. Şimdiye kadar sadece yüzey araştırmalarında tespit edilebilen kırsal yerleşimler, Harhar Deresi'ndeki mimari yapı ve planlar ile Orta Anadolu Erken Tunç Çağı kırsal yerleşim modelinin ortaya çıkarılması için başlangıç olabilecek niteliktedir.

Kültürel gelişim anlamında Harhar Deresi Yerleşimi'ni etkileyen Konya Ovası, İçbatı Anadolu, Kızılırmak kavsi gibi kültür bölgelerindeki yerleşimlerin mimari kalıntıları

incelenmiş, Harhar Deresi Yerleşimi mimari dokusu ile kurgusal bir ilişki oluşturabilecek Koçumbeli[60], Ahlatlıbel, Etiyokuşu yerleşimleri dışında başka bir yerleşim bulunamamıştır. Mimari anlamda benzeşen bu yerleşimlerin diğer arkeolojik materyalleri arasında da benzerlikler kurulması Harhar Deresi Yerleşimi'nin başta Ankara kültür bölgesiyle olmak üzere ve Kızılırmak kavsi içi, Konya Ovası ve İçbatı Anadolu ile arkeolojik materyal ilişkilerinin olduğunu söylemeyi mümkün kılmaktadır.

[60] Arık 1948: 50-51., Koşay 1934: 7-9.

4. HARHAR DERESİ ERKEN TUNÇ ÇAĞI MEZARLARI

Mezarlar, antik toplumların sosyo-ekonomik yapılarının çözümlenmesinde önemli role sahiptir. Mimari yapıları, yerleşim içerisindeki düzenleri, gömü şekilleri ve buluntuları ile ait olduğu toplumun inançları, dinsel ritüelleri ve sosyal statüleri hakkında önemli bilgiler verebilir. Korunmuş yapısal özellikleriyle göreceli karşılaştırmaya olanak sunar. Böylece yerleşimlerin tarihsel süreçlerinin çözümlenmesine katkı sunar. T. Özgüç'ün eski kültürlerin mezarlıkları üzerine yapmış olduğu araştırmalarda, bazı insanların ölülerini evlerin içinde, iki ev arasında, meydan veya sokaklarda bulunduğundan bahseder[61]. Harhar Deresi mezarları da böyle benzer bir anlayışla yapı aralarına ve depo mekanlarının içerisine yapılmıştır. Harhar Deresi Yerleşimi'nin pastoral mimari anlayışı, açığa çıkarılan mezar yapılarında kendini göstermektedir. Yapısal anlamda tekdüze sade bir anlayış içerisinde oluşturulmuş mezarlara yapılan gömüler hocker biçimindedir. Bu gömü şekli erken dönemlerden beri bilinegelen doğum – ölüm döngüsü içerisinde doğal bir duruş biçimidir. Anne karnında doğumu bekleyen cenin meteforuyla özdeşleştirilen ölülerin bir gün doğuşu beklemesi gibi öbür dünyada da doğacaklarına inanılması nedeniyle bükülmüş/cenin pozisyonu olan hocker tarzı gömü şeklinin uygulandığı kabul gören en yaygın düşüncelerdendir[62].

Yerleşimde açığa çıkarılan dokuz mezardan sekizi mimari yapıların aralarına yön birliği olmaksızın düzensiz biçimde yerleştirilmiştir. Mezarlardan sadece bir tanesi depo olarak nitelendirilen mekân içerisine yapılmıştır. Mezarlardan ikisi, kaba moloz taşlarla tek sıra halinde dörtgen planlı sandık mezar olacak şekilde inşa edilmiştir. Bu mezar yapılarının diğerlerine oranla daha özenli yapıldığı söylenebilir. Mezarlardan üçü toprağa açılan basit bir çukura tabanına iri küp parçaları döşenerek hocker biçimli gömünün yapılmasının ardından üzerinin yine iri küp parçaları ile kapatılmasıyla oluşturulmuştur. Üç mezar ise basit toprak mezar şeklinde yapılmışken bir adet bebek bireye ait gömü ise küp mezar şeklinde yapılmıştır.

[61] Özgüç1948: 49, 62.
[62] Derin & Özkan 1999: 129-130.

4.1. Mezar Mimarisi ve Tipleri

4.1.1. Basit Toprak Mezarlar

Yapılışı itibariyle basit oluşlarından dolayı Anadolu'nun Kalkolitik ve Erken Tunç Çağı kültür bölgelerinin tümünde bilinen basit toprak mezarlar Anadolu'da en yaygın görülen mezar tipidir[63]. Coğrafi farklılıklara rağmen aynı zamansal süreçte ortaya çıkan bu mezar tipinin yapımındaki basitlik nedeniyle varlığını uzun süre devam ettirmiştir[64]. Harhar Deresi Yerleşimi'nde açığa çıkarılan mezarların 3'ü basit toprak mezar grubunda değerlendirilmiştir. Bu grupta değerlendirilen M 4 (Ek-1 Şekil 9) ve M 8 mezarları (Ek-1 Şekil 13), yapı arasına gömülmüş ya da gelişi güzel bırakılmış durumdadır. Özellikle M 4 mezarı erken tamirat evresine ait bir duvar kalıntısı üzerine yapılmıştır. M 8 mezarı ise basit şekilde açılmış bir çukur içerisine nizami şekilde yapılmıştır. Bu grupta değerlendirilen diğer bir mezar olan M 9 (Ek-1 Şekil 14) mezarı, depo mekanının içerisine yapılmıştır. Mezarın bulunduğu yer itibariyle etrafı moloz taşlarla çevrili bir mezar yapısı izlenimi verse de yapılan detay çalışmalar neticesinde mekânın gömü ile organik yapısal bağının olmadığı anlaşılmıştır. Yapı içerisinden çıkarılan malzeme grupları ve mekânın mimari yapısı ile gömü ilişkisi kümülatif olarak değerlendirildiğinde mekânın inşasının daha öncesinde yapıldığını söylememize imkân tanımaktadır. Bu grupta değerlendirilen üç mezarda tarihsel süreci tanımlayıcı herhangi bir somut kültür varlığına rastlanılmamıştır. Ancak bu grupta değerlendirilen mezarların yerleşimin genel gömü geleneği olan hocker biçiminde yapılması bize Harhar Deresi Toplumu'nun genel dinsel ve düşünce yapısının gerçekleştirilen ritüeller bağlamında bir bütün olduğunu göstermektedir.

4.1.2. Seramik Parçaları ile Kaplı Mezarlar

Harhar Deresi Yerleşimi'nde açığa çıkarılan mezarların 3'ü seramik parçaları ile kaplı mezar gurubunda değerlendirilmiştir. Bu grupta değerlendirilen M 1 (Ek-1 Şekil 6), M2 (Ek-1 Şekil 7) ve M 3 (Ek-1 Şekil 8) mezarları, depo yapıları arasına yapılmıştır. Mezarlar, toprağa açılan basit bir çukura iri küp parçaları döşenerek hocker biçimli gömü yapılmasının ardından üzerlerinin tekrardan iri küp parçaları ile kapatılmasıyla oluşturulmuştur. Bu parçalar tek bir kaba ait olmayıp kullanım dışı kaldığı düşünülen küplerin parçalarından oluşmaktadır. Bu da iri boyutlu kapların parçalarının

[63] Özgüç, T. 1948: 12-13.
[64] Ensert 1995: 248.

atılmayarak bu tip mezarlar için ikincil kullanım için saklandığını söylemeye imkan tanır. Harhar Deresi Toplumu'nun basit toprak gömülere nazaran ritüel anlamda daha çok ilgilendiği bu gömülerin sosyo-ekonomik yapılarının çözümlenmesinde katkı sunabilir. Toplum içerisinde önem arz eden kişilerin öldüğünde de toplum içerisindeki yerini göstermesi bakımından önemli olabilir. Bu bağlamda hocker şeklinde yapılan bu mezarların toplumun genel dinsel anlayışının bir parçası olmasına karşın gömülerin alt ve üzerlerinin iri seramik parçalarıyla kaplanması, toplumsal bir statünün somut bir yansıması sayılabilir. Bu grup içerisinde değerlendirilen M 3 mezarında in-situ olarak bulunan altın kulak tıkacı (Ek-1 Şekil 16, Ek-3 Levha 61/194) bu kapsamda büyük önem taşımaktadır. Harhar Deresinin pastoral nitelikli toplumsal yapısı için Orta Anadolu Erken Tunç Çağı içerisinde genel kültürel sürecin neresinde olduğu hakkında göreceli olarak önemli bilgiler sunmaktadır.

4.1.3. Çömlek/Küp Mezar

Neolitik Dönem' den itibaren Anadolu'da görülen küp mezarlar, ilk zamanlar iri mutfak kapları ve tahıl küplerinden sonrasında Erken Tunç Çağı'nda ölü gömme için özel olarak yapılmış, bazen de kırılmış, hasarlı küpler kullanılmıştır[65]. Daha küçük boyuttaki çömleklere ise daha çok çocuklar, bebekler gömülmüştür[66]. Çömleklerin ağız kısımları genellikle yassı sal taşlarıyla, bazıları çömleklerle veya ikinci bir küple kapatılmıştır[67].

Harhar Deresi Yerleşimi'nde açığa çıkarılan mezarlar içerisinde tek örnek olan M 7 (Ek-1 Şekil 12) mezarı ile temsil edilmektedir. Açığa çıkarılan ve mezar olarak kullanılan çömleğin hem boyutları hem de içerisinden çıkarılan kemik parçalarından bir bebeğe ait olduğu anlaşılmıştır. Herhangi bir yapı ile fiziksel bağlantısı tespit edilemese de çömleğin ağzının defin işlemi sonrası taşla kapatılmış olması mezarın özenle yapıldığını göstermektedir. Erken dönemlerden itibaren yaygın bir kültürel geleneğin devamı sayılan bu tip çömlek mezarların Erken Tunç Çağında tüm Anadolu coğrafyasında yoğun bir kullanımı söz konusudur[68]. Ritüel ve inanç anlamında yerleşimdeki diğer mezar yapılarıyla ayrı düşünülmeyen çömlek mezar geleneği ait olduğu kültür coğrafyasının tarihsel sürecindeki genel mezar tipleri arasında yer

[65] Özgüç 1948: 23.
[66] Yıldırım & Ediz 2006: 213.
[67] Türker vd. 2015: 119.
[68] Özgüç 1948: 15.

almaktadır. Statüsel anlamda bir önem yüklemenin somut veriler ışığında mümkün olmadığı mezarın farklı tipolojide düzenlenmesinin tek nedenin içerisine çocuk/bebek gömüsünün yapılmış olması olarak değerlendirilebilir.

4.1.4. Moloz Taşlarla Oluşturulmuş Sandık Mezarlar

Sandık mezarların yapılmasının temel prensibi, ölünün çukur içine yatırılması ve etrafının taş ile çevrilip mezarın yerinin kaybolmasını önlemek üzerinedir. Genelde taştan taş örgü kullanılarak yapılan sandık mezarlar Orta Anadolu' da yaygın olarak görülmektedir. Bu mezarların üst örtüsüne ait bir kanıt olmaması T. Özgüç tarafından bu tip mezarlar üstü açık bırakılan mezarlar olarak nitelendirilmiştir[69].

Harhar Deresi Yerleşimi'nde açığa çıkarılan mezarların 2'si moloz taşlarla oluşturulmuş sandık mezar gurubunda değerlendirilmiştir. Bu grupta değerlendirilen M 5 (Ek-1 Şekil 10) ve M 6 (Ek-1 Şekil 11) mezarları, depo yapıları arasına yapılmıştır. M 5 mezarı, mimari yapılarda kullanılan moloz taşların özen gösterilmeden dörtgen planda bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Bu mezar yetişkin bir birey için dar (120x130 cm) olmasına karşın gömünün bükülerek yapılması, iskeletin büyük oranda tahrip olmasına da neden olmuştur. M 6 mezarı ise M 5 mezarına oranla daha özenli bir şekilde inşa edilmiştir. Gömü ritüelleri açısından M 6 mezarı, içerisindeki çift gömüsüyle diğer mezarlarla ayrışmaktadır. Yine moloz taşlar kullanılarak inşa edilen bu mezarda hocker biçiminde kadın erişkin bir birey ve kucağında yeni doğmuş bir bebeğe ait gömüler bulunmuştur. Benzer şekilde Alişar'daki sandık mezarda, genç bir kız birey ve bir bebeğe ait iki iskelet bulunmuştur[70]. Yine Ahlatlıbel ve Resuloğlu'nda sandık mezarda iki iskelet bulunması bu dönem için yoğun olmasa da sandık mezarlarda çift gömünün yapıldığını göstermesi açısından önemlidir[71]. Kalıcı bir yerleşim özellikleri göstermeyen, yakındaki büyük bir yerleşimin istasyonu ya da depo alanı konumundaki Harhar Deresi'nde açığa çıkarılan sandık mezarlar, toplumun hem dinsel hem de sosyal anlamda çözümlenmesi açısından önemlidir. Pastoral nitelikli sosyal yapının Orta Anadolu Erken Tunç Çağı içerisinde genel kültürel süreci içerisinde toplumun doğurganlık döngüsüne önem verdiği söylenebilir.

[69] Özgüç 1948: 31.
[70] Özgüç 1948: 67
[71] Kökten vd. 1945: 385., Yıldırım 2010: 18., Duyar & Atamtürk 2010: 34.

4.2. Mezar Buluntuları

Anadolu'da prehistorik dönemlerden itibaren mezarlara eşya konulması geleneği bulunmaktadır[72]. Ancak büyük bir merkeze bağlı, kırsal özellikler gösteren yerleşimin mezarları, buluntu zenginliği açısından oldukça fakirdir. Orta Anadolu Erken Tunç Çağı içerisinde kendisine genel ritüel ve gömü biçimleri içerisinde yer bulan Harhar Deresi, mezar buluntularına sadece M 3 ve M 6 mezarlarında rastlanılmıştır. Mezarların inşasında genel gömü geleneklerine bağlı kalınsa da alanın genel yapısının kırsal yapıda bir istasyon biçiminde şekillenmesi ya da sürekli yaşanılan bir alan olmaması mezarların buluntu açısından fakir olmasının en önemli nedeni olarak açıklanabilir. M 3 mezarında in-situ olarak bulunan kulak tıkacı (Ek-1 Şekil 16, Ek-3 Levha 61/194) ve M 6 mezarında bulunan testi (Ek-1 Şekil 15, Ek-3 Levha 53/172) yerleşimin Orta Anadolu Erken Tunç Çağı içerisinde genel kültürel sürecin neresinde olduğu hakkında göreceli olarak önemli bilgiler sunmaktadır.

M3 Mezarında insitu halde bulunan kulak tıkacı, İnce altın levhanın çekiçlenerek dövülmesiyle şekillendirilmiş; silindirik boyunlu, konik gövdeli ve sivri dipli yapıdadır. İnce işçilik ve teknolojik bir birikim isteyen altın levhanın kulak tıkacına dönüştürülmesi, Harhar Deresi'nin genel pastoral özellikleri ve buluntu grupları düşünüldüğünde dışarıdan ithal edilmiş olan tek buluntu örneğidir.

Anadoluda taş, kemik[73] ve metalden yapılmış değişik malzeme gruplarından yapılan kulak tıkaçları Neolitik Dönem'den itibaren[74]. Metalden yapılmış ilk örneğine ise Karataş- Semayük'te[75] rastlanır. Erken Tunç Çağı I'e tarihlenen[76] bu örnek, Altın kulak tıkaçlarının insitu olarak bulunabilen en erken örneğidir. Tam olarak niçin kullanıldığı anlaşılamayan kulak tıkaçlarının gömü gelenekleri ve dinsel boyutunun olduğu tartışılmazdır. Harhar Deresi'nde bulunan altın kulak tıkacı da insutu olarak mezardan ve iskeletin baş kısmına yakın bir alanda bulunmuştur.

[72] Özgüç 1948: 77-78.
[73] Koşay 1951: 48, Al. d. 168, Lev. CVII, Res. 5.
[74] Tekin 2005.
[75] Mellink 1974: 355, Fig. 10.
[76] Warner 1994: 169

İşlevsel olarak benzer olduğu düşünülen Kulak tıkaçlarının farklı tipolojilerde örneklerine Elmalı-Karataş Mezarlığı[77], Bademağacı[78]; Eski Balıkhane[79], Gavurtepe[80], Ovabayındır[81], Yortan[82], Demircihüyük Sarıket Mezarlığı[83], Karayavşan[84], Koçumbeli[85], Alaca Höyük[86] ve Maşathöyük[87]'te rastlanır. Ayrıca Sadberk Hanım Müzesi[88] koleksiyonunda da benzer kulak tıkaçları bulunmaktadır. Geniş bir coğrafya yayılmış olan bu geleneksel ve dinsel objenin çoğunlukla aynı şekilde mezarlarda bulunması, kültürel etkileşimi göstermektedir. En erken tarihli Güney Batı Anadolu örnekleri Erken Tunç Çağı I'e tarihlenirken Batı Anadolu örnekleri Erken Tunç Çağı II' ye, Orta Anadolu örnekleri ise Erken Tunç Çağı II- III' e tarihlenmektedir. Kulak tıkaçları İç Batı Anadolu'dan Ankara çevresine buradan da Hatti Kültür Bölgesi'ne kadar geniş bir yayılım alanına sahiptir[89].

M 6 mezarının insitu buluntusu olmasa da mezarın hemen dışında bulunması, bu kap parçasını mezar buluntusu olarak değerlendirilmesini sağlamıştır. Testi formundaki elde şekillendirilmiş bu kap parçası uzun oval gövdeli, ağızdan omuza bağlanan tek dikey kulplu, dışa çekik basit ağız kenarlı, uzun dar boyunlu ve düz yuvarlak ağızlı kenarlıdır. Omuz üzerinde dekoratif amaçla yapılmış yan yana iki adet kabara bezeme bulunmaktadır. Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 4/4) kalın astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. Hamuru yoğun bitkisel katkı, şamot, taş ve taşçık, orta yoğunlukta mika katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte hamuru, orta kalitede pişirilmiştir. Testi, kulp ve gövdenin alt kısmı eksik olarak bulunmuştur. Bu eksiklik ritüel anlamında bilerek yapılan bir eksiklik olabileceği gibi mezarla ilgisi olmayan kullanım dışı kalmış bir kabın atık bir parçası olması da muhtemeldir. Yerleşimin genel malzeme yapısını yansıtması bakımından göreceli karşılaştırmada yüzeysel ve

[77] Bingöl 1999: 219, Kat. No. 243., Mellink 1969a: Pl. 74, Fig. 16.
[78] Duru 2008: 177, Res. 354., Duru 1997: 793.
[79] Mitten & Yüğrüm 1971: Fig. 7a- b.
[80] Meriç 1993: 356,361, Res. 4.
[81] Duru 1972: Res. 12
[82] Duru 1972: Res. 13- 15
[83] Seeher 2000: 100, Abb. 36, G. 295, b; G. 295, c; G. 295, d, Taf. 19, 11
[84] Duru 1972: Res. 6-7
[85] Bertram 2008: s. 80, Fig. 1. 2., Tuna & Akyürek-Vardar 1994: 9; Duru 1972: Res. 8., Mellink 1966: 148.
[86] Koşay 1951: 74, L.11, Lev. CXCIX, Res. 3., Arık 1937: 317- 318 Lev. CLXXIX, Al.
[87] Koşay 1951: 48, Al. d. 168, Lev. CVII, Res. 5.
[88] Anlağan 1990: 67, Lev. 49, Res. 12., Mitten & Yüğrüm 1971, s. 194, dn. 3.
[89] Yılmaz 2009: 387.

hamursal özellikleri ile yerleşimin etkilendiği kültür bölgesinin genel özelliklerini yansıtması bakımından önemlidir.

4.3. Ölü Gömme Adetleri

Pastoral yerleşim modeline sahip Harhar Deresi'nde ölü gömme adetleri ile yerleşimdeki sosyo ekonomik yapı arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Mezarların yerleşim içerisindeki düzenleri, gömü şekilleri, toplumun inançları, dinsel ritüelleri ve sosyal statüleri hakkında toplum yapısının yorumlanmasında önemli bilgiler vermektedir. Harhar Deresi mezarlarında yapılan gömü şekilleri genel ritüellerle birbirine bağlı olsa detaylı olarak incelendiğinde mezarlar ayrıştırılabilir. Harhar Deresi'nde işgücünün önemi ve zaman faktörünün etkin gücü mezar yapılarının farklılaşmasındaki en önemli etken olarak yorumlanabilir. Mezarlara gömülerin hemen hepsi hocker ya da bükük biçiminde yapılmış olmasına karşın mezarların birçoğu gelişi güzel olarak basit bir gömü biçimine sahiptir. Bu tarz yapılan gömülerin genel ritüeller sonrası hızlıca yapıldıkları anlaşılmaktadır. İnşasına nispeten daha çok zaman harcanan çömlek/küp mezar, seramik parçaları ile kaplı mezarlar ve moloz taşlarla oluşturulmuş sandık mezarlar ise toplumsal sınıf anlamında büyük ayrışmaların olmamasına karşın yine de saygın kişilere yapıldığı düşünülebilinir. Yine de bu kişilerin merkez yerleşime taşınmayarak burada gömülmeleri, zaman ve işgücü kavramlarıyla açıklanabilir. Bir örnekte bebek bireyin gömüldüğü çömlek/küp mezar (M 7) örneğinin diğer gömülerden farklı olması toplumsal yapı içerisinde bebeklere verilen önemden kaynaklı olduğu düşünülebilir. Soyun devamlılığı ve doğurganlığın birer sembolü olan aynı zamanda doğumun beklendiği anne karnının metaforu olan çömlekler bu bakımdan önemlidir. M 5 sandık tipindeki mezarda erişkin bir kadın bireye ait iskeletin kucağında yine bebek bireye ait iskeletin bulunması, toplum içerisinde bebek gömülere ayrı bir önem verildiğini göstermektedir. Yerleşimin yayılımı, depo yapıların yoğunluğu ve günlük kullanıma ait çok sayıda kap bulunmasına karşın yerleşimde sadece 9 adet mezar yapısına rastlanılmıştır. Bu da Harhar Deresi insanının ölülerini zorunlu olmadıkça bu alana gömmediği, büyük olasılıkla merkez yerleşime taşıdıkları düşündürmektedir. Yerleşimde açığa çıkarılan mezarların sadece ikisinde mezar hediyesine rastlanılması, mezarların taşınamayıp hazırlıksız bir biçimde bu alana defin yapıldığı söylenebilir.

Bir yerleşimdeki mezarların yerleşim içindeki dağılımı ve mezar tipolojileri toplumsal yapının anlaşılması hakkında somut ipuçları sağlayabilir. Mezarlar, yok olmuş bir toplumun ölü kültü ve dinsel ritüellerini anlamak için önemlidir. Mezarların bulunduğu çevrenin malzemelerinin kullanımı o dönemdeki insanların yerleşim tercihleri ve çevre ile olan etkileşimleri hakkında fikir verir. Tüm bu unsurlar, Harhar Deresi'ne indirgendiğinde yerleşimin pastoral niteliklere sahip tarımsal bir istasyon, bir depo alanı olduğunu unutmamak gerekir. Yaklaşık olarak 50 x50 m boyutlarında bir yayılım alanına sahip, tüm depo yapıları ve yaşam alanlarıyla ortaya çıkarılan Harhar Deresi'nde mezar sayılarının sadece 9 olması yerleşimdeki insan hareketliliğiyle ters orantılıdır. Mezar yapılarından toplumsal yapı hakkında net veriler elde edilemese de alanda bulunan çok miktarda aynı tip ve boyutlardaki kaplardan sınıfsal bir ayrımın olmadığı söylenebilir. Harhar Deresi'nin merkezi konumundaki Sofular Höyük'te herhangi bir arkeolojik çalışmanın yapılmaması ve alanda yapılan çalışmalarda az mezarın bulunması, Harhar Deresi insanlarının ölü kültü ve dinsel ritüelleri hakkındaki fikirler ile ilgili yorum yapmayı güçleştirmektedir.

5. HARHAR DERESİ ERKEN TUNÇ ÇAĞI SERAMİKLERİ

5.1. Seramik Grupları

Harhar Deresi Yerleşimi'nde açığa çıkarılan seramik buluntuları, 5 ana seramik grubuna ayrılarak değerlendirilmiştir. Bu grupların oluşturulmasında ve bunlar üzerinden istatistiksel çıkarımlarda bulunulmasında, etütlük ve envanterlik nitelikteki tam ve tama yakın kaplar ile profil veren niteliklerdeki parçalardan oluşan toplam 543 örnek kullanılmıştır[90] (Ek-2 Grafik 1). Seramik gruplarının ayrıştırılmasında kil hamurunun bileşenleri ve seramiklerin yüzey özellikleri dikkate alınmıştır.

Harhar Deresi seramik repertuarını, kahverengiden siyahın tonlarına doğru diyagramlanan hamurlu; kırmızı, kahverengi, alacalı ve siyah tonlarında astarlı; iyi veya orta derecede perdahlı ve ağırlıklı olarak orta derecede pişirilmiş, gevrek yapılı seramikler oluşturmaktadır. Bu tip seramiklerin hamursal ve tipolojik özelliklerini ilk tanımlayan ve Orta Anadolu'da bir stratigrafiye yerleştiren araştırmacı Alişar kazılarını yapan H. H. von der Osten'dir. Osten, Alişar Höyük'te, Kalkolitik Dönem seramiklerinden hamur katkısı, yüzeysel özellikleri ve form çeşitliliğiyle ayrıştırdığı bu seramik grubunu Alişar'ın tipik Bakır Çağı seramiği olarak tanımlamıştır. Osten, tamamı el yapımı olan yoğun bitkisel katkılı ve oldukça iyi perdahlı, kırmızı tonlarında bir astara sahip olan bu seramiklerin oldukça basit formlardan meydana geldiğini belirtmiştir[91]. Geçen yüzyıl boyunca artan arkeolojik çalışmalar, Erken Tunç Çağı'nın başından itibaren ortaya çıkan bu seramik grubunun Alişar merkezli dağılımdan ziyade bölgeler arası iletişimin ve ilişkilerin yoğunluğuna bağlı olarak Orta ve Batı Anadolu'ya üretimdeki yerel farklılıklarla birlikte yayılmıştır. Anadolu Erken Tunç Çağı genel olarak Batı ve Orta Anadolu'da belli standartlara sahip çanak-çömlek gruplarının dağılımı üzerinden dar bölgeler karakterize edilerek kültür bölgelerine ayrıştırılmıştır. Fakat bölgeler arası iletişimin ve ilişkilerin yoğunluğu, kültür bölgelerinde karakterize olan seramik gruplarının genel özelliklerinin benzeşmesine neden olmuştur. Ancak bölgelerin yerel ihtiyaçları doğrultusunda şekillenen seramik hamurunun içeriği ve bazı yüzey işlemlerinde uygulanan farklılıklarda ayrışım noktasına gelinmiştir. Bu da bu seramik grubunun geniş bir bölgeye, çok fazla yerel

[90] Amorf seramiklerinin kullanılmamasının nedeni olarak hamur gruplarının oluşturulmasında ve istatistiksel çıkarımların sayısal yoğunluk değerlerinde mümkün olan en doğru sonuca ulaşmaktır.
[91] Osten & Krogman 1937: 419.

farklılık olmaksızın yayılmasına neden olmuştur[92]. Bu grup seramiklerin kalitesi ile bazı formlardaki tekdüzelik ve basitlik muhtemelen seramik ustalarının üretime dair tecrübelerini birbirlerine aktardıklarını ve bununla birlikte yerel tüketicilerin bu seramik grubuna has nitelikleri istediklerini yayılım alanının genişliği göstermektedir[93].

Bu seramik grubunun yayılım alanı içerisinde yer alan Harhar Deresi kırsal yerleşimindeki Erken Tunç Çağı II seramik geleneğine, basit monoton bir biçimde, toplumun ihtiyaçları doğrultusunda tamamen elde şekillendirilmiş bir gelenek şeklinde yansımıştır. Yapısal anlamda birbirine çok yakın boyutları ile fincan ve çanak gibi işlevsel anlamda servis kabı olarak nitelendirilen kapların boyutları dikkate alındığında, bunların üretiminde kalıp benzeri bir şablon kullanıldığı söylenebilir. Kullanım açıdan porsiyonel eşitliğe sahip çanak ve fincan tipindeki kapların diğer tiplere oranla yoğunluğu (Ek-2 Grafik 12), Harhar Deresi toplumunda döneminin tabldotif beslenme (eşitlikçi beslenme) biçiminin yaygın olduğunu söylememize imkan tanır. Diğer tipler açısından genel bir değerlendirme yapıldığında ise oransal anlamda yoğunluğu az olan maşrapa ve testilerin de boyutsal ve tipsel anlamında benzeştiğini söylemek mümkündür. Bu benzeşmelerin de yine eşitlikçi beslenme biçiminin bu tipler üzerindeki yansımaları olarak değerlendirilebilir. Pişirme kapları olarak yoğun ateşe maruz kalmış çömlekler ve leğen formundaki kaplar sayısal olarak servis kaplarına oranla düşük yoğunlukta bir profil sergilemektedir. Tamamen günlük beslenme ihtiyacının karşılanmasına yönelik olarak imal edildiği düşünülen bu kapların yüzeylerinde sanatsal kaygı ve görsellik gözetilerek yapılmış herhangi bir bezeme bulunmamaktadır. Tamamı elde şekillendirilen bu kapların yapısal olarak da bozukluğunun olması (dip-ağız eksenin dik olmaması ve ağız-dip çemberinin eliptik şekilde olması) bu kapların tamamen ihtiyaçlar doğrultusunda şekillendirildiği anlaşılmaktadır.

Harhar Deresi'nde her ne kadar yerel bir seramik üretim geleneğinden söz edilse de, Orta Anadolu Erken Tunç Çağı kültürleri çömlekçilik geleneği içerisinde önemli yoğunluğu bilinen kırmızı ve tonlarında astarlı, kahverengi hamurlu, iyi açkılı olan seramik grubunun Harhar Deresi'nde de çömlekçilik geleneği içerisinde diğer seramik

[92] Hacar 2020: 482.
[93] Hacar 2020: 480.

gruplarına göre nispi olarak üstün olduğu görülmektedir (Ek-2 Grafik 1). Bu bağlamda basit bir kırsal yerleşim olan Harhar Deresi'nin teknik anlamda dönemin modasını takip ettiği en azından Orta Anadolu'nun seramik geleneğinin kültürel yayılımının içerisine dahil olduklarını göstermektedir.

5.1.1. Kalın Astarlı ve Perdahlı İnce Nitelikteki Seramik Grubu 1

Kalın Astarlı ve Perdahlı Seramik Grubu, Harhar Deresi seramik geleneği içerisinde üretilen en yoğun seramik grubudur. Kil özellikleri genel olarak taşçık, kum, mika, ve çok yoğun olmak üzere ince kıyılmış bitkisel katkılıdır. Seramik cidarları gözenekli gevrek görünümde ve kırılgan yapıdadır. Bu görünüş ve niteliğe sahip seramiklerin yüksek ısıda pişirilmediğinin ve homojen bir yapıya kavuşmadığının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Bu grubun hamurları genel olarak kahverenginin (7,5 YR 5/4 - 7,5 YR 5/2 - 7,5 YR 5/2) tonlarında özlü bir yapıdadır. Yüzey özelliklerine göre Kırmızı Astarlı ve Perdahlı, Kahverengi Astarlı ve Perdahlı, Alacalı Astarlı ve Perdahlı Seramik Grubu olmak üzere üç alt gruba ayrılmaktadır.

5.1.1.1. Kırmızı Astarlı ve Perdahlı Seramik Grubu 1A

Kırmızı astarlı seramik grubunun diğer gruplardan niteliksel olarak ayırt edici en önemli özelliği kapların iç ve dış yüzeylerine uygulanmış kalın kırmızı astarıdır. Kapların iç ve dış yüzeylerinde görülen bu kalın astar çoğunlukla kırmızının çeşitli **(**2,5YR 4/6 (koyu kırmızı), 10R 3/6 (koyu kırmızı), 10R 4/4 (kırmızı), 10R 4/6 (kırmızı) ve 10R 5/6 (kırmızı)**)** tonlarındadır. Astar, kapların yüzeylerinde genellikle çatlamış ve kavlamış görünümlüdür (Ek-2 Tablo 1). Bu grupta değerlendirilen seramiklerin tümüne yakınında iyi perdah uygulaması gözlenmiştir. Harhar Deresi seramikleri içerisinde genel olarak Küçük boyutlu çanak ve fincan gibi açık kap tiplerinde bu grubun yoğunluğu tespit edilmiştir (Ek-2 Grafik 2). İç ve dış yüzeylerinde perdahlamanın kaliteli parlak bir görünüm elde edilinceye kadar yapıldığı, daha büyük boyutlu çömlek, testi gibi kapalı kaplarda ise sadece dış yüzeylerde ve elin girebildiği kadar iç yüzeylerde ve daha mat görünüme sahip yüzeylerin bırakıldığı anlaşılmıştır. Kırmızı astarlı ve perdahlı seramik grubu toplam 247 parçayla Harhar Deresi Erken Tunç Çağı seramikleri içerisindeki en büyük grubu oluşturmaktadır (Ek-2 Grafik 1). Bu seramik grubu hamur ve yüzey özellikleri göz önünde bulundurularak bir değerlendirme yapılırsa, bu grubu, Orta Anadolu yerleşimlerinin Erken Tunç Çağı'nın

II-III. Dönemlerine ait tabakalarında görmek mümkündür[94]. Özellikle Osten'nin Alişar'ın Bakır Çağı tabakaları[95] için tanımladığı seramik grubuyla örtüşmektedir. Harhar Deresi'nde yoğun olarak karşımıza çıkan bu seramik grubu aynı çerçevede değerlendirilir. Aynı zamanda bu seramik grubu, Konya Ovası'nda yapılan yüzey araştırmaları sonucunda oldukça geniş bir coğrafyaya yayıldığı anlaşılmıştır[96].

5.1.1.2. Kahverengi Astarlı ve Perdahlı Seramik Grubu 1B

Kahverengi astarlı ve perdahlı seramik grubunun diğer gruplardan niteliksel olarak ayırt edici en önemli özelliği kapların iç ve dış yüzeylerine uygulanmış kalın kahverengi astarıdır. Kil katkıları ve tüm hamursal özellikleri ile benzeşen 1A grubundan ayrışan tek özelliği yüzeyindeki kalın kahverengi iyi perdahlanmış astarıdır. Kapların iç ve dış yüzeylerinde görülen bu kalın astar çoğunlukla kahverenginin çeşitli **(**5YR 6/2 (Grimsi Kahve), 5YR 5/4 (Mat kırmızımsı Kahve), 5YR 6/4 (Mat turuncu) tonlarındadır. Kapların yüzeylerinde yer yer bitkisel katkı izleri görülebilmektedir. Bu grupta değerlendirilen kapların hemen hemen tümünde iyi perdah uygulaması yapılmıştır (Ek-2 Tablo 2). Harhar Deresi seramikleri içerisinde genel olarak küçük boyutlu çanak ve fincan gibi açık kap tiplerinde bu grubun yoğunluğu tespit edilmiştir (Ek-2 Grafik 3). İç ve dış yüzeylerinde perdahlamanın kaliteli parlak bir görünüm elde edilinceye kadar yapıldığı, daha büyük boyutlu çömlek, testi gibi kapalı kaplarda ise sadece dış yüzeylerde ve elin girebildiği kadar iç yüzeylerde daha mat görünüme sahip yüzeylerin bırakıldığı anlaşılmıştır. Kahverengi astarlı ve perdahlı seramik grubu toplam 48 parçayla değerlendirilmiştir (Grafik xx).

5.1.1.3. Alacalı Astarlı ve Perdahlı Seramik Grubu 1C

Alacalı Astarlı ve Perdahlı seramik grubunun diğer gruplardan niteliksel olarak ayırt edici en önemli özelliği kapların iç ve dış yüzeylerine uygulanmış astarın kahverengi ve kırmızının tonlarında alacalanmış görüntüsüdür. 1. Grubun kil katkılarındaki tüm hamursal özelliklerini taşıyan 1 A ve 1 B alt gruplarından ayrışan tek özelliği yüzeyindeki alacalı görüntüsüyle perdahlanmış astarıdır. Kapların iç ve dış yüzeylerinde görülen kalın astar çoğunlukla kahverengi ve kırmızının çeşitli 10 YR 4/2 (Grimsi Sarımsı Kahve), 5YR 4/4 (mat kırmızımsı kahve), tonlarında ve alacalıdır.

[94] Özgüç 1980: 621., Özgüç 1990: 71,. Öztan 1989: 409.
[95] Osten & Krogman 1937: 419.
[96] Melllaart 1963: 211., French 1969: 41.

Astar, kapların yüzeylerinde seyrek olarak bitkisel katkı izleri görülebilmektedir (Ek-2 Tablo 3, Ek-2 Grafik 4). Bu grupta değerlendirilen kapların hemen hemen tümünde iyi perdah uygulaması gözlenmiştir. Harhar Deresi seramikleri içerisinde genel olarak küçük boyutlu çanak ve fincan gibi açık kap tiplerinde bu grubun yoğunluğu tespit edilmiştir. İç ve dış yüzeylerinde perdahlamanın kaliteli parlak bir görünüm elde edilinceye kadar yapıldığı, daha büyük boyutlu çömlek, testi gibi kapalı kaplarda ise sadece dış yüzeylerde ve elin girebildiği kadar iç yüzeylerde daha mat görünüme sahip yüzeylerin bırakıldığı anlaşılmıştır. Kahverengi astarlı ve perdahlı seramik grubu toplam 43 parçayla değerlendirilmiştir (Ek-2 Grafik 1).

5.1.2. Kalın Astarlı ve Perdahlı Kaba Nitelikteki Seramik Grubu 2

Kalın astarlı ve perdahlı kaba nitelikteki seramik grubunun kil özellikleri genel olarak yoğun mika, taşçık, kum ve bitkisel katkılıdır. Seramik cidarları Gözenekli gevrek görünümde ve kırılgan yapıdadır. Hamurun içeriğinde bulunan taşçık, kum ve bitkisel katkı gözle ayırt edilebilmekte olup bu görünüş ve niteliğe sahip seramiklerin yüksek ısıda pişirilmediğinin ve homojen bir yapıya kavuşmadığının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Bu grubun hamurları genel olarak kahverenginin (5 YR 5/4 - 7,5 YR 4/4 - 7,5 YR 5/4) tonlarında özlü bir yapıdadır. Yüzey özelliklerine göre kırmızı-kahverengi astarlı ve perdahlı kaba seramik grubu, devetüyü kaba seramik grubu**,** alacalı kaba seramik grubu olmak üzere üç alt gruba ayrılmaktadır. Bu ayrıştırmanın temel niteliği bu Seramik Grubuna giren hemen hemen tüm çanak-çömleğin kaba nitelikte üretilmiş olmalarıdır. Harhar Deresi seramikleri arasında kısa bir değerlendirme yapılacak olunursa bu gruba giren malların hamurlarının ve yüzey özelliklerinin genel olarak benzeştiği fakat bu grup malların genelde daha büyük boyutlu çömlek, testi gibi kapalı kaplarda ve kaba nitelikteki kapalı kap tiplerinde tercih edildiği görülmüştür (Ek-2 Grafik 5-7).

5.1.2.1. Kırmızı-Kahverengi Astarlı ve Perdahlı Kaba Seramik Grubu 2A

Kırmızı-kahverengi astarlı ve perdahlı kaba seramik grubunun diğer gruplardan niteliksel olarak ayırt edici en önemli özelliği kapların dış yüzeylerine uygulanmış kalın astarı ve yüzeyindeki yoğun bitkisel katkı izleridir. Kapların dış yüzeylerinde görülen bu kalın astar çoğunlukla kırmızı ve kahvenin çeşitli (5YR 5/4 (mat kırmızımsı kahve), 7.5 YR 5/4 (mat kahve) tonlarındadır. Kalın astar, kapların yüzeylerinde

genellikle çatlamış ve kavlamış ve bitkisel izleriyle diğer gruplara göre gözle ayırt edilebilmektedir (Ek-2 Tablo 4). Bu grupta değerlendirilen seramiklerin tümüne yakınında orta kalitede perdah uygulaması gözlenmiştir. Harhar Deresi seramikleri 99 parçayla temsil edilen bu seramik grubunun uygulandığı mallar, genel olarak daha büyük boyutlu çömlek, testi gibi kapalı kaplardan oluşmaktadır (Ek-2 Grafik 1,5). Bu tür kaplara ise astar sadece dış yüzeylerde ve elin girebildiği iç yüzeylerde uygulanmıştır. Bu gruba giren küçük boyutlu çanak, fincan gibi açık kap tiplerinde bu grubun yoğunluğu daha azdır.

5.1.2.2. Devetüyü Kaba Seramik Grubu 2B

Devetüyü kaba seramik grubunun diğer gruplardan niteliksel olarak ayırt edici en önemli özelliği kapların dış yüzeylerine uygulanmış kabaca perdahlanmış/düzeltilmiş kalın astarı ve yüzeyindeki yoğun bitkisel katkı izleridir. Kapların dış yüzeylerinde görülen bu kalın astar çoğunlukla kahvenin çeşitli (7.5YR 4/4 (kahve), 7.5 YR 5/4 (mat kahve) tonlarındadır. Kalın astar, kapların yüzeylerinde genellikle çatlamış ve kavlamış ve yoğun bitkisel izleriyle diğer gruplara göre gözle ayırt edilebilmektedir (Ek-2 Tablo 5). Bu alt grubun ana grubun genel hamur özelliklerinin yanında Taşçık ve bitkisel katkı özellikle iri boyutlu kaplarda oldukça yoğundur. Yüksek ısılarda pişirilmedikleri anlaşılan bu grubun mallarının hamurları, oldukça gevrek, kırılgan ve gözenekli bir niteliğe sahiptir. Bu grup içerisinde değerlendirilen seramiklerin tümüne yakınında perdah uygulaması kabaca yapılmıştır. Harhar Deresi seramikleri toplam 32 parçayla temsil edilen bu seramik grubunun uygulandığı mallar, genel olarak daha iri boyutlu çömlek, gibi kaplardan oluşmaktadır (Ek-2 Grafik 6).

5.1.2.3. Alacalı Kaba Seramik Grubu 2 C

Alacalı kaba seramik grubunun diğer gruplardan niteliksel olarak ayırt edici en önemli özelliği kapların dış yüzeylerinin yoğun olarak ateşe maruz kalmaları neticesinde yüzeylerindeki alacalanma izleridir. Kapların dış yüzeylerinde görülen kalın astar genellikle gri ve siyah alacalı bir görünümde çoğunlukla kahvenin çeşitli (2.5YR 2/2 (siyahımsı koyu kahve), 2.5 YR 4/2 (mat kırmızımsı kahve) tonlarında alacalıdır. Kapların yüzeylerinde genellikle çatlamış, kavlamış ve yoğun bitkisel izleriyle ile iri boyutlu taşçıklar diğer gruplara göre gözle ayırt edilebilmektedir (Ek-2 Tablo 6). Bu alt grubun ana grubun genel hamur özelliklerinin yanında taşçık ve bitkisel katkı özellikle iri boyutlu kaplarda oldukça yoğundur. Yüksek ısılarda pişirilmedikleri anlaşılan bu grubun mallarının hamurları, oldukça gevrek, kırılgan ve gözenekli bir niteliğe sahiptir. Harhar Deresi seramikleri içerisinde toplam toplam 17 temsil edilen bu seramik grubunun uygulandığı mallar, genel olarak daha büyük boyutlu çömlek gibi pişirme kaplarından oluşmaktadır (Ek-2 Grafik 7).

5.1.3. Koyu Yüzeyli Seramik Grubu 3

Koyu yüzeyli seramik grubunun hamur bileşenlerini yoğun olarak taşçık, kalker ve ince kıyılmış bitkisel katkı oluşturmaktadır. Seramik cidarları, kaba seramik örneklerinde gözenekli gevrek görünümde ve kırılgan yapıda olmasına karşın ince seramik örneklerinde ise iyi pişmiş homojenize sıkı hamurludur. Kaba örneklerde hamurun içeriğinde bulunan taşçık, kum ve bitkisel katkı gözle ayırt edilebilmekte olup bu görünüş ve niteliğe sahip seramiklerin yüksek ısıda pişirilmediğinin ve homojen bir yapıya kavuşmadığının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Bu grubun hamurları genel olarak siyah ve grinin (5 YR 2/1- 5 YR 2,5/1 kahvemsi siyah 5 YR 4/1 Kahvemsi siyah) tonlarındadır. Koyu yüzeyli seramik grubu yüzey özelliklerine göre siyah yüzeyli seramik grubu ve gri yüzeyli seramik grubu olmak üzere iki alt gruba ayrılmaktadır. (Ek-2 Tablo 7-8). Harhar Deresi seramikleri arasında bu gruba giren seramiklerin hamurlarının benzeştiği ancak yüzey özelliklerine göre siyah ve gri tonlarındaki astarlarda farklılaştığı anlaşılmaktadır.

5.1.3.1. Siyah Yüzeyli Seramik Grubu 3 A

Siyah yüzlü seramik grubu içerisinde değerlendirilen seramik örnekleri genellikle parlak siyah astarlı ve iyi perdahlıdır. Perdahlama kalitesi daha düşük olan ve mat bir

görünüm sergileyen örnekler de bulunmaktadır. Bu örnekler genelde kötü pişirilmiş gevrek hamurludur. Kapların yüzeylerinde genellikle çatlamış, kavlamış ve yoğun bitkisel izleriyle gözle ayırt edilebilmektedir. Bu grubun seramiklerin iç ve dış yüzeylerinde görülen kalın astar genellikle siyahın (10 YR 3/1 (Kahvemsi siyah koyu kahve), 10 YR 1.7/1 (siyah) tonlarında bir görünümdedir (Ek-2 Tablo 7). Bu alt grubun ana grubun genel hamur özelliklerinin yanında kaba örneklerinde yoğun bitkisel katkı oldukça yoğundur. Yüksek ısılarda pişirilmedikleri anlaşılan bu grubun mallarının hamurları, oldukça gevrek, kırılgan ve gözenekli bir niteliğe sahiptir. Bu Harhar Deresi seramikleri içerisinde toplam 13 parçayla temsil edilmektedir (Ek-2 Grafik 8). Çanak çömlekten farklı olarak hamur ve yüzey özellikleriyle benzeşen bir adet kaşık da bu grup içerisinde değerlendirilmiştir.

5.1.3.2. Gri Yüzeyli Seramik Grubu 3 B

Gri yüzlü seramik grubu içerisinde değerlendirilen seramik örnekleri genellikle parlak gri astarlı ve iyi perdahlıdır. Bu grupta ele alınan kaplar, hamur bileşenlerinin homojenize yapısı, fırınlanması ve yüzey özellikleri açısından 3 A grubuna nazaran nitelik açısından çok daha kaliteli bir yapıdadır. Bu gruptaki parçaların hamur bileşenlerini yoğun Mika, Orta yoğunlukta taşçık ve ince kıyılmış bitkisel katkılı oluşturmaktadır (Resim 52B). Hamur renkleri griden siyaha (5YR 6/1 gri- 5 YR 2.5/1 siyah) doğru giden tonlarda bir renk aralığındadır (Ek-2 Tablo 8). Gri seramiğin Harhar Deresi'nde kullanımı oldukça sınırlı olup toplam 2 fincan tipi kapta temsil bulan bu grubun seramiklerinin yüzey astar renkleri 5YR 4/1 (koyu gri) ile 10YR 5/2 (grimsi kahve) arasında bir tona sahiptir (Ek-2 Grafik 8).

Bu grubu oluşturan seramiklerin benzerlerine Ahlatlıbel[97], Etiyokuşu[98], Acemhöyük[99] Boğazköy[100], Alacahöyük[101], Eskiyapar[102], Küllüoba[103] ve Beycesultan'dan[104] rastlanılmaktadır.

[97] Orthmann 1963a: Taf. 27- 5/72.
[98] Orthmann 1963a: Taf. 32- 6/42.
[99] Kamış 2012: Res.52b
[100] Orthmann 1963a: 44.
[101] Koşay & Akok 1947: 154.
[102] Orthmann 1963a: Taf. 91- 32/04-05.
[103] Efe ve Efe 2001: Resim 30., Efe ve Türkteki 2005: 26.
[104] Lloyd ve Mellaart 1962: Fig. P.66/5-10.

5.1.4. İç Yüzeyi Koyu Renk Astarlı Seramik Grubu 4

İç yüzeyi koyu renk astarlı seramik grubu olarak ayrıştırılan bu grubun kil özellikleri genel olarak mika, orta yoğunlukta ve yoğun olmak üzere ince kıyılmış bitkisel katkıdır. Seramik cidarları, kaba seramik örneklerinde gözenekli gevrek görünümde ve kırılgan yapıda olmasına karşın ince seramik örneklerinde ise orta derecede pişmiş ve sıkı hamurludur. Ancak iyi homojenize olamamış hamurda ince kıyılmış bitkiler ve taşçıklar gözle ayırt edilebilmektedir. Kaba örneklerde gevrek hamurun içeriğinde bulunan taşçık, kum ve bitkisel katkı gözle ayırt edilebilmekte olup bu görünüş ve niteliğe sahip seramiklerin yüksek ısıda pişirilmediğinin ve homojen bir yapıya kavuşmadığının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir (Ek-2 Tablo 9). Bu grubun hamurları genel olarak siyah (5 YR 2,5/1 Siyah 7.5YR 5/4 mat kahve) ve kahverengi tonlarındadır. Bu grup seramiklerinin dış yüzeyi grimsi kahverengiden (10 YR 5/2) kırmızımsı gri (5 YR 5/2) giden tonlarında astarlı ve perdahlıdır. İç yüzeylerin koyu gri (5 YR 4/1) ve siyah (5 YR 2,5/1) tonlarında kalın astarlandığı ve kaliteli bir perdahlama yapılarak yüzeyde kaliteli bir parlaklık elde edilinceye kadar yapıldığı anlaşılmaktadır. Harhar Deresi seramikleri içerisinde bu grubu genel olarak çanaklar temsil etmektedir (Ek-2 Grafik 10).

5.1.5. Alacalı Kaba Seramik Grubu (Tepsi) 5

Harhar Deresi çanak-çömleği içerisinde oran olarak küçük bir grup oluşturan alacalı kaba seramik grubu (Tepsi) örnekleri yüzey renkleri açısından homojen bir görünüm sergilemez. Devetüyünden siyaha doğru tonlanmış yüzeylerde sıklıkla alacalanmalar görülür. Alacalı Yüzeyler açık kahverengi (7.5YR 6/4), grimsi kahverengi (7,5YR 6/2), kırmızımsı kahverengi (5YR 5/3), pembemsi gri (5YR 6/2), kırmızımsı gri (5YR 5/2), koyu gri (5YR 3/1) kahvemsi siyah (10 YR 3/1) renklerde olabilmektedir (Ek-2 Tablo 10). Kaba seramik grubu altında değerlendirilen seramik örneklerinin tümü tepsi formundadır. Tepsilerin dış yüzeylerinde genellikle astar ve perdah yapılmamış yalın bırakılmıştır. Ancak tepsilerin iç yüzeylerinin astarlanarak kabaca perdahlandığı/düzeltildiği gözlenmiştir. Tepsilerin yüzeylerinde yoğun olarak iri taş çıkıntıları, derin çatlaklar ve bitkisel katkı izleri gözlenmektedir.

Alacalı kaba seramik grubunun (Tepsi) hamurları yoğun bitkisel, iri taş ve taşçık katkıdır. Hamurun temiz olmayan bir yerde karılması ve şekillendirilmesine bağlı olarak, hamur içerisinde olması bağlayıcılığı sağlar nitelikte kabul edilebilir katkıların

yanı sıra kil harici normal toprak katkısının kil dengesini bozduğu ve buna paralel olarak yeterli pişme derecesine ulaşılamaması hamurun homojenize olmamasına neden olmuştur. Gözenekli, kırılgan ve gevrek bir yapıya sahip olan tepsilerin hamur renkleri de yüzeylerde olduğu gibi homojen bir görünüm sergilememektedir. Hamurlar koyu gri (7.5YR 4/1), siyah (5YR 3/1), Mat kahverengi (7.5YR 5/4), kırmızımsı kahverengi (5YR 5/3) ve açık kırmızımsı kahverengi (5YR 6/4) tonlarındadır. Kalın gri ve kahverengi özler bulunan Kap cidarlarında bitkisel katkı ile taş ve taşçıkların yoğunluğu gözle ayırt edilebilmektedir. Harhar Deresi'nde bu grup içerisinde değerlendirilen kaplar (Tepsiler) toplam 24 örnekle temsil edilmektedir (Ek-2 Grafik 11).

5.2. Seramik Formları

Harhar Deresi Erken Tunç Çağı seramikleri, öncelikli olarak işlevsel özellikleri dikkate alınarak tipolojik sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. Bu sınıflandırmada yaygın olarak kullanılmış olan Erken Tunç Çağı seramik terminolojisi ve tipolojisine dayanılarak yapılan incelemede, 11 ana form grubu saptanmıştır (Ek-2 Tablo 11-12). Fonksiyonel kullanımı ön planda tutularak belirlenen ana formların; profil, gövde, dudak ve dip gibi genel tipolojik özellikleri baz alınarak da alt grupları belirlenmiştir. Tez kapsamında değerlendirmeye alınan tüm / tüme yakın form veren çanak-çömleğin tekil özellikleri katalog bölümünde detaylı olarak işlenmiştir. Seramiklere ilişkin göreceli karşılaştırmalar ana formlar seviyesinde yapıldığından katalog bölümünde karşılaştırma bilgisi verilmemiştir.

5.2.1. Bardaklar

Başta su olmak üzere çeşitli sıvı maddelerin içimi ve sunumu için kullanılan kaplar bardak olarak nitelendirilmektedir. Arkeoloji literatüründe ağız veya gövde genişliği kap yüksekliğinden az olan, ağız çapı da genellikle 15 cm'den daha geniş olmayan kaplara "bardak" adı verilmektedir[105]. Harhar Deresi seramikleri içerisinde temsil edilen bardaklar 3 parçayla temsil edilmektedir (Ek-2 Tablo 11). Orta Anadolu Erken Tunç Çağı merkezleriyle göreceli olarak yapılan karşılaştırmalarda bardak olarak işlevsel tanımlı benzerlerinin olmasına karşın tipolojik olarak yerelde basit biçimde

[105] Ökse, 1999: 57

elde şekillendirilmiş olmasından kaynaklı benzerlerini bulmak zordur. Harhar Deresi bardakları üç alt tipe ayrılarak incelenmiştir.

5.2.1.1. Bardak Tip 1

Silindirik gövde yapısına sahip bu tip bardak, tamamen özensiz bir görünüm arz etmektedir. Dış yüzeyin yanmalardan kaynaklı tamamen yüzeyinin bozulduğu görülmektedir. İşlevi tam olarak anlaşılamayan bu parça, tipolojik uygunluk açısından bu bölümde değerlendirilmiştir (Ek-3 Levha 1/1).

5.2.1.2. Bardak Tip 2

Bardak Tip 2 olarak değerlendirilen tek örnek yuvarlatılmış basit ağız kenarlı, dışa eğik / hafif dış bükey gövdeli derin kaplardır. Bu tip bardakların göreceli benzerlerine Acemhöyük'te[106] rastlanır (Ek-3 Levha 1/2).

5.2.1.3. Bardak Tip 3

Bardak Tip 3 olarak değerlendirilen örnek içe kesik ağız kenarlı ve yuvarlak gövdeli boyunsuz derin kaplardır. Bu tip bardakların göreceli benzerlerine Acemhöyük'te[107] rastlanır (Ek-3 Levha 1/3).

5.2.2. Fincanlar

Geniş ağızlı, (tek kulplu bardak) kaplar olarak tanımlanan[108] fincan örnekleri, tipolojik olarak 5 ana tipte Harhar Deresi seramiği içerisinde temsil edilmektedir (Ek-2 Tablo 11). Fincanlar, açığa çıkarılan günlük kullanım kapları arasında en yaygın seramik grubu içerisinde yer almaktadır. Tam ve tam form veren toplam 135 örneği değerlendirmeye alınmıştır. Harhar Deresi fincanlarının tamamı elde şekillendirilmiştir. Genel olarak gevrek yapılı hamura sahip fincanların yüzeysel özellikleri diğer kaplardan çok da farklılık göstermemektedir. Kalın astarlı ve perdahlı ince nitelikteki seramik grubu fincan tipleri üzerinde yoğun olarak kullanılmıştır. Fincanların geneline bakıldığında statik olarak arızalı bir görünüm arz etmektedir. Yuvarlatılmış diplere sahip olan tipler genelde kulplarından destek alarak ayakta durabilmektedir. Fincanların büyük çoğunluğu abartı olmayacak biçimde ağız kenarından hafif yüksekliktedir. Bu da fincanların işlevsel yönüyle alakalı bir durumu

[106] Kamış, 2012: lev.115/479
[107] Kamış 2012: lev.115/480
[108] Ökse 1999: 52.

göstermektedir. Abartı kulplu fincanların daha çok büyük kaplardan sıvı alımında kullanılan kepçe işlevinin olduğu düşünülürse Harhar Deresi fincanlarının yeme içmeye yönelik servis işleviyle ön planda olduğu söylenebilir. Yapısal olarak incelendiğinde ise çanaklarda olduğu gibi genel olarak fincanlarında çaplarının birbirine yakınlığı ilk bakışta dikkat çekmektedir. Bu da fincanların üretiminde kalıp benzeri bir şablon kullanıldığını söylemeyi mümkün kılar. İşlevsel açıdan bakıldığında ise porsiyonel eşitliğe ve Harhar Deresi insanları arasında tabldotif beslenme (eşitlikçi beslenme) biçiminin yaygın olduğunu söylememize imkan sağlar.

5.2.2.1. Fincan Tip 1 ve Fincan Tip 2

Tip1 ve Tip2 olarak değerlendirilen fincan grupları genel niteliksel yapısı ve işlevsel özellikleri bakımından birbirlerine yakın özellikler sergilemektedir. Ağız/dudak ve dip yapıları genel olarak benzer özellikler gösterirken sadece dışa eğik düz (konik) (Tip1) ve açık dış bükey (oval) (Tip2) gövde yapıları ile farklı ana tiplere ayrıştırılmışlardır (Ek-2 Tablo 11). Bu iki tipin ağız çapları 9-14 cm olan genişliğe sahiptir. Bu tipler dahilinde değerlendirilen fincanlar, basit yuvarlatılmış veya düzleştirilmiş ağız kenarlıdır. Bu fincan tiplerinin dikey ilmek kulpları genel olarak ağız kısmının hemen dış çeperine ve gövdenin alt kısmına yakın tutturulmuştur. Konik gövde yapısıyla Tip 1 (Ek-3 Levha 2-9) ve oval gövde yapısıyla Tip 2 (Ek-3 Levha 10-14) örnekleri dip kısımlarına göre alt tiplere ayrıştırılmıştır. Geniş ya da gövdeden aşağı doğru daralan yuvarlak (Tip 1 A (Ek-3 Levha 2-5) / Tip2 A (Ek-3 Levha 10-12)) veya kabaca düzleştirilmiş (Tip 1 B (Ek-3 Levha 6-9) / Tip2 B (Ek-3 Levha 13-14)) şekilde iki alt tipe ayrılmaktadır. Fincanların özensiz yapısı, dip kısmına yakın tutturulan kulpları sayesinde dengede durabilmesini sağlanıştır. Tip1 ve Tip2 kullanılan diğer bir dikey ilmek kulp düzenlemesi ise üstten ağız kenarına bağlanarak abartı olmayacak şekilde yükseltilen, alt kısmı gövdeye bağlanan kulplar, bu tip için yine yaygın kullanılan örnekler arasındadır. Fincan Tip1 ve Tip2 örneklerinde şekillendirme işlemi sonrası serbest kurutma yönteminin uygulanması; pişme esnasında fırın içindeki ısının yeterli ısıya çıkmaması ve oransız dağılımı[109] gibi nedenlerle bu fincan tipi örnekleri üzerinde deformasyon gözlenmektedir. Fincanların cidarların karşılıklı oransız genişlemesi

[109] Ökse 1993: 17.

nedeniyle fincanların dengede duramaması, fincan tipi üzerindeki en büyük deformasyonu oluşturmaktadır.

Tip1 ve Tip2 fincanları, genel olarak kırmızı astarlı seramik grubu ve devetüyü renkli seramik grubu içerisinde değerlendirilmiştir.

Niteliksel anlamda Tip1 ve Tip2 fincanlarının boyutlarının birbirine yakın olması, Harhar Deresi Yerleşimi'nde açığa çıkarılan diğer kaplarda alışılagelmiş bir özelliktir. Zira bu fincan tiplerinde görülen porsiyonel eşitlik, diğer çanak ve maşrapa gibi özellikle günlük kullanım kaplarında sıkça rastlanan işlevselliğe yönelik bir özelliktir.

Harhar Deresi Tip 1 ve 2 fincanlarının benzerlerine Koçumbeli[110], Karaoğlan Mevkii[111] Ahlatlıbel[112], Etiyokuşu[113], Asarcık Höyük[114], Alacahöyük[115], Çerkezhöyük[116], Gordion[117], Polatlı[118], Küllüoba[119], Göltepe ve Acemhöyük[120] gibi merkezde rastlanılmaktadır. Bu tip fincanların benzerlerinin karşılaştırıldığı farklı merkezlerdeki tabakalar Erken Tunç Çağı II dönemine tarihlendirilmektedir.

5.2.2.2. Fincan Tip 3

Tip 3 olarak değerlendirilen az sayıda örnek yuvarlatılmış ve basit ağız kenarlıdır. Hafif içe eğik ve küresel gövdeli örnekler, ağız kenarının dış çeperine iliştirilmiş dikey bir kulba ve basit düzleştirilmiş bir dibe sahiptir. Söz konusu örnek alacalı astarlı ve perdahlı seramik grubu içerisinde değerlendirilmiştir. Bu tip fincanların benzeri Ahlatlıbel kazılarında rastlanılmıştır[121] (Ek-3 Levha 15).

5.2.2.3. Fincan Tip 4

Tip 4 olarak değerlendirilen tek örnek, kabaca elde şekillendirilmiş bir görünüm arz etmektedir. Basit ağız kenarlı, konik gövdeli ve düzleştirilmiş diplidir. Bu tip fincanın kulbu, dikey ilmek kulp şeklinde üstten ağız kenarına bağlanmıştır. Bu tipi diğer fincan

[110] Tezcan 1966: Lev.25.
[111] Topbaş vd. 1998: Fig. 65, 12.
[112] Orthmann 1963a: Taf. 21, 5/12 ve 15.
[113] Kansu 1940: Şekil 62, Ey. 157.
[114] Orthmann 1966: Fig. 3, 3 ve 9.
[115] Koşay & Akok 1966: Lev. 139., Al.m.105, Orthmann 1963a: Taf. 45, 11/55.
[116] Orthmann 1963a: Taf. 89, 31/02.
[117] Gunter 1991: Fig. 1, 12.
[118] Lloyd ve Gökçe 1951: Fig. 7, Grup 5/7.
[119] Sarı 2009: 102, 6.
[120] Kamış 2012: Lev. 104
[121] Orthmann 1963a: Taf. 21, 5/14.

tiplerinden ayrılan en önemli özelliği akıtacağının olmasıdır. Akıtacak, kulbun karşına gelecek şekilde gövde üzerine sıvının rahat akımı[122] sağlamak amacıyla aşağıya doğru eğik biçimde "U" kesitli bir kanal şeklinde yapılmıştır. Tip 4 fincanı, alacalı astarlı ve perdahlı seramik grubu içerisinde değerlendirilmiştir (Ek-3 Levha 16).

5.2.2.4. Fincan Tip 5

Fincan Tip 5 olarak değerlendirilen fincan örnekleri emziklidir. İki alt tipe ayrılarak değerlendirilen örnekten Tip 5A alt grubundaki ilk örnek, silindirik gövde yapısına sahiptir. Düzleştirilmiş basit ağız kenarından hafif yükseltilmiş dikey ilmek kulbun karşına gelecek şekilde, gövde üzerine, sıvının rahat akımı sağlamak için aşağıya boru biçiminde emzik yapılmıştır. Sosluk olarak kullanıldığı düşünülen bu fincan tipi Harhar Deresi Yerleşimi'nde bulunmuş tek örnekle temsil edilir (Ek-3 Levha 17/68).

Bu tipte değerlendirilen ve Tip 5B alt grubundaki ikinci örnek ise ağız kenarı dahil büyük çoğunluğu eksiktir. Küresel gövdeli ve dışa eğik kısa boyunlu bu tip örneği kabın korunmuş olan omuz kısmında kontrollü sıvı akışını sağlamak için ağzı yukarıya doğru gelecek şekilde boru biçimli bir akıtacak bulunmaktadır (Ek-3 Levha 17/69).

5.2.3. Maşrapalar

Genellikle fincandan daha büyük boyutlu tek veya çift kulplu, geniş ağızlı, boyunlu veya boyunsuz derin kaplar olarak tanımlanmaktadır[123]. Harhar deresinde bu genel tanıma uyan 3 tip gövde yapısına sahip maşrapa örneği bulunmaktadır (Ek-2 Tablo 11).

5.2.3.1. Maşrapa Tip 1

Maşrapa Tip 1 içerisinde değerlendirilen örnekler, iki alt tipe ayrılarak değerlendirilmiştir. Tip 1A alt grubu içerisinde değerlendirilen örnekler, konik veya hafif oval gövde yapısına sahipken (Ek-3 Levha 18-19) Tip 1B alt grubunda değerlendirilen örnekler ise silindirik gövde yapısına sahiptir (Ek-3 Levha 20). Tip 1 içerisinde değerlendirilen örnekler düzleştirilmiş veya yuvarlak diplidir. Maşrapaların ağız kenarını içine alan ya da ağız kısmının dışına iliştirilmiş tek dikey ilmek kulbu bulunmaktadır. 13-16 cm arasında bir ağız çapına sahip maşrapalar el yapımı kırmızı

[122] Ökse 1993:77.
[123] Ökse 1993: 52.

astarlı seramik grubu, biri ise el yapımı devetüyü renkli seramik grubu içerisinde değerlendirilmiştir.

5.2.3.2. Maşrapa Tip 2

Maşrapa Tip 2 içerisinde değerlendirilen örnekler Düzleştirilmiş veya yuvarlak diplidir. Küresel gövde yapısına sahip maşrapaların kulpları, dışa çekik ağız kenarı üzerinden veya ağız kenarının dış çeperinden başlayarak omza bağlanan yapıdadır (Ek-3 Levha 21). Alacalı astarlı ve perdahlı seramik grubu içerisinde değerlendirilmiştir. Harhar Deresi'ndeki bu tip maşrapaların göreceli olarak benzerlerine, Acemhöyük[124], Kureyşliler, Alişar Höyük'te[125] rastlanır.

5.2.3.3. Maşrapa Tip 3

Maşrapa Tip 3 içerisinde değerlendirilen akıtacaklı üç örnek, basit elde şekillendirilen silindirik ve hafif küresel gövdeye sahiptir. Örneklerin ikisinde akıtacaklı profil veren kısımları koruna gelmiş olmasına karşın sadece bir örnek tam profil vermektedir (Ek-3 Levha 22). Bu örnekte akıtacak, kulpun karşına gelecek şekilde gövde üzerine sıvının rahat akımı sağlamak için "U" kanal şeklinde yapılmıştır. Elde biçimlendirilmiş olan tüm örnekler el yapımı kırmızı astarlı ve alacalı astarlı ve perdahlı seramik gruplarının özelliklerini göstermektedir.

5.2.3.4. Maşrapa Tip 4

Maşrapa Tip 4 içerisinde değerlendirilen tek örnek, basit olarak elde şekillendirilmiştir. Tipolojik olarak Tip 2 formuyla benzer özelliklere sahip olmasına karşın işlevsel olarak değerlendirildiğinde bu form emzikli yapısıyla ayrışır. Tip 4 içerisindeki tek örnek tipolojik olarak küresel bir gövdeye, dışa eğik bir boyuna ve basit yuvarlatılmış bir ağız kenarına sahiptir. Ağız kenarının üzerinden başlayarak omza bağlanan kulbun büyük bir bölümü eksiktir. Kulbun karşına gelecek şekilde omuz ile boyun arasına boru şeklinde kesite sahip emziğin yerleştirildiği alanda emzik kısmı eksiktir ve sadece bir delik bulunmaktadır (Ek-3 Levha 23/84).

Tip 4 olarak değerlendirilen tek örnek kırmızı astarlı seramik grubunun özelliklerini göstermektedir.

[124] Kamış 2012: Levha 124: 521
[125] Osten 1937: 17, c754

5.2.4. Çanaklar

Harhar Deresi'nde açığa çıkarılan günlük kullanım kapları arasında en yaygın seramik tipi olarak karşımıza çanaklar çıkmaktadır. Çağlar boyunca, özellikle basit tipli olanlar günlük olarak yaygın kullanımı nedeniyle göreceli tarihlemede çok fazla kullanılamamaktadır. Ancak dönem modasına uygun olarak üretilen ve hem yerleşimin hem de bulunduğu konteksin işlevselliği hakkında belli karakteristik özellikler gösteren bazı çanaklar dönem özellikleri vermesi açısından bu genellemenin dışında tutulabilir. İşlevsel anlamda servis kabı olarak nitelendirilen Harhar Deresi çanak tiplerinin genelde basit formlardan oluşmasına karşın boyutlarının birbirlerine yakın olması, bunların üretiminde kalıp benzeri bir şablon kullanıldığı söylenebilir. Bu da çanakların işlevinin ve dolayısıyla yerleşim ekonomisinin tanımlanabilmesi açısından önemlidir. Kullanım açıdan porsiyonel eşitliğe sahip bu kapların diğer tiplere oranla yoğunluğu, Harhar Deresi toplumunda döneminin tabldotif beslenme (eşitlikçi beslenme) biçiminin yaygın olduğunu söylememize imkan tanır.

Çanaklar Harhar Deresi Erken Tunç Çağı seramiği içerisinde değerlendirilen en yoğun grubu oluşturmaktadır. Toplam 210 tipolojik değerlendirmeye alınan çanaklar, 3 ana tipe ayrılmış, gövde ve dip özelliklerine göre ise alt tiplerde detaylandırılarak incelenmiştir (Ek-2 Tablo 11).

5.2.4.1. Çanak Tip 1

Çanak Tip 1 olarak değerlendirilen örnekleri, düzleştirilmiş, yuvarlatılmış, basit ve dışa kesik ağız kenarlı, dibe doğru daralan konik gövdeli çanak formlarından oluşmaktadır. (Ek-3 Levha 24-31), Çapları genellikle 13-20 cm arasında değişen çanaklar, diplerine göre, yuvarlatılmış (Çanak Tip 1A) (Ek-3 Levha 24-26) ve düzleştirilmiş (Çanak Tip 1B) (Ek-3 Levha 27-31) olmak üzere iki alt tipe ayrılmıştır. Basit form tipi içerisinde değerlendirilen Tip 1 çanakları genel olarak birbirlerine yakın boyutlarda imal edilmiştir. Çanakların tamamı yerleşimin geneline yayılmış olarak bulunmuştur. Değerlendirilen örneklerin Harhar Deresi seramiklerinin genel yapım tekniklerine uygun olarak tamamı elde şekillendirilmiştir. Elde şekillendirilmeleri nedeniyle kapların tamamına yakını, yapısal olarak arızalı bir görünüm sergilemektedir. Düz dipli olan örneklerde kapların büyük çoğunluğunun statik olarak tek tarafa doğru eğik durduğu ve kapların yükseklik çap ilişkisinin düzgün olmadığı görülmektedir. Yuvarlak dipli örneklerde ise muhtemel bir seyyar kaide

üzerine oturtularak kullanılmış olsa aynı yapısal bozukluklular bu örneklerde de gözlenmektedir. Yapısal form bozukluklarının temel nedeni olarak elde şekillendirilen kapların kuruma aşamasında destek malzemesinin kullanılmaması ve serbest kurutma yönteminin kullanılması olarak düşünülebilinir.

Tip 1 çanaklarının büyük bir bölümü kırmızı astarlı seramik grubuna aittir. Bunların dışında kalan örnekler ise devetüyü renkli seramik grubuna ait örneklerdir. Tip 1 çanaklarına benzer forma sahip örnekler Polatlı[126], Acemhöyük[127], Tekeköy[128], Maltepe[129], Maşathöyük[130] ve Alişar'dan[131] bilinmektedir.

5.2.4.2. Çanak Tip 2

Çanak Tip 2 olarak değerlendirilen örnekleri, yuvarlak, düz basit ve içe kesik ağız kenarlı küresel gövdeli çanak formlarından oluşmaktadır (Ek-3 Levha 32-37). Çapları genellikle 12-19 cm arasında değişen çanaklar, yuvarlatılmış (Çanak Tip 2A) (Ek-3 Levha 32-36) ve düzleştirilmiş (Çanak Tip 2B) (Ek-3 Levha 37), dipli olarak iki alt tipe ayrılmıştır. Basit form tipi içerisinde değerlendirilen bu tip çanaklar, genel olarak birbirine yakın boyutlarda imal edilmiştir. Örneklerin tümü yerleşimin geneline yayılmış olarak bulunmuştur. Özel bir mekânda ya da bir bölümde yoğun olarak rastlanılmamıştır. Harhar Deresi seramiklerinin genel yapım tekniklerine uygun olarak tamamı elde şekillendirilmiştir. Elde şekillendirilmeleri nedeniyle kapların tamamı yapısal olarak arızalı bir görünüm sergilemektedir. Düz dipli olan örneklerde kapların büyük çoğunluğunun statik olarak tek tarafa doğru eğik durduğu ve kapların yükseklik çap ilişkisinin düzgün olmadığı görülmektedir. Yuvarlatılmış dipli örneklerde ise muhtemel bir seyyar kaide üzerine oturtularak kullanılmış olsa aynı yapısal bozukluklular bu örneklerde de gözlenmektedir. Tip 2 çanaklarının büyük bir bölümü Harhar Deresi genel seramik karakteri olan kırmızı astarlı seramik grubunda yer alır. Bu tip içerisinde değerlendirilen çanaklar, Tip 1 çanaklarıyla yapısal ve işlevsel olarak birbirleriyle benzer özellik taşımaktadır.

[126] Orthmann 1963a: Taf. 33/8.10.
[127] Kamış 2012: Levha 23 ve Levha 24
[128] Orthmann 1963a: Taf. 67/17.02.
[129] Orthmann 1963a: Taf. 75/23.19.
[130] Emre 1996: Fig.20.
[131] Osten 1937: Fig. 168/e283.

Tip 2 formundaki çanaklar göreceli olarak benzerleri Ahlatlıbel[132], Koçumbeli[133], Polatlı[134], Asarcık[135], Gordion[136] Maşathöyük[137], Alişar[138], ve gibi Orta Anadolu'da kazısı yapılan merkezlerinin Erken Tunç Çağı tabakalarından bilinmektedir. Ayrıca, gerçekleştirilen yüzey araştırmalarında da bu tipin benzer örneklerine rastlanmıştır[139].

5.2.4.3. Çanak Tip 3

Harhar Deresi'nde çok az miktarda (2 adet) açığa çıkarılan bu tip çanaklar, tipolojik olarak iki alt tip halinde incelenmiştir. Tip 3A olarak değerlendirilen gruptaki tek örnek basit yuvarlatılmış ağız kenarına, küresel bir gövdeye ve kabaca düzleştirilmiş bir dibe sahiptir. Çanağın gövdesi etrafında birbiriyle eşit aralıkta olmayacak şekilde kabaca yerleştirilmiş 4 adet kabara bulunmaktadır. İşlevsel olarak değerlendirdiğimizde pişirme/ısıtma kabı olarak kullanıldığı düşünülen bu çanağın kabaralarının bu işlevi yerine getirmek amacıyla yapıldığı söylenebilir (Ek-3 Levha 38/139). Tip 3A çanağının elde şekillendirilen tek örneği alacalı astarlı ve perdahlı seramik grubu içerisinde değerlendirilmiştir.

Tip 3B olarak değerlendirilen gruptaki tek örnek düz kesik ağız kenarına, yayvan konik bir gövdeye ve düzleştirilmiş bir dibe sahiptir. 21 cm ağız çapına sahip bu tipe giren tek örnek çapları 30 cm'yi aşan Leğen tiplerine benzer küçük örneğidir. Yayvan geniş bir çanak olan tek örneğin dudak altında eşit aralıklarla birbirlerinin paraleli olacak şekilde yerleştirilmiş dört adet tutamağı bulunmaktadır (Ek-3 Levha 38/140). Bu tutamakların süsleme nitelikte olmayıp kabı taşıyacak sağlamlıktadır. Bu da çanağın servis işlevinin yanı sıra pişirme/ısıtma işlevinin de olduğu şeklinde yorumlanabilir. Elde biçimlendirilmiş olan tek örnek kırmızı-kahverengi astarlı ve perdahlı kaba seramik grubu içerisinde değerlendirilmiştir. Bu grubun benzer örneklerine Alişar[140] rastlanılmıştır.

[132] Koşay 1934: 47., Orthmann 1963a: Taf 23/5.33 ve 34.
[133] Tezcan 1966: Lev. XIII.
[134] Orthmann 1963a: Taf. 33/8.05.
[135] Orthmann 1966: Abb.1. 1.
[136] Gunter 1991: Fig. 1/14, Fig. 5/85.
[137] Emre 1996: Fig 18 ve 21.
[138] Osten 1937: Lev. VIII/ e1439, c283., Orthmann 1963a: Taf. 9/ 2.41 ve 42.ba
[139] Mellaart 1963: Fig. 8/1., Gülçur 1995: Şekil 1.2.
[140] Osten 1937: Fig.178.

5.2.5. Süzgeçler

Harhar Deresi seramikleri arasında işlevselliği tartışılan önemli bir grup olan süzgeçler, yerleşimin boyutları düşünüldüğünde yoğunluğu (15 adet) az olan parçalardandır (Ek-2 Tablo 12). Genel olarak konik bir gövde yapısına sahiptir. Gövde üzerine yuvarlak kesitli delici bir alet yardımıyla belli bir düzen takip etmeyecek şekilde birçok delik açılmıştır (Ek-3 Levha 39). Tam form veren tüm parçaların konik gövdenin sivrilen alt bölümüne işlevi tam olarak anlaşılamayan çapı 1,5 ile 2 cm arasında değişen bir delik bulunmaktadır. Genel olarak hayvancılık yapan toplumların kullandığı bu tarz aletlerin hayvansal ürünlerden ikincil ürün elde etmede kullanıldığı bilinmektedir. Avrupa'dan Asya ve Mezopotamya'ya kadar geniş alanda bulunan süzgeçler, çeşitli tipolojilerde farklı malzeme gruplarından yapılmış olsalar da genel olarak aynı işlevsel ihtiyaçtan ortaya çıkan bu aletlerin nasıl kullanıldığı konusunda kesinleşmiş bir modelleme bulunmamaktadır. Ancak laboratuvar ortamında yapılan araştırmalarda işlevleri hakkında kesin bilgiler edinilebilmektedir[141].

Harhar deresi süzgeçlerinin yakın benzerlerine aynı proje çerçevesinde sondaj kazıları yapılan Ankara Çölovaderesi[142], Konya Karahöyük[143], İkiztepe[144] ve Höyüktepe[145]'de rastlanılmıştır.

5.2.6. Leğenler

Leğenler, düzleştirilmiş basit ağız kenarlı, yayvan konik gövdeli ve geniş düz dipli iri boyutlu kap tipinden oluşmaktadır (Ek-2 Tablo 12). Çapları 30 cm'nin üzerinde olan bu tip iki örnekle temsil edilmektedir. Bu kapların dudak altında eşit aralıklarla birbirlerinin paraleli olacak şekilde yerleştirilmiş dört adet abartı büyüklükte olmayan tutamakları bulunmaktadır (Ek-3 Levha 40). Bu tutamaklar süsleme nitelikte olmayıp kabı taşıyacak nitelikte işlevseldir. Elde biçimlendirilmiş olan tüm örnekler el yapımı kırmızı astarlı seramik grubunun özelliklerini göstermektedir.

[141]Reade 1968: 263., Seçmen 2018:124., Salque et al. 2012
[142] REGIO Cultural Heritage Management Consultancy Arşivi, Ankara-Niğde Otoyolu Projesi Kurtarma Kazıları, Çölovaderesi Sondaj Kazıları Buluntusu.
[143] Konya Arkeoloji Müzesi Karahöyük Seksiyonundan.
[144] Alkım & Bilgi 200: Levha XXVII 5,6,7.
[145] Ünan 2015: 294

5.2.7. Çömlekler

Isıya dayanıklılığı sağlayan kaba mineral katkılı hamurları ve isli ya da yanık yüzeyleri[146] ile çömleklerin ana işlevi olan pişirme ve ısıtma ile diğer kaplardan ayırt edilir. Harhar Deresi Yerleşimi'nde yoğunluk anlamında diğer kaplara oranla az miktarda tespit edilen çömlekler özensiz bir şekilde tamamen elde şekillendirilmiş kaplardan oluşmaktadır. Bu özensiz asimetrik yapıları kapların dikey eksende durmalarını zorlaştırmaktadır. Çömlekler, işlevselliğin yanı sıra ağız kenarı ve gövde özelliklerine göre 2 tipe ayrılarak değerlendirilmiştir (Ek-2 Tablo 12).

5.2.7.1. Çömlek Tip 1

Çömlek Tip 1 olarak değerlendirilen kaplar, dışa çekik ağız kenarlı, uzun boyunlu ve küresel gövdeli çömleklerden oluşmaktadır (Ek-3 Levha 41-44). Bir örnekte karın üzerine dekoratif amaçlı yapılmış 2-1-2 örüntü düzleminde yarı simetrik kabaralar bulunmaktadır (Ek-3 Levha 41/145). Yine bu grup içerisinde değerlendirilen örneklerden bir tanesinin karın kısmının üzerine bağlanan bir dikey kulbun olduğu, ancak korunmadığı görülmektedir. Bu tipin benzer örneklerine Koçumbeli'nde[147] rastlanır.

5.2.7.2. Çömlek Tip 2

Çömlek Tip 2 olarak değerlendirilen tek örnek, düzleştirilmiş basit ağız kenarlı, boyunsuz ve küresel gövdeli çömleklerden oluşmaktadır (Ek-3 Levha 45/150). Çömlekte işlevsel kullanıma uygun olarak yapılmış dört adet simetrik tutamak yer almaktadır. Yüzeyi, kullanımdan kaynaklı tamamen yanık olan çömlek, asimetrik bir gövde yapısına sahiptir.

5.2.8. Testiler

Kulplu, dar boğazlı geniş gövdeli su kapları[148] olarak tanımlanan testi, Harhar Deresi seramikleri arasında form özelliklerine göre üç tipe ayrılarak değerlendirilmiştir (Ek-2 Tablo 12).

[146] Ökse 1993:41
[147] Tezcan 1966: Lev. XII.
[148] Ökse, 1993: 57.

5.2.8.1. Testi Tip 1

Testi Tip 1 olarak değerlendirilen bu grup örnekleri kendi içerisinde iki alt tipe ayrılmaktadır. Alt tiplerin ana belirleyicisi kapların boyutları olmuştur. Tip 1A alt grubu olarak değerlendirilen örnekler minyatür testi grubunu oluşturmaktadır (Ek-3 Levha 46-47). Bu grubu oluşturan testiler, geniş oval gövdeli, tek dikey kulplu, dışa çekik basit ağız kenarlı, kısa boyunlu ve düz yuvarlak ağızlı kenarlı bir form özellikleri gösterirler. Elde şekillendirilmiş. Yükseklileri 11 cm'yi aşmayan bu kapların tümünde statik bozukluğa bağlı, simetrik uyumsuzluk söz konusudur. Bu tip içerisinde değerlendirilen kapların boyutlarına oranla cidar kalınlıkları bir hayli fazladır. Bu yapısal özelliğiyle testiler, ateşe dayanıklıdır.

Tip 1B alt grubu olarak değerlendirilen testiler, geniş oval veya yuvarlak gövdeli, tek dikey kulplu, dışa çekik basit ağız kenarlı, uzun boyunlu ve düz yuvarlak ağızlı kenarlı bir form özellikleri gösterirler. Elde şekillendirilmiş. Yükseklileri 12 cm üzerindeki bu kapların tümünde statik bozukluğa bağlı simetrik uyumsuzluk söz konusudur. Bu tip içerisinde değerlendirilen kapların birçoğu kullanımı ve işlevselliği ile ilgili olarak yüzeylerinde yanmadan kaynaklı alacalanmalar mevcuttur (Ek-3 Levha 48/52). Harhar Deresi'ndeki testilerin minyatür formu olan bu kap tipinin benzerlerine Ahlatlıbel[149] ve Koçumbeli[150]'nde rastlanır.

5.2.8.2. Testi Tip 2

Testi Tip 2 olarak değerlendirilen tek örnek, uzun oval gövdeli, ağızdan omuza bağlanan tek dikey kulplu, dışa çekik basit ağız kenarlı, uzun dar boyunlu ve düz yuvarlak ağızlı kenarlı bir form özelliklerine sahiptir. (Ek-3 Levha 53/172). M 6 mezarı buluntusu olarak değerlendirilen testinin omuz üzerinde dekoratif amaçla yapılmış ikişerli örgü diziliminde iki çift kabara bulunmaktadır. Kulp ve gövdenin alt kısmı eksiktir.

5.2.8.3. Testi Tip 3

Tip 3 olarak değerlendirilen ve tek örnekle temsil edilen testi parçası, ağızdan hafif yükselen kısa gaga ağız kenarlı, dar boyunlu dikey kulplu ve muhtemel küresel gövdeli bir yapıdadır (Ek-3 Levha 54/173). Bu testi formunun sadece boyun ve ağız kenarı

[149] Koşay 1934: 35,
[150] Tezcan 1966: Lev. XIII.

korunagelmiştir. Testi parçasına ait gövde biçimini tahmin etmek ise zordur. Parçanın el yapımı olması ve asimetrik ağız kenarı ile boyun yapısı, kabın gerçekçi duruşunu şüpheli duruma düşürmektedir. Çizim ve fotoğraflama çalışmalarında parça özgün dikey doğrusal yönünde değil de tahmini yönde sabitlenerek belgelenmiştir. Gaga ağızlı testiler genel olarak Erken Tunç Çağı'nın ilk yarısından itibaren İçbatı Anadolu'dan Orta Anadolu'ya kadar geniş bir coğrafyaya yayılmıştır. Batı Anadolu'daki kültür coğrafyalarında sistematik arkeolojik kazıların yoğunluğu, gaga ağızlı testilerin tipolojik olarak tarihsel gelişim süreci hakkında detay bilgiler edinilmesini sağlamıştır. Bu birikime dayalı olarak gaga ağızlı testilerin Kalkolitik Dönemi'n sonlarından itibaren tipolojik evriminin takip edilebilmesini sağlamış ve bu da göreceli tarihlemede önemli parçalardan biri olarak kullanılmasını sağlamıştır. Bu tip testilerin tarihsel süreç içerisinde gagaların uzunlukları ve yüksekliklerinde göstermiş olduğu değişimler tarihlendirme yönteminde önemli bir detay olarak kullanılmıştır. Mellart Batı Anadolu'da testilerin gaga ağızlarının yüksek ve belirgin olduğunu, ancak Konya Ovası'ndakilerin daha alçak ve geniş olduğunu kırık ağız parçalarından normal testilerden ayrımın zor yapılabildiğini belirtmiştir[151]. Söz konusu bu durum, Orta Anadolu coğrafyası için genellenebilir bir durumdur. Göreceli tarihlendirme yönteminde bu formun zamansal süreçte Orta Anadolu'da geçirdiği tipolojik evrim takip edilemez durumdadır.

Kırmızı astarlı ve perdahlı seramik hamur grubu (1A) içerisinde değerlendirilen bu kap tipi hamur grubuyla birlikte değerlendirildiğinde Orta Anadolu'da yapılan kazılarda gaga ağızlı testi formlarının Erken Tunç Çağı'nın ilk yarısından itibaren kullanılmaya başladığını söylemek mümkündür. Coğrafi ve kültürel olarak Harhar Deresi'ne yakın olan Acemhöyük'ün XII. tabakasında görülmeye başlayan bu tip, Erken Tunç Çağı'nın sonlarına kadar farklı malzeme gruplarıyla birlikte tanımlanabilmiştir[152]. Erken Tunç Çağı'nın ilk yarısına tarihlenen, Tip 3 testilerinin benzerlerine Konya Ovası'nda gerçekleştirilen yüzey araştırmalarında çok sayıda ele geçmiştir[153]

[151] Mellaart 1963: 218.
[152] Acemhöyük Kazı Başkanı Doç. Dr. Yalçın KAMIŞ'la yapılan sözlü görüşme.
[153] Mellaart 1963: Fig. 11, 9-10,23

5.2.9. Tepsiler

Harhar Deresi seramikleri içerisinde form olarak tek tip olarak 25 örnekle temsil edilen tepsiler oran olarak küçük bir grubu oluşturmaktadır. Çapları genellikle 20-40 cm arasında değişen silindirik gövdeli tepsilerin basit ağız kenarları düzleştirilmiş veya yuvarlaktır. Düz dipli ve kalın cidarlı bir gövde yapısına sahiptirler (Ek-2 Tablo 12-Ek-3 Levha 56). Alacalı kaba seramik grubu (Tepsi) içerisinde yüzey renkleri ve hamur bileşenleri açısından homojen bir görünüm sergilemez. Genellikle astarsız ve perdahsız yapıda olan yüzeylerinin kabaca düzeltildiği anlaşılmaktadır. Tepsilerin hamurlarının temiz olmayan bir yerde karılması ve şekillendirilmesine bağlı olarak, hamur içerisinde bağlayıcılığı sağlar nitelikte kil harici katkıların yanısıra normal toprak kullanılmasının kil dengesini bozduğu anlaşılmaktadır. Pişirme aşamasında yeterli ısıya ulaşılamaması da hamurun homojenize olamamasına neden olmuştur.

Harhar Deresi tepsilerine işlevsel açıdan bakıldığında yiyecek içecek sunumundan ziyade yiyeceklerin açık ateşte pişirilmesinde kullanılmış olmalıdır. Tepsi parçalarının hemen hepsinde görülen islenme ve yanık izleri, tepsilerin daha çok pişirme işleminde kullanıldığını göstermektedir. Harhar Deresi tepsilerinin benzerlerine Acemhöyük[154], Kuruçay[155], Ahlatlıbel[156], Etiyokuşu[157], Polatlı[158], Kültepe[159], Gordion[160], Alacahöyük[161], Çiçekdağı[162], Çerkezhöyük[163], Beycesultan[164], Karataş-Semayük[165], Troya[166], Boğazköy[167], Höyüktepe[168] ve Demircihöyük[169] bilinmektedir. Ayrıca, J. Mellaart'ın Konya Ovası'nda yaptığı araştırmalarda benzer tepsi örneklerinden çok miktarda bulduğundan bahsetmektedir[170].

[154] Kamış 2012: Levha 158 ve Levha 159
[155] Duru 1996: Lev. 57, 1-3, Lev. 78, 3-5, Lev. 137, 8.
[156] Orthmann 1963a: Taf. 27, 5/70 ve 5/71.
[157] Orthmann 1963a: Taf. 32, 6/40.
[158] Orthmann 1963a: Taf. 34, 8/34.
[159] Özgüç & Özgüç 1953: 53.
[160] Gunter 1991: Fig. 3, 43-44.
[161] Orthmann 1963a: Taf. 47, 11/89.
[162] Orthmann 1963a: Taf. 86, 28/21.
[163] Orthmann 1963a: Taf. 90, 31/19.
[164] Lloyd & Mellaart 1962: Fig. P.7.19, Fig P.8.24.
[165] Eslick 2009: Pl.69, KT.229.
[166] Blegen vd. 1950: 56.
[167] Orthmann 1963b: Taf. 27, 257.
[168] Ünan 2015: 295
[169] Bittel ve Otto 1939: Taf. 9, 15 ve 20, Seeher 1987: Taf. 50, 19-21, Taf. 56, 1-5. Efe 1988: Taf. 17, 5-7.
[170] Mellaart 1954: 196.

5.2.10. Kaideli Kaplar

Harhar Deresi seramikleri içerisinde tipolojik olarak ana form grubu içerisinde değerlendirilen kaideli kaplar, kap tipini net olarak vermese de yüksek kaideli kaplara ait kap tipini temsil etmeleri bakımından ayrı bir tip olarak değerlendirilmiştir (Ek-2 Tablo 12-Ek-3 Levha 55). Yerleşimde bulunan 4 adet yüksek kaide açığa çıkarılmıştır. Bu kaideler düz bir dip yapısına sahiptir. Sadece birinin taşıdığı kabın konik gövde yapısına ait küçük küçük bir bölümü korunmuştur. Diğer kaideler ise taşıdığı kaba ait gövde bölümüne dair fikir veremeyecek kadar eksiktir. Kaidelerin kaliteli iyi perdahlanmış görünümüyle, kırmızı astarlı ve perdahlı seramik hamur grubu içerisinde değerlendirilmiştir. Harhar Deresi'nde bulunan kaide parçaları taşıdıkları kap formları hakkında net bilgiler vermese de göreceli olarak aynı kültür coğrafyası içerisinde yer alan Koçumbeli[171]ve Alişar[172]'da benzer kaideli kap örneklerine rastlanır.

5.2.11. Kaşık

Harhar Deresinde pismiş topraktan yapılmış sadece 1 adet kaşık bulunmuştur. Bulunan kaşık özenli bir perdahlamaya sahiptir. Kaşığın oval kısmı sığ ve küçüktür. Sap kısmı ise korunmamıştır (Ek-2 Tablo 12-Ek-3 Levha 56).

Pişmiş topraktan üretilen kaşıkların benzer örneklerine Karayavşan[173], Höyüktepe[174], Beycesultan[175] ve İkiztepe[176]'de rastlanmaktadır.

5.3. Seramiklerin Değerlendirilmesi

Orta Anadolu Erken Tunç Çağı kültür bölgeleri, daha çok mekânsal olarak coğrafi bir bütünlük meydana getiren alanlar üzerinden tanımlamaya çalışılmıştır. Buna göre kabaca; Kızılırmak'ın oluşturduğu, doğuda Sivas ve Erbaa'ya kadar uzanan, kuzeyde Karadeniz ile sınırlanan yayın iç kısmı; Kızılırmak'ın batısında Sakarya'nın orta kesimlerine kadar uzanan, Tuz Gölü çevresindeki bozkıra kadar uzanan alan; Toros Dağları'nın kuzeyinde, bahsi geçen ilk iki alanın güneyi, batıda Konya ovası ile kapanan düzlüklerden oluşmaktadır[177]. Yakın zamana kadar daha sistematik

[171] Tezcan 1964: 4-9
[172] Osten 1937:21
[173] http://www.envanter.gov.tr/anit/index/detay/35616 (2024)
[174] Ünan 2015: 296.
[175]Lolyd&Mellart 1962:2 68/fig.F.2. 14.
[176] Alkım v.d.1988: 54/lev.XLI,3=I/74-76., Alkım v.d.2003: lev.XXVII 5,6,7.
[177] Orthmann 1963: 9.

çalışmaların yapıldığı Batı ve İç batı Anadolu'da Erken Tunç Çağı kültür bölgelerinin tanımlanmasında mekânsal sınırlardan çok, yerel seramik geleneklerinin yayılım alanlarının belirlediği bölgeler üzerinden bir ayrıma gidilmiştir[178].

Harhar Deresi, tek tabakalı ve çeşitli tamirat evrelerinin bulunduğu, küçük ölçekli pastoral yaşam tarzına sahip kırsal özellikler gösteren bir depo/istasyon yerleşimidir. Bu bağlamda yerleşimde bulunan çanak çömlekler, işlevsel özelliklerinin ön planda olduğu ihtiyaç doğrultusunda şekillenen bir repertuara sahiptir. Stratigrafik olarak değerlendirildiğinde Harhar Deresi seramik geleneği, bölgesel etkileşim içerisinde yer aldığı, Orta Anadolu'nun geneline yayılmış bir bütünün küçük bir parçasıdır. Erken Tunç Çağının ilk yarısında gelişkin şekilde ortaya çıkan bu seramik geleneği ilk olarak Ahlatlıbel[179] ve Alişar Höyük[180]'te tanımlanmıştır. Harhar Deresi seramikleri, elde şekillendirilmiş kahverengiden siyahın tonlarına doğru değişen hamurlarıyla; kırmızı, kahverengi, alacalı ve siyah tonlarında astarlı; iyi veya orta derecede perdahlı ve ağırlıklı olarak orta derecede pişirilmiş, gevrek yapılı seramiklerden oluşturmaktadır. Bu seramikler içerisinde en yoğun grubu oluşturan kırmızı astarlı ve perdahlı seramiğin hamur ve yüzeysel özellikleri açısından bakıldığında Orta Anadolu'da geniş bir alanda ve zaman diliminde kullanıldığı anlaşılmaktadır[181]. Tanımlanan bu seramikler özellikle İç Batı Anadolu'da İlk Tunç Çağı'nın başından itibaren bilinen ve ana mal grupları içerisinde yer almaktadır[182]. Orta Anadolu'da çark yapımı malzemenin yaygınlaştığı Erken Tunç Çağının sonlarına değin birlikte kullanımı devam eden bu malzeme grubuna Acemhöyük, Ovaören Topakhöyük[183], Alişar ve Küllüoba gibi merkezlerde kullanımının devam ettiği anlaşılmaktadır.

Harhar Deresi'nde bulunan hafif gaga ağızlı testi parçası göreceli karşılaştırmaya olanak sunan önemli parçalar arasında yer alır (Ek-3 Levha 54/173). Gaga ağızlı testiler genel olarak Erken Tunç Çağı'nın ilk yarısından itibaren İçbatı Anadolu'dan Orta Anadolu'ya kadar geniş bir coğrafyaya yayılmıştır. Batı Anadolu'daki kültür coğrafyalarında sistematik olarak gerçekleştirilen arkeolojik kazıların yoğunluğu,

[178] Sarı 2012: 113.
[179] Koşay 1934: 3-100.
[180] Osten & Wilton 1937: 421.
[181] Öztan 1989: 409., French 1969: 41., Melllaart 1963: 211., Efe 2011:17-40.
[182] Türkteki 2010: 139.
[183] Şenyurt vd. (2014): 69

gaga ağızlı testilerin tipolojik olarak tarihsel gelişim süreci hakkında detay bilgiler edinilmesini sağlamıştır. Yine bu kap tipinin Orta Anadolu'da yapılan kazılarda Erken Tunç Çağı'nın ilk yarısından itibaren kullanılmaya başladığını söylemek mümkündür. Yerleşimde bulunan gaga ağızlı testi parçası hamur grubuyla birlikte değerlendirildiğinde Harhar Deresi'ni göreceli olarak Erken Tunç Çağı II içerisinde tutmaktadır.

Literatürde siyah ağız kenarlı seramikler "Black-topped" olarak da bilinen Harhar Deresi'nin 4. Seramik hamur grubunu oluşturan iç yüzeyi koyu renk astarlı seramik grubu (Ek-2 Tablo 9; Ek-3 Levha 3/11); Anadolu'da da Geç Kalkolitik Çağ'dan itibaren ortaya çıkmış; özellikle Erken Tunç Çağında Batı Anadolu'nun karakteristik mal gruplarından birisi olmuştur. Anadolu'da Black-topped isimlendirmesi ilk kez Osten[184] tarafından kullanılmıştır. Osten, Alişarın Geç Kalkolitik tabakalarında tanımladığı az sayıda siyah ağız kenarlı kâse parçasından bahsetmektedir.

Batı Anadolu için D.H. French tarafından 1960'lı yıllarda tanımlanan[185] bu seramik grubu Demircihöyük[186] başta olmak üzere Küllüoba[187] ve Eskişehir bölgesi için Erken Tunç Çağı 1 ve 2 içerisinde değerlendirilmiştir. Ankara bölgesi içinde ilk dönem kazılarında tespit edilen bu malzeme grubu genel olarak Kalkolitik Dönem sonları, Erken Tunç Çağı 1 ve 2 içerisinde değerlendirilmiştir.

Harhar Deresi çanak çömlek geleneğiyle etkileşimi bulunan ve stratigrafik olarak sağlam temellere dayanan büyük yerleşimlerin Erken Tunç Çağı tabakalarında benzerlerine rastlanılmıştır. Tümü elde şekillendirilmiş olan Harhar Deresi seramikleri ile form ve hamur özellikleri göz önünde bulundurularak yapılan göreceli karşılaştırmalarda, seramik geleneğinin Erken Tunç Çağı'nın ilk yarısı içinde geniş bir zaman aralığında kullanıldığı anlaşılmıştır. Harhar Deresi seramiklerinin arasında özellikle çark yapımı malzemenin bulunmaması, yerleşimde açığa çıkarılan seramik geleneğinin zamansal sınırlamasını oluşturmuştur. Dolayısıyla yerleşim, Orta Anadolu stratigrafisi içerisinde çark teknolojisinin kullanılmasından önce Erken Tunç Çağı II

[184] Osten 1937: 52.
[185] French 1967: 60.
[186] Efe, 1988: 18.
[187] Sarı 2007: 653.

kültürleri içerisinde başlayıp yine aynı dönem içerisinde terk edilen bir sürece yerleştirilebilir.

6. HARHAR DERESİ ERKEN TUNÇ ÇAĞI KÜÇÜK BULUNTULARI

Harhar Deresi'nde açığa çıkarılan küçük buluntular, ağırlıklı olarak gündelik hayatta toplumun ihtiyaçlarına yönelik materyallerden oluşmaktadır. Küçük buluntular, taş, kil, kemik, boynuz, metal gibi ham maddelerden üretilmiştir. Buluntular, Harhar Deresi toplumunun gündelik yaşamını, inanç sistemini ve içerisinde yer aldığı kültür bölgesinden ne derece etkilendiğini tanımlamamızı sağlamıştır. Harhar Deresi küçük buluntuları, işlevsel özellikleri ön planda tutularak tipolojik ayrıştırmaya gidilmiştir. Her küçük buluntu grubunun yakın ve uzak bölgelerle tipolojik ve işlevsel benzerleri verilerek rölatif karşılaştırılması yapılmıştır.

6.1. Seyyar Ocak Ayakları

Harhar Deresi'nde 4 adet kilden yapılmış seyyar ocak ayağı açığa çıkarılmıştır. Ayaklar, elde şekillendirildiğinden asimetrik/kübik formdadır. Hamur katkıları arasında oldukça iri taneli taşçıklar, yüzeylerinde görülür. Az pişmiş ya da kullanıma bağlı olarak ateşe maruz kalmış bir görünümü arz eder. Büyük kısmı tahrip olmuş ayağın üç yüzeyinde tek bir mühre ait 3 baskı bulunur. Baskılardan dairesel bir baskı alanına sahip olduğu anlaşılan mühür baskısında dairesel alan dikine çizgilerle iki alana bölümlenmiş ve her alana ikişer adet konsantrik daireler yapılmıştır (Ek-3 Levha 57/180). Diğer bir seyyar ocak ayağının yüzeyine belli bir düzeni olmayan kabaca "cross" kazınmıştır (Ek-3 Levha 58/181). Ek-3 Levha 58/182-183'te sunulan seyyar ocak ayaklarının yüzeyleri ise yalın bırakılmıştır. Seyyar ocak ayaklarının benzer örneklerine Küllüoba[188], Göltepe[189] ve Suluca Karahöyük[190]'te rastlanır.

6.2. Ağırşaklar ve Tezgâh Ağırlıkları

Yün ve benzeri malzemenin bükülerek ip üretilmesinde kullanılan kirmenlerin (iğ) ucuna takılarak kullanılan ağırşaklar[191] coğrafi olarak oldukça geniş bir yayılım alanına sahiptir. Harhar Deresi'nde 4 adet pişmiş toprak ağırşak bulunmuştur (Ek-3 Levha 59). Bu ağırşakların bazıları boyutsal anlamda boncuk olarak nitelendirilebilinir. Ancak ağırşaklar üzerinde bulunan deliklerin çevrelerinde iğ çubuğunun oluşturduğu baskı nedeniyle oluşan yıpranma, bunları ağırşak olarak

[188] Öner 2009: 87, (Levha 25/a; 27/a,b; 29/a,b).
[189] Yener 2021:115-116 Plate 26 Figure 77.
[190] Türker & Çizikci 2021: 773-789.
[191] Aytaç 1982: 3-7., Smith 1992: 674- 676.

değerlendirmemizi sağlamıştır. Ayrıca iğ çubukların ip eğirmek için yeterli mukavemete sahip olması için çubuk çapının en az 0,4 cm olması gerekmektedir. Dolayısıyla, ağırşaklar üzerindeki delik çapının 0,4 cm ve üzeri delikli buluntuların ağırşak olabileceği[192] fikri öne sürülmüştür. Harhar Deresinde açığa çıkarılan ağırşaklar bu ölçüyü sağlamaktadır.

Yerleşimde bulunan ağırşaklar, yuvarlak (Ek-3 Levha 59/185), küresel (Ek-3 Levha 59/186-187) ve basık küresel (Ek-3 Levha 59/184) formdadır. Basık küresel formda olan ağırşağın gövde üzerinde yatay iki sıra yiv bezeme bulunmaktadır.

Harhar Deresi'nde 3 adet konik (Ek-3 Levha 60/188-190) 2 adet küresel formda(Ek-3 Levha 60/191-192) 5 adet pişmiş topraktan yapılmış tezgâh ağırlığı bulunmuştur. Dokuma tezgâhlarında kullanılan[193] bu tür ağırlıkların işlevi, dokuma iplerinin düzenli ve gergin durmasını sağlamaktır[194].

Harhar Deresi'nde ihtiyaca yönelik olarak küçük bir dokuma endüstrisinin olduğu, yerleşimde bulunan tezgâh ağırlıkları ve ağırşaklardan anlaşılmaktadır. Tezgâh ağırlıklarının benzerlerine; Kusura[195], Troya II[196], Çiledir Höyük[197], Küllüoba[198], Karaoğlan Mevkii[199], Alişar[200], Çayyolu Höyük[201] ve Seyitömer Höyük[202]'de rastlanılmaktadır.

6.3. Kulak Tıkaçları

Harhar Deresi'nde taş ve altından yapılmış iki adet kulak tıkacı bulunmuştur. Elde perdahlanarak taştan şekillendirilmiş olan kulak tıkacı, silindirik konkavlamış gövde ve sivri diplidir yapıdadır (Ek-3 Levha 61/193). İnce altın levhanın çekiçlenerek dövülmesiyle şekillendirilmiş olan diğer kulak tıkacı ise silindirik boyunlu, konik gövdeli ve sivri diplidir (Ek-3 Levha 61/194). İnce işçilik ve teknolojik bir birikim isteyen altın levhanın kulak tıkacına dönüştürülmesi, Harhar Deresi'nin genel pastoral

[192] Tütüncüler 2005: 169., Crewe 1998: 11.
[193] Iris 1990: 380-389
[194] Fazlıoğlu 1997.
[195] Lamb 1938: 254, fig:19.
[196] Blegen vd. 1950: fig:369-
[197] Türktüzün vd. 2014: 62, res. 28
[198] Öner 2009: levha 15/a,15/b, 16/c.
[199] Topbaş vd. 1998: 87, fig. 67/l6b.
[200] Osten and Schmidt 1930: 108
[201] http://www.envanter.gov.tr/anit/index/detay/35355 (2024)
[202] Bilgen 2015: 274.

özellikleri ve buluntu grupları düşünüldüğünde dışarıdan ithal edilmiş olan tek buluntu olduğu söylenebilir.

Anadoluda taş, kemik[203] ve metalden yapılmış değişik malzeme gruplarından yapılan kulak tıkaçları neolitik dönemden itibaren bulunmaktadır[204]. Metalden yapılmış ilk örneğine ise Karataş- Semayük'te[205] rastlanır. Erken Tunç Çağı I'e tarihlenen[206] bu örnek, Altın kulak tıkaçlarının insitu olarak bulunabilen en erken örneğidir. Tam olarak niçin kullanıldığı anlaşılamayan kulak tıkaçlarının kullanımı ile ilgili olarak piercing ya da küpe tarzı bir kullanımının[207] olduğuna dair tezlerde bulunmaktadır. Ancak kulak tıkaçlarının gömü gelenekleri ve dinsel boyutunun olduğu tartışılmazdır. Harhar Deresi'nde bulunan altın kulak tıkacı da insutu olarak mezardan ve iskeletin baş kısmına yakın bir alanda bulunmuştur.

İşlevsel olarak benzer olduğu düşünülen Kulak tıkaçlarının farklı tipolojilerde örneklerine Elmalı-Karataş Mezarlığı[208], Bademağacı[209]; Eski Balıkhane[210], Gavurtepe[211], Ovabayındır [212], Yortan[213], Demircihüyük Sarıket Mezarlığı[214], Karayavşan[215], Koçumbeli[216], Alaca Höyük[217] ve Maşathöyük[218]'te rastlanır. Ayrıca Sadberk Hanım Müzesi[219] koleksiyonunda da benzer kulak tıkaçları bulunmaktadır. Orta Anadolu'dan Batı Anadolu'ya kadar geniş bir coğrafya yayılmış olan bu geleneksel ve dinsel objenin çoğunlukla aynı şekilde mezarlarda bulunması, kültürel etkileşimi göstermektedir. En erken tarihli Güney Batı Anadolu örnekleri Erken Tunç Çağı I'e tarihlenirken Batı Anadolu örnekleri Erken Tunç Çağı II' ye, Orta Anadolu örnekleri ise Erken Tunç Çağı II- III' e tarihlenmektedir. Kulak tıkaçları İç Batı

[203] Koşay 1951: 48, Al. d. 168, Lev. CVII, Res. 5.
[204] Tekin 2005.
[205] Mellink 1974: 355, Fig. 10.
[206] Warner 1994:169.
[207] Kodas vd. 2024: 323–342.
[208] Bingöl 1999: 219, Kat. No. 243., Mellink 1969a: Pl. 74, Fig. 16.
[209] Duru 2008:177, Res. 354., Duru 1997:793.
[210] Mitten & Yüğrüm 1971: Fig. 7a- b.
[211] Meriç 1993:356- 361, Res. 4.
[212] Duru 1972: Res. 12.
[213] Duru 1972: Res. 13- 15.
[214] Seeher 2000: 100, Abb. 36, G. 295, b; G. 295, c; G. 295, d, Taf. 19, 11.
[215] Duru 1972: Res. 6-7.
[216] Bertram 2008: 80, Fig. 1. 2., Tuna & Akyürek-Vardar 1994: 9., Duru 1972: Res. 8., Mellink 1966: 148.
[217] Koşay 1951: 74, L.11, Lev. CXCIX, Res. 3., Arık 1937: Lev. CLXXIX, Al. 317- 318.
[218] Koşay 1951:48, Al. d. 168, Lev. CVII, Res. 5.
[219] Anlağan 1990: 67, Lev. 49, Res. 12., Mitten & Yüğrüm 1971: 194, dn. 3.

Anadolu'dan Ankara çevresine buradan da Hatti Kültür Bölgesi'ne kadar yayılmıştır[220].

6.4. Hayvan Figürini

Harhar Deresi'nde pişmiş topraktan basitçe şekillendirilmiş olan, olasılıkla boğa betimlemesi olan tek bir hayvan figürini bulunmuştur. Bacakları bitişik, kuyruğu sağrısına yapışık, ağız/burun çıkıntılı ve gövdelerinin ön kısmı arka kısmına göre daha yüksek olarak betimlenmiştir. Ağız, burun, kulak, boynuz, ayakları kırık olarak ele geçmiştir (Ek-3 Levha 61/195).

Figürinler çeşitli malzemelerden küçük boyutlarda biçimlendirilmiş canlı varlıkların üç boyutlu modelleri olarak tanımlanmaktadır[221]. Hayvan figürinleri, adak ve bereket simgesi, oyuncak veya korunma amaçlı olarak kullanılmış olabilir[222].

Harhar Deresi'nde bulunan figürinin benzerlerine Koçumbeli[223] ,Çiledir Höyük[224], Kaklık Mevkii[225] ve Elmalı-Karataş[226]'ta Bulunmuştur.

6.5. Mühürler

Harhar Deresi'nde bir adet pişmiş toprak (Ek-3 Levha 61/196) ve bir adet (Ek-3 Levha 61/197) olmak üzere iki damga mühür bulunmuştur.

Pişmiş topraktan yapılmış olan mühür, konik formludur. Tepe kısmında gelişigüzel açılmış delik bulunmaktadır. Yuvarlak olan baskılama yüzeyi, merkezinde bulunan noktadan dağılan düzenli sekiz sıra ışın demeti ve bunların aralarına düzensiz noktalar koyularak betimlenmiştir. Işın demetlerinin uygulandığı mühürlere Karataş-Semayük, Bademağacı ve Ahlatlıbel yerleşimlerinin Erken Tunç Çağı II ve II-III' e tarihlenen tabakalarında rastlanmıştır[227].

Taştan yapılmış olan mührün kulp kısmı ve baskılama alanı ayrı iki dikdörtgen prizması şeklinde yapılmıştır. Baskılama yüzeyinde herhangi bir betimleme bulunmaması mührün yarım kaldığını göstermektedir. Bu tarz düz baskı yüzeyi

[220] Yılmaz 2009: 387.
[221] Bailey 1996: 291., Mellaart 1967: 179.,
[222] Macqueen 1959: 173., Gimbutas 1982: 237-238., Belcher ve Croucher 2017: 4.
[223] Tezcan 1966: 7.
[224] Türktüzün vd. 2014: 60.
[225] Efe ve İlaslı 1995: 392, Fig. 27-108. 34.
[226] Warner 1994: 197, e. KA 365.
[227] Dede 2014: 99, Tablo 9.

bulunan mührün benzerine Çiledir Höyük[228]'te rastlanır.

6.6. Kemik/Boynuz Çekiç, Balta, Bız

Harhar Deresi toplumu günlük ihtiyaçlarını karşılamak için boynuz ve kemikten çekiç, balta ve bız gibi çeşitli aletler üretmişlerdir.

Hayvan kemik ve boynuzları, yapısı gereği kolay deformasyona uğrayan bir madde olması, üretilen çekiç ve baltaların ezme, deri tabaklama ve kazıma gibi yumuşak işlemlerde kullandıkları düşünülmektedir. Toplam beş adet çekiç ve balta örneğinde sap kısmının oturduğu bir delik kısmı mevcuttur (Ek-3 Levha 62-66). Ayrıca bazı çekiç formu verilen boynuzların küt ön kısımlarına delik açılarak kesici taş alet yerleştirildiği ve keskin bir uç elde edildiği düşünülmektedir. Bu aletlerde keskin ucu sabitlemek için ip yivleri yüzeyde görülmektedir (Ek-3 Levha 66/202). İşlevsel açıdan benzerliği nedeniyle bu grup içerisinde değerlendirilen uç kısımları kullanım kaynaklı perdahlı, boynuzdan yapılmış iki adet delici alet (Ek-3 Levha 67/204-205) ve kemikten yapılmış bir adet bız (Ek-3 Levha 67/203) bulunmaktadır. Kemik ve boynuzdan yapılmış bu aletlerin işlevsel benzerleri Etiyokuşu[229], Koçumbeli[230], Ahlatlıbel[231], Küllüoba[232], İkiztepe[233] ve Höyüktepe[234]de rastlanmaktadır.

6.7. Sürtmetaş Aletler

Sürtme taş aletler, Anadolu da dahil olmak üzere, Yakındoğu'nun hemen hemen tüm yerleşmelerinde Çanak Çömleksiz Neolitik Çağ'ın en erken evrelerinden itibaren bulunmaktadır ve kullanımları da bölge genelinde Çanak Çömlekli Neolitik Çağ'ın sonlarına kadar yaygın olarak sürmüş, maden çağlarının başlamasıyla birlikte ise giderek azalmıştır[235]. Yerleşimde bulunan bu teknolojideki imal edilen aletler, toplumun günlük yaşamını, beslenme alışkanlıklarını ve geçim ekonomisi hakkında doğru çıkarımlar yapılmasını sağlar. Harhar Deresi Yerleşimi'nde bulunan sürtme taş aletler, bileyleme, perdahlama, öğütme, ezme, kesme gibi işlevselliklerine yönelik olarak ayrıştırılmışlardır.

---

[228] Türktüzün vd. 2014: Res. 36 / Fig. 36.
[229] http://www.envanter.gov.tr/anit/index/detay/3524 (2024).
[230] Tezcan 1966: 7.
[231] Koşay 1934: 73-75 .
[232] Öner 2009: 87, (Levha 40/a,b,c).
[233] Alkım v.d. 2003: XX:I/76.342;I/76.104;I/76.105.
[234] Türktüzün & Ünan 2015: 37-190.
[235] Güldoğan 2011: 48., Ertuğ&Yaraş 2002: 223.

Sürtme taş alet grubu içerisinde değerlendirilen yassı baltanın (Ek-3 Levha 68/206) kesici ağız kenarı sürtülerek biçimlendirilmiş ve yüzeyleri iyi açkılıdır. Sapa takılarak ya da bir sapın içine geçirilerek kullanıldığı düşünülen yassı baltanın yerleşimde açığa çıkarılan boynuz balta (Ek-3 Levha 65/201-66/202) olarak değerlendirilen aletin ön kısmındaki boşluğa oturtularak kullanıldığı düşünülmektedir.

Kullanım ve sapa takılış şekilleri ile kazma ya da keserden ayırt edilebilirler. Sapa ağız kenarına aynı düzlemde takıldığında balta dik olarak takıldığında ise keser ya da olarak adlandırılabilinir[236]. Aletlerin ayrımı yapabilmek için baltaların simetrik profile sahip olması ve keserlerin ise sadece bir yüzlerinin dış bükey diğer yüzlerinin düz olması, bu iki aleti ayırt etmemize yardımcı olmaktadır[237]. Harhar Deresi'ndeki tek örnek bu ayrıma göre simetrik bir yüze sahip olmasından kaynaklı olarak balta olarak tanımlanmıştır. Yassı baltaların benzer örneklerine Troya[238] , Kusura[239], Ahlatlıbel[240], Asarlık[241], Alişar[242] ve Höyüktepe[243]'de rastlanır.

Sürtme taş alet grubunda değerlendirilen diğer bir tip, sap delikli çekiç/baltalardır (Ek-3 Levha 68/207-208). Yerleşimde bulunan Sap delikli çekiç/balta olarak tanımlanan bu aletlerin yalnız arka küt kısımlarının korunagelmiş olması, çekiç veya balta olarak tanımlanmasını zorlaştırmaktadır. Aletler üzerinde sap deliği, karşılıklı iki yandan yongalanarak çukurlaştırılan alanın, delgi kullanılarak, kum ve suyun[244] yardımıyla belirginleştirilmesi, sürtme suretiyle açılmasıyla oluşturulmaktadır[245].

Sap delikli baltalar ilk olarak Kalkolitik Dönem'de kullanılmaya başlanmıştır[246]. İşlevsel özelliklerinden dolayı tipolojik olarak çok fazla değişikliğe uğramadan Erken Tunç Çağında kullanılmaya devam etmiştir. Benzer örneklerine Ahlatlıbel[247],

[236] Andaç 2015: 380-381.
[237] Güldoğan 2011: 48.
[238] Blegen vd. 1950: 217-35-64.
[239] Lamb 1937: 262, Fig. 23-3.
[240] Koşay 1934: 58., http://www.envanter.gov.tr/Index/search?q=ahlatl%C4%B1bel (2024).
[241] http://www.envanter.gov.tr/Index/search?q=%C4%B1l%C4%B1ca (2024)
[242] Osten & Schmidt 1930: 81.
[243] Andaç 2015: 380-381. Fig. 8-11.
[244] Hodge 1964: 105.
[245] Semenov 1964: 70.
[246] Bilgi 2001: 18.
[247] http://www.envanter.gov.tr/Index/search?q=ahlatl%C4%B1bel (2024).

Karaoğlan[248], Demircihöyük[249], Beycesultan[250], Kusura[251], Küçükhöyük[252], Alişar[253] Demircihöyük[254], Höyüktepe[255] ve Büyük Güllücek[256]'te rastlanır.

Harhar Deresi yerleşiminde sürtme taş aletler içerisindeki en yoğun grubu, tahılların besin aşamasına dönüşümündeki ilk basamağı oluşturan öğütme grubu aletler oluşturmaktadır. Bunlar kendi içerisinde öğütme taşları, ezgi taşları ve vurgu taşları olarak sınıflandırılmıştır.

Öğütme taşları, insanların yerleşik hayata geçmesi ve tarımla uğraşmaya başlamasıyla en fazla bulunan buluntu grubudur[257]. Genellikle alt ve üst taş olarak iki parçadan oluşan öğütme taşlarından genellikle içbükey yüzeyliler alt, dış bükey olanlar ise üst öğütme taşı olarak tanımlanır[258]. Harhar Deresi'nde iki adet alt öğütme taşı (Ek-3 Levha 69/209-210) bulunmuştur. Bunların üst kısımlarının bulunmaması küçük ezgi taşlarıyla alt öğütme taşı üzerinde öğütme işlevinin yapıldığı fikrini vermektedir. Öğütme grubu içerisinde değerlendirilen ezgi ve vurgu taşları genellikle tahıl, kök, kabuklu yiyecek, ezmek veya öğütme için kullanılan yardımcı aparatlardır. Kullanılabilmeleri için mutlaka bir alt öğütme taşı veya havana ihtiyaç duyulur. Harhar Deresi'nde iki adet ezgi taşı (Ek-3 Levha 70/211-212) bir adet vurgu taşı (Ek-3 Levha 70/213) bulunmuştur. El içine oturacak şekilde küresel forma sahip ezgi taşları sürtülerek kullanıldığından kullanım yüzeylerinde aşınma ve düzleşmeler bulunur[259]. Harhar Deresinde bulunan iki örnekte aşınma izleri, öğütme ezgi taşı olarak kullanıldığını göstermektedir. Yerleşimde bulunan vurgu taşı elde tutmaya uygun büyüklükte doğal biçimli, küremsi, çekiçleme türünde ezme işlerinde kullanıldığı düşünülen aletlerdir.

Harhar Deresi'nde sürtmetaş alet grubunda bir adet perdah (Ek-3 Levha 71/218) ve dört adet bileyi taşı (Ek-3 Levha 70/214-217) alet tanımlanmıştır. Bileyi taşlarının üçü

[248] Topbaş vd. 1998: 65, Fig. 50.
[249] Seeher 2000: 145, G. 192.
[250] Lloyd & Mellart 1962: 270, Fig. 1.
[251] Lamb 1937: 264, Fig. 24-2b.
[252] Güngör & Seeher 1992: 93, 1.
[253] Osten & Schmidt 1930: 82.
[254] Seeher 2000: 164, G. 485 a- 173, 5.
[255] Andaç 2015: 380-381. Fig. 16-17.
[256] Koşay & Akok: 475, Res. 35.
[257] Davis 1982: 75.
[258] Güldoğan 2003: 419.
[259] Kozlowski & Kempisty 1990:355.

dikdörtgen prizma, biri ise oval formdadır. Dikdörtgen prizma ve oval formlu olan grup üzerinde kullanım kaynaklı aşınma ve düzleşmeler bulunur. Dairesel formlu perdah taşının dairesel formu kullanım kaynaklı deforme olarak bir tarafı düzleşmiştir.

6.8. Yontmataş Aletler

Harhar Deresi Yerleşimi'nde bulunan yontmataş endüstrisi genel anlamda dilgi endüstrisi olarak değerlendirilebilinir. Tek alet formunda temelde kesme işlevine yönelik 6 adet düzeltili dilgi (Ek-3 Levha 11/219-225) bulunmuştur. Söz konusu aletlerin tümü çakmaktaşından yapılmıştır. Yerleşimde bulunan dilgilerin proximal kısımlarının eksiktir. Bu durum, dilgilerin sapa dikine bir şekilde takılarak ya da elle kullanılmış[260] olduklarını ortaya koymaktadır.

Neolitik Çağ'dan itibaren Tunç Çağı'nın sonuna kadar sıklıkla kullanılan dilgiler, toplayıcılık dönemi kadar yerleşikliğin getirdiği tarım ekonomilerinin varlığını ispat eden bulgular olarak kabul edilmişlerdir. Bu aletlerin tarımsal bağlantılarının tanımlanmasında içinde silis maddesi biriken tahıl ve saz gibi bitkilerin kesimi ile aletler üzerinde oluşan silika parlaklığı[261] temel ölçüt kabul edilmiştir[262]. Ancak Harhar Deresi Yerleşimi'nde bulunan dilgilerin hiçbirinde silika parlamasına rastlanılmamıştır. Silika parlaması bulunmayan ve bıçak olarak kullanıldığı düşünülen düzeltili dilgilerin kasaplık aktivitesinde, ahşap işçiliğinde, kemik işlemede ve deri işçiliğinde kullanılmış olmaları kuvvetle muhtemeldir. Aletlerin sayısal olarak azlığı ve aletlere ait redüksiyon dizisinin yerleşimde bulunamamasından dolayı aletlerin yerleşime dışarıdan geldiği fikrini doğurmaktadır.

Harhar Deresi düzeltili dilgilerin benzerlerine Höyüktepe[263], Orman Fidanlığı[264], Kanlıtaş[265], Seyitömer[266], Demircihöyük[267], Kaklık Mevki[268], Troya II[269] ve Yenibademli Höyük[270]'te rastlanılmaktadır.

---

[260] Kolankaya-Bostancı 2015: 351.
[261] Kayacan 2019: 257.
[262] Garrod 1957: 216., Anderson ve Valla 1996: 343,. Korobkova 1996: 227; Astruc vd. 2012.
[263] Kolankaya-Bostancı 2015: Çizim 10, Fotoğraf 11.
[264] Baykal-Seeher 2001: Abb. 12: no: 101, 103-104
[265] Türkcan 2015: 226, Fot. 21.
[266] Bilgen vd. 2015: Fig. 192.
[267] Baykal-Seeher ve Obladen-Kauder 1996: Tafel 11-12.
[268] Efe vd. 1995: Fig. 27, no: 126-127.
[269] Gatsov 1998: Fig. 11, no: 2.
[270] Hüryılmaz vd. 2009: Plate 4, no: 5, 7, 10, 11.

6.9. Küçük Buluntuların Değerlendirilmesi

Tarihsel süreçte insanlar çeşitli malzemelerden günlük yaşamını idame ettirecek ya da duygu dünyasına hitap edecek çok fazla araç gereç ve süs eşyası üretmişlerdir. Bu üretim yelpazesinde beslenme temelli araç gereç üretimi, her dönem üretim ağının temelinde yer almıştır. Temel ihtiyaç doğrultusunda araç gereçlerini şekillendiren insan, sonrasında duygu dünyasına yönelik soyut figürlerin somut yansımalarını üretmeye başlamıştır. Harhar Deresi gibi küçük ölçekli pastoral bir yerleşimde en temel ihtiyaç olan beslenmeye yönelik basit araç gereçler buluntuların çoğunluğunu oluşturur.

Harhar Deresi yerleşiminde M Ö. 3. binyılın ortalarına ait tarihsel süreçte yapılmış pişmiş toprak, kemik, boynuz, altın, sürtme ve yontma taştan şekillendirilmiş toplam 48 eser üzerinde çalışılmıştır. Bu buluntular, yapıldıkları hammaddeden çok işlevsel olarak tipolojik ayrıma tutulmuştur. Harhar Deresi buluntu gruplarının çoğunluğunu; Seyyar ocak ayakları, boynuzdan/kemikten yapılmış aletler, dokuma tezgah ağırlıkları, ip eğirmede kullanılan ağırşaklar ve besin elde etmede kullanılan sürtme / yontma taş aletler gibi günlük yaşamı idame ettirecek buluntu gruplarından oluşmaktadır. Az sayıda mühür, mühür baskıları, kulak tıkacı, hayvan figürini gibi gündelik yaşam harici eserler de bulunmuştur.

Pastoral yaşam biçimine sahip kırsal nitelikte bir yerleşim olan Harhar Deresi, Erken Tunç Çağı II içerisinde ortaya çıkmış ve yine aynı dönem içerisinde zamansal ve mekânsal sürecini tamamlamıştır. Mimari yapıları ve buluntuları ile Erken Tunç Çağı'nın temel ögelerini içinde barındıran yerleşim, dış alımın çok az olduğu içine kapalı bir yaşam biçimi sergilemiştir.

Erken Tunç Çağı II için yerleşimler; şehircilik, otorite, mülkiyet ve ticaret gibi kavramlar üzerinden değerlendirilmektedir. Ancak Harhar Deresi gibi kırsal bir yerleşimin birkaç özel buluntusu üzerinden bu kavramları sorgulamak ve dönem içerisinde kategorize etmek yanlış çıkarımlara sebep olabilir. Dolayısıyla, tarihsel süreçte yerleşik toplumların üreticiliğine paralel gelişen ürün fazlasının depolanması, ticaret ve mülkiyet kavramının doğuşunu sağlamıştır. Bu sürecin doğal bir sonucu olarak ortaya çıktığı düşünülen mühürcülüğün Harhar Deresi'nde bulunan mühürlerin ve mühür baskılarının mülkiyet kavramı ile ne denli ilişkili olduğu tartışma konusudur.

Ancak yerleşimde genel yapı stoğundan farklılaşan ve ayrışan mimari unsurların olması Erken Tunç Çağı'nın genel sürecini destekler niteliktedir.

Birçok Erken Tunç Çağı II merkezinde Statü/prestij ürünü olarak değerlendirilen kulak tıkaçlarının Harhar Deresi gibi küçük ölçekli pastoral bir yerleşimde insutu halde bulunması dikkat çekicidir. Aynı zamanda Harhar Deresi'nde tek bir buluntuyla temsil edilen boğa? figürini yerleşim insanlarının duygu dünyasıyla alakalı olarak inançları (bereket, kurban ve adak) hakkında çok fazla bir şey söylemeye yetmez. Ancak büyük merkezlerle benzer tipolojilerde yapılmış hayvan figürinlerinin bir örneğini temsil etmesi bakımından önem arz etmektedir.

7. HARHAR DERESİ BULUNTULARININ MEKANSAL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Tezin önemli dayanak noktalarından biri, kırsal nitelikli yapıları ve buluntuları ile ön plana çıkan Harhar Deresi Yerleşimi'nin Erken Tunç Çağı içerisinde zamansal ve mekânsal çözümlemesini yapabilmektir. Alanda açığa çıkarılmış somut verilerin göreceli olarak karşılaştırmasıyla yerleşimin tarihsel süreci çözümlenmiş aynı zamanda buluntular ve mimari yapı kalıntıları arasında istatiksel bir bağlantı kurulmaya çalışılarak yapı kalıntıların işlevsel özellikleri anlaşılmaya çalışılmıştır.

Küçük ölçekli kırsal niteliklere sahip yerleşimde, ekletik düzende inşa edilmiş, çeşitli boyutlarda dörtgen planlı depo yapıları ile konut olarak kullanıldığı değerlendirilen mimari yapılar ve yerleşimin geneline yayılmış çok miktarda tam ve tama yakın kaplar ile çeşitli küçük buluntu grupları bulunmuştur. Mekanların içerisinde ve çevresindeki düzensiz materyal dağılımı yerleşimdeki yapıların işlevsel olarak ayırt edilebilirliğini imkânsız hale getirdiği gibi, yaşamın sonu ve terk ediliş sürecini karmaşık hale getirmektedir. Düzensiz dağılım ilk etapta yerleşimin ani bir şekilde terk edildiğini düşündürse bu fikri destekleyecek herhangi bir bulguya rastlanılmamıştır. Bu karmaşa yerleşimin kuruluş amacı ve yaşam biçimiyle açıklanabilir. Harhar Deresi, büyük bir merkez adına tarım alanlarının ve ürünlerinin kontrolünü sağlamak; aynı zamanda tarımsal iş gücünü yönetmek üzere kurulmuş bir istasyon/depo yerleşimi olarak kurulduğu düşünülmektedir. Yerleşimde, tarım alanlarında çalışan işgücünün günlük ihtiyaçlarının karşılandığı aynı zamanda hayvancılığın da yapıldığı buluntular üzerinden anlaşılmıştır. Mimari yapı kalıntıları üzerinde çok sayıdaki tamirat evrelerinin olması, yerleşimde sürekli bir yaşamın olmadığı hasat döngüsü ile yaşamın tekrar ettiği; tam zamanlı yaşamdan ziyade dönemsel bir yaşamın olduğu anlaşılmaktadır.

Yerleşimin terk ediliş süreci; merkezi yerleşimin geçim ekonomisinin sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla kurulmuş olan Harhar Deresi'nde bulunan arkeolojik materyallerin dağılımı ve mimari yapıların korunagelen yükseklikleri dikkate alınarak yapılan değerlendirmede, merkez yerleşimde geçim ekonomisi dengesinin doğal veya beşerî nedenlerle bozulması, Harhar Deresi ve çevresindeki benzer nitelikli yerlerin terk edilme sürecine girdiklerini düşündürmektedir. Harhar Deresi'nin merkez yerleşimi konumunda olan Sofular Höyük'te herhangi bir

arkeolojik kazı çalışması yapılmaması şimdilik bu fikri bir teoriden öteye götürmemektedir. Ancak Yerleşimdeki yaşamın mimari yapı kalıntılarının korunagelen yükseklikleri ve çok miktarda bulunan tam ve tama yakın pişmiş toprak kaplar, bir sonraki tarımsal faaliyetler için yerleşime gelinemeden bittiğini göstermektedir. Yapılar yeni bir tamirat evresine girmeden topoğrafyanın verdiği eğimli yapı ile vadi merkezine akan selinti sularının erozyonu ile yerleşim tahribata uğrayarak toprak altında kalmıştır. Harhar Deresi Suyu mevsimlik olarak çok yağış aldığı kış mevsiminde vadi yamaçlarından akan selinti sularıyla canlanır. Bu da topoğrafyada vadiyi dikine yaran selinti sularının derin izlerini oluşturur. Harhar Deresi'nin mimari düzeni bu suların ve vadinin az eğimli yapısı dikkate alınarak kurulmuştur. Vadinin yukarı kısmında yerleşimin güney bölümünde bulunan doğu batı yönlü istinat duvarı da bu sulara karşı yapılmış olmalıdır. Ancak yerleşimin son tamirat evresinde ve yerleşimin terk edilmesiyle bu duvar işlevini yitirerek alanın selinti sularının doğal afetine bırakmıştır.

Yerleşimdeki yapıların (çeşitli boyutlarda dörtgen planlı depo yapıları ve konut olarak kullanıldığı değerlendirilen mimari yapılar) ve yerleşimin geneline yayılmış çok miktarda tam ve tama yakın kaplar ile çeşitli küçük buluntu grupları arasında bağlantı kurularak işlevselliği hakkında bilgi edinilmeye çalışılmıştır. Görsel vurguyu sağlamak ve anlatımda anlaşılabilirliği sağlamak adına mimari mekanlar numaralandırılarak verilmiştir (Ek-1 Şekil 2). Depo ve kompleks yapılar olarak değerlendirilen yapı kalıntıları ile buluntu kontekslerine göre değerlendirmeye alınan 225 adet buluntu arasından 95 adeti arasında mekânsal bağlantı kurulmuştur. 95 adet buluntunun 45 adeti depo (Ek-1 Şekil 5), 50 adeti ise kompleks yapı olarak nitelendirilen yapıların içerisinden bulunmuştur (Ek-1 Şekil 3-4).

K1 ve K2 olarak numaralandırılan ve kompleks yapı grubu olarak adlandırılan mimari anlayışta yapılar tek bir plan vermeyip birbirine bitişik eklektik düzende inşa edilmiş dörtgen planlı mekanlar topluluğuyla temsil edilmektedir (Ek-1 Şekil 1-2).

Yerleşimin kuzeyinde ve vadi tabanına daha yakın olan K1 numaralı kompleks yapı, büyük oranda tahrip olmuş durumdadır (Ek-1 Şekil 1). Bu tahribatta en büyük etkinin vadi eğimine bağlı olarak kendi döneminde ve terk edikten hemen sonra gerçekleştiğini söylemek mümkündür. 10x20 m boyutlarındaki dikdörtgen planlı bu yapıyı çevreleyen ana duvarlar ve iç mekân bölme duvarları kısmen korunmuştur.

Yapının ilk kullanım evresinde 4 ana mekânın olduğu, sonraki yenileme evrelerinde ise bu ana mekanların bozularak düzensiz daha küçük tekil dörtgen planlı depo yapılarına dönüştüğü görülmektedir. Bu yapının içerisinden bulunan 20 adet buluntu arasında pişmiş topraktan bardak, fincan, çanak ve testi gibi servis kapları ile seyyar ocak ayağı, tezgâh ağırlığı, kulak tıkacı, hayvan figürini, boynuzdan çekiç ve ezgi taşı gibi küçük buluntu grupları bulunmuştur (Ek-1 Şekil 3). Bu seramik ve küçük buluntu grupları yapının yiyecek hazırlama, pişirme ve servis etme gibi beslenme eylemlerinin gerçekleştirildiği bir yapı olduğu, aynı zamanda tezgâh ağırlığı ve boynuzdan yapılmış çekicin bulunması, dokuma gibi günlük işlerinin yapıldığı bir işlik alanı olduğu fikrini verir. Yapı içerisinde bulunmuş işlevselliği hala tartışma konusu olan kulak tıkacı ve hayvan figürini ise Harhar Deresi insanının dinsel inanış veya ritüelleriyle ilgili olabilir.

Yerleşimin güneydoğusunda yer alan diğer kompleks yapı K2 ise (Ek-1 Şekil 1-Ek-4 Fotoğraf 1). ilk yapıya göre daha korunagelmiş bir görüntü sergilemektedir. Korunmuşluk düzeyi sayesinde yapının planları ve mekânsal bağlantıları net olarak anlaşılabilmiştir. Bu yapının kullanım evresi, yerleşimin kuzeyinde yer alan K1 yapısının işlevini yitirmesinden hemen sonra inşa edildiği söylenebilir. Bu yapının inşa süreci işlevsel olarak veya demografik ihtiyaçlar doğrultusunda eklektik düzende sürekli olarak genişleyerek son şeklini aldığı düşünülmektedir. K2 yapısının yer korunmuş saltaşı taban döşemeleri ve sağlam temel duvarları yapıyı yerleşimin diğer yapılarından ayıran en önemli özelliğidir (Ek-1 Şekil 1-Ek-4 Fotoğraf 1,10-11). Bu yapının içerisinden bulunan 30 adet buluntu arasında pişmiş topraktan fincan, maşrapa, çanak, testi, kaide parçası, tepsi ve kaşık gibi servis kapları ve pişirme ile seyyar ocak ayağı, damga mühür, boynuz çekiç, bız, öğütme taşı ve bileyi taşı gibi küçük buluntu grupları bulunmuştur (Ek-1 Şekil 4). Bu seramik ve küçük buluntu grupları yapının yiyecek hazırlama, pişirme ve servis etme gibi beslenme eylemlerinin gerçekleştirildiği bir yapı olduğu, aynı zamanda boynuz çekiç, bız, öğütme taşı ve bileyi taşı gibi günlük işlerinin yürütüldüğü bir işlik alanı olduğu fikrini verir. Yapı içerisinde bulunmuş mülkiyet kavramının zayıf da olsa emareleri sayılabilecek damga mühür ve mühür baskılı seyyar ocak ayağı yapının yerleşim içerisinde sadece mimari olarak değil işlevsel olarak da önemli bir yapı olduğunu göstermektedir. Bu buluntuları mülkiyet kavramından çok depo/istasyon olarak organize olmuş yerleşimin sabit bekçisi/koruyucusunun yetkilendirme emareleri olarak değerlendirilebilir.

Depo olarak tanımlanan 47 adet yapı grubu, dörtgen planlı farklı boyutlarda tek mekânlı olarak inşa edilmişlerdir (Ek-1 Şekil 2 - Ek-4 Fotoğraf 7-9). Bu yapılar yerleşimin geneline yayılsalar da yoğun olarak güney bölümünde K2 çevresinde bulunmaktadır. Vadi eğimine göre yukarı bölümde konumlandırılmış bu yapılar zemin altına toprağa gömülü şekilde inşa edilmiştir. Depo yapılarında çoğunda sürekli olmayan kullanıma bağlı olarak yenileme evreleri geçirdikleri duvarlar üzerindeki tamiratlardan anlaşılmaktadır. Yerleşimdeki depo yapılarının inşa biçimi işlevsel olarak onları çeşitli boylarda birer silo olarak tanımlanmasını sağlamıştır. Depo yapılarının mimari inşa biçiminin yanı sıra içlerinden çıkan çeşitli boylarda küp ve çömlekler bu düşünceyi destekler niteliktedir (Ek-4 Fotoğraf 12-13). Bunun yanı sıra 24 depo yapısında pişmiş topraktan fincan, maşrapa, çanak ve testi- gibi servis kapları ile ezgi taşı ve bileyi taşı gibi günlük işlerde kullanılan buluntu grupları bulunmuştur (Ek-1 Şekil 5). 23 depo yapısında ise küp ve çömlek parçaları haricinde herhangi bir buluntuya rastlanılmamıştır. Depo yapılarının genel işlevi yerleşimin kuruluş amacıyla paralel olarak ürün fazlasını ya da elde edilen mevsimsel ürünleri geçici olarak depolamaktır. Depo mekanları içesinde bulunan çeşitli kap tipleri ve küçük buluntuların yerleşimin terkedilmesiyle geçirdiği zamansal süreçte selinti suyu erozyonlarıyla taşındığı anlaşılmaktadır. Zira yapılar içerisinde bulunan arkeolojik malzeme, belli bir taban konteksine bağlı olmaksızın dolgu toprağı içerisinde bulunmuştur. Depo yapıları içerisindeki dolgu toprakta bulunan malzeme grubunu yapıların işlevselliğine etki edecek şekilde değerlendirmek yanlış olacaktır. Benzer malzeme grubu, yapıların içerisinde olduğu gibi çevresinde de çok miktarda bulunması bu düşünceyi desteklemektedir. Ancak yerleşimin genel işlevi konusunda tüm bu buluntular kümülatif olarak değerlendirilebilir.

Genel mimari yapılar ve açığa çıkarılan arkeolojik materyaller kümülatif olarak değerlendirildiğinde, yerleşimin ölçeği ile birbirine yakın boyutlardaki çok sayıdaki tam ve tama yakın kapların bulunması, eşitlikçi düzende beslenen tarımsal ürünleri işleyerek depolayan aynı zamanda hayvancılıkla uğraşan bir işgücü popülasyonun yerleşimde bulunduğunu göstermektedir. Kırsal yerleşimde bu popülasyonun sürekli olarak bulunmadığı, yerleşimdeki az sayıdaki (9 adet) mezar yapısından anlaşılmaktadır. Yerleşimde bulunan insanların mezarlarını zorunlu olmadıkça istasyon olarak kullanıldığı düşünülen bu alana yapmadıklarını göstermektedir. Yerleşimde sürekli yaşamaya uygun konut olarak kullanılabilecek yapı sayısı oldukça

azdır. Bu da insanların iş gücü faaliyetlerini günlük olarak buradan yürüttüklerini düşündürmektedir. Harhar Deresi'ne en yakın büyük merkez konumundaki Sofular Höyük'e mesafenin 3 km olması bu fikri destekler niteliktedir. Böyle bir durumda merkez adına küçük ölçekli kırsal yerleşimdeki günlük işleri ve bekçilik faaliyetleri yürütecek bir sorumlu gereklidir. Bu da yerleşimdeki kompleks yapıların varlığını açıklayabilir.

Harhar Deresi küçük ölçekli kırsal özellikleriyle ön planda olan bir yerleşimdir. Mimari yapıları, çanak çömleği ve küçük buluntuları ile Orta Anadolu Erken Tunç Çağı II kırsal yerleşimlerinin varlığı ve dayandığı geçim ekonomilerinin tanımlanabilmesi, literatür oluşturması bakımından önemlidir. Şimdiye kadar çok azı tespit edilmiş ve kazısı yapılarak tanıtılmış olan kırsal yerleşimler arasında Harhar Deresi, işlevsel özellikleriyle tanımlanmaya çalışılan mimari yapı ve planları ile Orta Anadolu Erken Tunç Çağı kırsal yerleşimleri hakkında başlangıç niteliğindedir.

8. SONUÇ

"Orta Anadolu Erken Tunç Çağı Kültürleri İçerisinde Harhar Deresi Yerleşimi" başlığını taşıyan bu tez çalışmasında, Ankara Niğde Otoyolu Projesi kapsamında tespit edilen ve 2018-2019 yıllarında yapılan sondaj/kurtarma kazılarında açığa çıkarılan Erken Tunç Çağı arkeolojik materyalleri kümülatif olarak değerlendirilerek Harhar Deresi Yerleşimi'nin kronolojisi ortaya konmuştur. Açığa çıkarılan materyallerin göreceli olarak değerlendirilmesi sonucunda Harhar Deresi Yerleşimi'nin Erken Tunç Çağı II (MÖ 2700-2400) zamansal süreci içerisinde iskan edildiği belirlenmiştir. Bu kronoloji oluşturulurken Harhar Deresi'nin Orta Anadolu Bölgesi'nden bilinen el yapımı, kırmızı ve tonlarında astarlı, iyi açkılı monokrom seramikleri zamansal sürecin alt ve üst sınırı belirlemede temel dayanak noktası olmuştur. Osten[271], Mellaart[272] ve French[273]tarafından da tanımlanan bu malzeme grubu, Harhar Deresi Yerleşimi'nin kuruluş ve terk ediliş zamansal süreciyle ilgili olarak önemli bilgiler sunar. Analojik olarak göreceli ilişki çerçevesinde Acemhöyük'ün Erken Tunç Çağı II'nin sonlarına tarihlenen XII. tabakasında Orta Anadolu Bölgesi'nden bilinen el yapımı, kırmızı ve tonlarında astarlı, iyi açkılı monokrom seramiklerin yanında çark yapımı seramiklerin görülmeye başlaması[274] Harhar Deresi kronolojisinin üst sınırını da belirleyerek Erken Tunç Çağı II öncesine götürmektedir. Zira Harhar Deresi'nde hiç çark yapımı malzeme bulunmamıştır. Kronolojinin alt sınırı konusunda ise Osten[275]'in Alişar Bakır Çağ kronolojisinin karmaşası nedeniyle tespiti zorlaştırırken kulak tıkacı ve hafif gaga ağızlı testilerin benzerleri Harhar Deresi'ni göreceli olarak Erken Tunç Çağı II içerisinde tutmaktadır. Gaga ağızlı testiler genel olarak Erken Tunç Çağı'nın ilk yarısından itibaren İçbatı Anadolu'dan Orta Anadolu'ya kadar geniş bir coğrafyaya yayılmıştır. Batı Anadolu'daki kültür coğrafyalarında sistematik arkeolojik kazıların yoğunluğu, gaga ağızlı testilerin tipolojik olarak tarihsel gelişim süreci hakkında detay bilgiler edinilmesini sağlamıştır. Diğer bir göreceli karşılaştırma buluntusu olan kulak tıkaçlarının en erken tarihli örneği Güney Batı Anadolu örnekleri Erken Tunç Çağı I'e tarihlenirken Batı Anadolu örnekleri Erken Tunç Çağı II' ye, Orta Anadolu örnekleri ise Erken Tunç Çağı II- III' e tarihlenmektedir.

[271] Osten & Krogman 1937: 419.
[272] Melllaart 1963: 211.
[273] French 1969: 41.
[274] Kamış 2012: 174.
[275] Osten & Krogman 1937: 419.

Orta Anadolu Platosunda kırsal nitelikteki yerleşimlerin, bölgede yapılan yüzey araştırmalarının bulgularına dayanarak azaldığı, sayısal yoğunluk olarak bu azlık, çeşitli nedenlere bağlanarak açıklanmaya çalışılmıştır. Bu döneme ait bulguların yoğunluğuna dayanılarak Orta Anadolu'da kırsal toplulukların coğrafya üzerindeki somut arkeolojik verilerinin azalmış[276] olması merkezileşmeye geçiş olarak yorumlanmıştır. Kırsal yerleşimlerin bulunduğu alanların Erken Tunç Çağı'nın ikinci yarısında terkedilerek merkezileşmeye ve dolayısıyla şehirleşme sürecinin başladığı kabul edilir[277]. Oysa bu tip yerleşimlerin höyük ölçeğindeki yerleşimlere oranla tespitinin zor ve tarımsal anlamda tahribata açık konumda yer almaları, göz ardı edilmiştir. Ayrıca Küçük ölçekli kırsal yerleşimlerin yüzey araştırmalarında tespit edilmelerine karşın arkeolojik kazılarının zorunlu nedenler olmadıkça yapılmamış olması da yerleşimlerin karakterlerinin belirlenmesinden ziyade sadece sayısal bir veri olarak kalmasına da neden olmuştur. Zorunlu bir alt yapı projesi çerçevesinde tespit edilen küçük ölçekli, kırsal özellikleriyle ön planda olan Harhar Deresi Yerleşimi, yüzey araştırmalarında tespit edilen diğer kırsal yerleşimlerden farklı olarak tüm mimari özelliklerinin ve buluntuların tanımlanabileceği şekilde açığa çıkarılmıştır. Diğer yönden Harhar Deresi Yerleşimi, küçük ölçekli yerleşimlerin birçoğunun hala keşfinin yapılmamış çok sayıda merkezin varlığını da kanıtlamaktadır. Bu yaklaşımla şimdiye kadar bilinen Orta Anadolu Erken Tunç Çağ'ının kırsal olarak nitelendirilen yerleşim dinamiklerinin tespit edilenlerden çok daha geniş olduğu çıkarımı yapılabilir.

Harhar Deresi ölçeği bakımından küçük bir yerleşim olsa da açığa çıkarılan mimarisi ve küçük buluntuları ile Orta Anadolu Erken Tunç Çağı kırsal yerleşimlerinin tanımlanabilmesi ve bir literatür oluşturması bakımından önemlidir. Şimdiye kadar sadece yüzey araştırmalarında tespit edilebilen kırsal yerleşimler, Harhar Deresi'ndeki mimari yapı ve planlar ile Orta Anadolu Erken Tunç Çağı kırsal yerleşim modelinin ortaya çıkarılması için başlangıç olabilecek niteliktedir.

Harhar Deresi'nin terk ediliş süreci ile ilgili olarak sürecinin bir istila sonucu olmadığı yavaş ve kontrollü bir şekilde olduğunu söylemek mimari yapı kalıntıların ve içerisinde açığa çıkarılan arkeolojik materyaller üzerinden söylenebilir. Bunda Konya Ovası'nda görülmeye başlayan kurak iklim koşulları ve çevresel bozulmaların[278]

[276] Massa 2014: 109., Çevik 2007: 134.
[277] Yakar 1998: 101
[278] Boyer vd. 2006: 696., Kamış 2017: 166.

sonuçlarının etkili olduğu söylenebilir. Bölgedeki iklim değişikliğine Tuz Gölü'ndeki Paleolimnolojik ve Paleoklimatolojik çalışmalara ait jeo-tarihler[279] de destek olabilecek niteliktedir. Yaşamın büyük oranda merkezi bir yerleşim adına tarımsal alanların kontrolü ve üretimin devamlılığı adına kurulduğu düşünülen Harhar Deresi küçük ölçekli kırsal nitelikteki depo/istasyon yerleşimi, iklimin değişikliklerine bağlı olarak ekonomik sistemin çökmesiyle terk edildiği sonucuna varılabilir.

Kırsal özelliklerin ön planda olduğu tarımsal kontrolün yapıldığı istasyon/depo yerleşimi Harhar Deresi'nde işgücünün önemi ve zaman faktörünün etkin gücü Harhar Deresi mezar yapılarının inşasında ve farklılaşmasındaki en önemli etkendir. Mezarlardaki gömülerin hemen hepsi hocker ya da bükük biçiminde yapılmış özensiz olarak basit bir gömü biçimine sahiptir. Yerleşimdeki mezar sayılarının az olması, bu kişilerin merkez yerleşime taşınmayarak burada gömülmeleri zaman ve işgücü kavramlarıyla açıklanabilir. Bu da Harhar Deresi insanının ölülerini zorunlu olmadıkça bu alana gömmediği, büyük olasılıkla merkezi yerleşime taşıdıklarını düşündürmektedir. Yerleşimde açığa çıkarılan mezarlardan sadece ikisinde mezar hediyesine rastlanılması, mezarların genel anlamdaki basitliği ve ölü gömme adetleri açısından son derece zayıf uygulamaların tespit edilmesi burada ölen bireylerin merkez konumundaki yerleşime taşınamadıklarını ve bu alana zorunlu olarak defnedildiklerini düşündürmektedir.

Bu çalışmada Harhar Deresi Yerleşimi'nde açığa çıkarılan kalıntıların mimari planları çıkarılmış, işlevsel olarak da depo ve kompleks yapı olarak değerlendirilen kırsal nitelikte bir organizasyona ait olduğu belirlenmiştir. İç Batı ve Orta Anadolu'da Harhar Deresi'nin seramik ve küçük buluntular ışığında kültürel etkileşim alanı içerisinde olduğu göreceli olarak belirlenen yerleşimler düşünüldüğünde, yapıların plan bakımdan göreceli karşılaştırma imkânı oldukça sınırlıdır. Bu da Harhar Deresi'ni Orta Anadolu Bölgesi'nin Erken Tunç Çağ sürecindeki kırsal yapı karakterini göstermesi acısından oldukça önemli kılmaktadır. Kültürel gelişim anlamında Harhar Deresi Yerleşimi'ni etkileyen Konya Ovası, İçbatı Anadolu, Kızılırmak kavsi gibi kültür bölgelerindeki yerleşimlerin mimari kalıntıları incelenmiş, Harhar Deresi Yerleşimi mimari dokusu ile kurgusal bir ilişki

[279] Kashima 2002: 3-20.

oluşturabilecek Koçumbeli[280], Ahlatlıbel ve Etiyokuşu yerleşimleri dışında başka bir yerleşim bulunamamıştır. Mimari anlamda benzeşen bu yerleşimlerin diğer arkeolojik materyalleri arasında da benzerlikler kurulması Harhar Deresi Yerleşimi'nin başta Ankara kültür bölgesiyle olmak üzere Kızılırmak kavsinin içi, Konya Ovası ve İçbatı Anadolu arkeolojik materyal ilişkilerinin olduğunu söylemek mümkündür.

Harhar Deresi Erken Tunç Çağı seramiğinin değerlendirilmesi sonucunda, yerleşimin bütününden elde edilen seramiklerin tümünün yerel nitelikte el yapımı monokrom seramiklerden oluştuğu belirlenmiştir. Baskın seramik grubunu kırmızı ve tonlarında astarlı, kahverengi hamurlu, iyi açkılıdır. Kalın kırmızı astar, kapların yüzeylerinde çoğunlukla çatlamış şekilde görülmektedir. Kırmızı astarlı seramikler taşçık ve daha yoğun olmak üzere bitkisel katkılıdır. Bu el yapımı kırmızı astarlı seramikler, yayvan veya konik formlu basit çanaklar, dikey ilmek kulplu fincan, basit ağız kenarlı boyunsuz çömlekler gibi önemli bir bölümü Orta Anadolu Bölgesi'nden bilinen seramik formlarından oluşmaktadır. El yapımı kırmızı astarlı seramikler, hamur, yüzey ve form özellikleri açısından, Osten'in Alişar'ın Bakır Çağı tabakasında tanımladığı seramikleriyle[281] ve Mellaart ve French tarafından tanımlanan Konya Ovası seramikleriyle benzer niteliklere sahiptir[282].

Harhar Deresi arkeolojik materyallerin genel dağılımına bakıldığında Erken Tunç Çağı II (MÖ 2700-2400) 'nin tarihsel sürecinin genel özelliklerinin yansıtıldığı arkeolojik malzemelerin yerel olarak üretildiği, kulak tıkacı gibi istisna buluntu dışında anlaşılmıştır. Mimari yapılarda dönemin genel mimarlık teknikleri yerel/kırsal işçilikle profesyonel olmayan biçimde kullanılarak yapıldığı değerlendirilmiştir. Harhar Deresi Orta Anadolu'da Erken Tunç Çağı II (MÖ 2700-2400) içerisinde ortaya çıkıp yine aynı süreç içerisinde yok olmuş, tamamen kırsal nitelikte bir yerleşim olarak yer bulmaktadır.

[280] Atakuman 2017: 88-89., Bertram ve Bertram 2012: 117-124., Arık 1948: 50-51., Koşay 1934: 7-9.
[281] Osten & Krogman 1937: 419.
[282] Melllaart 1963: 211., French 1969: 41.

KAYNAKLAR

Algaze, G. Greenfield, H. Hald, M. Hartenberger, B. Irvine, B. Matney, T. Nishimura, Y. Pournelle, J. Rosen, S. A. (2021), "Early Bronze Age Urbanism in Southerstern Anatolia and Upper Mesopotamia", Anatolica, XLVII/1, 1-70.

Akurgal, E. (1946), "Zile Maşat Höyüğü Kazısı", Belleten, X (37), 1946, 371-374.

Alkım, U. B. Alkım. H. Bilgi, Ö. (1988) İkiztepe I. Birinci ve İkinci Dönem Kazıları/ The First and Second Seasons Excavations (1974-1975),TTKY, Ankara.

Alkım, U. B. Alkım. H. Bilgi, Ö. (2003) İkiztepe II. Üçüncü, Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Dönem Kazıları (1976-1980), TTKY, Ankara.

Alp, S. (1961), "Karahöyük Kazısı", Belleten XXV, s. 523-524.

Alp, S. (1965), "Karahöyük Kazısı", Belleten XXIX, s. 550 vd

Alp, S. (1966), "Konya-Karahöyük Hafriyatı 1964 Çalışmaları Hakkında Kısa Faaliyet Raporu", *TAD* 13/2, 116-117.

Alp, S. (1973), "Konya - Karahöyük Kazıları", Belleten XXXVII. 434. *Archaeology*, vol.51, no 2, pp. 152-157

Andaç, M. (2015). "Höyüktepe 2014 Yılı Erken Tunç Çağı Kesici Sürtme Taş Aletleri", Kureyşler Barajı Kurtarma Kazıları 2014, (Ed. M. Türktüzün & S. Ünan), 379-408

Anderson, P.C. Valla, F. (1996). "Gloosed Tools from Hayonim Terrace: Blank Choice and Func tional Tendencies", Neolithic Chipped Stone Industries of the Fertile Crescent, and their Con temporaries in Adjacent Regions. Proccedings of the Second Workshop on PPN Chipped Lithic Industries. Institute of Archaeology, Warsaw University, 3rd-7th April 1995, S.K. Kozlowski, H.G.K. Gebel (eds.), Berlin, s. 341-362.

Anlağan, Ç. (1990). "Sadberk Hanım Müzesi'nde Bulunan Bir Grup Eski Tunç Çağı Eseri", *X. Türk Tarih Kongresi*, C. I, 65- 70.

Arık, R. O. (1933), "Anadolu Arkeologya tarihinde Alişar hafriyati", *Türk Arkeoloji Dergisi.* Ocak 1933;(1):11-63.

Arık, R. O. (1937). *Türk Tarih Kurumu Tarafından Yapılan Alaca Höyük Hafriyatı, 1935'deki Çalışmalara ve Keşiflere Ait İlk Rapor.* Ankara.

Arık, R. O., (1939), "Anadolu'nun En Garp Eti İstasyonu Karaoğlan Höyüğü", *Belleten* III/9, 27-42.

Arık, R. 0. (1948), "Karaoğlan Höyüğü Bakır Çağı Mimarlığındaki Özellikler", *III. Turk Tarih Kongresi Ankara 15-20 Kasım 1943. Kongreye Sunulan Tebligler*, 47-59.

Arıkan, Y. (1975) "Tuz Gölü havzasının jeolojisi ve petrol imkanları", *MTA Dergisi*, 85, 17-38.

Arslan, M. İlgezdi Bertram, G. Bertram, J-K. (2013), "Çayyolu Höyük- Ankara'da Bir Geç Kalkolitik/İlk Tunç Çağ Yerleşmesi", *Anadolu/Anatolia* 39, 139-164.

Asan, K. Kurt, H. (2008). "Kulu-Karacadağ Volkanitlerinin 40ar/39ar Jeokronolojisi Orta Anadolu-Türkiye" *S.Ü. Müh.-Mim. Fak. Derg.,* 23, (2), 33-36.

Astruc, L. Bentkaya, M. Torchy, L. Altınbilek, Ç. S. Balcı, S. Bontemps, C. Ducret, S. Gassın, B. Kayacan, N. Kayan, K. Kurt, N. Oral, O. Özbaşaran, M. Pelegrın, J. Rodrıguez, A. Toprak, Ö. (2012). "De l'efficacité des Faucilles Néolithiques au Proc he-Orient: Approche Expérimentale", *Bulletin de la Société Préhistorique Française* 109 (4), 671-687.

Atakuman, Ç. (2017). "Figurines of the Anatolian Early Bronze Age: the assemblage from Koçumbeli-Ankara", *Anatolian Studies*, 67, 85-108.

Atalay, İ. Mortan, K. (1997), *Türkiye Bölgesel Coğrafyası (3. baskı),* İnkilâp Yayınevi, İzmir.

Aytaç, Ç. (1982). *El Dokumacılığı*, İstanbul: MEB Yay.

Bachhuber, C. (2013). "James Mellaart and the Luwians. A Culture– (Pre)history", A. Mouton, I. Rutherford, I. Yakubovich (eds.), *Luwian Identities: culture, language and religion between Anatolia and the Aegean*, Leiden, 279–304.

Bachhuber, C. (2015). "The Anatolian Context of Philia Material Culture on Cyprus", A. B. Knapp, P. van Dommelen (eds.) *The Cambridge Prehistory of the Bronze-Iron Age Mediterranean*, Cambridge, 139-156.

Bahar, H., (2002), "Konya ve Karaman İlleri Yüzey Araştırmaları 2000" *19. Araştırma Sonuçları Toplantısı (28 Mayıs-01 Haziran 2001, Ankara),*2, 257-270.

Bahar, H. ve Koçak Ö. (2004), *Eskiçağ Konya Araştırmaları 2 (Neolitik Çağ'dan Roma Dönemi Sonuna Kadar)*. Kömen Kitabevi, Konya.

Bahar, H., (2004), "Konya-Karaman Bölgesi Yüzey Araştırmaları 2002", *21. Araştırma Sonuçları Toplantısı (26 Mayıs-31 Mayıs 2003, Ankara)*, 1, 203-216.

Bahar, H. (2008),"Konya-Karaman Yüzey Araştırmaları 2006", *25. Araştırma Sonuçları Toplantısı (28 Mayıs- 1 Haziran 2007, Çanakkale)*,1, 235-254.

Bailey, D (1996). "Interpreting figurines: the emergence of illusion and new ways of seeing", *Cambridge Archaeological Journal* 6(2), 291–5.

Barrows, H. (1985). "İnsan Ekolojisi Olarak Coğrafya" (Çev. Erol Tümertekin) *İstanbul Ünv. Edebiyat Fak*. İstanbul. 153-172

Başgelen, N., (2010), *Türkiye'nin Tarihi Coğrafyası Akarsular*. Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul,

Baykal-Seeher, A. (2001). "Die Lithik Von Orman Fidanlığı", The Salvage Excavations At Orman Fidanlığı: A Chalcolithic Site İn Inland Northwestern Anatolia, T. Efe (Ed.), İstanbul, 159-186.

Baykal-Seeher, A., Obladen-Kauder, J. (1996). Demircihöyük Iv. Die Kleinfunde. Teil A: Die Lithischen Kleinfunde. Teil B: Die Kleinfunde Aus Ton, Konushen Und Metall, Mainz

Beekman, P. H. (1966) "The Pliocene and Quaternary volcanism in the Hasan Dağ-Melendiz Dağ region", *MTA Bulletin*, 66, 90-105.

Belcher, E. Croucher, K. (2017). "Prehistoric Figurines in Anatolia (Turkey)" *Oxford Handbooks Online,* 443–468, Get access Arrow https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199675616.013.021

Bertram, J. (2008). "Ahlatlıbel, Etiyokuşu, Koçumbeli – Zur Neubewertung der Ankara-Gruppe. Ahlatlıbel, Etiyokuşu, Koçumbeli – Ankara Çevresine Ait Bazı Buluntu Topluluklarının Yeniden Değerlendirilmesi.", *TÜBA-AR*, 11 73-84.

Bertram, J.K., İlgezdi, G. (2009). "ODTÜ Survey 2006-2007", *26. Araştırma Sonuçları Toplantısı* 3, 239-248.

Bertram, J.K., İlgezdi, G. (2011). *Ankara'daki Yeni İlk Tunç Çağ Araştırmaları*, *29. Araştırma Sonuçları* 2, 51-66.

Bertram, J-K. İlgezdi Bertram, G. (2021). *The Late chalcolithic and early bronze age in Central Anatolia*. Arkeoloji ve Sanat, İstanbul.

Bertram, J-K. İlgezdi Bertram, G. (2021a). "Kırşehir Kalkolitik ve İlk Tunç Çağ Odaklı Yüzey Araştırması", *38. Araştırma Sonuçları Toplantısı (23-27 Mayıs 2022 Denizli)*, 2, 95-110.

Bilgen, A. N. (2015). *Seyitömer Höyük Kazısı Ön Raporu (2013-2014)*. Kütahya.

Bilgen, A. N. Bilgen, Z. Çırakoğlu S. (2015). "Erken Tunç Çağı Yerleşimi (V. Tabaka)", Seyitömer Höyük I, A.N. Bilgen (Ed.), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, S. 119-186.

Bilgi, Ö. (2001). *Metallurgists Of The Central Black Sea Region*, İstanbul.

Bingöl, I. (1999). *Anadolu Medeniyetleri Müzesi Antik Takılar*, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara

Bittel, K. Otto, H. (1939). *Demirci-Hüyük: Eine vorgeschichtliche Siedlung an der phrygisch-bithynischen Grenze*, Berlin

Blegen, C. Caskey, M. Rawson, M. (1950). *Troy I, General Introduction, The First and Second Settlements,* Princeton.

Boyer, P. Roberts, N. Baird, D. (2006). "Holocene Environment and Settlement on the Çarşamba Alluvial fan, South-Central Turkey: Integrating Geoarchaeology and Archaeological Field Survey", *Geoarchaeology* 21, 675-698.

Coşkun Karacadağ, H. (2011). Kulu-Konya/Ankara Florası, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Çemen, İ. Göncüoğlu, M.C. Dirik, K. (1999) "Structural Evolution of Tuzgölü Basin in Central Anatolia, Turkey", *Journal of Geology*, 107, 639-706.

Çetik, A. R. (1985). "Türkiye Vejetasyonu:1 İç Anadolu'nun Vejetasyonu ve Ekolojisi", *Selçuklu Üniversitesi Yayınları*, 7.

Çevik Ö. (2007). "The Emergence Of Different Social Systems In Early Bronze Age Anatolia. Urbanisation Versus Centralisation", *AnSt,* 57, 131-140.

Crewe, L. (1998). *Spindle Whorls, A Study of Form, Function and Decoration in Prehistoric Bronze Age Cyprus*. Jonsered.

Darga, M. (1985). *Hitit Mimarlığı* 1.

Davis, M. (1982). "Çayönü Ground Stone", R. J. Braidwood – L. S. Braidwood (eds.), Prehistoric Village Archaeology in South Eastern Turkey, BAR Int. S.138: 73-168.

Dede, M. G. (2014). Anadolu'da Bulunmuş Eski Tunç Çağı'na Ait Silindir ve Damga Mühürler, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.)

Dellaloğlu, A. Aksu, R. (1984). "Kulu-Şereflikoçhisar-Aksaray Dolayının Jeolojisi ve Petrol Olanakları". *Tpao Rapor No.2020 (Yayınlanmamış)*.

Demirtaş, R. (2019). *Orta Anadolu Kıta-İçi Diri Fayları ve Deprem Etkinlikleri Paleosismolojik Çalışmalar ve Gelecek Deprem Potansiyelleri*

Demirtaş, R. Adil, F. Dirik, K. (2011) *Sereflikoçhisar Paleosismoloji Ve Tampon Bölge Raporu 2011*.

Derin, Z. Özkan, T. (1999). "Ulucak Höyük Mezarlığı", *Kemalpaşa Kültür ve Çevre Sempozyumu Bildiriler*, İzmir, 113-130.

Derman, A.S. Rojay, B. Güney, H. Yıldız, M. (2000) "Koçhisar-Aksaray Fay Zonun Evrimi Hakkında Yeni Veriler", *Ulukışla Basenlerinin Uygulamalı Çalışması (Workshop)*, Aksaray, Türkiye, 1.

Duma, T. Y. Emre, Ö. Gülmez, F.K. Özalp, S. Elmacı, H. Olgun, Ş. Çörekçioğlu, Ş. Çan, T. Şaroğlu, F. (2013) "Türkiye Diri Fayları Veri Tabanı", *Tmmob Coğrafi Bilgi Sistemleri Kongresi, 11-13 Kasım 2013*, 3.

Duru, R. (1972). "Anadolu'da Bulunmuş Altın Kulak Tıkaçları" *Belleten* XXXVI 123–135.

Duru, R. (1996). *Kuruçay Höyük II: 1978-1988 Kazılarının Sonuçları, Geç Kalkolitik ve İlk Tunç Çağı Yerleşmeleri*, TTKY, Ankara

Duru, R. (1997). “Bademağacı Kazıları 1995 ve 1996 Yılları Çalışma Raporu” *Belleten*, 61(232), 709-730.
Duru, R. Umurtak, G. (2008). “Bademağacı Kazıları 2004, 2005 ve 2006 Yılları Çalışma Raporu” *Belleten*, 72(263), 193-250.
Drahor, M. (1993). “Göltepe Erken Bronz Çağ Höyüğü Arkeojeofizik Araştırması-1991”. *Arkeometri Sonuçları Toplantısı*. 8: 39-70.
Easton, D. (1976). “Towards a Chronology for he Anatolian Early Bronze Age”, *AS* 26: 145-175.
Efe, T. (1988), Demircihüyük. Band III, Die Keramik 2, Die Frühebronzezeitliche
Keramik der Jüngeren Phasen (a-b Phase H), Verlag Philipp Von Zabern, Mainz am Rhein.
Efe, T. (1995). “1993 Yılında Kütahya, Bilecik ve Eskişehir İllerinde Yapılan Yüzey Araştırmaları”, *XII. Araştırma Sonuçları Toplantısı (30 Mayıs-3 Haziran 1994 Ankara)*, 245-266
Efe, T. (1997). “1995 Yılında Kütahya, Bilecik ve Eskişehir İllerinde Yapılan Yüzey Araştırmaları”, *XIV. Araştırma Sonuçları Toplantısı (27-31 Mayıs 1996 Ankara)* Ankara. s.215-232.
Efe, T. (2007). “The Theories of the ‘Great Caravan Route’ between Cilicia and Troy: The Early Bronze Age III Period in Inland Western Anatolian”, *Anatolian Studies* 57, 47-64.
Efe, T. (1998). “New Concepts on Tarsus-Troy Relations at theBeginning of EB 3 Period”, *XXXIV. Uluslararası Assiriyoloji Kongresi Bildirileri,* H. Erkanal vd. (Ed.), Ankara: 297-304.
Efe, T. Ay Deniz, Ş. M. (2000), “Early Bronze Age I Pottery from Küllüoba near Seyitgazi, Eskişehir”, *Anatolia Antiqua,* 8, 1-87.
Efe, T. İlaslı A. Topbaş, A. (1995). “Salvage Excavations of the Afyon Archaeological Museum, Part 1: Kaklık Mevkii, A Site Transitional to the Early Bronze Age”. *Studia Troica*, V, 357-399.
Emre, K. (1968), “Acemhöyük Seramiği”, *Anadolu, X*: 53-98.
Emre, K. (1979), “The Early Bronze Age at Maşat Höyük”. *Belleten*, *43*(169), 21-48.
Emre, K. (1996) “The Early Bronze Age at Maşat Höyük Seasons 1980-1984”, *Essays on Ancient Anatolia and Syria in theSecond and Third Millenium B.C.,* T. Mikasa (Ed.),Harrasowitz Verlag, Wiesbaden: 1-66.
Ensert, H. K. (1995). Erken Tunç Çağı Güneydoğu Anadolu ve Kuzey Suriye Bölgesi Ölü Gömme Gelenekleri Işığında Oylum Höyük Mezarları, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi: Ankara.
Erol, O. (1969), “Tuz Gölü Havzasının Jeolojisi ve Jeomorfolojisi”, Tubitak Rap:No.26, Ankara.
Ertuğ-Yaraş, F. (2002). Pounders and Grinders in a modern central Anatolian village. Moudre et broyer. H. Procopiou, R. Treuil (eds), Paris : CTHS, 211-225.
Eslick. C. (2009). *Elmalı Karataş V. The Early Bronze Age Pottery of Karataş: Habitation Deposits,* Bryn Mawr College Archaeological Monographs
Fazlıoğlu, İ. (1997). *Eskiçağda Dokuma*. İstanbul: Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları.
Fidan, E. (2011). Küllüoba İlk Tunç Çağı Mimarisinin Batı Anadolu ve Ege Dünyası İçerisindeki Yeri, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
French, D. H. (1967), “Prehistoric Sites in Northwest Anatolia I: The İznik Area.” *Anatolian Studies XVII*, 49-100.

French, D. H. (1969). Anatolia and Aegean In The Third Millenium, Doktora Tezi, Cambridge.
Friedman, E. S. (2000). Technological Style in Early Bronze Age Anatolia: the Interrelationship between Ceramic and Metal Production at Göltepe. (Unpublished Doctoral Dissertation). Chicago: University of Chicago
Garrod, D. (1957). "The Natufian Culture: The Life and Economy of a Mesolithic People in the Near East", *Proceedings of the British Academy* 43, 211-227.
Gatsov, I. (1998). "Technical and Typological Analysis of the Chipped Stone Assemblages from Troya", *Studia Troica* 8, 115-140.
Gimbutas, M. (1982): *The Goddesses and Gods of Old Europe*. London, Thames and Hudson
Goldman, H. (1956). *Excavations at Gözlükule, Tarsus.* Princeton
Gorny, R.L. vd. (1995). "The Alişar Regional Project 1994*", Anatolica* 21, 65-100.
Gorny, R.L. vd. (1999). *"*The 1998 Alişar Regional Project Season*", Anatolica* 25, 149-183.
Göçmen, N. (2019). Seramik ve Küçük Buluntular Işığında Orta Tunç Çağı'nda Batı Anadolu ve Orta Anadolu İlişkileri, (Yüksek Lisans Tezi), Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilecik.
Görür, N. Derman, A.S. (1978). "Tuz Gölü-Haymana Havzasının Stratigrafik ve Tektonik Analizi", *TPAO Raporu 1514*, Ankara, TÜRKİYE, (yayımlanmamış).
Görür, N. Oktay, F.Y. Seymen, İ. Şengör, A.M.C. (1984). Paleotectonic evolution of the Tuzgölü basin complex, Central Anatolia: sedimentary record of a Neo-Tethyan closure. In: J.E. Dixon and A.H.F. Robertson (Editorss), The Geological Evolution of the Eastern Mediterranean. Geol. Soc. London Spec. Publ. 17, 455-466.
Gunter, A. C. (1991). *The Bronze Age, Gordion Excavations Final Reports III* Philadelphia.
Gülçur, S. (1995). Aksaray, Nevşehir ve Niğde İlleri 1993 Yüzey Araştırması", *AST 12:* 191-213.
Güldoğan, E. (2011). "Aşıklı Höyük Sürtmetaş Buluntu Topluluğu", *TÜBA-AR* 14, 41-58.
Güldoğan, E. (2003). "Aşıklı Höyük Sürtmetaş Endüstrisi Buluntularından Bir Grup: Öğütücüler-Eziciler", M. Özdoğan – H. Hauptmann – N. Başgelen (eds.), Ufuk Esin'e Armağan Köyden Kente Yakındoğu'da İlk Yerleşimler, İstanbul: 415-428.
Hacar, A. (2016). Kapadokya bölgesi ilk Tunç Çağı çanak çömleği: Göltepe ve Kestel kazıları ile Aksaray, Nevşehir, Niğde illeri yüzey araştırması buluntuları, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamız Doktora Tezi).
Hacar, A. (2020). "İlk tunç çağı çanak-çömlek üretiminde uzmanlaşma: güneybatı kapadokya'nın uzmanlaşmış üretim örgütlenmesine ilişkin yorumlar", *Belleten*, *84* (300), 459-502.
Hodges, H. W M. (1964). "Artifacts: An introduction to early materials and technology", *BIAB (The Archaeological Bibliography for Great Britain & Ireland (ABGBI)).*
Hüryılmaz, H. Gatsov, I. Nedelcheva, P. (2009). "The Early Bronze Age Lithic Industry in Yenibademli Höyük (Gökçeada/Imbros)", *Studia Troica,* XVIII, 229-235.
İlgezdi-Bertram, G. Bertram, J-K. (2012), "Ankara'daki Yeni İlk Tunç Çağ Araştırmaları / Neue Arbeiten Zur Frühbronzezeit in Ankara", *29. Araştırma Sonuçları Toplantısı (23-28 Mayıs 2011, Malatya)*, 2, 51-66.

İlgezdi-Bertram, G. – Bertram, J-K. (2012). "Ankara Bölgesi'nde İlk Tunç Çağ Yerleşimleri" Prof. Dr. Ay Melek Özer ve Prof. Dr. Şahinde Demirci'ye Armağan (Ali Akın Akyol - Kameray Özdemir)

İlgezdi-Bertram, G. Bertram, J-K. (2023), "Kırşehir Kalkolitik ve İlk Tunç Çağ Odaklı Yüzey Arastırması", *38. Araştırma Sonuçları Toplantısı (23-27 Mayıs 2022 Denizli)*, 2.

Kafescioğlu, R. (1949). *Orta Anadolu'da Köy Evlerinin Yapısı*, İstanbul, 9.

Kansu, Ş.A. (1940). *Etiyokuşu Hafriyatı Raporu 1937*, TTKY, Ankara

Kamış, Y. (2012). Acemhöyük Erken Tunç Çağı Seramiği, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara.

Kamış, Y. (2017). Erken Tunç Çağı'nda Acemhöyük ve Konya Ovası. *S. Özkan, H. Hüryılmaz, & A. Türker (Dü) içinde, Samsat'tan Acemhöyük'e Eski Uygarlıkların İzinde Aliye Öztan'a Armağan*, 187-202.

Kamış, Y. (2018), "Acemhöyük Buluntuları Işığında Erken Tunç Çağı'nda Orta Anadolu'nun Güneyinde Çark Yapımı Seramiğin Ortaya Çıkışı " *Adalya,* 21, 63-83.

Kamış, Y. (2020), Acemhöyük'ten Bir Grup Erken Tunç Çağı Seramiği. B. Gür ve S. Dalkılıç (Ed). *Anadolu Prehistoryasına Adanmış Bir Yaşam: Jak Yakar'a Armağan* içinde (ss. 285-310). Bilgin Kültür Sanat Yayınevi.

Kashima, K. (2002). "Environmental And Climatic Changes During The Last 20,000 Years At Lake Tuz, Central Turkey", *Catena,* 48 3-20.

Kayacan, N. (2019). "Tatlısu-Çiftlikdüzü/Akanthou-Arkosykos Cypro-Ppnb Orak Bıçakları" *Sdü Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 47, 251-264.

Kodas, E. Baysal, E. L. Özkan, K. (2024). "Bodily boundaries transgressed: corporal alteration through ornamentation in the Pre-Pottery Neolithic at Boncuklu Tarla, Türkiye", *Antiquity,* 98 (398), 323–342.

Koçyiğit, A. (2009). "Ankara'nın Depremselliği ve 2005-2007 Afşar (Bala-Ankara) Depremlerinin Kaynağı", *Harita Dergisi*, 75 (141),1-12.

Kolankaya-Bostancı, N. (2015). "Höyüktepe 2014 Yılı Erken Tunç Çağı Yonmataş Endüstrisi.", Kureyşler Barajı Kurtarma Kazıları 2014, (Ed. M. Türktüzün & S. Ünan), Ankara, 223-307

Korfmann, M. (1983). "Red Cross Bowl Angeblicher Leittyp für Troja V", Beiträge zur Altertumskunde Kleinasiens. Festschrift für Kurt Bittel, R. M. Boehmer vd. (Ed.), Verlag Philipp vonZabern, Mainz: 347-354.

Korfmann, M. (1988). *Demircihüyük, Die Ergeb Nısse Der Ausgrabungen 1975-1978*, Band III,2, (Haz. Efe, T.), Verlang Phılıpp Von Zabern, Maınz am Rheın.

Korobkova, G. (1996). "The Blades with "Mirror-like" Polishing: Myth or Reality", Neolithic Chipped Stone Industries of the Fertile Crescent, and Their Contemporaries in Adjacent Re gions. Proceedings of the second workshop on PPN Chipped Lithic Indusries, Institute of Ar chaeology, Warsaw University, 3rd-7th April 1995, S.K. Kozlowski, H. G. K. Gebel (eds.), Berlin,s. 227-232

Koşay. H. Z. (1934). H. Z. Koşay, "Turkiye Cumhuriyeti Maarif Vekâletince Yaptırılan Ahlatlıbel Hafriyatı", *TAD 2:* 3-100.

Koşay, H. Z. (1951). *Türk Tarih Kurumu tarafından yapılan Alaca Höyük kazısı: 1937-1939 daki çalışmalara ve keşiflere ait ilk rapor= Les fouilles d'Alaca Höyük entreprises par La Société d'historie [ie d'histoire] turque: rapport préliminaire sur les travaux en 1937-1939*. TTK, Ankara.

Koşay, H. Z. (1951). *Alaca Höyük Kazısı,* Ankara.

Koşay, H. Z. Akok, M. (1966). *Türk Tarih Kurumu Tarafından Yapılan Alacahöyük Kazısı, 1940-1948'deki Çalışmalara ve Keşiflere Ait İlk Rapor,* TTKY, Ankara.
Kozlowski, S.K. Kempisty, A. (1990). "Architecture of the Pre-Pottery Neolithic Settlement in Nemrik, Iraq." *World Archaeology*, 21(3), Architectural Innovation, 348-362.
Kuban, D. (2002). *Mimarlık Kavramları*, İstanbul, 29.
Kulakoğlu, F. Okur, S. Öztürk, G. Yıldız, G. Keçe, D. (2020), Preliminary Report on the 2014-2016 Season Rescue Excavations at the Early Bronze Age Cemetery in Kayseri İnler Dağı, Integrative Approaches to the Archaeology and History of Kültepe-Kanes. KIM 3. To Mogens Larsen on the occasion of his Eightieth Birthday. Subartu XLV, Ss.89-98
Kökten, K. Özgüç, N. Özgüç, T. (1945). "1940 ve 1941 Yılında Türk Tarih Kurumu Adına Yapılan Samsun Bölgesi Kazıları Hakkında İlk Kısa Rapor", *Belleten* IX/35, 361-400.
Lamb, W. (1937). "Excavations at Kusura near Afyon Karahisar", *Archaeologia LXXXVI:* 1-64.
Lamb, W. (1938). "Excavations at Kusura near Afyon Karahisar", *Archaeologia or iscellaneous Tracts Relating to Antiquity,* Society of Antiquaries of London, Vol. LXXXVII.
Lloyd, S. Gökçe, N. (1951). "Excavations at Polatlı: a new investigation of second and third millennium stratigraphy in Anatolia", *Anatolian Studies*, *1*, 21-75.
Lloyd, S. Mellaart, J. (1962). *Beycesultan I. The Chalcolithic and Early Bronze Age Levels,* London.
Massa, M. (2014). "Destructions, abandonments, social reorganisation and climatic change in west and central Anatolia at the end of the third millennium BC", *Arkeoloji'de Bölgesel Çalışmalar Sempozyum Bildirileri*, ed. B. Erciyas, E. Sökmen, 12-13 May 2011, Ankara, Yerleşim Arkeolojisi Ser. 4, İstanbul, 89-123.
Massa, M. ve Şahoğlu V., (2015). "The 4.2ka BP climatic event in west and central Anatolia: combining palaeoclimatic proxies and archaeological data", *2200 BC – A climatic breakdown as a cause for the collapse of the old world?,* eds. H. Meller, H. W. Arz, R. Jung, R. Risch, Landesamt for Denkmalpflege und Archäologie Sachsen-Anhalt, Landesmuseum für Vorgeschichte V, Halle (Saale), 61-78.
McQueen J. G. (1959). *The Hittites and Their Contemporaries in Asia Minor*. New York .
Mellaart, J. (1954). "Preliminary Report on a Survey of Pre-Classical Remains in Southern Turkey", *AnatSt,* 4, 175-240.
Mellaart, J. (1958). "The End of the Early Bronze Age in Anatolia and the Aegean", *American Journal of Archaeology*, 62,(1), 9-33, Archaeological Institute of America.
Mellaart, J. (1958). "Second Millenium Pottery from the Konya Plain and Neighbourhod", *Belleten XXII.87*: 311-345.
Mellaart, J. (1963). "Early Cultures of the South Anatolian Plateau, II. The Late Chalcolitic and Early Bronze Ages in the Konya Plain", *Anatolian Studies* XIII, 199-236.
Mellaart, J. (1966). *The Chalcholithic and Early Bronze Ages in the Near East and Anatolia*, Khayats, Beirut.
Mellaart, J. (1967). *Çatal Hüyük: A Neolithic Town in Anatolia*. London, Thames and Hudson.

Mellink, M. J. (1966). “Archaeology in Asia Minor”. *American Journal of Archaeology* 70: 139-159.
Mellink, M. J. (1967). “Archaeology in Asia Minor”, *American Journal of Archaeology*, *71* (2), 155-174.
Mellink, M. J. (1969a). “Excavations at Karataş-Semayük in Lycia, 1968*”. American Journal of Archaeology,* 73, 319–331.
Mellink, M. J. (1974). “Excavations at Karataş-Semayük and Elmalı, Lycia”, *American Journal of Archaeology*, 78, 351-359.
Meriç, R. (1993). “1991 Yılı Alaşehir Kazısı”. *14. Kazı Sonuçları Toplantısı*, 355-363.
Mitten, D.G. Yüğrüm, G. (1971). “The Gygean Lake, 1969: Eski Balıkhane, Preliminary Report”, *Harvard Studies in Classical Philology*, 75, 191- 195.
Munsell CAPSURE Color Matching Tool RM 200. (2019). ASC Scientific.
Naiboğlu, N. (2018). *Anadolu kent modelinin yayılımı: MÖ 3. binyılda Batı Anadolu, Ege Adaları ve Balkanlar'da kentleşme*. Arkeoloji ve Sanat Yayınları: İstanbul.
Neumann, F. (1983). “Die Ikonographie der Kybele in der Phrygischen und der Griechischen Kunst”, *Ist. Mitt Beiheft* 28, Tübingen 1983.
Naumann, R. (2007). *Eski Anadolu Mimarlığı*, Ankara. S47.
Omura, S., (1993). “1992 Yılında İç Anadolu'da Yürütülen Yüzey Araştırmaları” *XI. Araştırma Sonuçları Toplantısı (24-28 Mayıs 1993, Ankara)*, 311-336.
Omura, S. (1994).“1993Yılında İç Anadolu'da Yürütülen Yüzey Araştırmaları” *12. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 215-244.
Omura, S. (1995). “1994 Yılı İç Anadolu'da Yürütülen Yüzey Araştırmaları”, *XIII. Araştırma Sonuçları Toplantısı (29 Mayıs-2 Haziran 1995 Ankara)*, 2, 243-272.
Omura, S. (1997). “A Preliminary Report On The Archaeological Survey in Central Anatolia 1996”, *Anatolian Archaeological Studies*, 6, 67–108.
Omura, S. (1998). “1996 Yılı İç Anadolu'da Yürütülen Yüzey Araştırmaları”, *XV. Araştırma Sonuçları Toplantısı,* 2, 41-50.
Omura, S. (1998). “A preliminary report on the archaeological survey in central Anatolia 1997”, *Anatolian Archaeological Studies,* 7, 85–128.
Orthmann, W. (1963a). *Die Keramik der Frühen Bronzezeit aus Inneranatolien* (Vol. 24). Berlin: Gebr. Mann.
Orthmann, W. (1963b). Frühe Keramik von Boğazköy: aus den Ausgrabungen am Nordwesthang von Büyükkale. *Wissenschaftliche Veröffentlichungen der Deutschen Orient-Gesellschaft*, *3*.
Orthmann, W. (1964). "Ein Brandgräberfeld hethitischer Zeit bei Ilıca", *Archäologischer Anzeiger*, 79/3, Ss: 321-332.
Orthmann, W. (1966). “Untersuchungen auf dem Asarcık Hüyük bei ılıca”, *İstanbuler Mitteilungen* 16, 27-88.
Ökse, A. T. (1993) *Önasya Arkeolojisi Seramik Terimleri*, İstanbul.
Ökse, A. T. (1999) *Önasya Arkeolojisi Seramik Terimleri*, İstanbul.
Ökse, A. T. (2012), *Ön Asya Arkeolojisinde Çanak Çömlek, Teknik Özellikleri, Biçimleri*, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
Ökse, A. T. Görmüş, A. Koızumı, T. Meıer, D. Y. Soyukaya, N. “Ilısu Barajı - Salat Tepe 2010 Yılı Kazısı”, *33. Kazı Sonuçları Toplantısı*, 1, 173-188.
Öner, B. (2009). Küllüoba Höyüğü Geç Kalkolitik ve İlk Tunç Çağı Küçük Buluntuları (Yontmataş Aletler ve Metal Eserler Hariç), (Yüksek Lisans Tezi), T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Protohistorya ve Ön Asya Arkeolojisi Bilim Dalı .
Özgüç, N. (1947), “I. Kültepe’de Bulunan Hayvan Figürünleri, *DTCD* V(1), 135-137.

Özgüç, N. (1980). “Acemhöyük Kazısı 1979 Çalışmaları”, *Belleten* XLIV, 619-621.
Özgüç, N. (1990). “An Early Bronze Age Jar from Acemhöyük”, *Eretz-Israel XXI:* 70-73.
Özgüç N. Özgüç, T. (1953). *Türk Tarih Kurumu Tarafından Yapılan Kültepe Kazısı Raporu 1949*, TTKY, Ankara.
Özgüç, T. (1948). *Öntarihte Anadolu'da Ölü Gömme Adetleri* Ankara.
Özgüç, T. (1947a). “Typical Pottery of the Middle Anatolian Copper and Bronze Ages”, *Artibus Asiae*, X/4, 312- 323.
Özgüç, T. (1950). *Türk Tarih Kurumu tarafından Yapılan Kültepe Kazısı Raporu 1948*, TTK, Ankara.
Özgüç T. (1963). “Yeni Araştırmaların Işığında Eski Anadolu Arkeolojisi”. *Anadolu*, 07, 23-42.
Özgüç, T. (1978). *Maşat Höyük Kazıları ve Çevresindeki Araştırmaları*, TTK, Ankara.
Özgüç, T. (1982). *Maşat Höyük II, Boğazköy'ün Kuzeydoğusunda Bir Hitit Merkezi*, TTK, Ankara.
Öztan, A. (1989). “A Group of Early Bronze age Pottery from the Konya and Niğde Region” Anatolia and the Near East, Studies in Honor of Tahsin Özgüç, K. Emre, M. Mellink, B. Hrouda ve N. Özgüç (ed.), Ankara: 407-418.
Öztürk, G. Kulakoğlu, F. (2019). “Kızılırmak Kavsinin Güneyinde Yeni Bir Ölü Gömme Geleneği: Kültepe İnler Dağı Extramural Mezarlığı”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, *59*(1), 693-716.
Öztürk, M. Z. Şener, M. F. Şener, M. Şahiner, E. (2018). “Tuzgölü Fay Zonu Bor Segmenti'nin Kuvaterner Atım Miktarı”, *Ömer Halisdemir Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, Kapadokya Yerbilimleri Sempozyumu Özel Sayısı. 7(3), 1049-1053.
Palas, S. (2014). “Paleoiklim Nedenleri ve Araştırma Yöntemleri” *MTA Doğal Kaynaklar ve Ekonomi Bülteni,* 18, 75-88.
Reade, J. E. (1968). "Tell Taya (1967): Summary Report." *Iraq,* 30(2), 263, pl. LXXXV. https://www.metmuseum.org/art/collection/search/326064
REGIO (2018). Ankara-Niğde Otoyolu Projesi Kültürel Miras Etki Değerlendirme Raporu, REGIO Cultural Heritage Management.
Salque, M. Bogucki, P. I. Pyzel, J. Sobkowiak-Tabaka, I Grygiel, R. Szmyt, M Evershed, R. P. (2012). “Earliest evidence for cheese making in the sixth millennium bc in northern Europe”, *Nature,* published online, doi: 10.1038/nature11698
Sarı, D. (2004). Küllüoba İlk Tunç Çağı II Çanak Çömleği, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
Sarı, D. (2007), Küllüoba'da Ele Geçirilen Siyah Ağız Kenarlı (Black-Topped) Kaselerden Birkaç Örnek, Metin Alparslan, Meltem Doğan-Alparslan ve Hasan Peker (Ed); Vita/Hayat Belkıs Dinçol ve Ali Dinçol'a Armağan, 647-655.
Sarı, D. (2009). “Late EB II Pottery Recovered in Complex II of Küllüoba”, *Anatolia Antiqua,* 17, 89-132.
Sarı, D. (2011). İlk Tunç Çağı ve Orta Tunç Çağı'nda Batı Anadolu'nun Kültürel ve Siyasal Gelişimi, Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
Schmidt, H. (1932). “The Alishar Hüyük. Seasons of 1928 and 1929”, *Researches in Anatolia*. Vol. IV (OIP XIX, Part I). Chicago.
Seçmen, M. (2018). Maydos Kilisetepe Höyüğü'nün Tunç ve Erken Demir Çağlarında Memeli Hayvanlara Dayalı Besin ve Üretim Ekonomisi, (Yüksek Lisans Tezi)

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Ana Bilim Dalı, Çanakkale.
Seeher, J. (2000). "Die Bronzezeitliche Nekropole von Demircihüyük–Sarıket". *İstanbuler Forschungen*, 44. Tübingen.
Seeher, J. (1987). *Demircihüyük 3: Die Keramik 1/A: Neolithische & Chalkolithische Keramik B: Frühbronzezeitliche Keramik der Älteren Phasen G*,Mainz.
Semenov S. A. (1964). *Prehisroric technology. An experimenral study of the oldest rools and artefacts from traces of manufacture and wear*. London, Cory, Adams & Mackay.
Smith, J.C. (1992). "Spinning and Weaving Equipment", Excavations at Nichoria in Southwes Greece Vol. II The Bronze Age Occupation. W.A. Mc Donald ve N.C. Wilkie (ed.), Minneapolis: The University of Minnesota Press, 674-927.
Şahin, F. (2013). *Küllüoba Höyüğü Orta Tunç Çağı'na Geçiş Dönemi (Übergangsperiode): Mimari ve Çanak Çömlek,* Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
Şenyurt, S.Y. (2000). "Nevşehir İli 1998 Yılı Yüzey Araştırması", *17. Araştırma Sonuçları Toplantısı (24-28 Mayıs 1999, Ankara)*, 2, 365-380.
Şenyurt, S.Y., Kamış, Y. & Akçay, A., (2014) "Ovaören 2012 Yılı Kazıları", *35. Kazı Sonuçları Toplantısı (27-31 Mayıs 2013, Muğla),* 2, 62-80.
Şenyurt, S.Y., Akçay, A. & Kamış, Y. (2015), "Ovaören 2013 Yılı Kazıları", *36. Kazı Sonuçları Toplantısı (02-06 Haziran 2014, Gaziantep),* 2, 101-120.
Şenyurt, S.Y., Akçay, A. & Kamış, Y. (2016), "Ovaören 2014 Yılı Kazıları", *37. Kazı Sonuçları Toplantısı (11-15 Mayıs 2015, Erzurum),* 2, 111-128.
Şenyurt, S.Y. & Akçay, A. (2017), "Ovaören 2015-2016 Yılı Kazıları, *39. Kazı Sonuçları Toplantısı (22-26 Mayıs 2017, Bursa),* 2, 571-568.
Şenyurt, S.Y., Akçay, A., Aklan, İ., Kara, S., Kıvrak, H.U. & Çizikci, S.Y. (2022), "Ovaören 2019-2020 Yılı Kazıları", 41. Kazı Sonuçları Toplantısı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Cilt:4, Ss:475-485.
Şenyurt, S.Y., Akçay, A., Kara, S., Aklan, İ. & Kıvrak, H.U. (2023), "Ovaören 2021 Yılı Kazıları, 42. Kazı Sonuçları Toplantısı (23-27 Mayıs 2022, Denizli), Cilt:4, Ss: 527-538.
Tezcan, B. (1966). *1964 Koçumbeli Kazısı*, TTKY, Ankara
Tekin, H. (2022). *Tarih Öncesinde Türkiye'de Neler Oldu (Türkiyenin İlk Köyleri, İlk Köylüleri),* Bilgin Kültür, Sanat Yay. Ankara.
Topbaş, A. Efe, T. İlaslı, A. (1998). "Salvage Excavations of the Afyon Archaeological Musum Part 2: The Settlement of Karaoğlan Mevkii and the Early Bronze Age Cemetery of Kaklık Mevkii", *Anatolia Antiqua,* 6: 21-94.
Tuna, N. Akyürek-Vardar, N. A., (1994). *Odtü Müzesi (Broşür)* Ankara.
Tuna, Y. Türkteki, M. (2023). "Küllüoba Mutlak Tarihleme Verilerine Göre Erken Tunç Çağı'nda İçi Kırmızı Boya Bezemeli Seramiğin Krono-Tipolojisi / Chrono-Typology Of Red Paınted Pottery In The Early Bronze Age Accordıng To Absolute Datıng Data Of Küllüoba", *TÜBA-AR* 33, Ss: 23-37.
Türkcan, A.U. (2015). "Kanlıtaş Höyük (Eskişehir/İnönü) Kazı Çalışmaları Genel Değerlendirme", Kütahya Müzesi 2014 Yıllığı II, S. Ünan (ed.), 197-226.
Türker, A. Özdemir, C. Bozkurt, D. (2015). "Orta Karadeniz Bölgesi Erken Tunç Çağı Ölü Gömme Geleneklerine Bir Bakış", *5. Çorum K.A. S.*, 105-132.
Türker, A. Çizikci, S. Y. (2021). Suluca Karahöyük Erken Tunç Çağı Andironları, Anadolu Arkeolojisiyle Harmanlanmış Bir Ömür Mehmet Karaosmanoğlu'na

Armağan Editörler / Editorial Board Mehmet Ali YILMAZ- Birol CAN-Mehmet IŞIKLI Bilgin Kültür Sanat Yayınları Ankara.
Türkteki M. (2012). "Batı ve Orta Anadolu"da Çark Yapımı Çanak Çömleğin Ortaya Çıkışı ve Yayılımı", *MASROP* 7, 45-111.
Türktüzün, M. Ünan, S. Ünal, S. (2014). "Çiledir Höyük Erken Tunç Çağı II Bulguları", *TÜBA-AR: Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi*, 0(17), 49 - 72.
Tütüncüler, Ö. (2005). M.Ö. 2. Bin Ege Bölgesi Dokuma Aletleri, (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji (Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi) Anabilim Dalı.
Tzachili, Iris (1990). "All Important yet Elusive: Looking for Evidence of ClothMaking at Akrotiri", (Eds.) D. A. Hardy, D. G. Doumas, J.A. Sakellaraktis, P. M. Warren, Thera & The Aegean World III Vol. I, Archaeology Proceeding ofthe third International Congress Santorini, Greece 3-9 September 1989, 380-389.
Uguz, M.F. Turhan, N. Bilgin, A.Z. Umut, M. Sen, A.M. Acarlar, M. (1999). "Kulu (Konya), Haymana (Ankara) ve Kırıkkale dolayının jeolojisi", *MTA Der. Rap. No: 10399*.
Ünan, N. (2015). "Höyüktepe 2014 Yılı Erken Tunç Çağı Çanak Çömleği", Kureyşler Barajı Kurtarma Kazıları 2014, (Ed. M. Türktüzün & S. Ünan), Ankara, 223-307
von der Osten, H. H. (1929). "Explorations in Central Anatolia, 1926" The University of Chicago. *Oriental Institute Publications*, Volume V. Researches in Anatolia - Volume I. Chicago, University Press,.
von der Osten, H.H. (1929). "Explorations in Hittite Asia Minor 1927-28: Cap III, The season of 1928" *OIC* 6, The University of Chicago Press, Chicago
von der Osten, H.H. (1937) Researches in Anatolia 7. The Alishar Hüyük Seasons of 1930-1932, *OIP 28.*
von der Osten, (1937). "The Alishar Hüyük, Seasons of 1930- 32", *OIP* XXIX, Chicago.
von der Osten, H. H. Krogman W. M. (1937). "The Alishar Hüyük, Part III: Seasons of 1930-32", Oriental Institute Publications 30. Chicago: Oriental Institute of the University of Chicago.
von der Osten, H. H. Schmidt, E. F. (1930). "The Alishar Hüyük, Season of 1927: Part 1". (*OIP* VI). *University of Chicago Press*.
Warner, J. L. (1994). *Elmalı-Karataş II, The Early Bronze Age Village of Karataş*, Bryn Mawr College Archaeological Monographs. Bryn Mawr
Weiss, H. Courty, M.A. Weterstorm, W. Guichard, F. Senior, L. Meadow, R. Curnow, A. (1993). "The Genesis and Collapse of Third Millennium North Mesopotamian Civilization",*Science,* 261, 995-1004.
Wright, G. R. H. (2005). *Ancient Building Technology Volume 2 Materials*, Leiden, 31-32.
Yakar, J. (1985). *The later prehistory of Anatolia: the late Chalolithic and Early Bronze Age*. BAR.
Yakar, J. 1998: "Environmental factors affecting urbanization in Bronze Age Anatolia" in J.G. Westenholz (ed.), Capital Cities: Urban Planning and Spritual Dimensions. Jerusalem: 99-109
Yazıcı, H. (2002), İç Anadolu Bölgesi Coğrafyası,Nobel Yay. Dağ. Sayı:417, Ankara.
Yener, A. (2021), *Göltepe Excavations: Tin Production at an Early Bronze Age Mining Town in the Central Taurus Mountains*, Turkey,

Yıldırım, T. Ediz, İ. (2006). "2005 Yılı Resuloğlu Mezarlık Kazıları", *XXVIII. K. S.T.,* II, 211-222.
Yılmaz, D. (2009) M.Ö. III. Binde Batı ve Orta Anadolu Kültürel İlişkileri, Doktora Tezi, T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji (Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi) Anabilim Dalı.

Envanter.gov.tr:
http://www.envanter.gov.tr/anit/index/detay/35355 (2024).
http://www.envanter.gov.tr/anit/index/detay/35616 (2024).
http://www.envanter.gov.tr/anit/index/detay/3524 (2024).
http://www.envanter.gov.tr/Index/search?q=ahlatl%C4%B1bel (2024).
http://www.envanter.gov.tr/Index/search?q=%C4%B1l%C4%B1ca (2024)
http://www.envanter.gov.tr/Index/search?q=ahlatl%C4%B1bel (2024).
Med – Checklist: A critical inventory of vascular plants of the circum-mediterranean countries http://ww2.bgbm.org/mcl/query.asp (2024).

KATALOG

LEVHA: 1-1 AÇMA: I-6/4-c SG: 2C FORM: Bardak T 1

Ölçüler: Yükseklik: 6.4 cm, Çap: 3.6 cm

Yüzey: Yalın dış yüzeyde yanmadan kaynaklı alacalıdır. Kabaca elde şekillendirilmiştir. (DYR: 5 YR 6/4, İYR: 5 YR 5/4)

Hamur: Yoğun bitki ve taşçık katkılı kahverengi (7,5 YR 5/4) renkte hamur orta kalitede pişirilmiştir.

-

LEVHA: 1-2 AÇMA: K-7/3-c SG: 2C FORM: Bardak T 2

Ölçüler: Yükseklik: 5.1 cm Çap: 5.3 cm

Yüzey: Astarlı ve perdahsız yüzeylidir (DYR, İYR: 5 YR 5/4). kabaca elde şekillendirilmiştir.

Hamur: Taşçık ve bitkisel katkılı kahverengi (7,5 YR 5/4) renkte hamur orta kalitede pişirilmiştir.

-

LEVHA: 1-3 AÇMA: H-6/4-f SG: 2C FORM: Bardak T 3

Ölçüler: Yükseklik: 8.3 cm Çap: 4.2 cm

Yüzey: Yüzeydeki astar ve perdah, pişmeden ve kullanımdan kaynaklı büyük oranda kaybolmuştur. (DYR, İYR: 2,5 YR 5/4) Dış yüzeyi yoğun kalker kaplıdır.

Hamur: Yoğun bitkisel ve taşçık katkılı kahverengi (2,5 YR 5/4) renkte, hamur orta kalitede pişirilmiştir.

-

LEVHA: 2-4 AÇMA: H-8 SG: 1a FORM: Fincan T 1a

Ölçüler: Yükseklik: 4.4 cm Çap: 8.4 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi (DYR, İYR: 5 YR 5/4) astarlı ve iyi derecede perdahlanmıştır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, az şamot ve taşçık katkılıdır. Kahverengi (2,5 YR 5/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamur özlüdür.

-

LEVHA: 2-5 AÇMA: J-6 SG: 1a FORM: Fincan T 1a

Ölçüler: Yükseklik: 6.9 cm Çap: 12 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi astarlıdır (DYR, İYR: 5 YR 5/4).

Hamur: İnce bitkisel katkı, az şamot ve taşçık katkılıdır. Kahverengi (2,5 YR 5/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamur özlüdür.

-

LEVHA: 2-6 AÇMA: K-8/Depo 31 SG: 1c FORM: Fincan T 1a

Ölçüler: Yükseklik: 5.8 cm Çap: 12.8 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi ve kırmızının tonlarında alacalı (DYR, İYR: 7,5 YR 6/4) astarlıdır. Yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, az şamot ve taşçık katkılıdır. Kahverengi (10 YR 6/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamur özlüdür.

-

LEVHA: 2-7 AÇMA: H-5/10-d SG: 1a FORM: Fincan T 1a

Ölçüler: Yükseklik: 6.4 cm Çap: 12.4 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey Kırmızı (DYR, İYR: 10 R 4/6) astarlı ve perdahlıdır. Dış yüzey kalker kaplıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kırmızı (10 R 4/6) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamur özlüdür.

-

LEVHA: 2-8 AÇMA: G-6/4-b SG: 1a FORM: Fincan T 1a

Ölçüler: Yükseklik: 7.5 cm Çap :12.2 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey Kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/6) astarlı ve iyi perdahlıdır. İç yüzeyi yer yer kalker kaplıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kırmızı (10 R 5/6) renkte, orta kalitede pişirilmiş olan hamur özlüdür.

-

LEVHA: 3-9 AÇMA: I-7/ Depo 23 SG: 1b FORM: Fincan T 1a

Ölçüler: Yükseklik: 6.6 cm Çap: 13 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi (DYR, İYR: 10 YR 5/4) astarlı ve iyi perdahlıdır. Yüzeyde astar içinde kullanılan ince bitki katkıları görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (10 YR 6/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş olan hamur özlüdür.

-

LEVHA: 3-10 AÇMA: J-6/7-a SG: 1b FORM: Fincan T 1a

Ölçüler: Yükseklik: 6.6 cm Çap :13 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi (DYR, İYR: 5 YR 4/4) astarlı ve iyi perdahlıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (5 YR 5/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş olan hamur özlüdür.

-

LEVHA: 3-11 AÇMA: J-8 SG: 4 FORM: Fincan T 1a

Ölçüler: Yükseklik: 5.1 cm Çap :13.5 cm

Yüzey: Dış yüzey koyu kırmızı (DYR: 5 YR 4/2), iç yüzey siyah (İYR: 5 YR 2.5/1) astarlı ve iyi perdahlıdır. İç yüzeydeki kalın siyah astarı parlaklık elde edilene kadar kaliteli bir perdahlama yapılmıştır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (5 YR 5/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş olan hamur özlüdür.

-

LEVHA: 3-12 AÇMA: K-7/5-ı SG: 1b FORM: Fincan T 1a

Ölçüler: Yükseklik: 4.6 cm Çap: 8 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi (DYR, İYR: 7.5 YR 6/3) astarlı ve kötü perdahlıdır. Yüzeyde astar içinde kullanılan ince bitki katkıları görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş olan hamur özlüdür.

-

LEVHA: 3-13 AÇMA: H-7/ Depo 22 SG: 1a FORM: Fincan T 1a

Ölçüler: Yükseklik: 5.2 cm Çap: 10.8 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 2.5 YR 5/6) astarlı ve iyi perdahlıdır. Yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir. Yüzeyi kısmen kalker kaplıdır

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş olan hamur özlüdür.

-

LEVHA: 4-14 AÇMA: I-8/ Depo 14 SG: 1a FORM: Fincan T 1a

Ölçüler: Yükseklik: 6 cm Çap: 10.2 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/4) astarlıdır. İyi kalitedeki perdahı yüzeyin kalkerle kaplanmasıyla kısmen kaybolmuştur. Yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4) renkte, iyi kalitede pişmişirilmiş hamurludur.

-

LEVHA: 4-15 AÇMA: K-8/3-d SG: 1a FORM: Fincan T 1a

Ölçüler: Yükseklik: 4.4 cm Çap: 8.2 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 5 YR 5/4) astarlı ve orta kalitede perdahlıdır. Yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

-

LEVHA: 4-16 AÇMA: H-6/3-d SG: 1a FORM: Fincan T 1a

Ölçüler: Yükseklik: 5.8 cm Çap: 13 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 2,5 YR 5/6) astarlı ve kötü perdahlıdır. Yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir. Yüzeyi kısmen kalker kaplıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş özlü hamurludur.

-

LEVHA: 4-17 AÇMA: J-8/5 j SG: 1b FORM: Fincan T 1a

Ölçüler: Yükseklik: 7.4 cm Çap: 10.4 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi (DYR, İYR: 10 YR 6/4) astarlı ve perdahlıdır. Kalker kaplı yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş özlü hamurludur.

-

LEVHA: 4-18 AÇMA: K-8/4 a SG: 1b FORM: Fincan T 1a

Ölçüler: Yükseklik: 7.4 cm Çap: 12.4 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi (DYR, İYR: 5 YR 5/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlanmıştır. Kalker kaplı yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: Kireç, ince bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.

-

LEVHA: 5-19 AÇMA: J-8/6 f SG: 1b FORM: Fincan T 1a

Ölçüler: Yükseklik: 6.2 cm Çap: 12 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi (DYR, İYR: 5 YR 6/4) astarlı ve perdahlıdır. Kalker kaplı yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: Kireç, ince bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.

-

LEVHA: 5-20 AÇMA: H-8/ Depo 7 SG: 1a FORM: Fincan T 1a

Ölçüler: Yükseklik: 6.2 cm Çap: 10 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/4) astarlı ve orta kalitede perdahlıdır. Kalker kaplı yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: Kireç, ince bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.

-

LEVHA: 5-21 AÇMA: J-7/5-c SG: 1c FORM: Fincan T 1a

Ölçüler: Yükseklik: 6.8 cm Çap: 11.4 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey siyah-kahverengi- (DYR, İYR: 10 R 4/1 – 10 YR 4/4) astarlı ve orta kalite perdahlıdır. İç ve dış yüzeyinde pişmeye bağlı alacalanmalar görülmektedir.

Hamur: Kireç, ince bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4 - 10 R 4/1) orta kalite hamurludur. Ancak pişmeden kaynaklı hamur renginde alacalanmalar görülmektedir.

-

LEVHA: 5-22 AÇMA: J-7 SG: 1a FORM: Fincan T 1a

Ölçüler: Yükseklik: 7.2 cm Çap: 13.2 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 5 YR 5/4) astarlı ve perdahlıdır. İç ve dış yüzeye astarında büyük oranda alacalanmalar ve dökülmeler mevcuttur. Yüzeye orta kalitede bir perdahlama yapılmıştır.

Hamur: Kireç, ince bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4) renkte, kötü kalitede pişirilmiş hamurludur.

-

LEVHA: 6-23 AÇMA: H-8 SG: 1b FORM: Fincan T 1b

Ölçüler: Yükseklik: 6.6 cm Çap: 12 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi (DYR, İYR: 7.5 YR 5/4) astarlı ve orta kalite perdahlıdır.

Hamur: Kireç, ince bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4) renkte, iyi kalitede pişirilmiş özlü hamurludur.

-

LEVHA: 6-24 AÇMA: H-8 SG: 1a FORM: Fincan T 1b

Ölçüler: Yükseklik: 6.4 cm Çap: 10 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/4) astarlı ve iyi kalite perdahlıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kırmızı (10 R 5/2) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.

-

LEVHA: 6-25 AÇMA: K 8/ Depo 31 SG: 1a FORM: Fincan T 1b

Ölçüler: Yükseklik: 6 cm Çap: 12 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey Kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/6) astarlı ve kötü kalite perdahlıdır. Yüzeyi kısmen yoğun kalker kaplıdır.

Hamur: Kireç, ince bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kırmızı (10 R 4/6) renkte, kötü kalitede pişirilmiş özlü hamurludur.

-

LEVHA: 6-26 AÇMA: I-6/8-e SG: 1a FORM: Fincan T 1b

Ölçüler: Yükseklik: 6 cm Çap: 12.2 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey Kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/6) astarlı ve perdahlıdır. İç ve dış yüzeyinde bitkisel katkı izleri görülmektedir. Astarda yer yer dökülmeler bulunmaktadır. Yüzey orta kalitede perdahlıdır.

Hamur: Kireç, ince bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kırmızı (10 R 4/6) renkte, kötü kalitede pişirilmiş özlü hamurludur.

-

LEVHA: 6-27 AÇMA: K-7/5-ı SG: 1a FORM: Fincan T 1b

Ölçüler: Yükseklik: 7.6 cm Çap: 11.4 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey Kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/6) astarlı ve iyi kalite perdahlıdır. İç ve dış yüzeyinde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: Kireç, ince bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kırmızı (10 R 4/6) renkte, orta kalitede pişirilmiş özlü hamurludur.

-

LEVHA: 7-28 AÇMA: I 10/ 4 f SG: 1a FORM: Fincan T 1b

Ölçüler: Yükseklik: 7.4 cm Çap: 13 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey Kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/6) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. İç ve dış yüzeyinde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: Kireç, ince bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kırmızı (10 R 5/6) renkte, iyi kalitede pişirilmiş özlü hamurludur.

-

LEVHA: 7-29 AÇMA: H 8 SG: 1b FORM: Fincan T 1b

Ölçüler: Yükseklik: 5.6 cm Çap: 12 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi (DYR, İYR: 7.5 YR 6/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. İç ve dış yüzeyinde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: Kireç, ince bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

-

LEVHA: 7-30 AÇMA: H 8 SG: 1a FORM: Fincan T 1b

Ölçüler: Yükseklik: 5.6 cm Çap: 11.6 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey Kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. İç ve dış yüzeyinde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: Kireç, ince bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kırmızı (10 R 5/6) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

-

LEVHA: 7-31 AÇMA: H-8/ Depo 8 SG: 1a FORM: Fincan T 1b

Ölçüler: Yükseklik: 6.4 cm Çap: 12.6 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey Kırmızı (DYR, İYR: 2.5 YR 5/6) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. İç ve dış yüzeyinde bitkisel katkı izleri görülmektedir. Astarında yer yer dökülmeler mevcuttur.

Hamur: Kireç, ince bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.

-

LEVHA: 7-32 AÇMA: I 7/ Depo 26 SG: 1a FORM: Fincan T 1b

Ölçüler: Yükseklik: 4.6 cm Çap: 13 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey Kırmızı (DYR, İYR: 2.5 YR 5/4) astarlı ve iyi perdahlıdır. İç ve dış yüzeyinde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: Kireç, ince bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

-

LEVHA: 8-33 AÇMA: Yüzey SG: 1a FORM: Fincan T 1b

Ölçüler: Yükseklik: 7 cm Çap: 13 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey Kırmızı (DYR, İYR: 2.5 YR 5/4) astarlı ve iyi perdahlıdır. İç ve dış yüzeyinde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kırmızı (2.5 YR 5/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

-

LEVHA: 8-34 AÇMA: K-7/5-e SG: 1a FORM: Fincan T 1b

Ölçüler: Yükseklik: 6 cm Çap: 13.2 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi (DYR, İYR: 5 R 5/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. Kalker kaplı iç ve dış yüzeyinde astar üzerinde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: Kireç, ince bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

-

LEVHA: 8-35	AÇMA: H 8/ Depo 8	SG: 1c	FORM: Fincan T 1b
Ölçüler:	Yükseklik: 7.2 cm Çap: 11 cm		
Yüzey:	Dış ve iç yüzey kahverenginin tonlarında alacalı (DYR, İYR: 7,5 YR 5/4 - 7,5 YR 3/1) astarlıdır. Orta kalite perdahlanmıştır. Yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.		
Hamur:	İnce bitkisel katkı, az şamot ve taşçık katkılıdır. Kahverengi (10 YR 6/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.		
	-		

LEVHA: 9-36	AÇMA: H-7/ Depo 39	SG: 1c	FORM: Fincan T 1b
Ölçüler:	Yükseklik: 5.2 cm Çap: 10 cm		
Yüzey:	Dış ve iç yüzey kahverenginin tonlarında alacalı (DYR, İYR: 7,5 YR 5/4 - 7,5 YR 3/1) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. Yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.		
Hamur:	İnce bitkisel katkı, az şamot ve taşçık katkılıdır. Kahverengi (10 YR 6/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş özlü hamurludur.		
	-		

LEVHA: 9-37	AÇMA: H-7/ Depo 39	SG: 1c	FORM: Fincan T 1b
Ölçüler:	Yükseklik: 6.4 cm Çap: 13.2 cm		
Yüzey:	Dış ve iç yüzey kırmızının tonlarında alacalı (DYR, İYR: 2,5 YR 4/4 - 2,5 YR 3/1) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. Yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.		
Hamur:	İnce bitkisel katkı, az şamot ve taşçık katkılıdır. Koyu kırmızı (2,5 YR 3/1) renkte, orta kalitede pişirilmiş özlü hamurludur.		
	-		

LEVHA: 9-38	AÇMA: J-8/5-b	SG: 1c	FORM: Fincan T 1b

Ölçüler: Yükseklik: 6 cm Çap: 11 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızının tonlarında alacalı (DYR, İYR: 10 R 5/4 - 2,5 YR 3/1) astarlı ve orta kalite perdahlıdır. Yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, az şamot ve taşçık katkılıdır. Koyu kırmızı (10 R 3/1) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.

-

LEVHA: 9-39 AÇMA: I-8 SG: 1a FORM: Fincan T 1b

Ölçüler: Yükseklik: 6 cm Çap: 8 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı astarlıdır (DYR, İYR: 5 YR 5/4).

Hamur: İnce bitkisel katkı, az şamot ve taşçık katkılıdır. Kahverengi (2,5 YR 5/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş özlü hamurludur.

-

LEVHA: 10-40 AÇMA: I-8 SG: 1c FORM: Fincan T 2a

Ölçüler: Yükseklik: 5.8 cm Çap: 9.8 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızının tonlarında alacalı (DYR, İYR: 2,5 YR 5/6 - 2,5 YR 3/1) astarlı ve orta kalitede perdahlıdır. Yüzeyde bitkisel yoğun bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, az şamot ve taşçık katkılıdır. Koyu kırmızı (2,5 YR 3/1) renkte, orta kalitede pişirilmiş özlü hamurludur.

-

LEVHA: 10-41 AÇMA: K-8/ Depo 31 SG: 1a FORM: Fincan T 2a

Ölçüler: Yükseklik: 6 cm Çap: 10.6 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi (DYR, İYR: 10 R 5/6) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. Kısmen kalker kaplı iç ve dış yüzeyinde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş özlü hamurludur.

-

LEVHA: 10-42 AÇMA: H-6/ Depo 44 SG: 1a FORM: Fincan T 2a

Ölçüler: Yükseklik: 6 cm Çap: 10.6 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi (DYR, İYR: 10 R 4/6) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. İç ve dış yüzeyinde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kırmızı (10 R 4/6) renkte, orta kalitede pişirilmiş özlü hamurludur.

-

LEVHA: 10-43 AÇMA: H-5/7-d SG: 1a FORM: Fincan T 2a

Ölçüler: Yükseklik: 6 cm Çap: 10.6 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi (DYR, İYR: 2.5 YR 5/6) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. İç ve dış yüzeyinde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş özlü hamurludur.

-

LEVHA: 10-44 AÇMA: J-6 SG: 1b FORM: Fincan T 2a

Ölçüler: Yükseklik: 6 cm Çap: 10.6 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi (DYR, İYR: 7.5 YR 5/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. Kısmen kalkerli iç ve dış yüzeyinde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş özlü hamurludur.

-

LEVHA: 11-45 AÇMA: I-7/ Depo 26 SG: 1a FORM: Fincan T 2a

Ölçüler: Yükseklik: 5.8 cm Çap: 10.8 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 2.5 YR 4/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. İç ve dış yüzeyinde yoğun bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş özlü hamurludur.

-

LEVHA: 11-46 AÇMA: G-7 SG: 1b FORM: Fincan T 2a

Ölçüler: Yükseklik: 6.6 cm Çap: 13.2 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi (DYR, İYR: 5 YR 6/4) astarlı ve iyi perdahlıdır. İç ve dış yüzeyinde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş özlü hamurludur.

-

LEVHA: 11-47 AÇMA: G-6/4-c SG: 1b FORM: Fincan T 2a

Ölçüler: Yükseklik: 5 cm Çap: 9.8 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi (DYR, İYR: 7.5 YR 5/4) astarlı ve kabaca perdahlanmıştır. İç ve dış yüzeyinde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş özlü hamurludur.

-

LEVHA: 11-48 AÇMA: G-6/4-c SG: 1a FORM: Fincan T 2a

Ölçüler: Yükseklik: 6 cm Çap: 12.6 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 2.5 YR 5/4) astarlı ve orta kalite perdahlıdır. Yüzey yoğun kalker kaplıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kırmızı (10 R 4/6) renkte, orta kalitede pişirilmiş özlü hamurludur.

-

LEVHA: 12-49 AÇMA: I-7 SG: 1a FORM: Fincan T 2a

Ölçüler: Yükseklik: 6 cm Çap: 13 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/6) astarlı ve iyi perdahlıdır. Yüzey yoğun kalker kaplıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kırmızı (10 R 4/6) renkte, orta kalitede pişirilmiş özlü hamurludur.

-

LEVHA: 12-50 AÇMA: G-6/ Depo 42 SG: 1a FORM: Fincan T 2a

Ölçüler: Yükseklik: 6 cm Çap: 12,8 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 2.5 YR 5/6) astarlı ve orta kalite perdahlıdır. Yüzey kısmen kalker kaplıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kırmızı (5 YR 5/6) renkte, orta kalitede pişirilmiş özlü hamurludur.

-

LEVHA: 12-51 AÇMA: K 8/8 f SG: 1b FORM: Fincan T 2a

Ölçüler: Yükseklik: 5.6 cm Çap: 12,4 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi (DYR, İYR: 5 YR 5/4) astarlı ve orta kalitede perdahlıdır. Yüzeyde astarı büyük oranda dökülmüştür.

Hamur: İnce bitkisel katkı, kireç, taşçık katkılıdır. Kahverengi (5 YR 5/6) renkte, orta kalitede pişirilmiş özlü hamurludur.

-

LEVHA: 13-52 AÇMA: H-6/ Depo 43 SG: 1c FORM: Fincan T 2b

Ölçüler: Yükseklik: 8 cm Çap: 8 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi tonlarında alacalı (DYR, İYR: 7.5 YR 5/2 - 5 YR 5/4) astarlı ve orta kalitede perdahlıdır. Kısmen kalker kaplı yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, kireç, taşçık katkılıdır. Kahverengi (5 YR 5/6) renkte, orta kalitede pişirilmiş özlü hamurludur.

LEVHA: 13-53 AÇMA: K-7/8-c SG: 1b FORM: Fincan T 2b

Ölçüler: Yükseklik: 7.2 cm Çap: 9.2 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi (DYR, İYR: 7.5 YR 5/6) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. Yüzeyi büyük oranda kalker kaplıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (5 YR 5/6) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 13-54 AÇMA: K-8/7-f SG: 1a FORM: Fincan T 2b

Ölçüler: Yükseklik: 6.8cm Çap: 9.6 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 2.5 YR 5/6) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. Yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kırmızı (5 YR 5/6) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 13-55 AÇMA: I-8 SG: 1a FORM: Fincan T 2b

Ölçüler: Yükseklik: 5.4cm Çap: 10.6 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 2.5 YR 5/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kırmızı (5 YR 5/6) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 13-56 AÇMA: K-8 SG: 1a FORM: Fincan T 2b

Ölçüler: Yükseklik: 5.4cm Çap: 10.6 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 2.5 YR 4/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. Yüzey kısmen kalker kaplıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kırmızı (5 YR 5/6) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 14-57 AÇMA: J-7 SG: 1a FORM: Fincan T 2b

Ölçüler: Yükseklik: 7.6 cm Çap: 15.4 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kırmızı (10 R 5/6) renkte, orta kalitede pişirilmiş özlü hamurludur.

LEVHA: 14-58 AÇMA: K-8 SG: 1a FORM: Fincan T 2b

Ölçüler: Yükseklik: 6.8 cm Çap: 11.2 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/6) astarlı ve orta kalitede perdahlıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kırmızı (10 R 5/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş özlü hamurludur.

LEVHA: 14-59 AÇMA: K-7 SG: 1a FORM: Fincan T 2b

Ölçüler: Yükseklik: 7 cm Çap: 13 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kırmızı (10 R 5/6) renkte, orta kalitede pişirilmiş özlü hamurludur.

LEVHA: 14-60 AÇMA: H-5/3-e SG: 1a FORM: Fincan T 2b

Ölçüler: Yükseklik: 5.4 cm Çap: 9.6 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/6) astarlı ve orta kalitede perdahlıdır. Yüzeyi büyük oranda kalker kaplıdır

Hamur: İnce bitkisel katkı, kireç, taşçık katkılıdır. Kırmızı (10 R 5/4) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 14-61 AÇMA: H-7/7-f SG: 1c FORM: Fincan T 2b

Ölçüler: Yükseklik: 5 cm Çap: 9 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi tonlarında alacalı (DYR, İYR: 5 YR 5/4 - 5 YR 5/2) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. Bitkisel katkı izlerin görüldüğü astarda iç yüzeyde yer yer dökülmeler bulunmaktadır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, kireç, taşçık katkılıdır. Kahverengi (5 YR 5/6) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 14-62 AÇMA: J-9/5 c SG: 1a FORM: Fincan T 2b

Ölçüler: Yükseklik: 4 cm Çap: 10.4 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 7.5 R 4/6) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. Fincan tipleri içerisinde ağızdan yükselen abartı kulplar içerisindeki tek örnektir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, kireç, taşçık katkılıdır. Kırmızı (10 R 5/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 15-63 AÇMA: H-8 SG: 1c FORM: Fincan T 3

Ölçüler: Yükseklik: 6.8 cm Çap: 7.2 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi tonlarında (DYR, İYR: 10 YR 6/2) alacalı astarlı ve orta kalitede perdahlıdır. Pişmeye bağlı oluşan alacalı yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş özlü hamurludur.

LEVHA: 15-64 AÇMA: I-6 SG: 1a FORM: Fincan T 3

Ölçüler: Yükseklik: 9 cm Çap: 9.2 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/6) astarlı ve orta kalitede perdahlıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, kireç, taşçık katkılıdır. Kırmızı (10 R 5/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş özlü hamurludur.

LEVHA: 15-65 AÇMA: I-8 SG: 1b FORM: Fincan T 3

Ölçüler: Yükseklik: 6.4 cm Çap: 7 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi (DYR, İYR: 10 YR 6/2) astarlı ve orta kalitede perdahlıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş özlü hamurludur.

LEVHA: 15-66 AÇMA: J 9/ 3 h SG: 1c FORM: Fincan T 3

Ölçüler: Yükseklik: 7.2 cm Çap: 7.6 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi tonlarında (DYR, İYR: 5 YR 5/4 - 5 YR 5/2) alacalı astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. Pişmeye bağlı oluşan alacalı yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş özlü hamurludur.

LEVHA: 16-67 AÇMA: H-6/ Depo 44 SG: 1c FORM: Fincan T 4

Ölçüler: Yükseklik: 7.6 cm Çap: 12 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi tonlarında (DYR, İYR: 10 YR 5/6) alacalı astarlı ve kötü perdahlıdır. Pişmeye bağlı oluşan alacalı yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş özlü hamurludur.

LEVHA: 17-68 AÇMA: J-7 SG: 1b FORM: Fincan T 5a

Ölçüler: Yükseklik: 6 cm Çap: 9.2 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi (DYR, İYR: 10 YR 4/2) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. Yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş özlü hamurludur.

LEVHA: 17-69	AÇMA: K-7/2-d	SG: 1b	FORM: Fincan T 5b
Ölçüler:	Yükseklik: 4.6 cm Çap: 5.8 cm		
Yüzey:	Dış ve iç yüzey kahverengi (DYR, İYR: 7.5 YR 6/4) astarlı ve kabaca perdahlıdır. Yüzey tümüyle kalker kaplıdır.		
Hamur:	İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş özlü hamurludur.		

LEVHA: 18-70	AÇMA: I 8/ Depo 15	SG: 1b	FORM: Maşrapa T 1a
Ölçüler:	Yükseklik: 11 cm Çap: 16.2 cm		
Yüzey:	Dış ve iç yüzey kahverengi (DYR, İYR: 7.5 YR 6/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. Yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.		
Hamur:	İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.		

LEVHA: 18-71	AÇMA: J-7	SG: 1b	FORM: Maşrapa T 1a
Ölçüler:	Yükseklik: 12.2 cm Çap: 16.2 cm		
Yüzey:	Dış ve iç yüzey kahverengi (DYR, İYR: 7.5 YR 5/4) astarlı ve iyi kalite perdahlıdır. Yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.		
Hamur:	İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.		

LEVHA: 19-72	AÇMA: I-7	SG: 1b	FORM: Maşrapa T 1a
Ölçüler:	Yükseklik: 12.2 cm Çap: 17 cm		

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi (DYR, İYR: 5 YR 6/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. Yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 19-73	AÇMA: H-7/ Depo 20	SG: 1c	FORM: Maşrapa T 1a

Ölçüler: Yükseklik: 10.4 cm Çap: 13.8 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi tonlarında (DYR, İYR: 7.5 YR 6/2 - 10 YR 5/6) alacalı astarlı ve kötü kalitede perdahlıdır. Pişmeye bağlı oluşan alacalı yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş özlü hamurludur.

LEVHA: 19-74	AÇMA: I-7/Depo 35	SG: 1c	FORM: Maşrapa T 1a

Ölçüler: Yükseklik: 8.8 cm Çap: 13.2 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi tonlarında (DYR, İYR: 7.5 YR 6/2 - 10 YR 5/6) alacalı astarlı ve kötü kalitede perdahlıdır. Pişmeye bağlı oluşan alacalı yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş özlü hamurludur.

LEVHA: 20-75	AÇMA: I-6/ Depo 3474	SG: 1c	FORM: Maşrapa T 1b

Ölçüler: Yükseklik: 12.8 cm Çap: 12.8 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi tonlarında (DYR, İYR: 2.5 YR 5/6 - 10 R 5/6) alacalı astarlı ve kötü kalitede perdahlıdır. Pişmeye bağlı oluşan alacalı yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş özlü hamurludur.

LEVHA: 20-76 AÇMA: K-8 SG: 1a FORM: Maşrapa T 1b

Ölçüler: Yükseklik: 10.6 cm Çap: 13.8 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 2.5 YR 5/4) astarlı ve orta kalitede perdahlıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, kireç, taşçık katkılıdır. Kırmızı (10 R 5/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 20-77 AÇMA: H 10/ 3 d SG: 1c FORM: Maşrapa T 1b

Ölçüler: Yükseklik: 10 cm Çap: 13.4 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi tonlarında (DYR, İYR: 7.5 YR 6/4 - 10 R 5/6) alacalı astarlı ve kötü kalitede perdahlıdır. Pişmeye bağlı oluşan alacalı yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir. Yüzey kısmen kalker kaplıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4) renkte, kötü kalitede pişirilmiş özlü hamurludur.

LEVHA: 21-78 AÇMA: H-7/7-b SG: 1a FORM: Maşrapa T 2

Ölçüler: Yükseklik: 5.8 cm Çap: 13.2 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/4) astarlı ve orta kalitede perdahlıdır. Yüzey kısmen kalker kaplıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, kireç, taşçık katkılıdır. Kırmızı (10 R 5/4) renkte, kötü kalitede pişirilmiş özlü hamurludur.

LEVHA: 21-79 AÇMA: I-7/7-g SG: 1c FORM: Maşrapa T 2

Ölçüler: Yükseklik: 10 cm Çap: 13.4 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi tonlarında (DYR, İYR: 7.5 YR 6/4 - 10 R 5/6) alacalı astarlı ve iyi perdahlıdır. Pişmeye bağlı oluşan alacalı yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 21-80 AÇMA: H 9/4 e SG: 1c FORM: Maşrapa T 2

Ölçüler: Yükseklik: 8.2 cm Çap: 11.4 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi tonlarında (DYR, İYR: 7.5 YR 6/4 - 10 YR 5/4) alacalı astarlı ve orta kalite perdahlıdır. Pişmeye bağlı oluşan alacalı yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 22-81 AÇMA: I-8 SG: 1b FORM: Maşrapa T 3

Ölçüler: Yükseklik: 12 cm Çap: 12.2 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi (DYR, İYR: 7.5 YR 5/2) astarlı ve kötü kalite perdahlıdır. Yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 22-82 AÇMA: I 8/ Depo 15 SG: 1a FORM: Maşrapa T 3

Ölçüler: Yükseklik: 9 cm Çap: 9 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/4) astarlı ve iyi kalite perdahlıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, kireç, taşçık katkılıdır. Kırmızı (10 R 5/4) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 22-83 AÇMA: I 8/ Depo 15 SG: 1a FORM: Maşrapa T 3

Ölçüler: Yükseklik: 9 cm Çap: 10 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi (DYR, İYR: 5 YR 6/4) astarlı ve orta kalite perdahlıdır. Yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, kireç, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 23-84 AÇMA: I 8/ Depo 4 SG: 1a FORM: Maşrapa T 4

Ölçüler: Yükseklik: 9.2 cm Çap: 11.4 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/6) astarlı ve orta kalitede perdahlıdır. Kısmen kalker kaplı yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, kireç, taşçık katkılıdır. Kırmızı (10 R 5/4) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 24-85 AÇMA: H-9 SG: 1a FORM: Çanak T 1a

Ölçüler: Yükseklik: 6.6 cm Çap: 13.4 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 4/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. Yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, kireç, taşçık katkılıdır. Kırmızı (10 R 5/4) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 24-86 AÇMA: K-9/S-2 SG: 1a FORM: Çanak T 1a

Ölçüler: Yükseklik: 6.8 cm Çap: 17 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 2.5 YR 5/6) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. Yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, kireç, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/2) Kırmızı (10 R 5/4) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 24-87 AÇMA: J-6/5-ı SG: 1a FORM: Çanak T 1a

Ölçüler: Yükseklik: 8 cm Çap: 16.2 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 2.5 YR 4/8) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. Yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/2) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 24-88 AÇMA: K-8 SG: 1a FORM: Çanak T 1a

Ölçüler: Yükseklik:10 cm Çap: 18.8 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/6) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. Yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/2) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 25-89 AÇMA: K-7 SG: 1a FORM: Çanak T 1a

Ölçüler: Yükseklik:6.8 cm Çap: 19 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/6) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. Yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/2) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 25-90 AÇMA: H 9/3 c SG: 1a FORM: Çanak T 1a

Ölçüler: Yükseklik:7.8 cm Çap: 17.2 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 2.5 YR 5/6) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. Yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/2) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 25-91 AÇMA: G 9/Depo 2 SG: 1a FORM: Çanak T 1a

Ölçüler: Yükseklik:7 cm Çap: 18.6 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. Yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/2) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 26-92 AÇMA: H-7/ Depo 22 SG: 1a FORM: Çanak T 1a

Ölçüler: Yükseklik:10 cm Çap: 18.4 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 2.5 YR 5/6) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. Kısmen kalker kaplı yüzeyinde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/2) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 26-93 AÇMA: H-8/ Depo 8 SG: 1a FORM: Çanak T 1a

Ölçüler: Yükseklik:10 cm Çap: 18.8 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. Yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/2) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 26-94 AÇMA: K-7/7-f SG: 1a FORM: Çanak T 1a

Ölçüler: Yükseklik:9.4 cm Çap: 18.4 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. Yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/2) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 27-95 AÇMA: J-7/4-g SG: 1c FORM: Çanak T 1b

Ölçüler: Yükseklik:3.6 cm Çap: 5 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi tonlarında (DYR, İYR: 7.5 YR 5/2 – 7.5 YR 5/1) kötü pişirmeye bağlı alacalı astarlı ve kabaca perdahlanmıştır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/2) renkte, kötü kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 27-96 AÇMA: K 8/7 c SG: 1c FORM: Çanak T 1b

Ölçüler: Yükseklik:4.6 cm Çap: 8.2 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi tonlarında (DYR, İYR: 7.5 YR 6/4 – 2.5 YR 5/6) pişirmeye bağlı alacalı astarlı ve iyi kalitede perdahlanmıştır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/2) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 27-97 AÇMA: H-8 SG: 1a FORM: Çanak T 1b

Ölçüler: Yükseklik:6.8 cm Çap: 13.6 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/6) astarlı ve orta kalitede perdahlıdır. Yüzeyi kısmen kalker kaplıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/2) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 27-98 AÇMA: H-7 SG: 1a FORM: Çanak T 1b

Ölçüler: Yükseklik:6.4 cm Çap: 18 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/2) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 28-99 AÇMA: I-8 SG: 1a FORM: Çanak T 1b

Ölçüler: Yükseklik:8.2 cm Çap: 18 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 2.5 YR 5/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. Yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/2) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 28-100 AÇMA: J-6 SG: 1a FORM: Çanak T 1b

Ölçüler: Yükseklik:8.2 cm Çap: 17.2 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/2) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 28-101 AÇMA: J-7 SG: 1a FORM: Çanak T 1b

Ölçüler: Yükseklik:8.4 cm Çap: 17.2 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/2) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 28-102 AÇMA: I-7 SG: 1a FORM: Çanak T 1b

Ölçüler: Yükseklik:8 cm Çap: 18.2 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/6) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/2) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 29-103 AÇMA: G-7 SG: 1b FORM: Çanak T 1b

Ölçüler: Yükseklik:8.4 cm Çap: 18.4 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi (DYR, İYR: 2.5 YR 5/6) astarlı ve orta kalitede perdahlıdır. İç ve dış yüzeyinde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 29-104 AÇMA: H-9 SG: 1a FORM: Çanak T 1b

Ölçüler: Yükseklik:8.2 cm Çap: 18.6 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/6) astarlı ve orta kalitede perdahlıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/2) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 29-105 AÇMA: H 9/5 d SG: 1a FORM: Çanak T 1b

Ölçüler: Yükseklik: 7.8 cm Çap: 17.4 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. Yüzeyi kısmen kalker kaplıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/2) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 29-106 AÇMA: H-7/ Depo 22 SG: 1a FORM: Çanak T 1b

Ölçüler: Yükseklik: 6.8 cm Çap: 16 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/8) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. Kısmen kalker kaplı yüzeyinde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/2) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 30-107 AÇMA: K-8 SG: 1a FORM: Çanak T 1b

Ölçüler: Yükseklik: 10 cm Çap: 12.8 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 2.5 YR 5/6) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. İç ve dış yüzeyinde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 30-108 AÇMA: I-6 SG: 1a FORM: Çanak T 1b

Ölçüler: Yükseklik: 10 cm Çap: 16 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 4/6) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/2) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 30-109 AÇMA: H 8/ Depo 8 SG: 1a FORM: Çanak T 1b

Ölçüler: Yükseklik: 8.4 cm Çap: 18.2 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 2.5 YR 5/6) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. Kısmen kalker kaplı yüzeyinde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (5 YR 5/4) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 30-110 AÇMA: I-8 SG: 1b FORM: Çanak T 1b

Ölçüler: Yükseklik: 9.2 cm Çap: 19.2 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi (DYR, İYR: 2.5 YR 5/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. İç ve dış yüzeyinde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (5 YR 5/4) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 31-111 AÇMA: H-6/ Depo 43 SG: 1a FORM: Çanak T 1b

Ölçüler: Yükseklik: 8.4 cm Çap: 17.4 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/6) astarlı ve orta kalitede perdahlıdır. Yoğun kalker kaplı yüzeyde yer yer bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/2) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 31-112 AÇMA: J-6/5-ı SG: 1a FORM: Çanak T 1b

Ölçüler: Yükseklik: 10 cm Çap: 18 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/6) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. Kısmen kalker kaplı yüzeyde yer yer bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 31-113 AÇMA: J-7/4-h SG: 1a FORM: Çanak T 1b

Ölçüler: Yükseklik: 9 cm Çap: 19 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. Kısmen kalker kaplı yüzeyde yer yer bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 32-114 AÇMA: H-6/9-g SG: 1b FORM: Çanak T 2a

Ölçüler: Yükseklik: 1.6 cm Çap: 4 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey Kahverengi (DYR, İYR: 10 YR 6/2) astarlı ve kabaca elde düzeltilerek şekillendirilmiştir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (DYR, İYR: 10 YR 6/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 32-115 AÇMA: I-7/3-a SG: 1b FORM: Çanak T 2a

Ölçüler: Yükseklik: 4.4 cm Çap: 11.4 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey Kahverengi (DYR, İYR: 7.5 YR 6/4) astarlı ve kabaca elde düzeltilerek şekillendirilmiştir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, kötü kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 32-116 AÇMA: G-7 SG: 1b FORM: Çanak T 2a

Ölçüler: Yükseklik: 5 cm Çap: 10.6 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey Kahverengi (DYR, İYR: 10 YR 6/2) astarlı ve orta kalitede perdahlıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (DYR, İYR: 10 YR 6/4) renkte, kötü kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 32-117 AÇMA: G-9/Depo 6 SG: 1c FORM: Çanak T 2a

Ölçüler: Yükseklik: 5 cm Çap: 10 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey siyah-kahverengi- (DYR, İYR: 10 R 4/1 – 10 YR 7/2) astarlı ve kötü kalitede perdahlıdır. İç ve dış yüzeyinde pişmeye bağlı alacalanmalar görülmektedir.

Hamur: Kireç, ince bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4 - 10 R 4/1) renkte, kötü kalitede pişirilmiş hamurludur. Pişmeden kaynaklı hamur renginde alacalanmalar görülmektedir.

LEVHA: 32-118 AÇMA: K-7/8 d SG: 1a FORM: Çanak T 2a

Ölçüler: Yükseklik: 4.8 cm Çap: 11.6 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/6) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 33-119 AÇMA: G-7 SG: 1b FORM: Çanak T 2a

Ölçüler: Yükseklik: 6.4 cm Çap: 12 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey Kahverengi (DYR, İYR: 5 YR 5/4) astarlı ve orta kalite perdahlıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi 10 YR 6/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 33-120 AÇMA: H-7/ Depo 36 SG: 1c FORM: Çanak T 2a

Ölçüler: Yükseklik: 4.8 cm Çap: 13.2 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey siyah-kahverengi- (DYR, İYR: 10 R 4/1 – 7.5 YR 4/6) astarlı ve orta kalitede perdahlıdır. İç ve dış yüzeyinde pişmeye bağlı alacalanmalar görülmektedir.

Hamur: Kireç, ince bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4 - 10 R 4/1) renkte, kötü kalitede pişirilmiş hamurludur. Ancak pişmeden kaynaklı hamur renginde alacalanmalar görülmektedir.

LEVHA: 33-121 AÇMA: K-8/7 f SG: 1a FORM: Çanak T 2a

Ölçüler: Yükseklik: 6 cm Çap: 13.2 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 2.5 YR 4/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. Yüzey yer yer kalker kaplıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, kireç, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 33-122 AÇMA: H 9/5 d SG: 1a FORM: Çanak T 2a

Ölçüler: Yükseklik: 6.8 cm Çap: 13.6 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. Astarda yer yer dökülmeler mevcuttur.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 34-123 AÇMA: H 8/ Depo 8 SG: 1a FORM: Çanak T 2a

Ölçüler: Yükseklik: 10.4 cm Çap: 16.8 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 2.5 YR 4/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. Yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 34-124 AÇMA: I-8/ Depo 8 SG: 1a FORM: Çanak T 2a

Ölçüler: Yükseklik: 9 cm Çap: 16.8 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 7.5 R 4/6) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. Yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 34-125 AÇMA: G-7 SG: 1a FORM: Çanak T 2a

Ölçüler: Yükseklik: 8 cm Çap: 18.2 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 2.5 YR 4/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 34-126 AÇMA: H-6/ Depo 43 SG: 1a FORM: Çanak T 2a

Ölçüler: Yükseklik: 9.4 cm Çap: 18 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/5) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 35-127 AÇMA: M-8/S-1 SG: 1c FORM: Çanak T 2a

Ölçüler: Yükseklik7.6 cm Çap: 15.6 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey siyah-kahverengi- (DYR, İYR: 10 R 4/1 – 2.5 YR 5/4) astarlı ve kötü perdahlıdır. Yoğun kalker kaplı yüzeyinde pişmeye bağlı alacalanmalar görülmektedir.

Hamur: Kireç, ince bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 6/4 - 10 R 4/1) renkte, kötü kalitede pişirilmiş hamurludur. Pişirmeden kaynaklı hamur renginde alacalanmalar görülmektedir.

LEVHA: 35-128 AÇMA: H-9 SG: 1a FORM: Çanak T 2a

Ölçüler: Yükseklik: 7.6 cm Çap: 15.6 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/6) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 35-129 AÇMA: I-7 SG: 1a FORM: Çanak T 2a

Ölçüler: Yükseklik: 8.4 cm Çap: 16.6 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 35-130 AÇMA: I-6 SG: 1a FORM: Çanak T 2a

Ölçüler: Yükseklik: 9 cm Çap: 17 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 35-131 AÇMA: I-6 SG: 1a FORM: Çanak T 2a

Ölçüler: Yükseklik: 9.6 cm Çap: 19 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 36-132 AÇMA: H-7 SG: 1a FORM: Çanak T 2a

Ölçüler: Yükseklik: 7 cm Çap: 18.2 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 36-133 AÇMA: J-6 SG: 1a FORM: Çanak T 2a

Ölçüler: Yükseklik: 8.4 cm Çap: 18.6 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 36-134 AÇMA: K-6 SG: 1a FORM: Çanak T 2a

Ölçüler: Yükseklik: 8 cm Çap: 18.6 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 36-135 AÇMA: J-6 SG: 1a FORM: Çanak T 2a

Ölçüler: Yükseklik: 9 cm Çap: 16 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 2.5 YR 6/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 37-136 AÇMA: I-9/ Depo 2 SG: 1c FORM: Çanak T 2b

Ölçüler: Yükseklik: 9 cm Çap: 16 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey siyah-kahverengi- (DYR, İYR: 10 R 4/1 – 7.5 YR 5/4) astarlı ve orta kalitede perdahlıdır. İç ve dış yüzeyinde pişmeye bağlı alacalanmalar görülmektedir.

Hamur: Kireç, ince bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4 - 10 R 4/1) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur. Ancak pişmeden kaynaklı hamur renginde alacalanmalar görülmektedir.

LEVHA: 37-137 AÇMA: I-7 SG: 1a FORM: Çanak T 2b

Ölçüler: Yükseklik: 7.2 cm Çap: 18.4 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 37-138 AÇMA: J-7/5-j SG: 1a FORM: Çanak T 2b

Ölçüler: Yükseklik: 6.8 cm Çap: 11.2 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/6) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 38-139 AÇMA: J-7/8-d SG: 1c FORM: Çanak T 3a

Ölçüler: Yükseklik: 10 cm Çap: 12.4 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey siyah-kahverengi- (DYR, İYR: 10 R 4/1 – 7.5 YR 5/2) astarlı ve kötü kalitede perdahlıdır. Bitkisel katkı izlerinin bulunduğu yüzeyde pişmeye bağlı alacalanmalar görülmektedir.

Hamur: Kireç, ince bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4 - 10 R 4/1) renkte, kötü kalitede pişirilmiş hamurludur. Ancak pişmeden kaynaklı hamur renginde alacalanmalar görülmektedir.

LEVHA: 38-140 AÇMA: H-7 SG: 1a FORM: Çanak T 3b

Ölçüler: Yükseklik: 9 cm Çap: 21,2 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 5 YR 5/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 39-141 AÇMA: H-8 SG: 1b FORM: Süzgeç T 1

Ölçüler: Yükseklik: 10 cm Çap: 10 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi (DYR, İYR: 7.5 YR 6/4) astarlı ve kabaca düzeltilmiş kötü kalitede perdahlıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 39-142 AÇMA: H-7/5-f SG: 1c FORM: Süzgeç T 1

Ölçüler: Yükseklik: 9.2 cm Çap: 11.2 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey siyah-kahverengi- (DYR, İYR: 10 R 4/1 – 2.5 YR 5/4) astarlı ve kötü kalitede perdahlıdır. İç ve dış yüzeyinde pişmeye bağlı alacalanmalar görülmektedir.

Hamur: Kireç, ince bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4 - 10 R 4/1) renkte, kötü kalitede pişirilmiş hamurludur. Ancak pişmeden kaynaklı hamur renginde alacalanmalar görülmektedir.

LEVHA: 40-143 AÇMA: K-8 SG: 2a FORM: Leğen T 1

Ölçüler: Yükseklik: 12,5 cm Çap: 31,2 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi (DYR, İYR: 5 YR 6/4) astarlı ve orta kalitede perdahlıdır.

Hamur: Şamot, taşçık, mika ve İnce bitkisel katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 40-144 AÇMA: I-7 SG: 2a FORM: Leğen T 1

Ölçüler: Yükseklik: 17.5 cm Çap: 34 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır.

Hamur: Şamot, taşçık, mika ve İnce bitkisel katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 41-145 AÇMA: H-8/3-d SG: 2a FORM: Çömlek T 1

Ölçüler: Korunan Yükseklik: 15.6 cm Gövde Çapı: 15.5 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. Yüzeyde astarda kullanılan bitkisel katkı izleri görülmektedir. Kabın gövde ile boyun geçişi üzerinde karşılıklı olmak üzere birerli ve ikişerli setler halinde kabaralar bulunmaktadır.

Hamur: Bitkisel katkı, şamot, taş ve taşçık, orta yoğunlukta mika katkılıdır. Kahverengi (5 YR 5/4) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 42-146 AÇMA: I 10/ 2-j SG: 2a FORM: Çömlek T 1

Ölçüler: Yükseklik: 16 cm Çapı: 9.2 cm?

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 2.5 YR 5/6) astarlı ve orta kalitede perdahlıdır. Astarda büyük oranda dökülmeler mevcuttur.

Hamur: Bitkisel katkı, şamot, taş ve taşçık, orta yoğunlukta mika katkılıdır. Kahverengi (5 YR 6/4) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 42-147 AÇMA: I-7 SG: 2a FORM: Çömlek T 1

Ölçüler: Yükseklik: 19.8 cm Çapı: 9.6 cm?

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 2.5 YR 5/6) astarlı ve orta perdahlıdır.

Hamur: Bitkisel katkı, şamot, taş ve taşçık, orta yoğunlukta mika katkılıdır. Kahverengi (5 YR 4,2) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 43-148 AÇMA: H 9/3-a SG: 2c FORM: Çömlek T 1

Ölçüler: Yükseklik: 19.6 cm Çapı: 13 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey siyah-kahverengi- (DYR, İYR: 10 R 4/1 – 2.5 YR 5/4) astarlı ve kötü kalitede perdahlıdır. Pişmeye ve kullanıma bağlı olarak yüzeyde alacalanmalar astarda yer yer dökülmeler görülmektedir.

Hamur: Kireç, ince bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (2.5 YR 5/4 - 10 R 4/1) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur. Ancak pişmeden kaynaklı hamur renginde alacalanmalar görülmektedir.

LEVHA: 44-149 AÇMA: G-7 SG: 2a FORM: Çömlek T 1

Ölçüler: Korunan Yükseklik: 22 cm Gövde Çapı: 24.6 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/6) astarlı ve kötü kalitede perdahlıdır. Yüzeyde kullanıma bağlı olarak yüzeyde alacalanmalar astarda yer yer dökülmeler görülmektedir.

Hamur: Bitkisel katkı, şamot, taş ve taşçık, orta yoğunlukta mika katkılıdır. Kahverengi (5 YR 4,2) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 45-150 AÇMA: H 9/3 c SG: 2c FORM: Çömlek T 2

Ölçüler: Yükseklik: 20.2 cm Çapı: 18 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey siyah-kahverengi- (DYR, İYR: 10 R 4/1 – 5 YR 6/4) astarlı ve kötü kalitede perdahlıdır. İç ve dış yüzeyinde pişmeye bağlı ve kullanıma bağlı alacalanmalar ile astarda yer yer dökülmeler görülmektedir

Hamur: Kireç, ince bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (5 YR 5/4 - 10 R 4/1) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur. Ancak pişmeden kaynaklı hamur renginde alacalanmalar görülmektedir.

LEVHA: 46-151 AÇMA: K-7/7-a SG: 2b FORM: Testi T 1a

Ölçüler: Yükseklik: 8 cm Çapı: 5.2 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey Kahverengi (DYR, İYR: 5 YR 6/4) kalın astarlı ve kabaca perdahlıdır.

Hamur: Bitkisel katkı, şamot, taş ve taşçık, orta yoğunlukta mika katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 4/4) renkte, kötü kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 46-152 AÇMA: H-6/10-e SG: 2a FORM: Testi T 1a

Ölçüler: Yükseklik: 5.4 cm Çapı: 4.2 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey Kahverengi (DYR, İYR: 5 YR 5/4) astarlı ve kabaca perdahlıdır.

Hamur: Bitkisel katkı, kireç, taş ve taşçık, orta yoğunlukta mika katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 46-153 AÇMA: I 8/9 e SG: 2c FORM: Testi T 1a

Ölçüler: Yükseklik: 7.2 cm Çapı: 4.4 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey siyah-kahverengi- (DYR, İYR: 10 YR 6/2 – 5 YR 6/4) astarlı ve kötü perdahlıdır. İç ve dış yüzeyinde pişmeye bağlı ve kullanıma bağlı alacalanmalar görülmektedir.

Hamur: Kireç, ince bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (5 YR 5/4 - 10 R 4/1) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur. Ancak pişmeden kaynaklı hamur renginde alacalanmalar görülmektedir.

LEVHA: 47-154 AÇMA: G-7/7-b SG: 2c FORM: Testi T 1b

Ölçüler: Korunan Yükseklik: 7.6 cm Gövde Çapı: 7.2 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey siyah-kahverengi- (DYR, İYR: 10 YR 6/2 –2. 5 YR 5/4) astarlı ve kabaca perdahlıdır. İç ve dış yüzeyinde pişmeye bağlı ve kullanıma bağlı alacalanmalar görülmektedir.

Hamur: Kireç, ince bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (5 YR 5/4 - 10 R 4/1) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur. Ancak pişmeden kaynaklı hamur renginde alacalanmalar görülmektedir.

LEVHA: 47-155 AÇMA: H-6/ Depo 41 SG: 2a FORM: Testi T 1a

Ölçüler: Yükseklik: 8.6 cm Çapı: 5.6 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey Kahverengi (DYR, İYR: 7.5 YR 5/4) astarlı ve kabaca perdahlıdır.

Hamur: Bitkisel katkı, kireç, taş ve taşçık, orta yoğunlukta mika katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 47-156 AÇMA: I-7/2-b SG: 3a FORM: Testi T 1a

Ölçüler: Yükseklik: 10.4 cm Çapı: 5.2 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey siyah (DYR, İYR: 10 YR 4/1) astarlı ve iyi kalitede perdahlanmıştır

Hamur: Yoğun ince kıyılmış Bitkisel, orta yoğunlukta taşçık ve az yoğunlukta kalker katkıdır. Siyah (5 YR 2,5/1) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 47-157 AÇMA: I-7/2-b SG: 3a FORM: Testi T 1a

Ölçüler: Yükseklik: 10.4 cm Çapı: 4.8 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey siyah (DYR, İYR: 10 YR 4/1) astarlı iyi kalitede perdahlanmıştır.

Hamur: Yoğun ince kıyılmış Bitkisel, orta yoğunlukta taşçık ve az yoğunlukta kalker katkıdır. Siyah (5 YR 2,5/1) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 48-158 AÇMA: Yüzey SG: 2c FORM: Testi T 1b

Ölçüler: Yükseklik: 12 cm Çapı: 6.8 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey siyah-kahverengi- (DYR, İYR: 10 YR 6/2 –7. 5 YR 5/4) astarlı ve kabaca perdahlıdır. İç ve dış yüzeyinde pişmeye bağlı ve kullanıma bağlı alacalanmalar görülmektedir.

Hamur: Kireç, ince bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (5 YR 5/4 - 10 R 4/1) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur. Ancak pişmeden kaynaklı hamur renginde alacalanmalar görülmektedir.

LEVHA: 48-159 AÇMA: H 8/ Depo 3 SG: 2a FORM: Testi T 1b

Ölçüler: Yükseklik: 13.8 cm Çapı: 6.6 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/6) astarlı ve kabaca perdahlıdır. Yüzey büyük oranda kalker kaplıdır.

Hamur: Bitkisel katkı, kireç, taş ve taşçık, orta yoğunlukta mika katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 48-160 AÇMA: H-7/9-j SG: 2a FORM: Testi T 1b

Ölçüler: Yükseklik: 12.8 cm Çapı: 5.4 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır.

Hamur: Bitkisel katkı, kireç, taş ve taşçık, orta yoğunlukta mika katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 49-161 AÇMA: G 8/Depo 7 SG: 2a FORM: Testi T 1b

Ölçüler: Korunmuş Yükseklik: 10.6 cm Gövde Çapı: 9.6 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır.

Hamur: Bitkisel katkı, kireç, taş ve taşçık, orta yoğunlukta mika katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 49-162 AÇMA: G 8/ Depo 7 SG: 2a FORM: Testi T 1b

Ölçüler: Korunmuş Yükseklik: 9.8 cm Gövde Çapı: 9.8 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/4) astarlı ve iyi kalited perdahlıdır.

Hamur: Bitkisel katkı, kireç, taş ve taşçık, orta yoğunlukta mika katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 49-163 AÇMA: I 9/ Depo 1 SG: 2a FORM: Testi T 1b

Ölçüler: Korunmuş Yükseklik: 8.8 cm Gövde Çapı: 10.6 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır.

Hamur: Bitkisel katkı, kireç, taş ve taşçık, orta yoğunlukta mika katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 49-164 AÇMA: J 8/3 f SG: 1c FORM: Testi T 1b

Ölçüler: Korunmuş Yükseklik: 11.4 cm Gövde Çapı: 11.4 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kahverengi tonlarında alacalı (DYR, İYR: 7.5 YR 5/2 - 5 YR 5/4) astarlı ve kötü kalitede perdahlıdır.

Hamur: İnce bitkisel katkı, kireç, taşçık katkılıdır. Kahverengi (5 YR 5/6) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 50-165 AÇMA: J 8/3 f SG: 2c FORM: Testi T 1b

Ölçüler: Korunmuş Yükseklik: 13.8 cm Gövde Çapı: 10.8 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey siyah-kırmızı (DYR, İYR: 10 YR 6/2 –5 R 5/4) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. İç ve dış yüzeyinde pişmeye bağlı ve kullanıma bağlı alacalanmalar görülmektedir.

Hamur: Kireç, ince bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (5 YR 5/4 - 10 R 4/1) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur. Ancak pişmeden kaynaklı hamur renginde alacalanmalar görülmektedir.

LEVHA: 50-166 AÇMA: H-7/9-j SG: 2a FORM: Testi T 1b

Ölçüler: Korunmuş Yükseklik: 15.4 cm Gövde Çapı: 11.2 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 5/6) astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. Yüzeyde bitkisel katkı izleri görülmektedir.

Hamur: Bitkisel katkı, kireç, taş ve taşçık, orta yoğunlukta mika katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 50-167 AÇMA: H-7/9-j SG: 2a FORM: Testi T 1b

Ölçüler: Korunmuş Yükseklik: 14.4 cm Gövde Çapı: 11.6 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey siyah-kırmızı (DYR, İYR: 10 YR 6/2 –2.5 YR 5/4) astarlı ve kötü kalitede perdahlıdır. İç ve dış yüzeyinde pişmeye bağlı ve kullanıma bağlı alacalanmalar görülmektedir.

Hamur: Kireç, ince bitkisel katkı, taşçık katkılıdır. Kahverengi (5 YR 5/4 - 10 R 4/1) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur. Ancak pişmeden kaynaklı hamur renginde alacalanmalar görülmektedir.

LEVHA: 51-168 AÇMA: I 8/ Depo 14 SG: 2b FORM: Testi T 1b

Ölçüler: Korunmuş Yükseklik: 14.4 cm Gövde Çapı: 11.6 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey Kahverengi (DYR, İYR: 5 YR 4/2) kalın astarlı ve kabaca perdahlıdır.

Hamur: Bitkisel katkı, şamot, taş ve taşçık, orta yoğunlukta mika katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 4/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 51-169 AÇMA: I 9/4 e SG: 2a FORM: Testi T 1b

Ölçüler: Korunmuş Yükseklik: 14.4 cm Gövde Çapı: 11.6 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey Kahverengi (DYR, İYR:10 R 5/6) kalın astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır.

Hamur: Bitkisel katkı, şamot, taş ve taşçık, orta yoğunlukta mika katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, iyi kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 52-170 AÇMA: H-8 SG: 2a FORM: Testi T 1b

Ölçüler: Korunmuş Yükseklik: 14 cm Gövde Çapı: 14 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey Kahverengi (DYR, İYR: 5 YR 5/2) kalın astarlı ve kabaca perdahlıdır.

Hamur: Bitkisel katkı, şamot, taş ve taşçık, orta yoğunlukta mika katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 52-171 AÇMA: G-5/ Depo 45 SG: 2a FORM: Testi T 1b

Ölçüler: Korunmuş Yükseklik: 14.4 cm Gövde Çapı: 9.6 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey Kahverengi (DYR, İYR: 5 YR 5/4) kalın astarlı ve kabaca perdahlıdır.

Hamur: Bitkisel katkı, şamot, taş ve taşçık, orta yoğunlukta mika katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 53-172 AÇMA: I-7 SG: 2a FORM: Testi T 2

Ölçüler: Korunmuş Yükseklik: 14 cm Gövde Çapı: 11.4 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey kırmızı (DYR, İYR: 10 R 4/4) kalın astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. Gövde üzerinde iki adet kabara bezeme bulunmaktadır.

Hamur: Bitkisel katkı, şamot, taş ve taşçık, orta yoğunlukta mika katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 54-173 AÇMA: G-8 SG: 2a FORM: Testi T 3

Ölçüler: Korunmuş Yükseklik: 5 cm Gövde Çapı: 8.6 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey Kırmızı (DYR, İYR: 2.5 YR 4/6) kalın astarlı ve iyi kalitede perdahlıdır. Hafif gaga ağızlı testiye ait boyun ve ağız parçasıdır.

Hamur: Bitkisel katkı, şamot, taş ve taşçık, orta yoğunlukta mika katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) renkte, orta kalitede pişirilmiş hamurludur.

LEVHA: 55-174 AÇMA: H-10 SG: 2a FORM: Kaideli Kap T 1

Ölçüler: Korunmuş Yükseklik: 8 cm Gövde Çapı: -

Yüzey: Dış ve iç yüzey Kırmızı (DYR, İYR: 10 R 4/6) kalın astarlı ve iyi perdahlıdır.

Hamur: Bitkisel katkı, şamot, taş ve taşçık, orta yoğunlukta mika katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) hamurludur.

LEVHA: 55-175 AÇMA: J-7 SG: 2a FORM: Kaideli Kap T 1

Ölçüler: Korunmuş Yükseklik: 14 cm Gövde Çapı: 11.4 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey Kırmızı (DYR, İYR: 2.5 YR 5/4) kalın astarlı ve iyi perdahlıdır.

Hamur: Bitkisel katkı, şamot, taş ve taşçık, orta yoğunlukta mika katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) hamurludur.

LEVHA: 56-176 AÇMA: J-7 SG: 5 FORM: Tepsi T 1

Ölçüler: Korunmuş Yükseklik: 4.6 cm Gövde Çapı: 38.8 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey koyu gri (DYR, İYR: 5YR 3/1) kaba perdahlı ve astarsızdır

Hamur: Yoğun bitkisel, iri taş ve taşçık katkılıdır. Kahvemsi siyah (10 YR 3/1) hamurludur.

LEVHA: 56-177 AÇMA: J-7 SG: 5 FORM: Tepsi T 1

Ölçüler: Korunmuş Yükseklik: 5.2 cm Gövde Çapı: 36 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey grimsi kahverengi (DYR, İYR: 7,5YR 6/2) kaba perdahlı ve astarsızdır

Hamur: Yoğun bitkisel, iri taş ve taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5YR 5/4) hamurludur.

LEVHA: 56-178 AÇMA: J-7/ Depo 38 SG: 5 FORM: Tepsi T 1

Ölçüler: Korunmuş Yükseklik: 3.4 cm Gövde Çapı: 37.8 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey grimsi kahvemsi siyah (DYR, İYR: (10 YR 3/1) kaba perdahlı ve astarsızdır.

Hamur: Yoğun bitkisel, iri taş ve taşçık katkılıdır. Koyu gri (7.5YR 4/1) hamurludur.

LEVHA: 56-179 AÇMA: J-7 SG: 3A FORM: Kaşık T 1

Ölçüler: Korunmuş Uzunluk: 4.8 cm Genişlik: 3 cm

Yüzey: Dış ve iç yüzey koyu gri (DYR, İYR: 10 YR 3/1) İç ve dış yüzeyde siyah astar iyi perdahlanmıştır. Hamurda kullanılan bitkisel katkının astarda da kullanılması nedeniyle yüzeylerde yoğun bitkisel izler görülmektedir.

Hamur: Yoğun ince kıyılmış bitkisel, orta yoğunlukta taşçık ve az yoğunlukta kalker katkıdır.

LEVHA: 57-180 AÇMA: J-7 MALZEME: Pişmiş Toprak FORM: Seyyar Ocak Ayağı

Ölçüler: 13,2 x 11,6 cm

Yüzey: Kahverengi (DYR, İYR: 2.5 YR 5/4)

Hamur: Bitkisel katkı, şamot ve oldukça iri taneli taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) hamurludur.

Tanım: Asimetrik/kübik formda olan seyyar ocak ayağı az pişmiş ya da kullanıma bağlı olarak yoğun ateşe maruz kalmıştır. Büyük kısmı tahrip olmuş seyyar ocak ayağının üç yüzeyinde tek bir mühre ait 3 baskı bulunur. Baskılardan dairesel bir baskı alanına sahip olduğu anlaşılan mühür baskısında dairesel alan dikine çizgilerle

iki alana bölümlenmiş ve her alana ikişer adet konsantrik daireler yapılmıştır.

LEVHA: 58-181	AÇMA: H-6	MALZEME: Pişmiş Toprak	FORM: Seyyar Ocak Ayağı
Ölçüler:	10.3x10.3 cm		
Yüzey:	Kahverengi (DYR, İYR: 2.5 YR 5/4)		
Hamur:	Bitkisel katkı, şamot ve oldukça iri taneli taşçık katkılıdır. Kahverengi (7.5 YR 5/4) hamurludur.		
Tanım:	Kübik formda olan seyyar ocak ayağı az pişmiş ya da kullanıma bağlı olarak yoğun ateşe maruz kalmıştır. Yüzeyine belli bir düzeni olmayan kabaca bir “cross” kazınmıştır.		

LEVHA: 58-182	AÇMA: K-8	MALZEME: Pişmiş Toprak	FORM: Seyyar Ocak Ayağı
Ölçüler:	10.5x10.5 cm		
Yüzey:	Kahverengi (5 YR 6/4)		
Hamur:	Kahverengi (5YR 6/4) hamurludur.		
Tanım:	Kübik formda olan seyyar ocak ayağı az pişmiş ya da kullanıma bağlı olarak yoğun ateşe maruz kalmıştır. Hamur katkıları arasında oldukça iri taneli taşçıklar, yüzeylerinde görülür. Az pişmiş ya da kullanıma bağlı olarak ateşe maruz kalmış bir görünümü arz eder.		

LEVHA: 58-183	AÇMA: K-8	MALZEME: Pişmiş Toprak	FORM: Seyyar Ocak Ayağı
Ölçüler:	14.7x12 cm		
Yüzey:	Kahverengi (7,5 YR 6/4)		
Hamur:	Kahverengi (7,5YR 6/4) hamurludur.		

Tanım: Kübik formda olan andironu az pişmiş ya da kullanıma bağlı olarak yoğun ateşe maruz kalmıştır. Hamur katkıları arasında oldukça iri taneli taşçıklar, yüzeylerinde görülür. Az pişmiş ya da kullanıma bağlı olarak ateşe maruz kalmış bir görünümü arz eder.

LEVHA: 59-184	AÇMA: I-9	MALZEME: Pişmiş Toprak	FORM: Ağırşak

Ölçüler: 2.77x3.40 cm

Yüzey: Kahverengi (7,5 YR 6/4)

Hamur: Kahverengi (7,5YR 6/4) hamurludur.

Tanım: Üst kısımlarından basık, küresel gövde biçimlidir. Gövde kısmında iki sıra yiv bezeme bulunmaktadır.

LEVHA: 59-185	AÇMA: G-7	MALZEME: Pişmiş Toprak	FORM: Ağırşak

Ölçüler: 2.49x2.46 cm

Yüzey: Kahverengi (10 YR 6/2)

Hamur: Kahverengi (10 YR 6/2) hamurludur.

Tanım: Yuvarlak gövde biçimlidir.

LEVHA: 59-186	AÇMA: H-7	MALZEME: Pişmiş Toprak	FORM: Ağırşak

Ölçüler: 2.68x1.70 cm

Yüzey: Kahverengi (10 YR 4/1)

Hamur: Kahverengi (10 YR 4/1) hamurludur.

Tanım: Küresel gövde biçimlidir. İğ delik kenarlarında kullanım kaynaklı deformasyon görülmektedir.

LEVHA: 59-187	AÇMA: H-8	MALZEME: Pişmiş Toprak	FORM: Ağırşak
Ölçüler:	3.02x4.35 cm		
Yüzey:	Kahverengi (10 YR 4/1)		
Hamur:	Kahverengi (10 YR 4/1) hamurludur.		
Tanım:	Küresel gövde biçimlidir. İğ delik kenarlarında kullanım kaynaklı deformasyon görülmektedir.		

LEVHA: 60-188	AÇMA: H-6	MALZEME: Pişmiş Toprak	FORM: Tezgah Ağırlığı
Ölçüler:	10.50x6 cm		
Yüzey:	Kahverengi (10 YR 4/2)		
Hamur:	Kahverengi (10 YR 4/2) hamurludur.		
Tanım:	Konik gövde biçimlidir. Yüzeyi perdahsız ve astarsızdır.		

LEVHA: 60-189	AÇMA: J-6	MALZEME: Pişmiş Toprak	FORM: Tezgah Ağırlığı
Ölçüler:	8.5x6.5 cm		
Yüzey:	Kahverengi (7,5 YR 5,6)		
Hamur:	Kahverengi (7,5 YR 5,6) hamurludur.		
Tanım:	Konik gövde biçimlidir. Yüzeyi perdahsız ve astarsızdır.		

LEVHA: 60-190	AÇMA: H-8	MALZEME: Pişmiş Toprak	FORM: Tezgah Ağırlığı
Ölçüler:	8.5x6.3 cm		
Yüzey:	Kahverengi (7,5 YR 5,6)		
Hamur:	Kahverengi (7,5 YR 5,6) hamurludur.		
Tanım:	Konik gövde biçimlidir. Yüzeyi kabaca perdahlanmış ve astarsızdır.		

LEVHA: 60-191	AÇMA: J-6	MALZEME: Pişmiş Toprak	FORM: Tezgah Ağırlığı

Ölçüler: 8.5x6.3 cm

Yüzey: Kahverengi (10 YR 6,2)

Hamur: Kahverengi (10 YR 6,2) hamurludur.

Tanım: Küresel gövde biçimlidir. Yüzeyi kabaca perdahsız ve astarsızdır.

LEVHA: 60-192	AÇMA: J-6	MALZEME: Pişmiş Toprak	FORM: Tezgah Ağırlığı

Ölçüler: 10.6x7.5 cm

Yüzey: Kahverengi (10 YR 6,2)

Hamur: Kahverengi (10 YR 6,2) hamurludur.

Tanım: Küresel gövde biçimlidir. Yüzeyi kabaca perdahsız ve astarsızdır.

LEVHA: 61-193	AÇMA: I-6	MALZEME: Taş	FORM: Kulak Tıkacı

Ölçüler: 2.78x1.4 cm

Tanım: Elde perdahlanarak taştan şekillendirilmiş olan kulak tıkacı, silindirik konkavlamış gövde yapısında sivri diplidir.

LEVHA: 61-194	AÇMA: H-8	MALZEME: Altın	FORM: Kulak Tıkacı

Ölçüler: 0.82x1.65 cm

Tanım: İnce altın levhanın çekiçlenmesiyle yapılmış olan kulak tıkacı silindirik boyunlu, konik gövdeli ve sivri dipli formdadır

LEVHA: 61-195	AÇMA: H-6	MALZEME: Pişmiş Toprak	FORM: Hayvan Figürini

Ölçüler: 4.43x3.55 cm

Tanım: Basitçe şekillendirilmiş, olasılıkla boğa betimlemesi yapılmıştır. Hayvan figürininin bacakları bitişik, kuyruğu sağrısına yapışık, ağız/burun çıkıntılıdır. Gövdelerinin ön kısmı arka kısmına göre daha yüksek olarak betimlenmiştir. Ağız, burun, kulak, boynuz, ayakları kırık olarak ele geçmiştir.

LEVHA: 61-196 | AÇMA: J-7 | MALZEME: Pişmiş Toprak | FORM: Damga Mühür

Ölçüler: 2.48x2.82 cm

Tanım: Damga mühür konik formludur. Tepe kısmında gelişigüzel açılmış muhtemel ip deliği bulunmaktadır. Yuvarlak olan baskılama yüzeyi, merkezinde bulunan noktadan dağılan düzenli sekiz sıra ışın demeti ve bunların aralarına düzensiz noktalar koyularak betimlenmiştir.

LEVHA: 61-197 | AÇMA: H-7 | MALZEME: Taş | FORM: Damga Mühür

Ölçüler: 2.64x1.80 cm

Tanım: Damga mührün kulp kısmı ve baskılama alanı ayrı iki dikdörtgen prizması şeklinde yapılmıştır. Baskılama yüzeyinde herhangi bir betimleme yoktur.

LEVHA: 62-198 | AÇMA: H-7 | MALZEME: Kemik | FORM: Çekiç

Ölçüler: 9.60x10 cm

Tanım: Hayvan kemiğinden yapılan çekicin arka kısmı ovalleştirilirken ön kısmı verevli bırakılmıştır. Orta kısmına sap takılması için bir delik açılmıştır. Bu deliklerin içinde sapı sabitlemek için iki adet kemik çivilerde bulunmuştur. Aletin tümü perdahlanarak pürüzsüz hale getirilmiştir. Deri tabaklama işlerinde kullanıldığı düşünülmektedir.

LEVHA: 63-199 | AÇMA: H-7 | MALZEME: Kemik | FORM: Çekiç

Ölçüler: 9x8 cm

Tanım: Hayvan kemiğinden yapılan çekicin arka kısmı ovalleştirilirken ön kısmı hafif oval verevli bırakılmıştır. Orta kısmına sap takılması için bir delik açılmıştır. Aletin tümü perdahlanarak pürüzsüz hale getirilmiştir. Deri tabaklama işlerinde kullanıldığı düşünülmektedir.

LEVHA: 64-200 AÇMA: H-7 MALZEME: Kemik FORM: Balta

Ölçüler: 9.5x3.18 cm

Tanım: Hayvan kemiğinden yapılan baltanı arka kısmı ovalleştirilirken ön kısmı ezici/kesici hale getirilerek balta formu verilmiştir. Orta kısmına sap takılması için bir delik açılmıştır. Aletin tümü perdahlanarak pürüzsüz hale getirilmiştir. Deri tabaklama işlerinde kullanıldığı düşünülmektedir.

LEVHA: 65-201 AÇMA: H-5 MALZEME: Boynuz FORM: Çekiç

Ölçüler: 13.6x14 cm

Tanım: Çekiç formu verilen boynuzun arka kısmı çıkıntılı bırakılarak ovalleştirilmiştir. Ön kısmına taş alet yerleştirilerek ezici/kesici hale getirmek amacıyla alan açılmıştır. Orta kısma sap takılması için bir delik açılmıştır. Alet yüzeyi kabaca perdahlanmıştır.

LEVHA: 66-202 AÇMA: I-7 MALZEME: Boynuz FORM: Çekiç

Ölçüler: 10.6x12 cm

Tanım: Çekiç formu verilen boynuzun arka kısmı çıkıntılı bırakılarak düzleştirilmiştir. Ön kısmına taş alet yerleştirilerek ezici/kesici hale getirmek amacıyla alan açılmıştır. Yüzeyde, uca takılan taş aleti sabitlemek için açılan ip yivleri görülmektedir. Orta kısma sap takılması için bir delik açılmıştır. Alet yüzeyi kabaca perdahlanmıştır.

LEVHA: 67-203 AÇMA: J-8 MALZEME: Kemik FORM: Bız

Ölçüler: 14.6x2.8 cm

Tanım: Küçükbaş hayvanın bacak kemiğinden ucu sivriltilerek yapılan delici (Bız)aletin uç kısmı kullanım kaynaklı parlaktır. Deri işlerinde kullanıldığı düşünülmektedir.

LEVHA: 67-204 AÇMA: H-7 MALZEME: Boynuz FORM: Bız

Ölçüler: 12.4x2.7 cm

Tanım: Boynuzun doğal sivri ucu kullanılarak yapılan delici (Bız)aletin uç kısmı kullanım kaynaklı parlaktır. Deri işlerinde kullanıldığı düşünülmektedir.

LEVHA: 67-205 AÇMA: H-7 MALZEME: Boynuz FORM: Bız

Ölçüler: 14.4x2.6 cm

Tanım: Boynuzun doğal sivri ucu kullanılarak yapılan delici (Bız)aletin uç kısmı kullanım kaynaklı parlaktır. Deri işlerinde kullanıldığı düşünülmektedir.

LEVHA: 68-206 AÇMA: K-7 MALZEME: Taş FORM: Yassı Balta

Ölçüler: 4.55x2.9 cm

Tanım: Yassı baltanın kesici ağız kenarı sürtülerek biçimlendirilmiş ve yüzeyleri iyi açkılıdır. Sapa takılarak ya da bir sapın içine geçirilerek kullanıldığı düşünülen balta, simetrik profile sahiptir.

LEVHA: 68-207 AÇMA: H-8 MALZEME: Taş FORM: Saplı Balta/Çekiç

Ölçüler: 5.44x3.82 cm

Tanım: Sadece arka oval kısımlarının korunagelmiş olması, çekiç veya balta olarak tanımlanmasını zorlaştırmaktadır.

LEVHA: 68-208	AÇMA: H-8	MALZEME: Taş	FORM: Saplı Balta/Çekiç
Ölçüler:	4.42x3.66 cm		
Tanım:	Sadece arka oval kısımlarının korunagelmiş olması, çekiç veya balta olarak tanımlanmasını zorlaştırmaktadır.		

LEVHA: 69-209	AÇMA: I-7	MALZEME: Taş	FORM: Öğütme Taşı
Ölçüler:	41x19 cm		
Tanım:	Sert kayaçtan İçbükey yüzeyli, alt öğütme taşı		

LEVHA: 69-210	AÇMA: J-7	MALZEME: Taş	FORM: Öğütme Taşı
Ölçüler:	37x21 cm		
Tanım:	Sert kayaçtan İçbükey yüzeyli, alt öğütme taşı		

LEVHA: 70-211	AÇMA: G-9/Depo 6	MALZEME: Taş	FORM: Ezgi Taşı
Ölçüler:	9x8 cm		
Tanım:	El içine oturacak şekilde küresel formdadır. Ancak sürtünmeden kaynaklı olarak yüzeylerinde aşınma ve düzleşmeler bulunur.		

LEVHA: 70-212	AÇMA: H-5	MALZEME: Taş	FORM: Ezgi Taşı
Ölçüler:	6x7.6 cm		
Tanım:	El içine oturacak şekilde küresel formdadır. Ancak sürtünmeden kaynaklı olarak yüzeylerinde aşınma ve düzleşmeler bulunur.		

LEVHA: 70-213	AÇMA: I-8	MALZEME: Taş	FORM: Vurgu Taşı

Ölçüler: 7.4x8.8 cm

Tanım: Vurgu taşı elde tutmaya uygun büyüklükte doğal küre biçimli, çekiçleme türünde ezme işlerinde kullanıldığı düşünülmektedir.

LEVHA: 70-214 AÇMA: J-7 MALZEME: Taş FORM: Bileyi Taşı

Ölçüler: 11.6x4.8 cm

Tanım: Oval formlu olan bileyi taşı üzerinde kullanım kaynaklı aşınma ve düzleşmeler bulunmaktadır.

LEVHA: 70-215 AÇMA: K-7 MALZEME: Taş FORM: Bileyi Taşı

Ölçüler: 15.5x3.5 cm

Tanım: Dikdörtgen prizma formlu olan bileyi taşı üzerinde kullanım kaynaklı aşınma ve düzleşmeler bulunmaktadır.

LEVHA: 70-216 AÇMA: H-8 MALZEME: Taş FORM: Bileyi Taşı

Ölçüler: 9.5x6,8 cm

Tanım: Dikdörtgen prizma formlu olan bileyi taşı üzerinde kullanım kaynaklı aşınma ve düzleşmeler bulunmaktadır.

LEVHA: 70-217 AÇMA: G-8/ Depo 7 MALZEME: Taş FORM: Bileyi Taşı

Ölçüler: 9x6 cm

Tanım: Dikdörtgen prizma formlu olan bileyi taşı üzerinde kullanım kaynaklı aşınma ve düzleşmeler bulunmaktadır.

LEVHA: 71-218 AÇMA: H-7 MALZEME: Taş FORM: Perdah Taşı

Ölçüler: 3x2.5 cm

Tanım: Dairesel formlu perdah taşının formu kullanım kaynaklı olarak deforme olmuş ve bir tarafı düzleşmiştir.

LEVHA: 71-219 AÇMA: H-7 MALZEME: Çakmaktaşı FORM: Dilgi

Ölçüler: 9.8x2.1 cm

Tanım: Proximal kısımları eksik düzeltili dilgi.

LEVHA: 71-220 AÇMA: H-7 MALZEME: Çakmaktaşı FORM: Dilgi

Ölçüler: 6.4x1.3 cm

Tanım: Proximal kısımları eksik düzeltili dilgi.

LEVHA: 71-221 AÇMA: H-7 MALZEME: Çakmaktaşı FORM: Dilgi

Ölçüler: 5.8x1.4 cm

Tanım: Proximal kısımları eksik düzeltili dilgi.

LEVHA: 71-222 AÇMA: H-7 MALZEME: Çakmaktaşı FORM: Dilgi

Ölçüler: 5.5x1.5 cm

Tanım: Proximal kısımları eksik düzeltili dilgi.

LEVHA: 71-223 AÇMA: H-9 MALZEME: Çakmaktaşı FORM: Dilgi

Ölçüler: 1.9x3.6 cm

Tanım: Proximal kısımları eksik düzeltili dilgi.

LEVHA: 71-224	AÇMA: H-9	MALZEME: Çakmaktaşı	FORM: Dilgi
Ölçüler:	2.7x1.6 cm		
Tanım:	Proximal kısımları eksik düzeltili dilgi.		

LEVHA: 71-225	AÇMA: H-9	MALZEME: Çakmaktaşı	FORM: Dilgi
Ölçüler:	2.9x1.4 cm		
Tanım:	Proximal kısımları eksik düzeltili dilgi.		

HARİTALAR

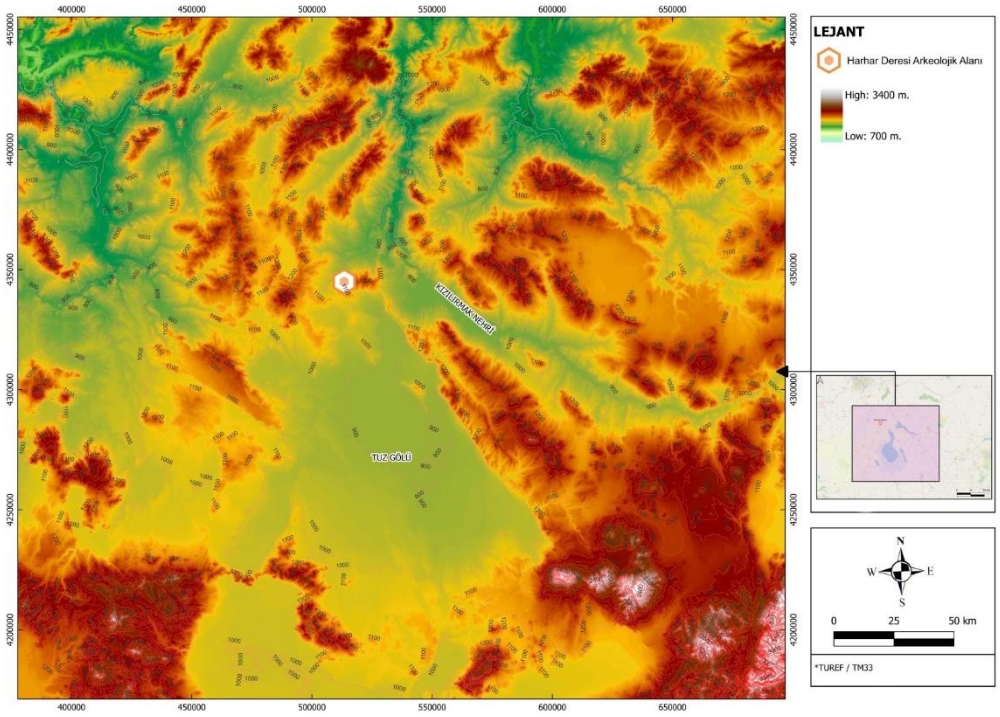

1

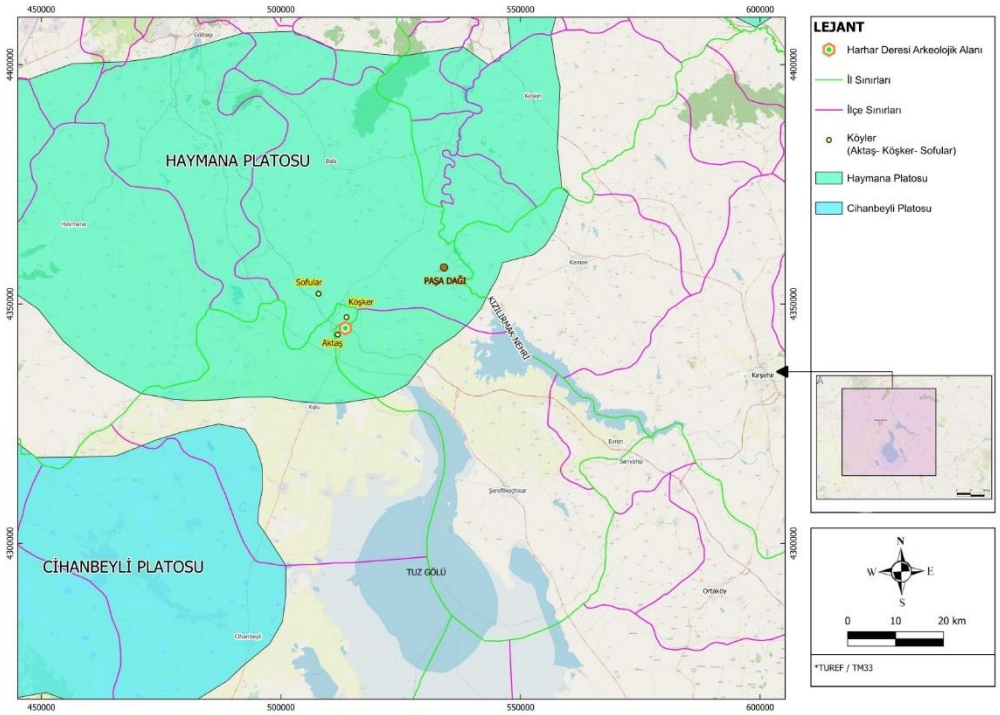

2

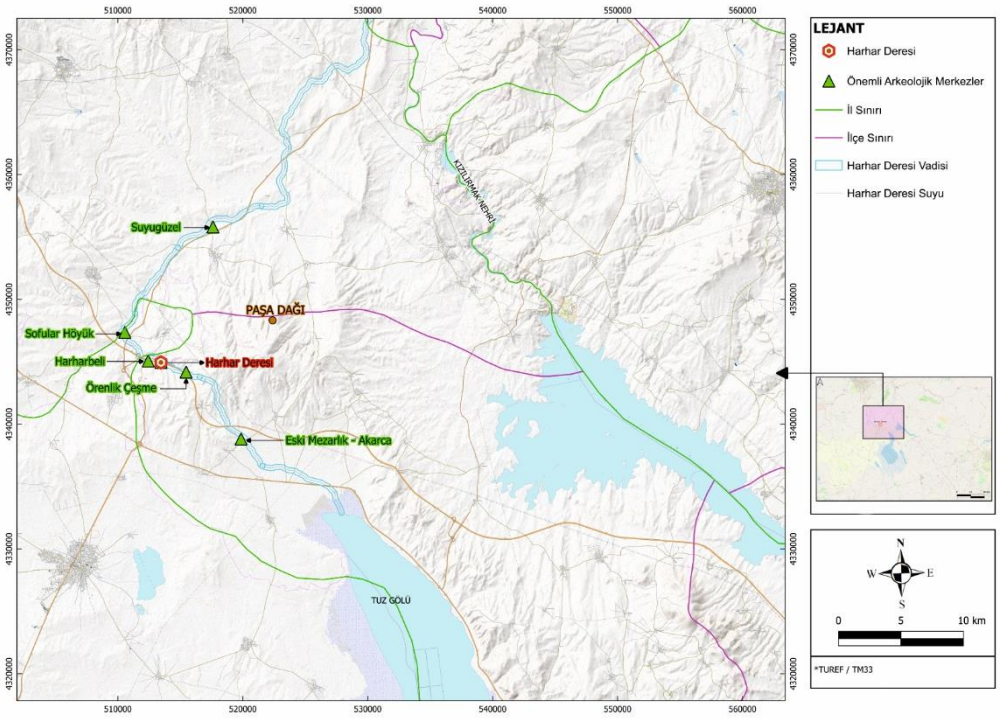
LEJANT
Harhar Deresi
Önemli Arkeolojik Merkezler
İl Sınırı
İlçe Sınırı
Harhar Deresi Vadisi
Harhar Deresi Suyu
Suyugüzel
PAŞA DAĞI
Sofular Höyük
Harharbeli
Harhar Deresi
Örenlik Çeşme
Eski Mezarlık - Akarca
TUZ GÖLÜ
KIZILIRMAK NEHRİ
N
W
E
S
0
5
10 km
*TUREF / TM33

3

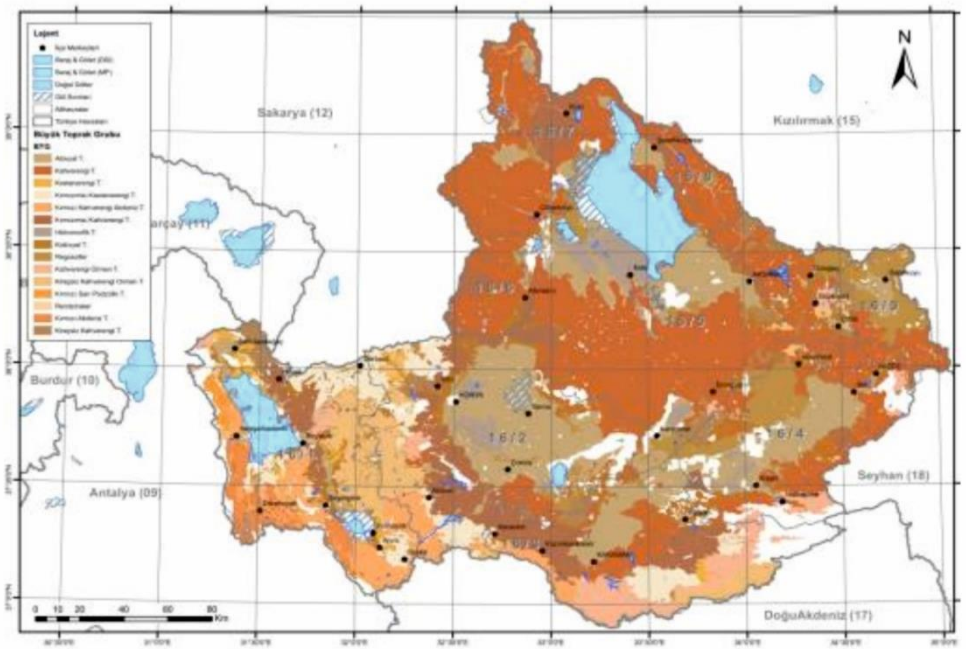
Sakarya (12)
Kızılırmak (15)
Burdur (10)
Antalya (09)
Seyhan (18)
DoğuAkdeniz (17)
N

4

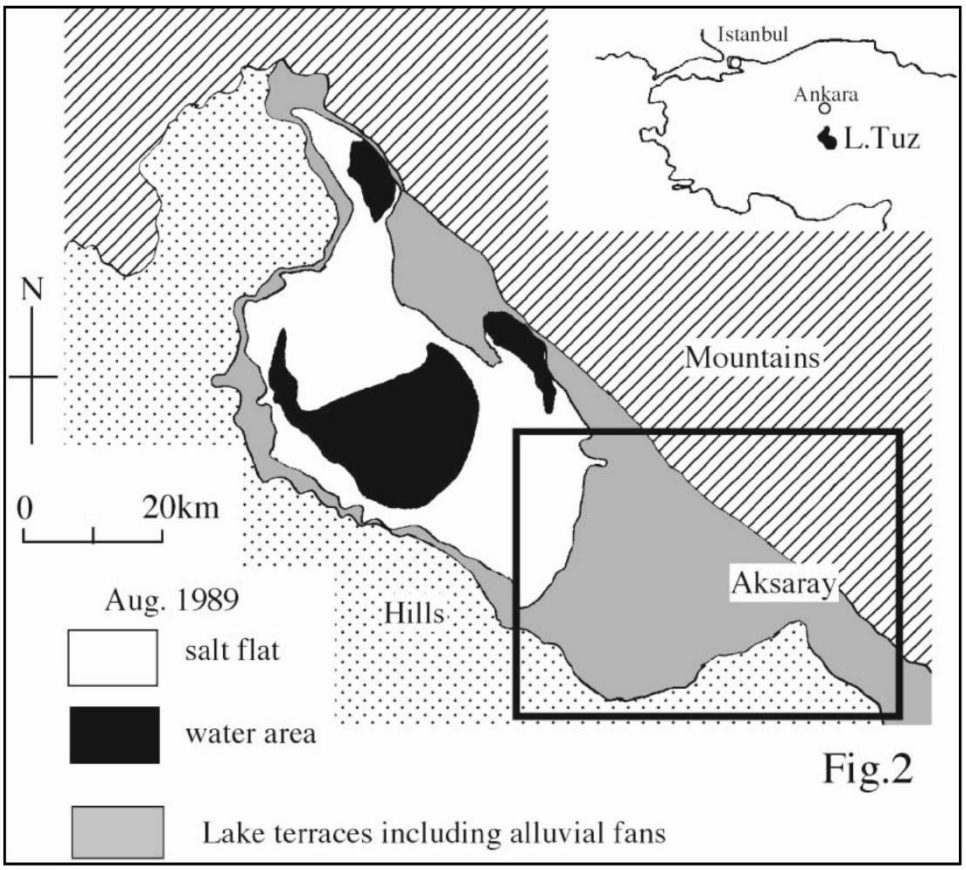
Istanbul
Ankara
L.Tuz
N
Mountains
0
20km
Aksaray
Aug. 1989
Hills
salt flat
water area
Fig.2
Lake terraces including alluvial fans

5

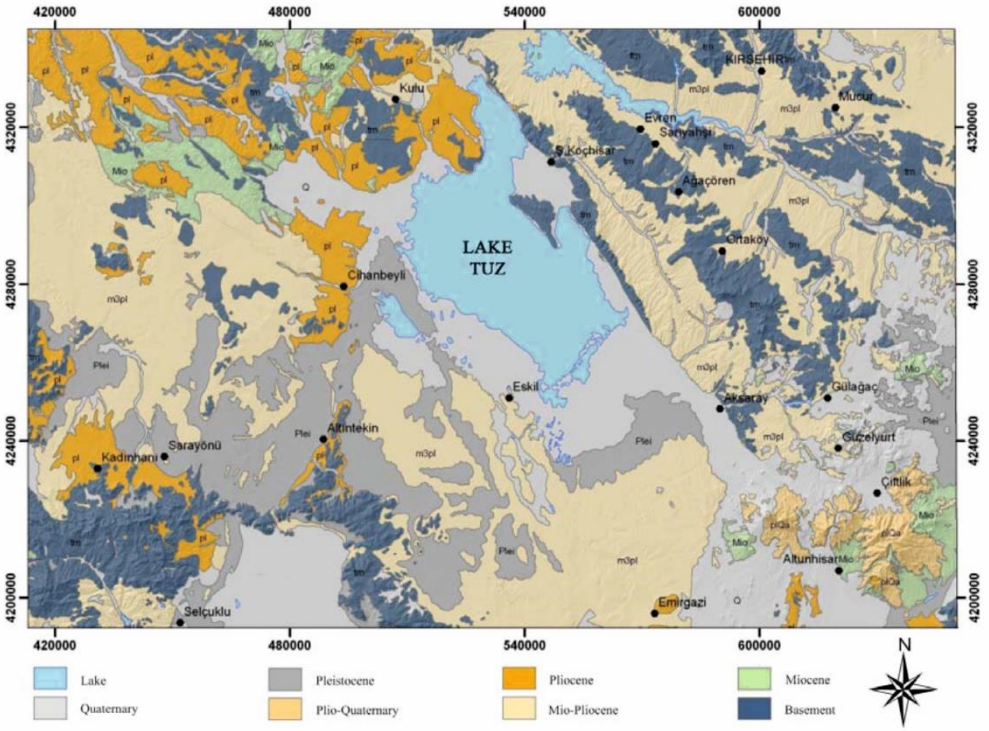
420000
480000
540000
600000
4320000
4280000
4240000
4200000
LAKE
TUZ
Kulu
KIRSEHIR
Mucur
Evren
Sariyahsi
S.Koçhisar
Ağaçören
Ortaköy
Cihanbeyli
Eskil
Aksaray
Gülağaç
Güzelyurt
Çiftlik
Altunhisar
Emirgazi
Aktintekin
Sarayönü
Kadınhanı
Selçuklu
N
Lake
Quaternary
Pleistocene
Plio-Quaternary
Pliocene
Mio-Pliocene
Miocene
Basement

6

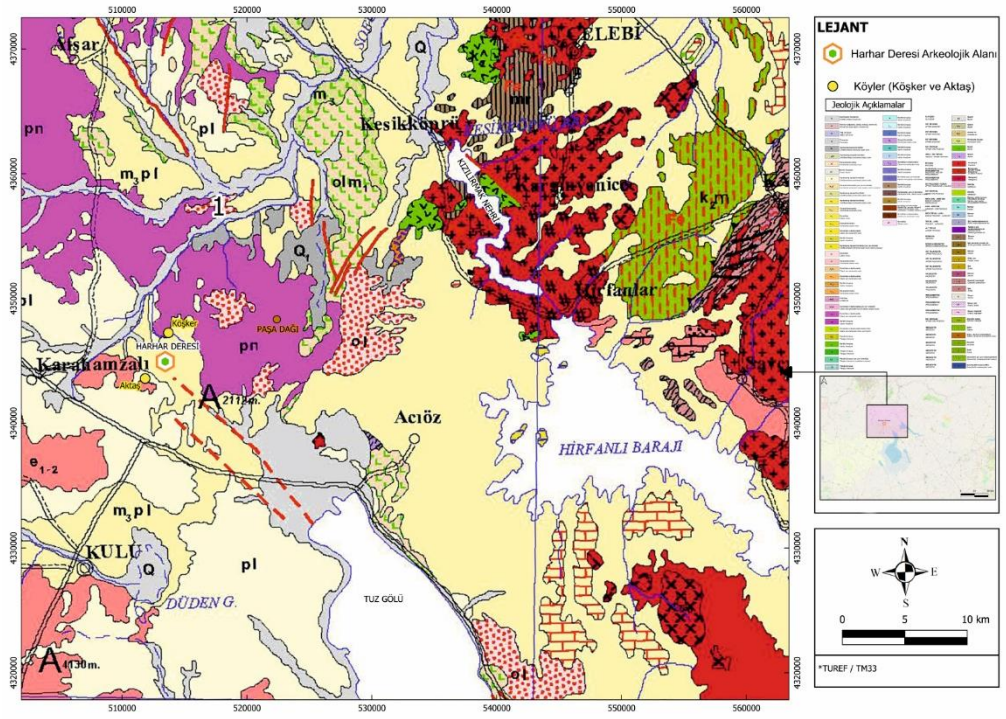
LEJANT
Harhar Deresi Arkeolojik Alanı
Köyler (Köşker ve Aktaş)
Jeolojik Açıklamalar
ELEBİ
Kesikköprü
Karaçamlıca
Kışlaalan
Acıöz
HİRFANLI BARAJI
Karahamzalı
HARHAR DERESİ
KÖŞKER
PAŞA DAĞI
KULU
DÜDEN G.
TUZ GÖLÜ
A 1130m.
A 2117m.
N
W
E
S
0
5
10 km
*TUREF / TM33

7

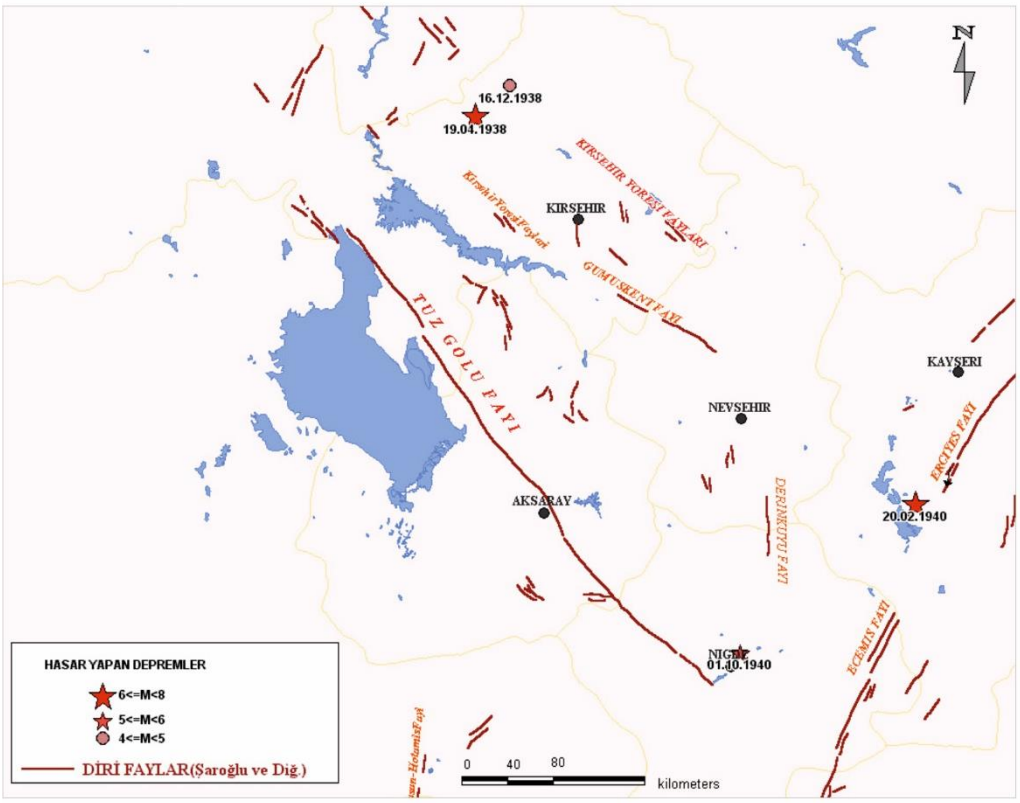
N
16.12.1938
19.04.1938
KIRSEHIR FORESI FAYLARI
KIRSEHIR
GUMUSSENT FAYI
TUZ GOLU FAYI
KAYSERI
NEVSEHIR
ERCIYES FAYI
AKSARAY
DERINKUYU FAYI
20.02.1940
ECEMIS FAYI
01.10.1940
HASAR YAPAN DEPREMLER
6<=M<8
5<=M<6
4<=M<5
DİRİ FAYLAR(Şaroğlu ve Diğ.)
0
40
80
kilometers

8

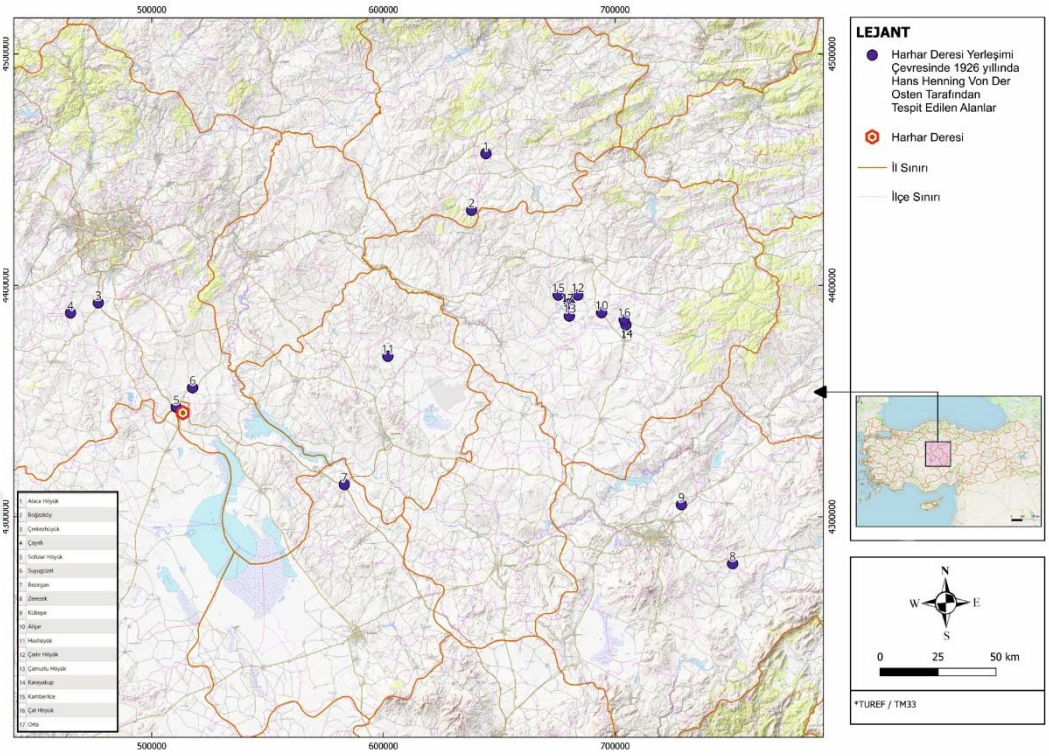
LEJANT
Harhar Deresi Yerleşimi Çevresinde 1926 yıllında Hans Henning Von Der Osten Tarafından Tespit Edilen Alanlar
Harhar Deresi
İl Sınırı
İlçe Sınırı
1 Alaca Höyük
2 Boğazköy
3 Çerkeshöyük
4 Çayırlı
5 Sofular Höyük
6 Soyugüzel
7 Bezirgan
8 Zeredek
9 Kültepe
10 Alişar
11 Hoshöyük
12 Çadır Höyük
13 Çamurlu Höyük
14 Karayekup
15 Kamberlice
16 Çat Höyük
17 Orta
N
W
E
S
0 25 50 km
*TUREF / TM33

9

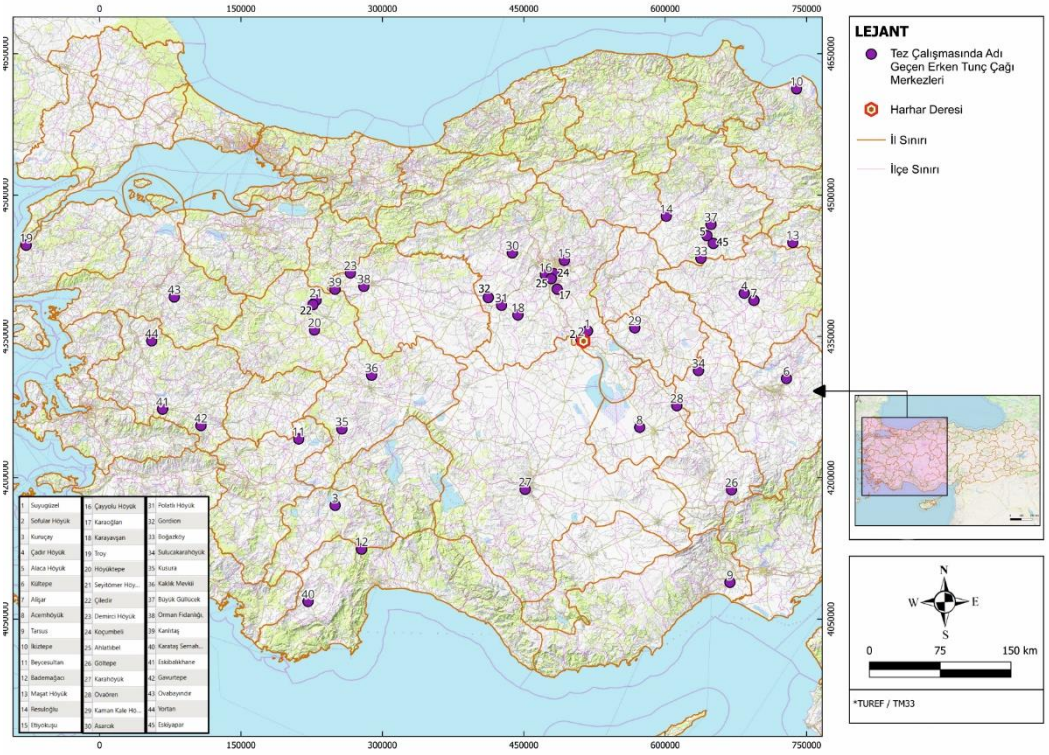
LEJANT
Tez Çalışmasında Adı Geçen Erken Tunç Çağı Merkezleri
Harhar Deresi
İl Sınırı
İlçe Sınırı
1 Soyugüzel
2 Sofular Höyük
3 Kumçay
4 Çadır Höyük
5 Alaca Höyük
6 Kültepe
7 Alişar
8 Acemhöyük
9 Tarsus
10 İkiztepe
11 Beycesultan
12 Bademağacı
13 Maşat Höyük
14 Resuloğlu
15 Eflyokuşu
16 Çayyolu Höyük
17 Karaoğlan
18 Karayavşan
19 Troy
20 Höyüktepe
21 Seyitömer Höy...
22 Çiledir
23 Demirci Höyük
24 Koçumbeli
25 Ahlatıbel
26 Göltepe
27 Karahöyük
28 Ovaören
29 Kaman Kale Ho...
30 Asarcık
31 Polatlı Höyük
32 Gordion
33 Boğazköy
34 Sulucakarahöyük
35 Kututra
36 Kalolk Mevkii
37 Büyük Güllücek
38 Orman Fidanlığı...
39 Kanlıtaş
40 Karataş Semah...
41 Eskibalıkhane
42 Gavurtepe
43 Ovabeyincir
44 Yortan
45 Eskiyapar
N
W
E
S
0 75 150 km
*TUREF / TM33

10

EKLER

EK-1. ŞEKİLLER

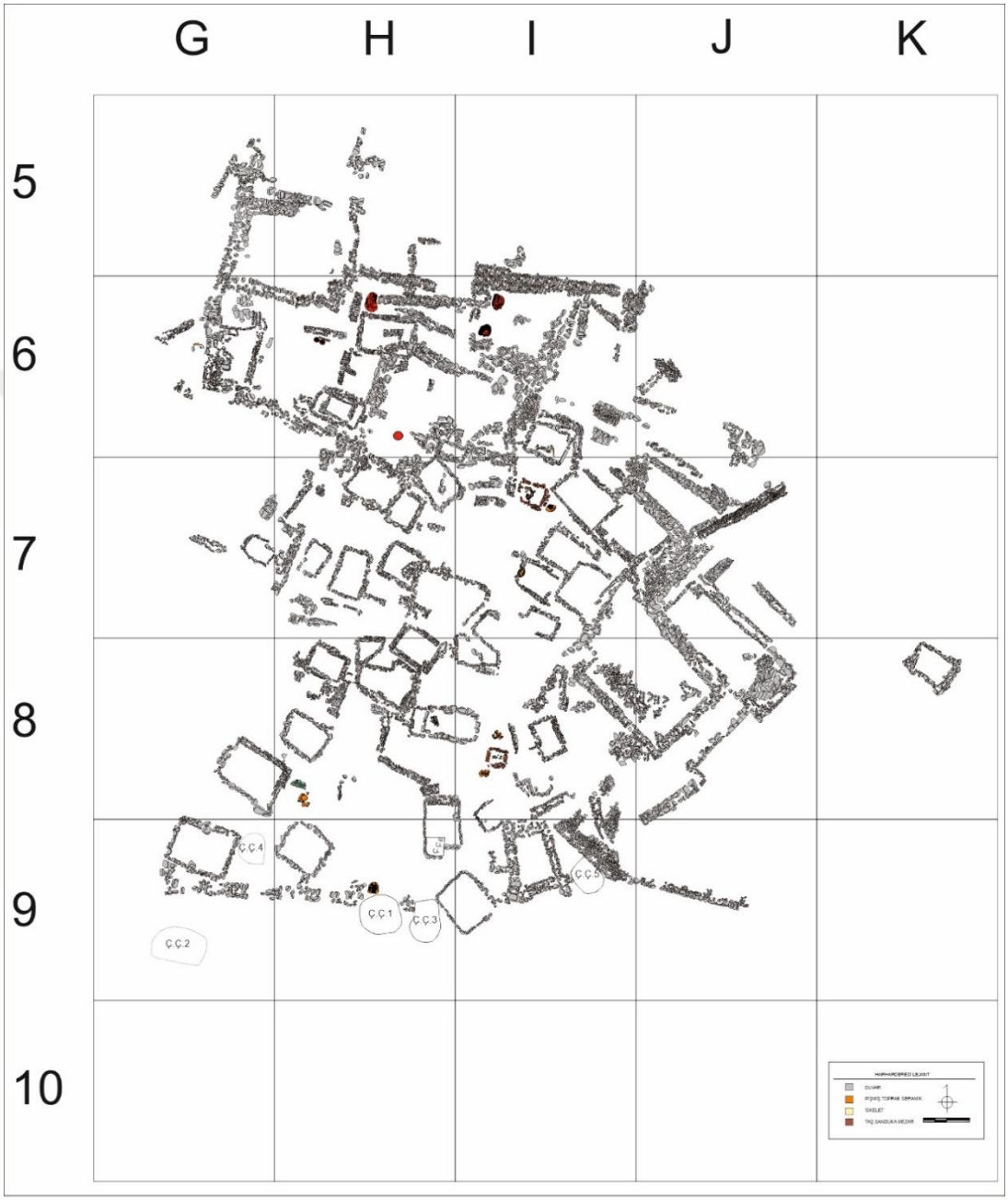

1

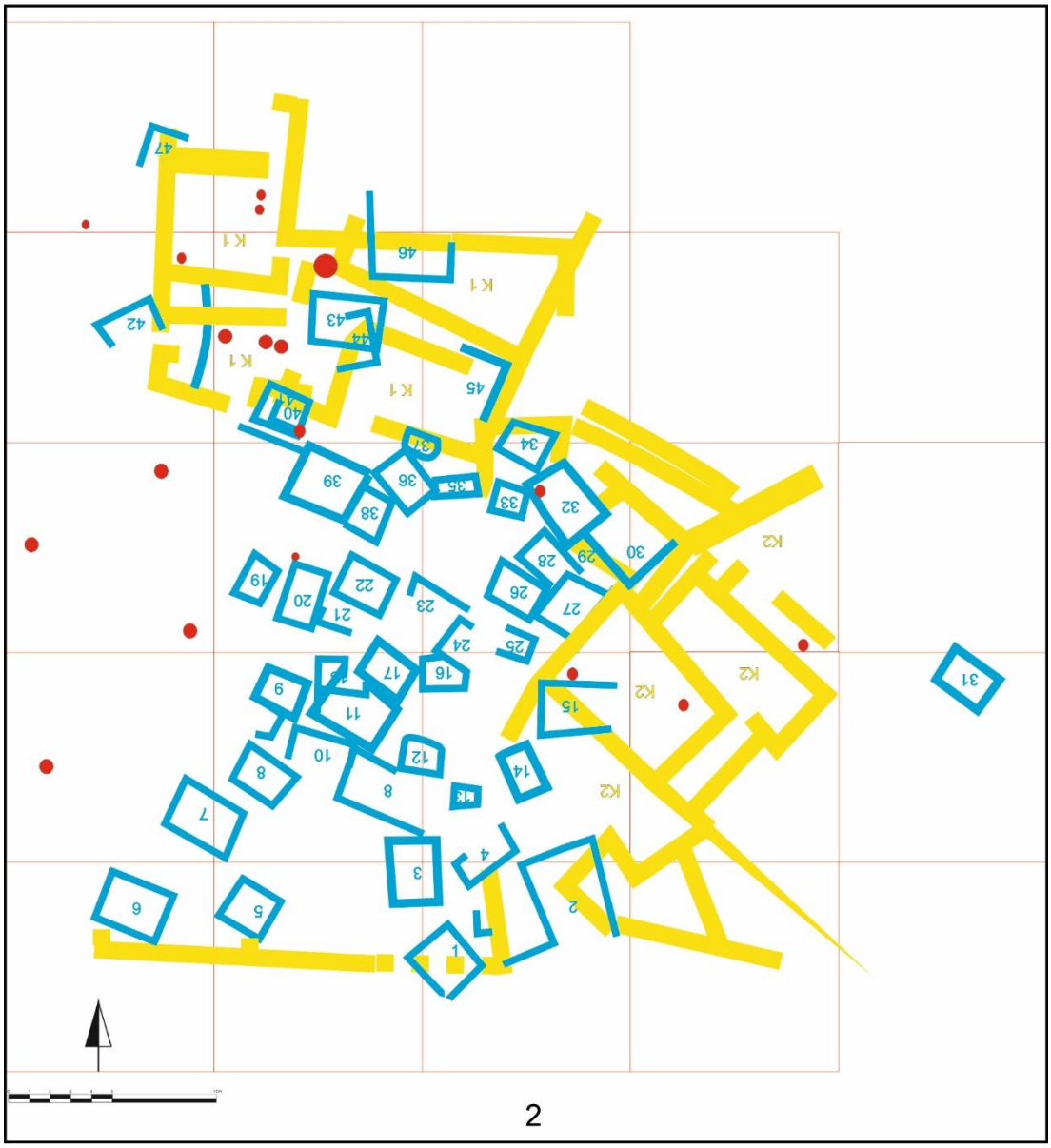
K1
K2
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
14
15
16
17
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
36
38
39
40
42
43
45
46
47

2

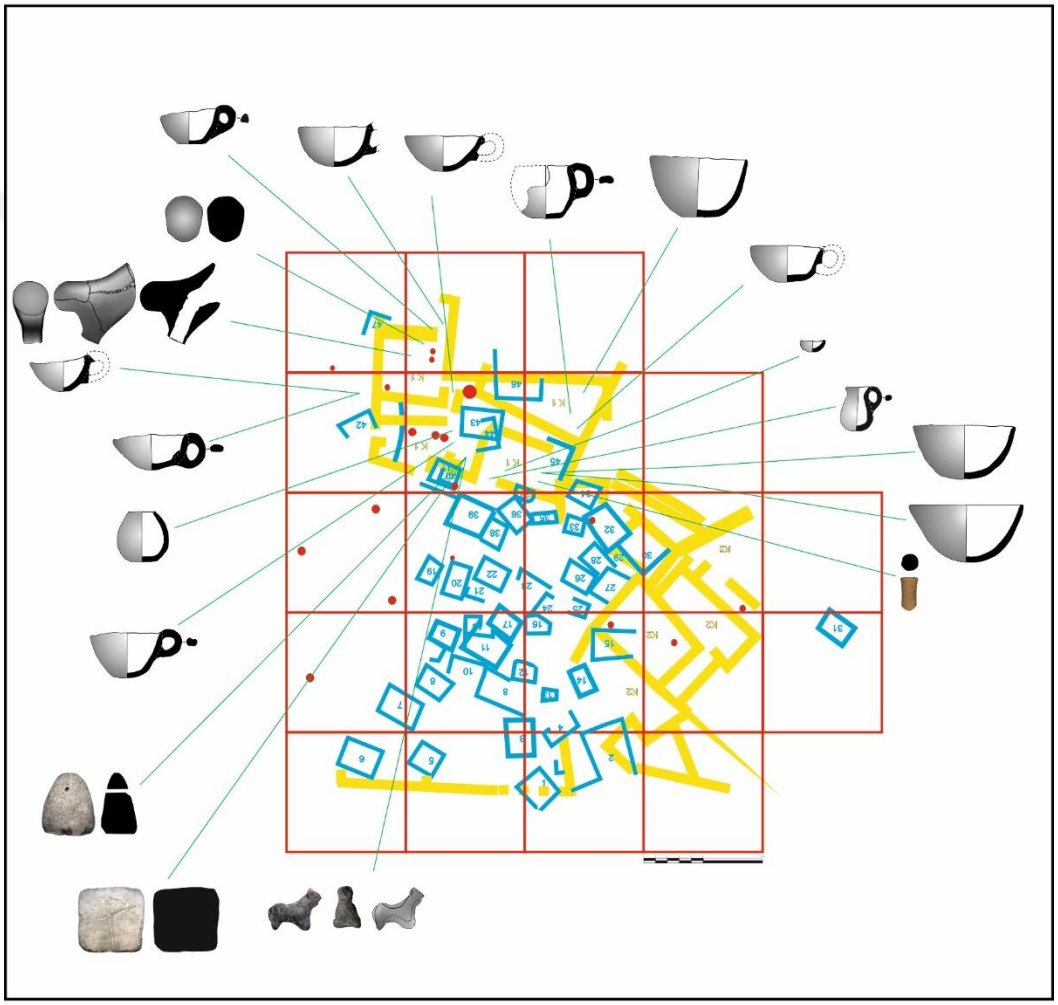

3

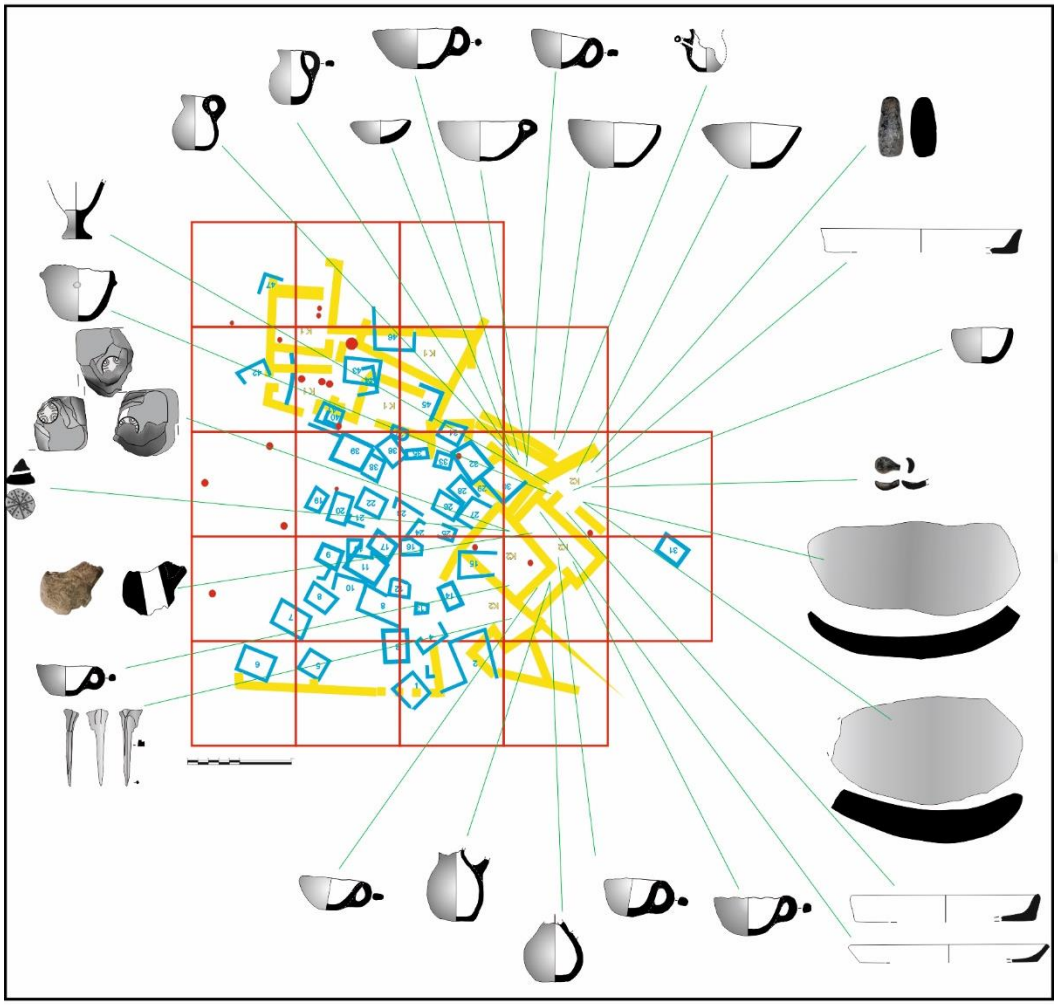

4

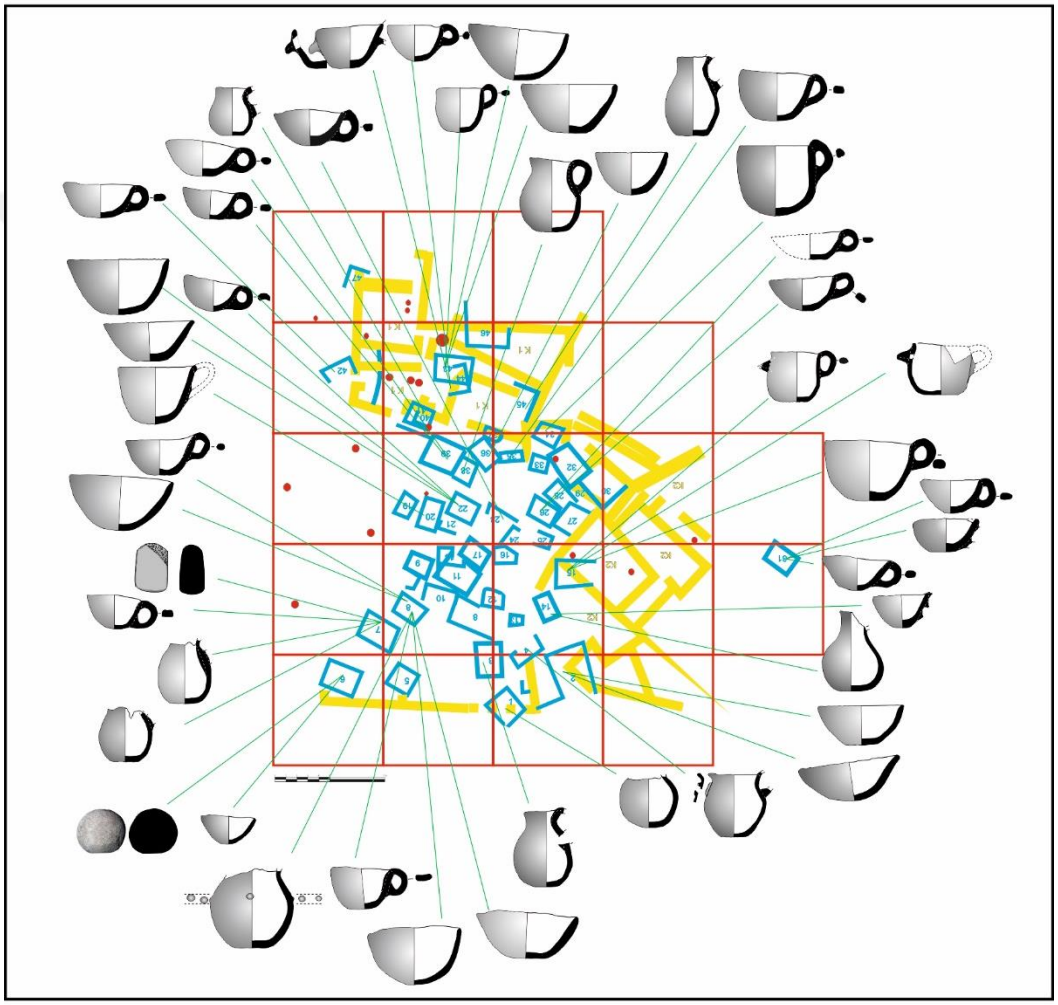

5

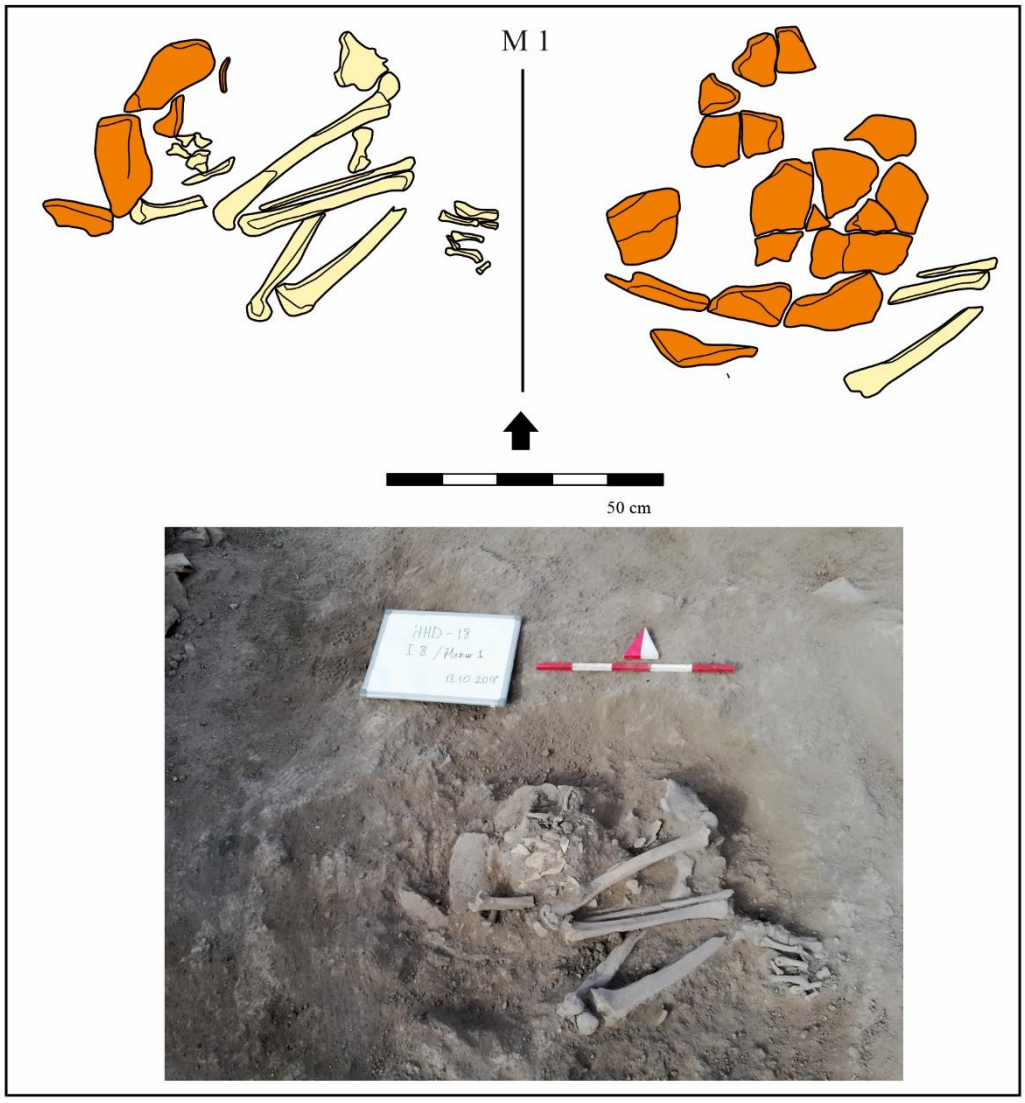

6

M 2

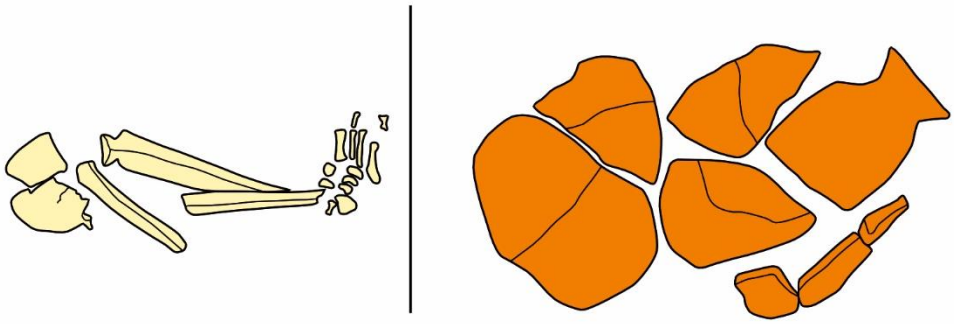

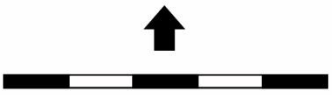

50 cm

7

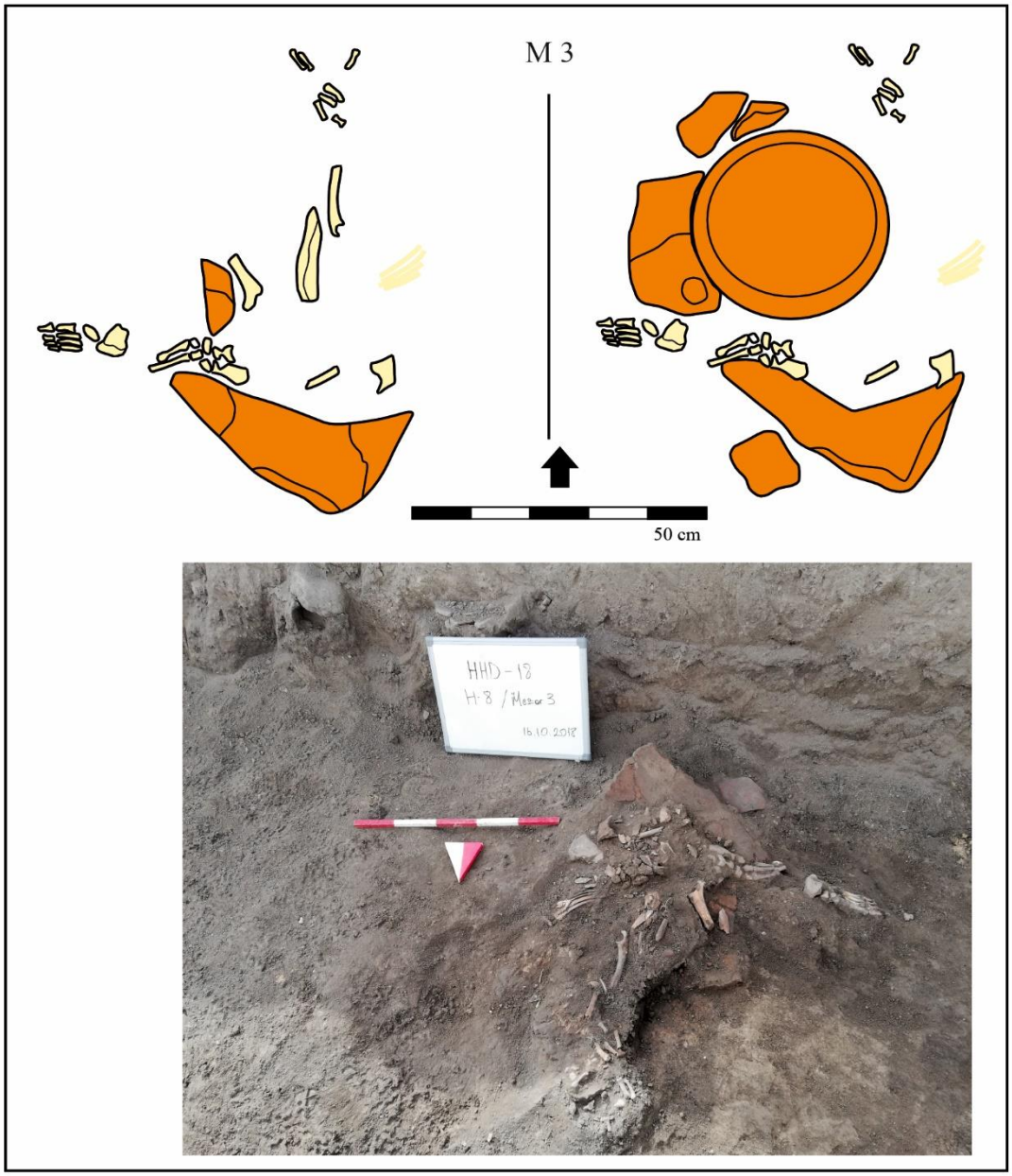

8

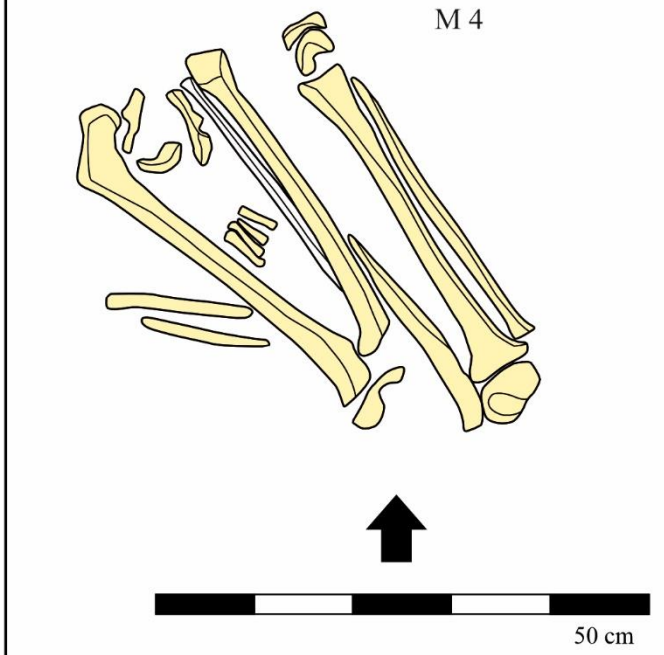

9

M 5

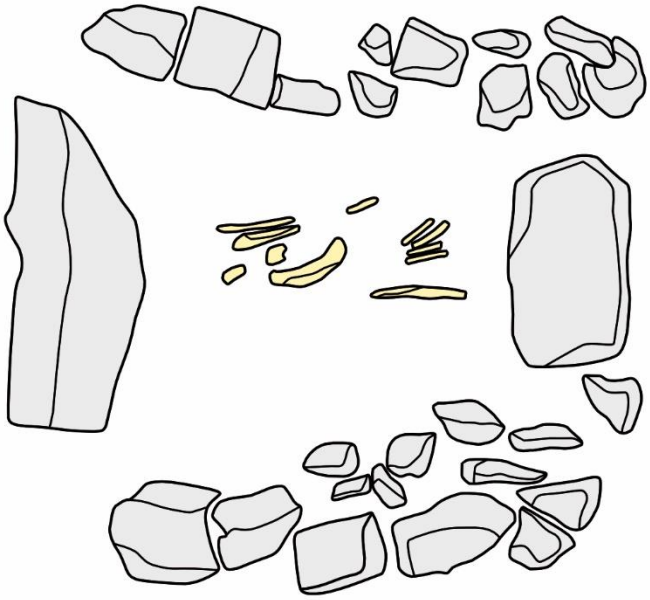

10

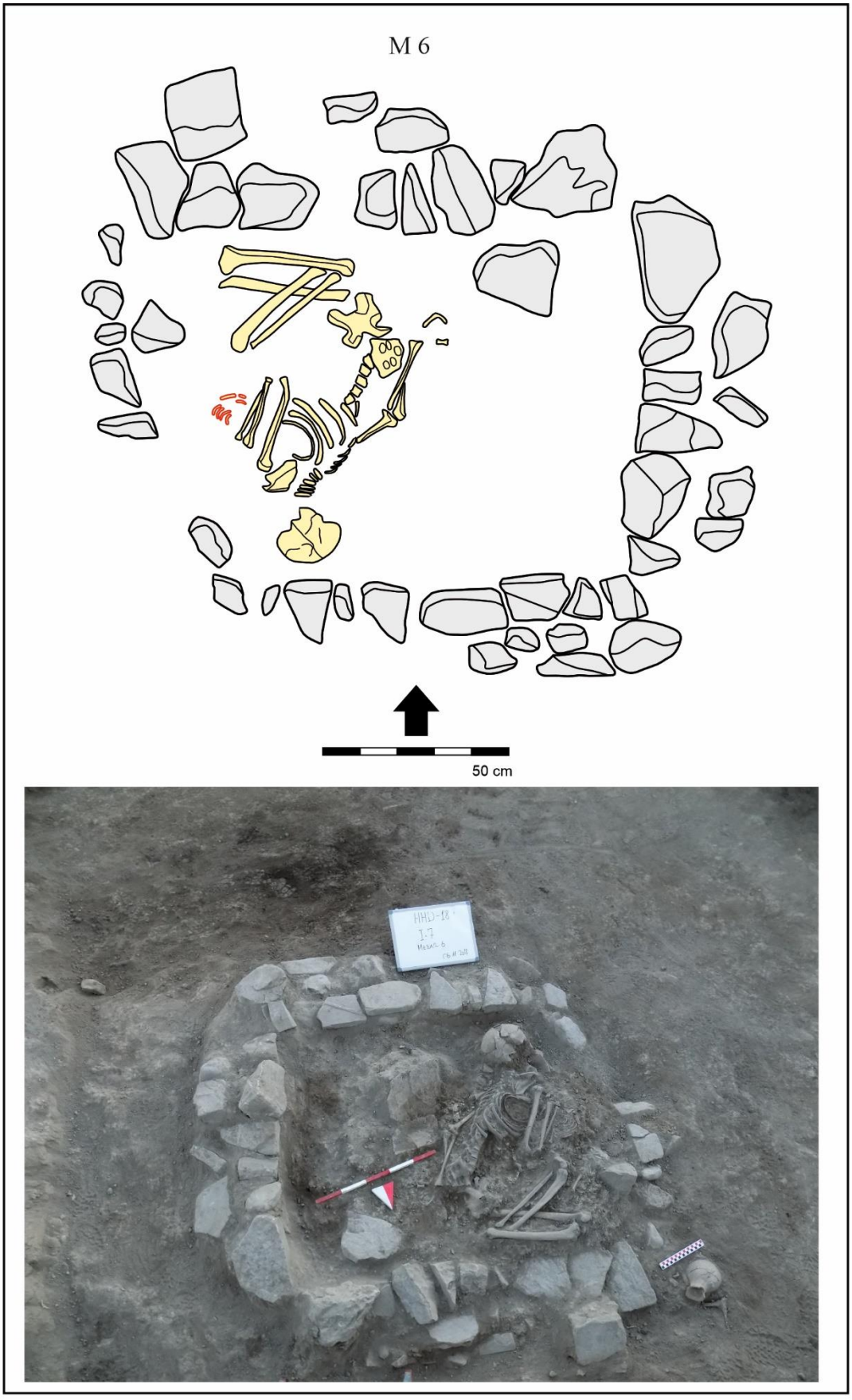

11

M 7

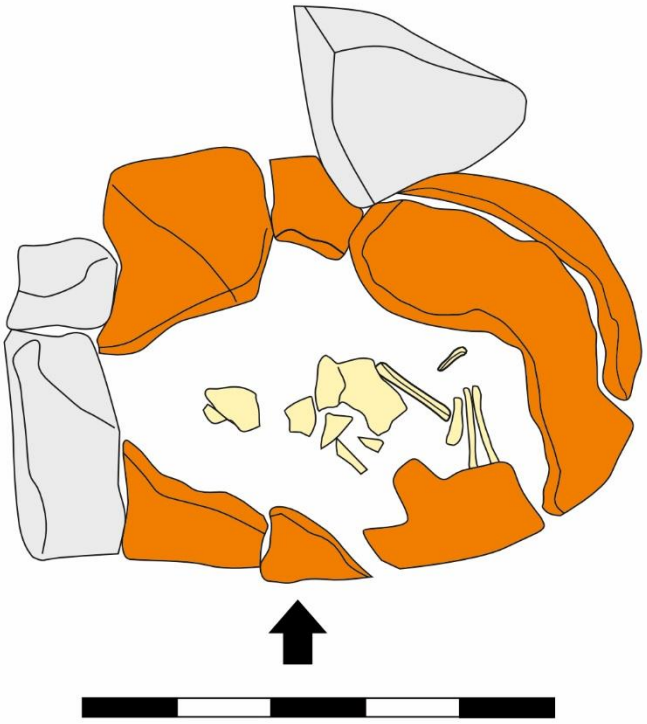

50 cm

12

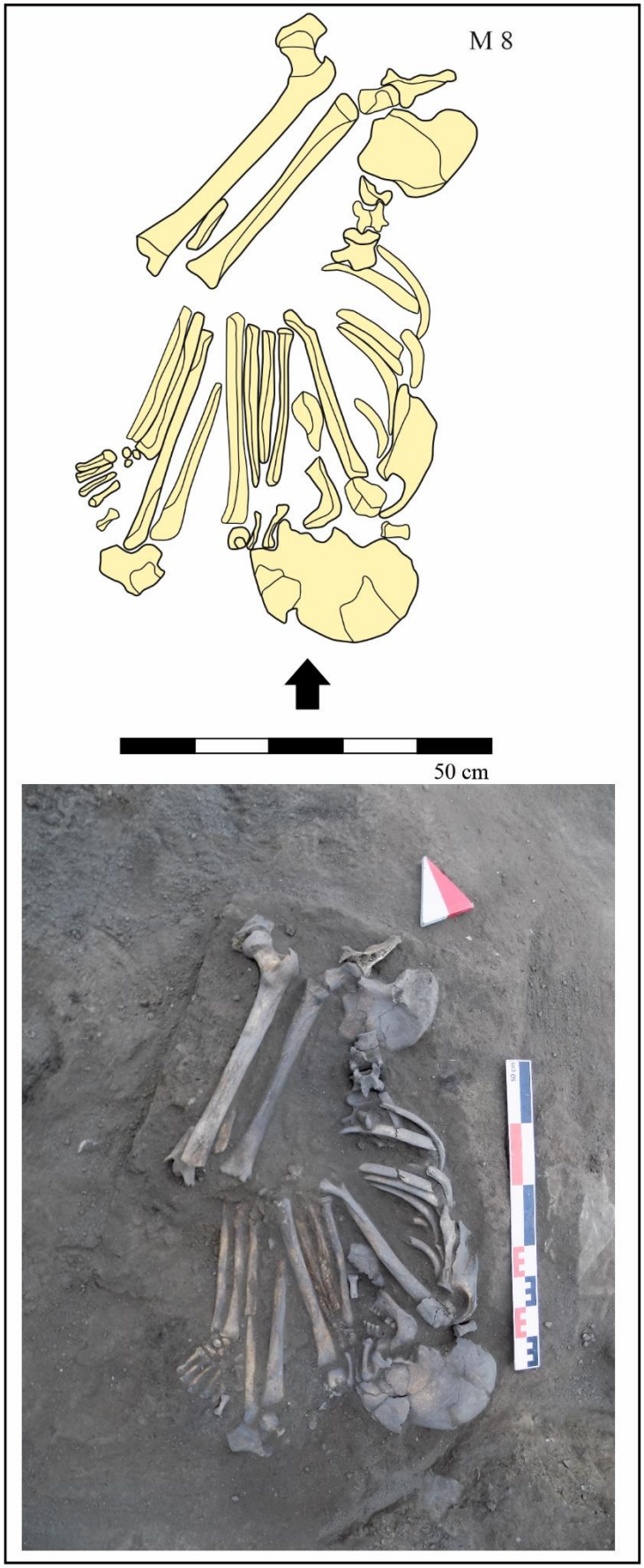

13

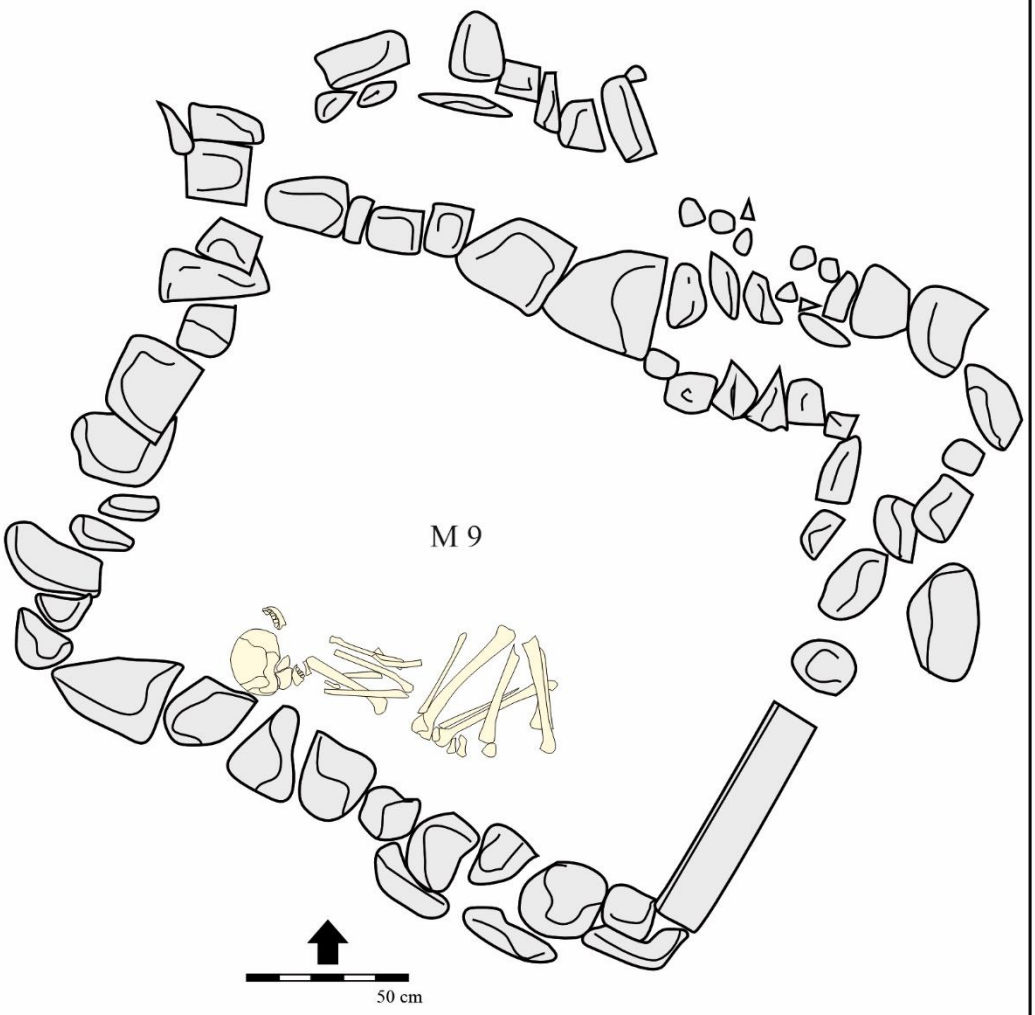

14

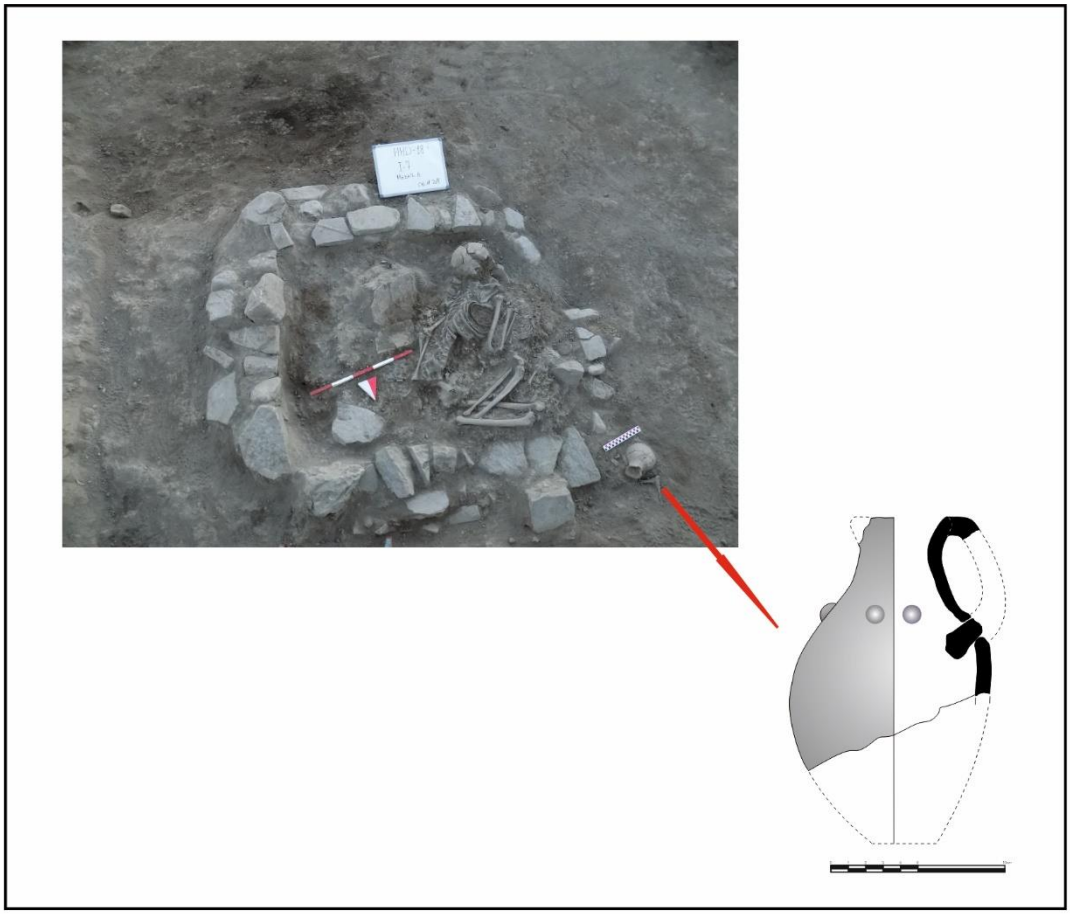

15

16

EK-2. TABLO VE GRAFİKLER

Kırmızı Astarlı ve Perdahlı Seramik Grubu 1A	
Hamur	Hamur Grubu: 1A Hamur Rengi: Kahverengi (7,5 YR 5/4) Özlü Katkılar: Orta yoğunlukta ince kıyılmış bitkisel katkı, az yoğunlukta şamot ve taşçık katkılıdır.
Yüzey	DYR:10 R 5/6 İYR: 10 R 5/6 Yüzey İşlemleri: İç ve dış yüzeyde kalın kırmızı tonlarındaki astar iyi perdahlanmıştır. Bu Seramik Grubu genellikle açık kaplarda kullanılmıştır.
Teknik:	El Yapımı
Pişme:	İyi / Orta
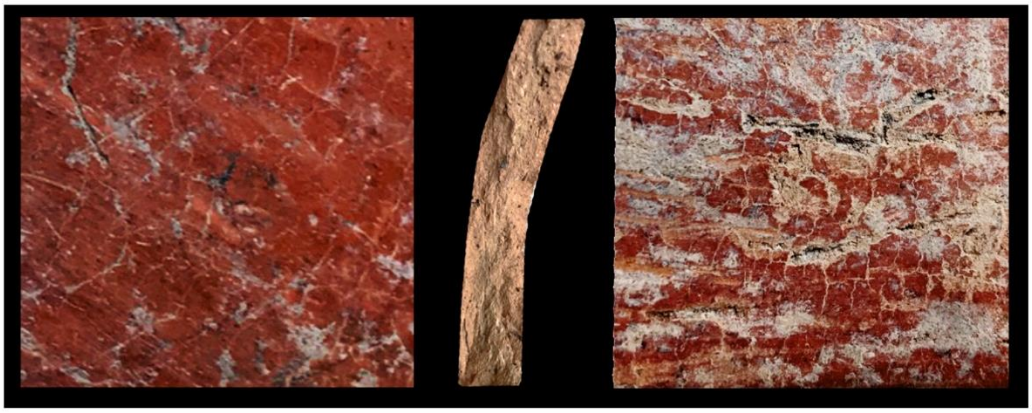	

1

Kahverengi Astarlı ve Perdahlı Seramik Grubu 1B	
Hamur	**Hamur Grubu: 1B** **Hamur Rengi:** Kahverengi (7,5 YR 5/2) Özlü **Katkılar:** Orta yoğunlukta ince kıyılmış bitkisel katkı, az yoğunlukta şamot ve taşçık katkılıdır.
Yüzey	**DYR: 5** YR 6/4 **İYR: 5** YR 6/4 **Yüzey İşlemleri:** İç ve dış yüzeyde kalın kahverengi tonlarındaki astar iyi perdahlanmıştır. Bu Seramik Grubu genellikle açık kaplarda kullanılmıştır.
Teknik:	El Yapımı
Pişme:	İyi / Orta

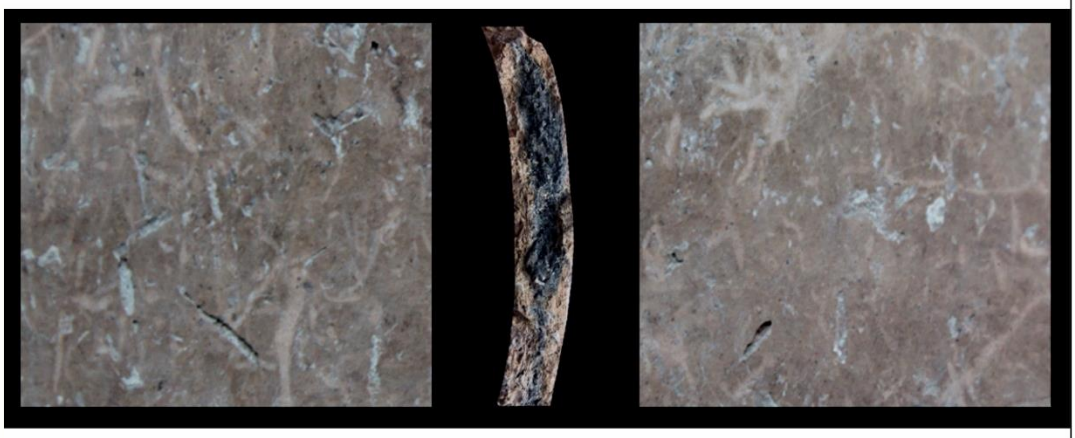

2

Alacalı Astarlı ve Perdahlı Seramik Grubu 1C	
Hamur	Hamur Grubu: 1C Hamur Rengi: Kahverengi (7,5 YR 4/2) Özlü Katkılar: Orta yoğunlukta ince kıyılmış bitkisel katkı, az yoğunlukta şamot ve taşçık katkılı.
Yüzey	DYR: 5 YR 4/4 ve 10 YR 4/2 İYR: 5 YR 4/4 ve 10 YR 4/2 Yüzey İşlemleri: İç ve dış yüzeyde kahverengi ve kırmızı tonlarında alacalı astarlıdır. İyi perdahlanmıştır.
Teknik:	El Yapımı
Pişme:	Orta

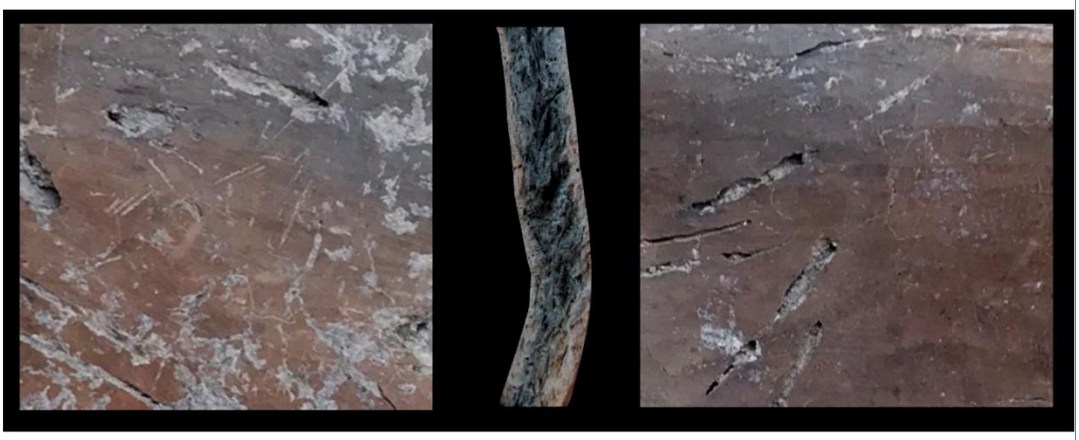

3

Kırmızı-Kahverengi Astarlı ve Perdahlı Kaba Seramik Grubu 2A	
Hamur	Hamur Grubu: 2A Hamur Rengi: Kahverengi (5 YR 5/4) Özlü Katkılar: Yoğun olarak bitkisel katkı, şamot, taş ve taşçık, orta yoğunlukta mika katkılıdır.
Yüzey	DYR: 5 YR 5/4 İYR: 5 YR 5/4 Yüzey İşlemleri: İç ve Dış yüzeyde Kalın kırmızı tonlarında astar, iyi perdahlanmıştır. Bu Seramik Grubunun kapalı kaplarının dış yüzeyleri astarlı ve perdahlı iç yüzeyleri ise elin girebildiği ve işlem yapılabildiği ölçüde (ağız ve boyun) astarlı ve perdahlıdır. Yüzeyde bitkisel hamurda kullanılan katkı izleri yoğun olarak görülebilmektedir.
Teknik:	El Yapımı
Pişme:	İyi / Orta

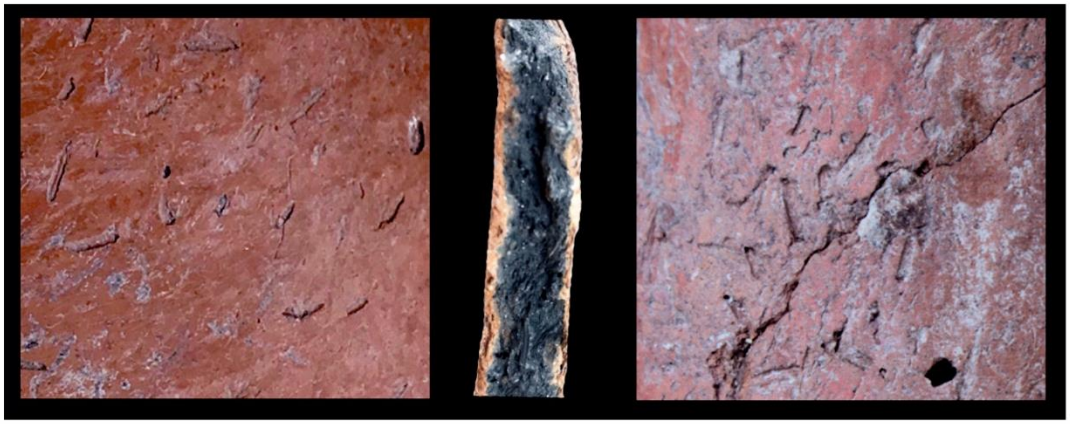

4

Devetüyü Kaba Seramik Grubu 2B	
Hamur	Hamur Grubu: 2B Hamur Rengi: Kahverengi (7,5 YR 4/4) Özlü Katkılar: Yoğun olarak bitkisel katkı, şamot, taş ve taşçık, orta yoğunlukta mika katkılıdır.
Yüzey	DYR: 7,5 YR 4/4 İYR: 7,5 YR 4/4 Yüzey İşlemleri: İç ve Dış yüzeyde kalın kahverengi(devetüyü) tonlarında ve kendi hamur kilinden astarlıdır. Kabaca perdahlanmıştır. Yüzeyde yoğun bitkisel katkı izleri görülmektedir.
Teknik:	El Yapımı
Pişme:	Orta
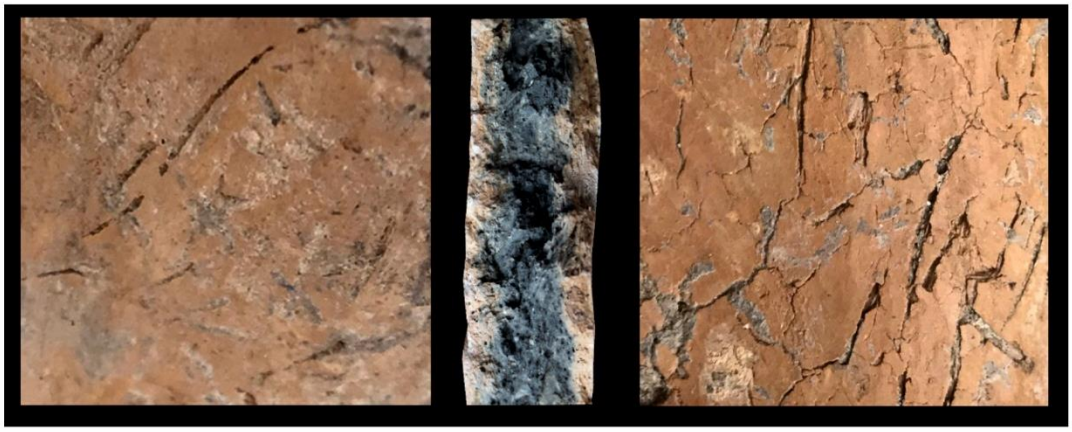	

5

Alacalı Kaba Seramik Grubu 2 C	
Hamur	Hamur Grubu: 2C Hamur Rengi: Kahverengi (7,5 YR 5/4) Özlü Katkılar: Yoğun Taş, Taşçık ve Bitkisel katkılıdır. Hamurda yoğun bitki ve taşçık izleri gözükmektedir.
Yüzey	DYR: 2,5 YR 5/4 İYR: 2,5 YR 5/4 Yüzey İşlemleri: İç ve Dış yüzeyde yalın. Yüzeyde pişmeden dolayı yoğun bitkisel izler ve iri taş ve taşçıklar görülmektedir. Yüzey kabaca perdahlanmıştır.
Teknik:	El Yapımı
Pişme:	Kötü

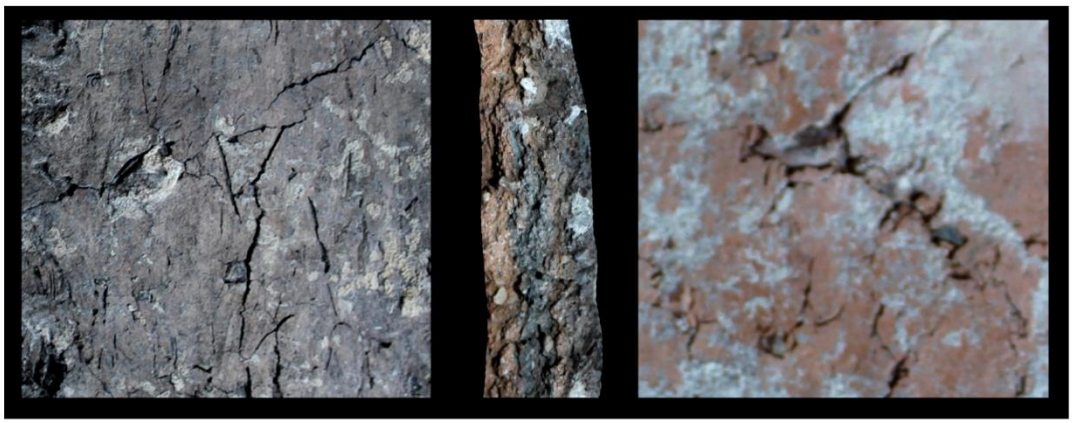

6

Siyah Yüzeyli Seramik Grubu 3 A	
Hamur	Hamur Grubu: 3A Hamur Rengi: Siyah (5 YR 2,5/1) Katkılar: Yoğun ince kıyılmış Bitkisel, orta yoğunlukta taşçık ve az yoğunlukta kalker katkıdır
Yüzey	DYR: 10 YR 3/1 İYR: 10 YR 3/1 Yüzey İşlemleri: İç ve dış yüzeyde siyah astar iyi perdahlanmıştır. Örneklerin genelinde hamurda kullanılan bitkisel katkının astarda da kullanılması nedeniyle yüzeylerde yoğun bitkisel izler görülmektedir.
Teknik:	El Yapımı
Pişme:	İyi / Orta
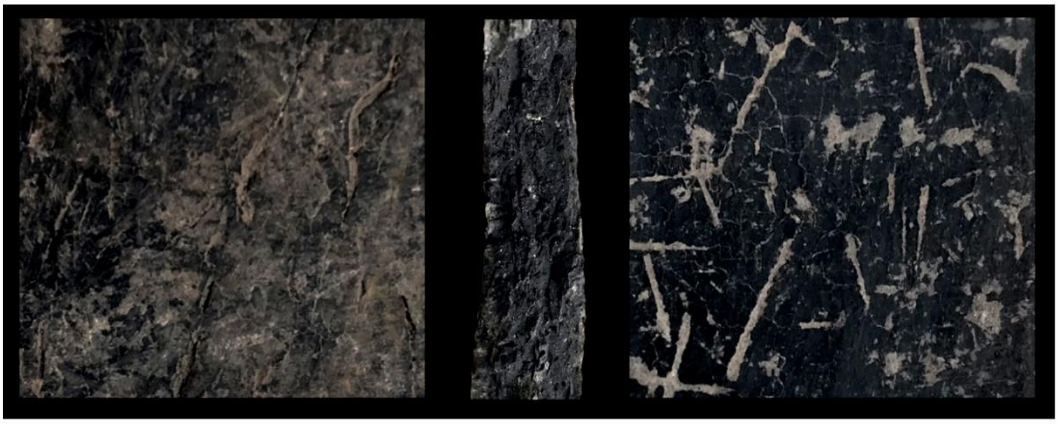	

7

Gri Yüzeyli Seramik Grubu 3 B	
Hamur	Hamur Grubu: 3B Hamur Rengi: Siyah (5 YR 2,5/1) Katkılar: Yoğun Mika, Orta yoğunlukta bitkisel ve taşçık katkı görülmektedir.
Yüzey	DYR: 10 YR 5/2 İYR: 5 YR 4/1 Yüzey İşlemleri: İç ve dış yüzeyde gri tonlarında astarlı ve iyi perdahlanmıştır. Örneklerin genelinde hamurda kullanılan bitkisel katkının astarda da kullanılması nedeniyle yüzeylerde yoğun bitkisel izler görülmektedir.
Teknik:	El Yapımı
Pişme:	İyi / Orta

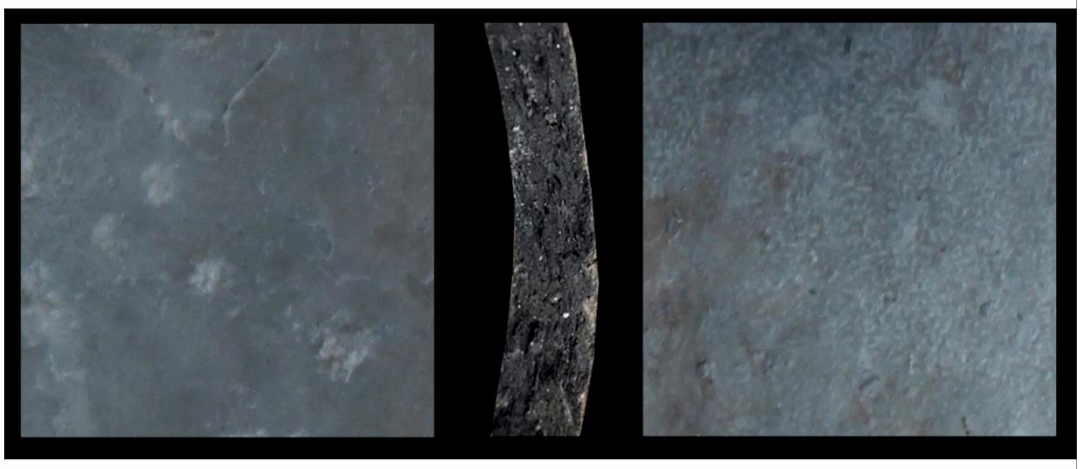

8

İç Yüzeyi Koyu Renk Astarlı Seramik Grubu 4	
Hamur	Hamur Grubu: 4A Hamur Rengi: Siyah (5 YR 2,5/1), mat kahverengi (7,5 YR 5/4) Katkılar: Yoğun ince kıyılmış bitkisel ve mika katkılı o yoğunlukta taşçık katkılı, gözeneksiz sıkı hamurludur.
Yüzey	DYR: 10 YR 5/2 İYR: 5 YR 4/1- 5 YR 2,5/1) Yüzey İşlemleri: Dış yüzeyde grimsi kahverengi astar iyi perdahlanmıştır. İç yüzeyinde siyah (5 YR 4/1) astar iyi perdahlıdır. Pişmeden kaynaklı astar üzerin ince çatlaklar mevcuttur.
Teknik:	El Yapımı
Pişme:	İyi / Orta

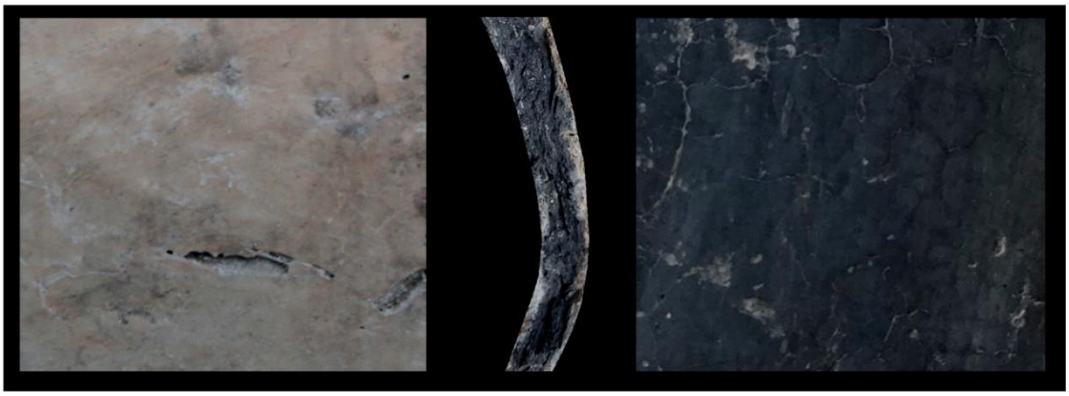

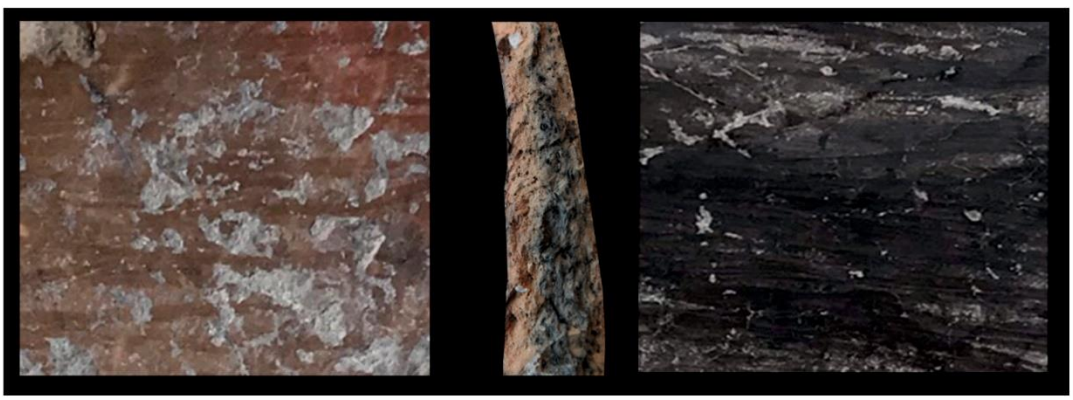

Alacalı Kaba Seramik Grubu (Tepsi) 5	
Hamur	Hamur Grubu: 5 Hamur Rengi: Kahverengi (7,5 YR 5/4) Özlü Katkılar: Yoğun bitkisel, iri taş ve taşçık katkıdır. Hamurun temiz olmayan bir yerde karılması ve şekillendirilmesine bağlı olarak, hamur içerisinde olması kabul edilebilir katkıların yanısıra kil harici normal toprak katkısının kil dengesini bozmasına paralel olarak yeterli pişme derecesine ulaşılamaması hamurun homojenize olmamasına neden olmuştur.
Yüzey	DYR: 7,5 YR 6/2 İYR: 10 YR 3/1 Yüzey İşlemleri: İç ve dış yüzeyde yalın. Kabaca düzeltilmiş devetüyüden siyaha doğru alacalanmalar görülen bu gruba ait kap tipinin yüzeyinde yoğun iri taş çıkıntıları, derin çatlaklar ve bitkisel katkı izleri gözlenmektedir.
Teknik:	El Yapımı
Pişme:	Kötü
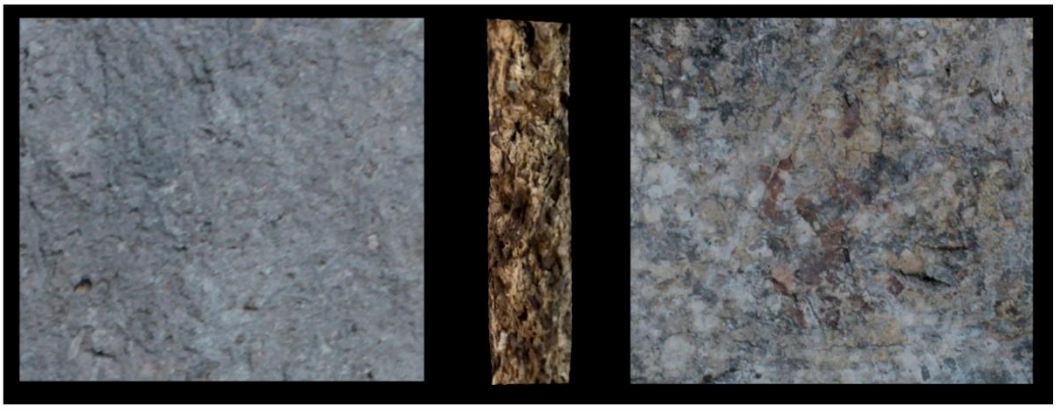	

10

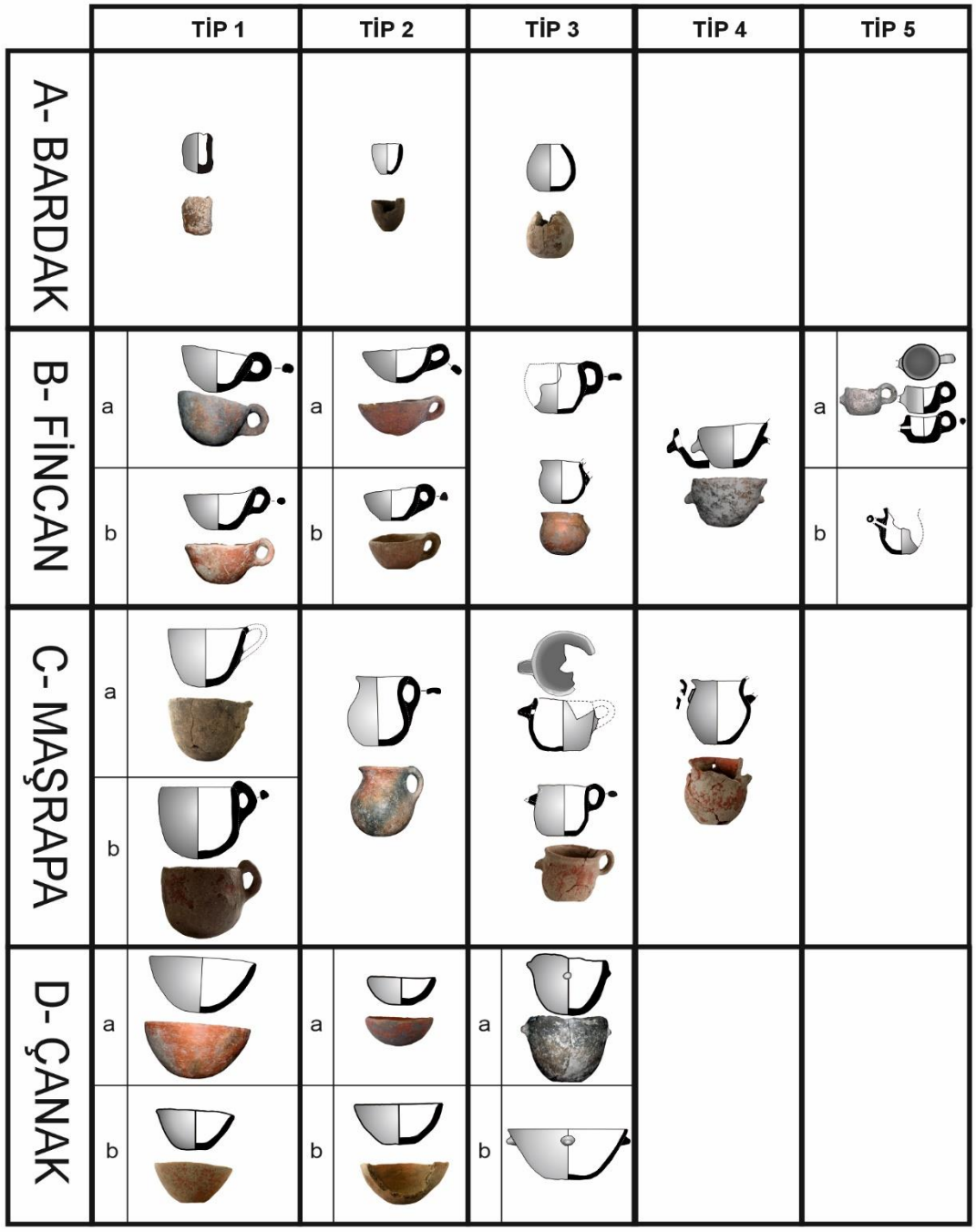
TİP 1
TİP 2
TİP 3
TİP 4
TİP 5
A- BARDAK
B- FİNCAN
Ç- MAŞRAPA
D- ÇANAK
a
b
11
0 10 20 cm.

	TİP 1	TİP 2	TİP 3
E- SÜZGEÇ			
F- LEĞEN			
G- ÇÖMLEK			
H- TESTİ	a b		
E- TEPSİ			
F-KAİDELİ KAP			
G-KAŞIK			

0 10 20 cm.

12

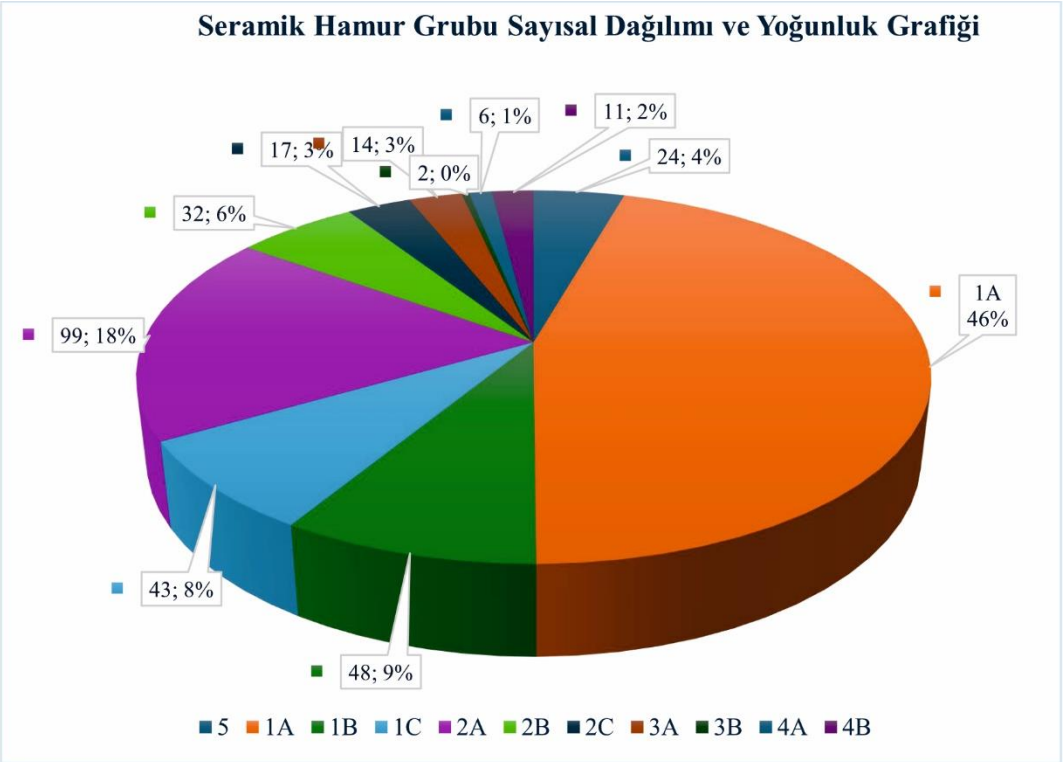
Seramik Hamur Grubu Sayısal Dağılımı ve Yoğunluk Grafiği
6; 1%
11; 2%
17; 3%
14; 3%
24; 4%
2; 0%
32; 6%
1A
46%
99; 18%
43; 8%
48; 9%
5
1A
1B
1C
2A
2B
2C
3A
3B
4A
4B

1

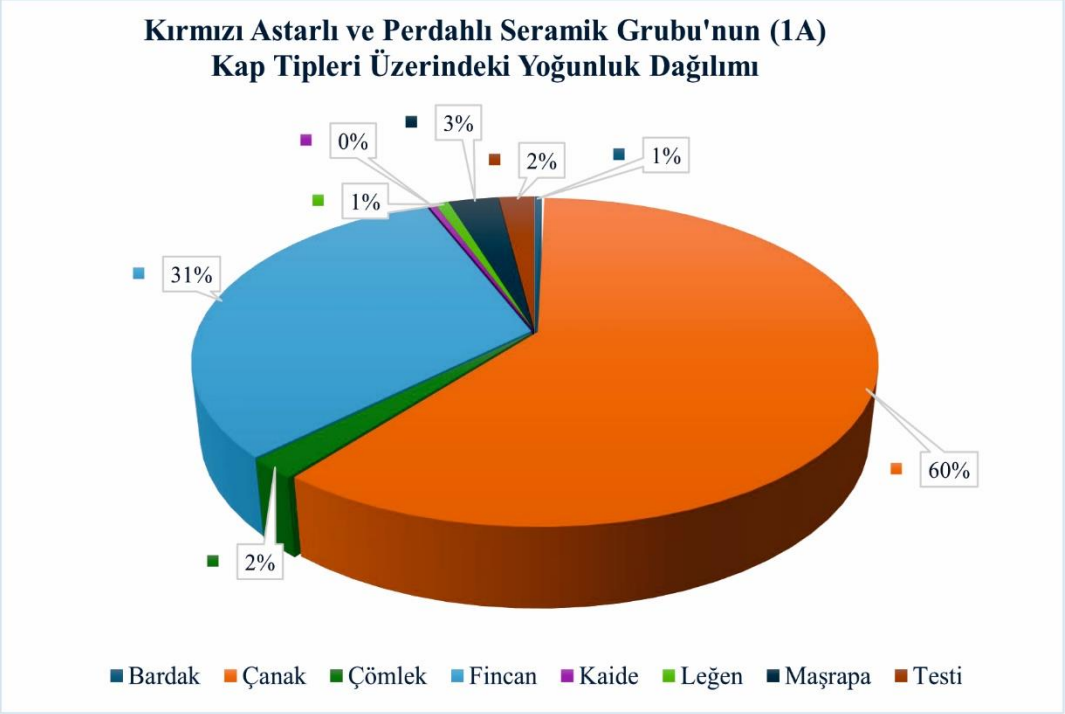
Kırmızı Astarlı ve Perdahlı Seramik Grubu'nun (1A)
Kap Tipleri Üzerindeki Yoğunluk Dağılımı
3%
0%
2%
1%
1%
31%
60%
2%
Bardak
Çanak
Çömlek
Fincan
Kaide
Leğen
Maşrapa
Testi

2

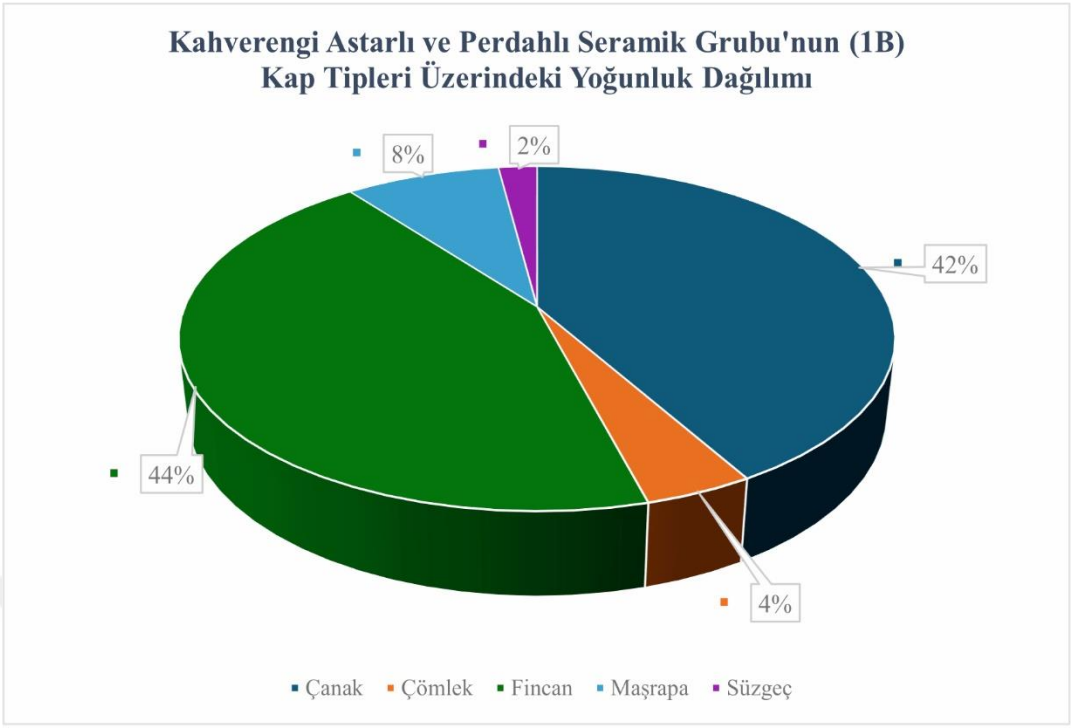
Kahverengi Astarlı ve Perdahlı Seramik Grubu'nun (1B)
Kap Tipleri Üzerindeki Yoğunluk Dağılımı
8%
2%
42%
44%
4%
Çanak
Çömlek
Fincan
Maşrapa
Süzgeç

3

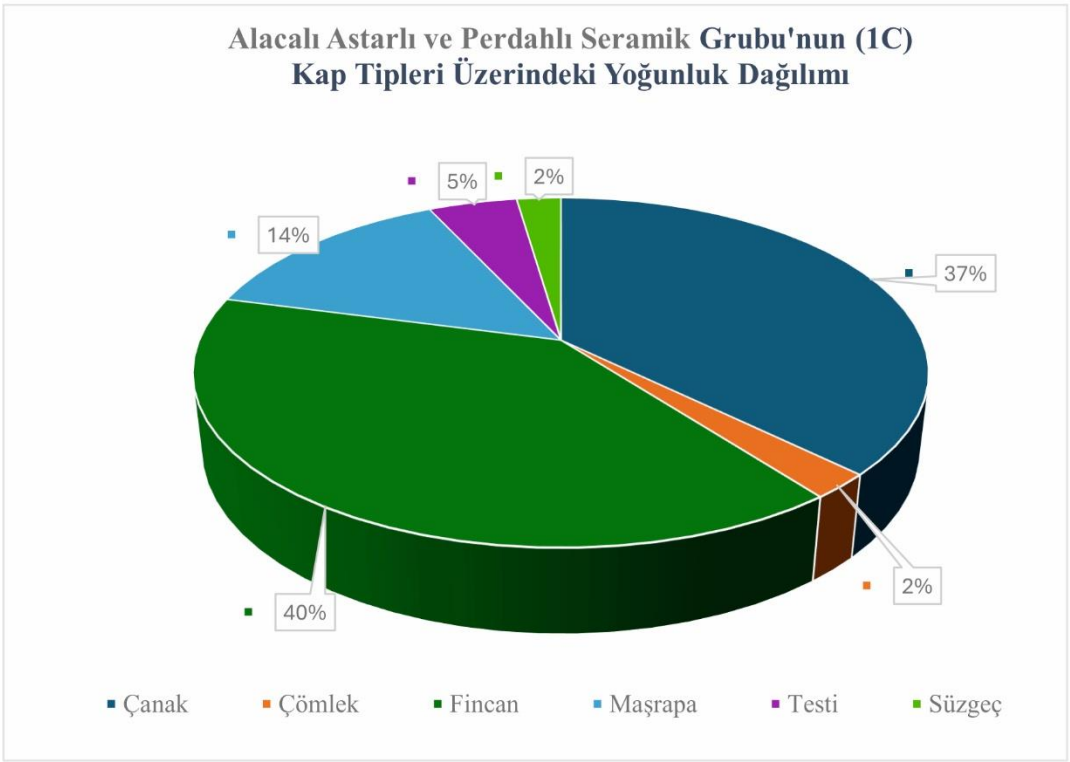
Alacalı Astarlı ve Perdahlı Seramik Grubu'nun (1C)
Kap Tipleri Üzerindeki Yoğunluk Dağılımı
5%
2%
14%
37%
2%
40%
Çanak
Çömlek
Fincan
Maşrapa
Testi
Süzgeç

4

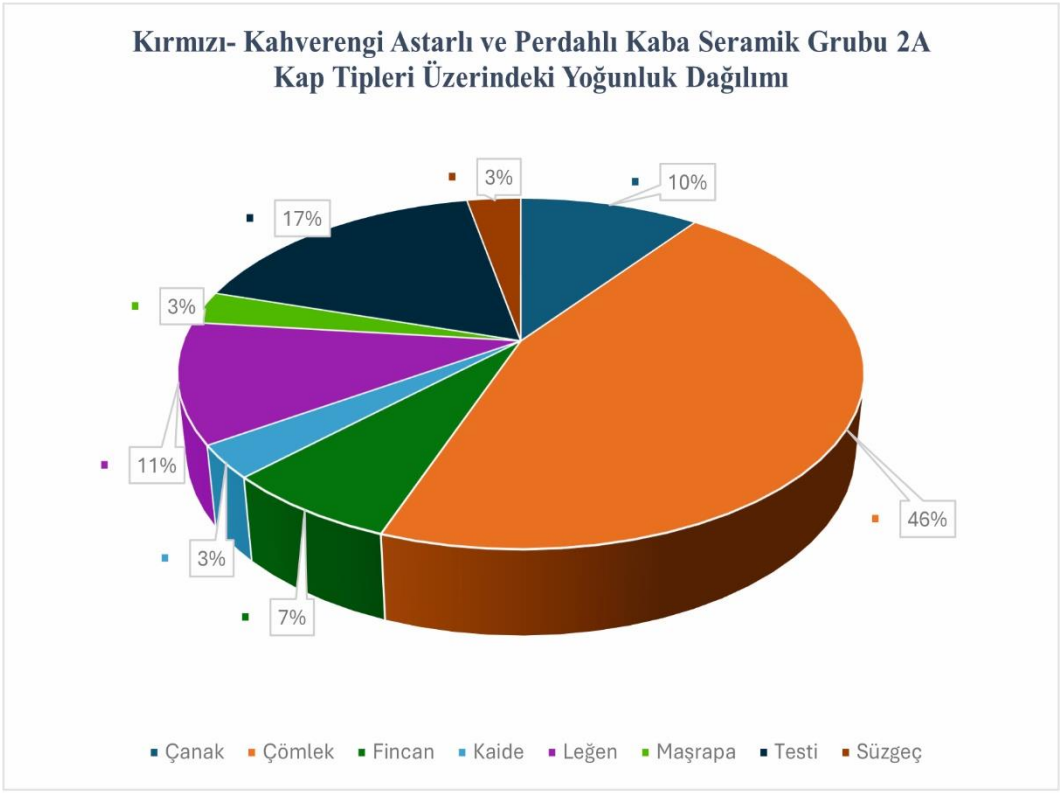
Kırmızı- Kahverengi Astarlı ve Perdahlı Kaba Seramik Grubu 2A
Kap Tipleri Üzerindeki Yoğunluk Dağılımı
3%
10%
17%
3%
11%
46%
3%
7%
Çanak
Çömlek
Fincan
Kaide
Leğen
Maşrapa
Testi
Süzgeç

5

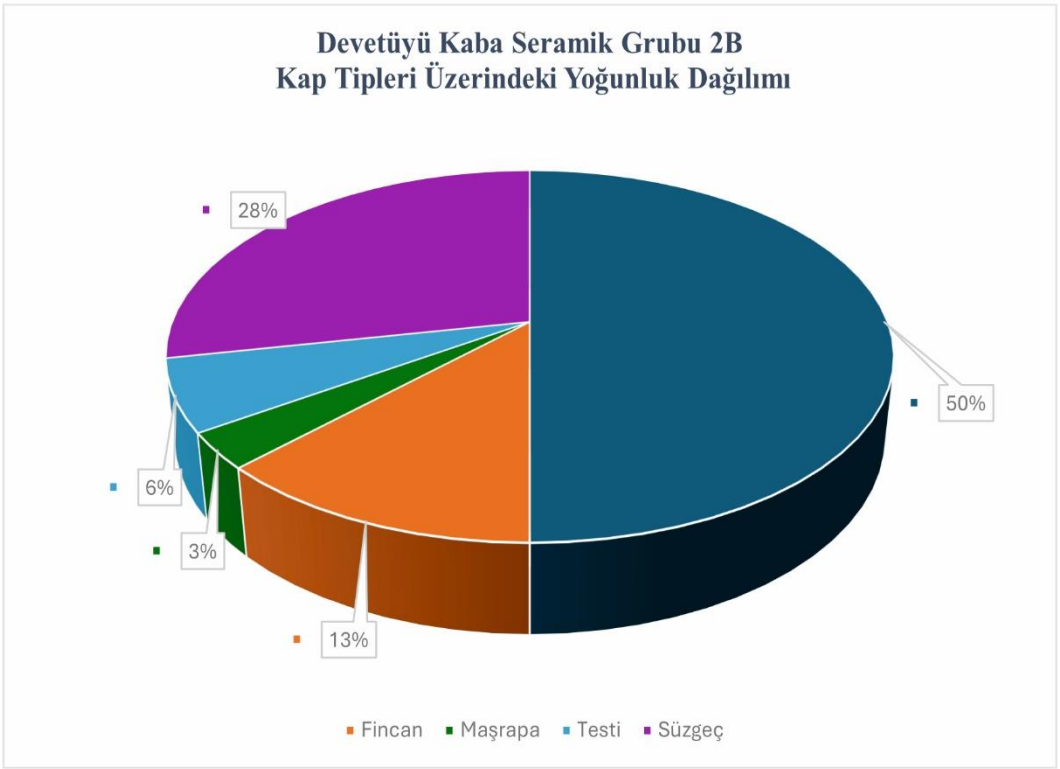
Devetüyü Kaba Seramik Grubu 2B
Kap Tipleri Üzerindeki Yoğunluk Dağılımı
28%
50%
6%
3%
13%
Fincan
Maşrapa
Testi
Süzgeç

6

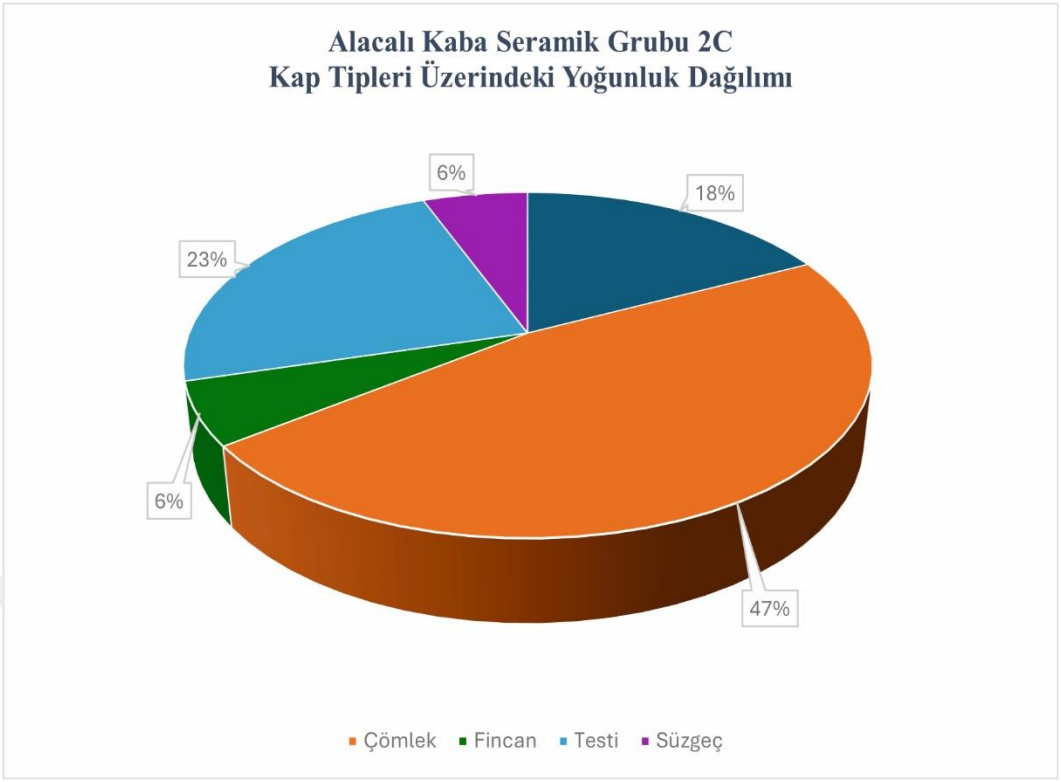
Alacalı Kaba Seramik Grubu 2C
Kap Tipleri Üzerindeki Yoğunluk Dağılımı
6%
18%
23%
6%
47%
Çömlek
Fincan
Testi
Süzgeç

7

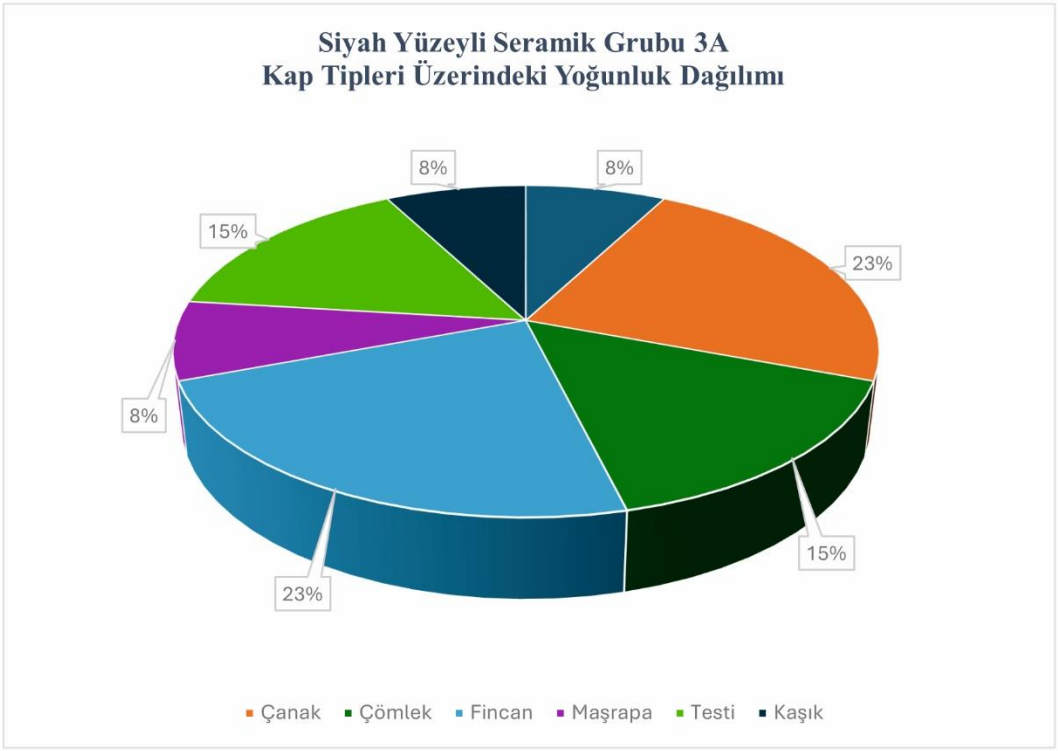
Siyah Yüzeyli Seramik Grubu 3A
Kap Tipleri Üzerindeki Yoğunluk Dağılımı
8%
8%
15%
23%
8%
15%
23%
Çanak
Çömlek
Fincan
Maşrapa
Testi
Kaşık

8

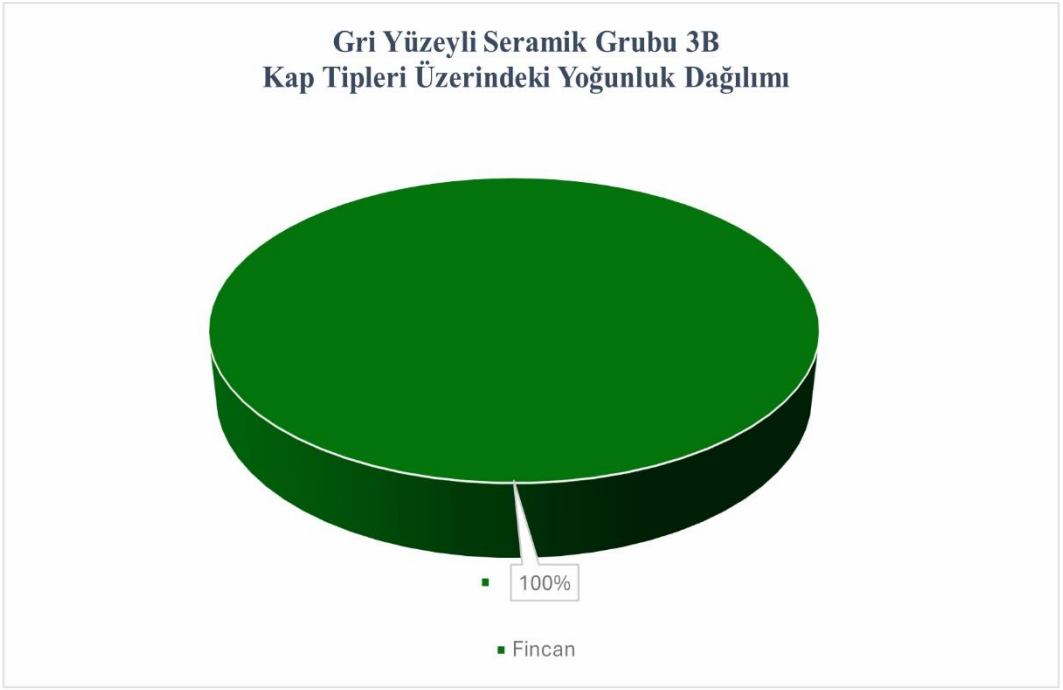
Gri Yüzeyli Seramik Grubu 3B
Kap Tipleri Üzerindeki Yoğunluk Dağılımı
100%
Fincan

9

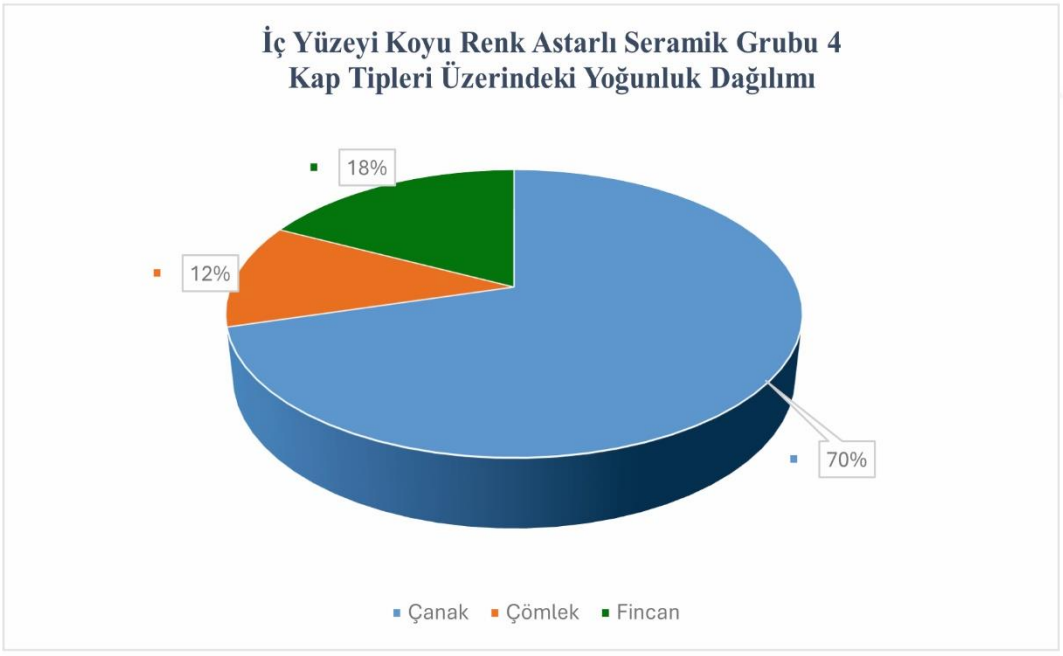
İç Yüzeyi Koyu Renk Astarlı Seramik Grubu 4
Kap Tipleri Üzerindeki Yoğunluk Dağılımı
18%
12%
70%
Çanak
Çömlek
Fincan

10

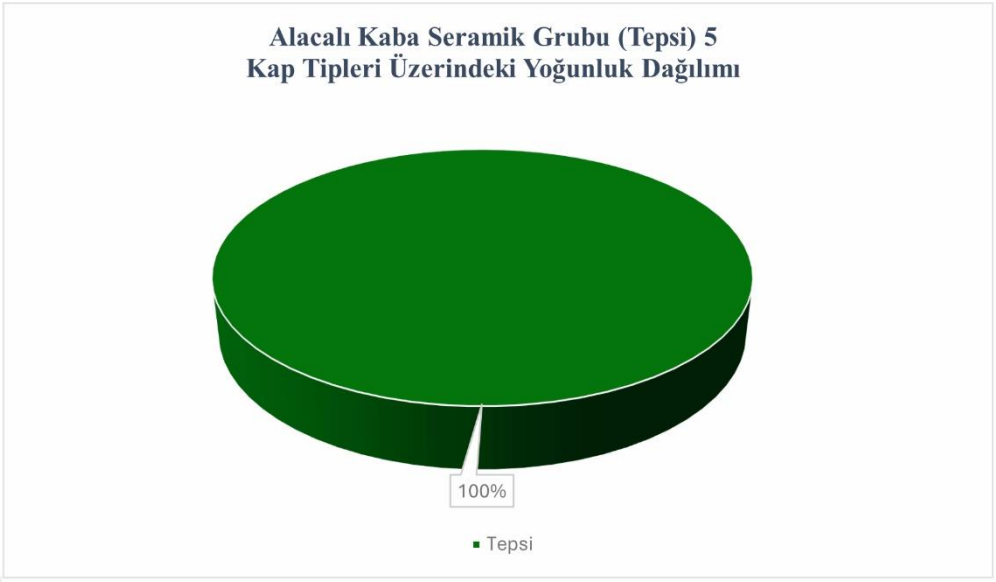
Alacalı Kaba Seramik Grubu (Tepsi) 5
Kap Tipleri Üzerindeki Yoğunluk Dağılımı
100%
Tepsi

11

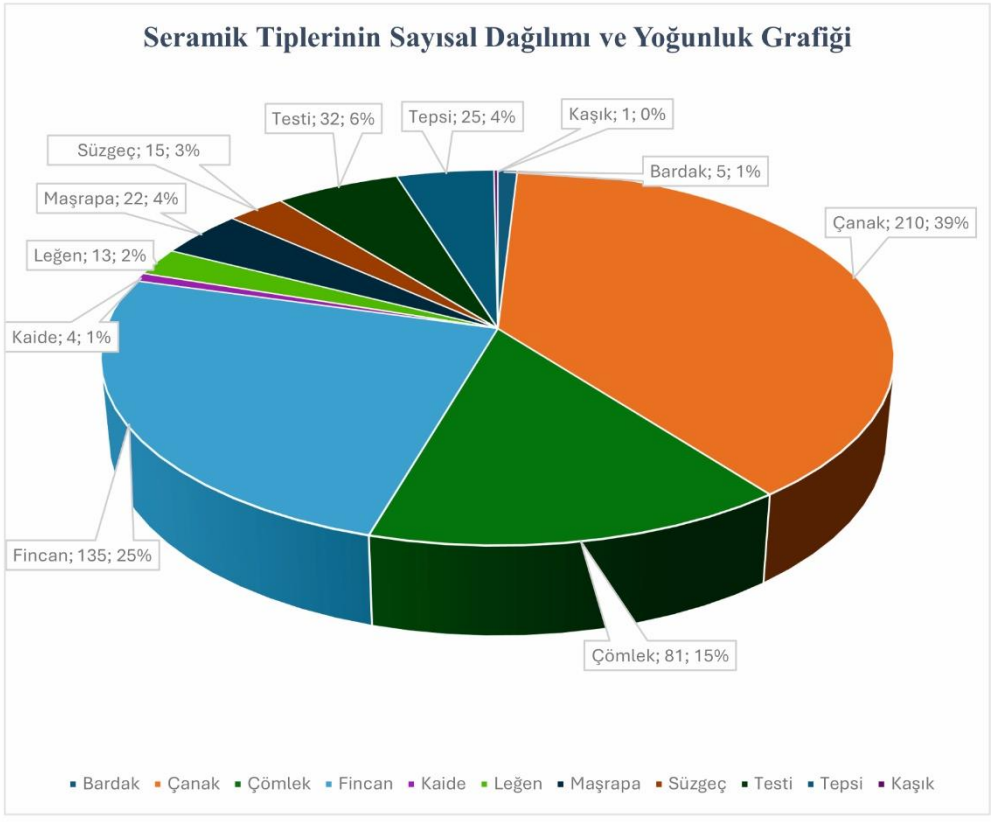
Seramik Tiplerinin Sayısal Dağılımı ve Yoğunluk Grafiği
Testi; 32; 6%
Tepsi; 25; 4%
Kaşık; 1; 0%
Süzgeç; 15; 3%
Bardak; 5; 1%
Maşrapa; 22; 4%
Çanak; 210; 39%
Leğen; 13; 2%
Kaide; 4; 1%
Fincan; 135; 25%
Çömlek; 81; 15%
Bardak
Çanak
Çömlek
Fincan
Kaide
Leğen
Maşrapa
Süzgeç
Testi
Tepsi
Kaşık

12

EK-3. LEVHALAR

LEVHA 1

1

2

3

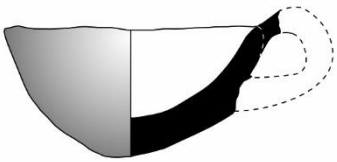

4

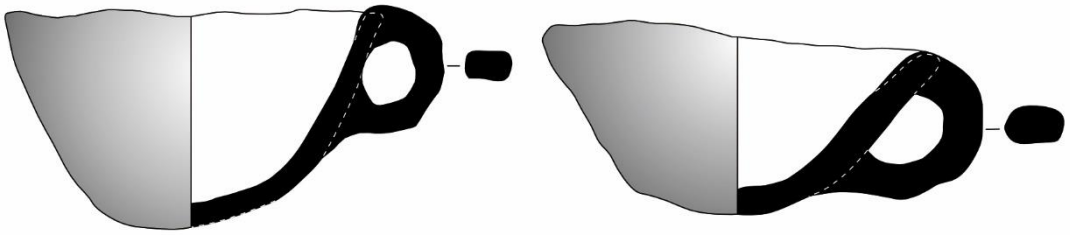

5 6

7

8

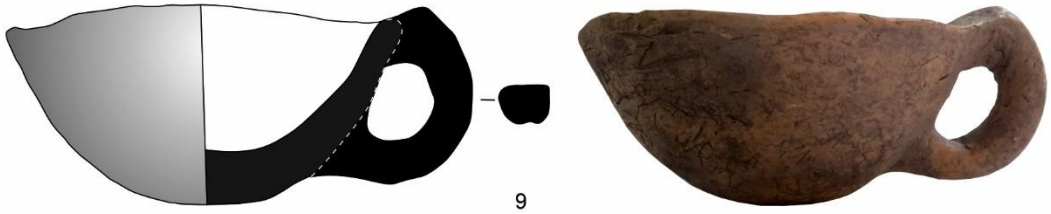

9

10

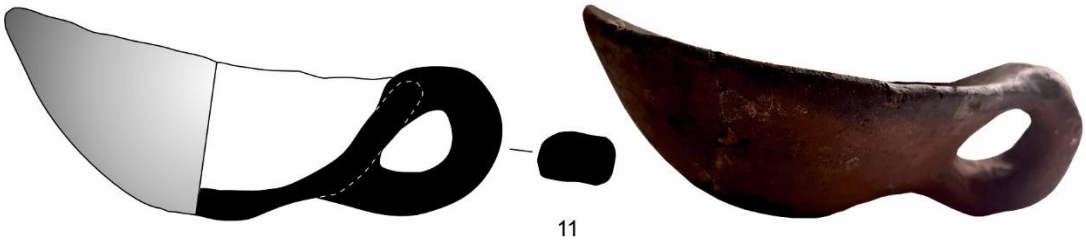

11

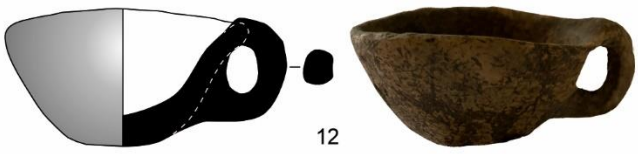

12

13

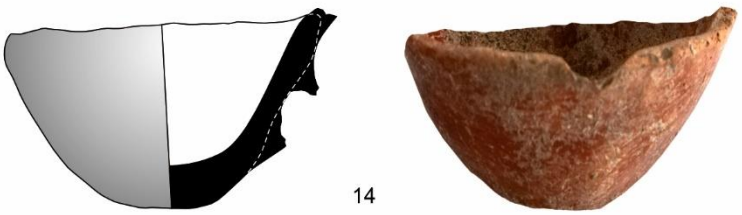

14

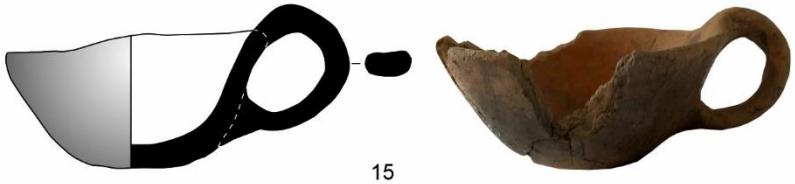

15

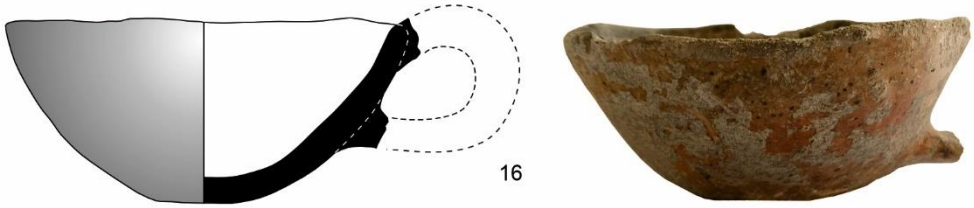

16

17

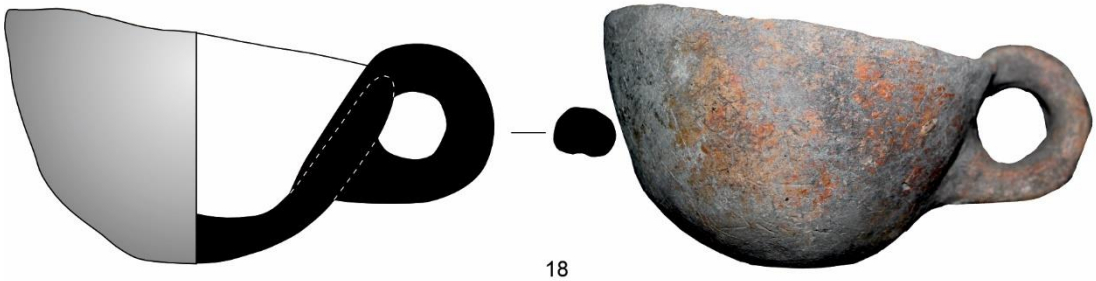

18

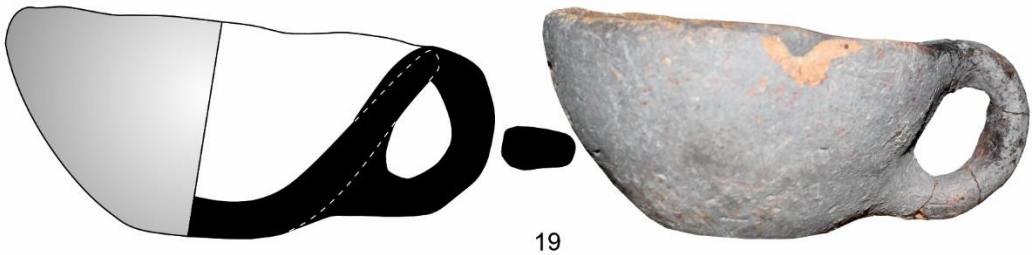

19

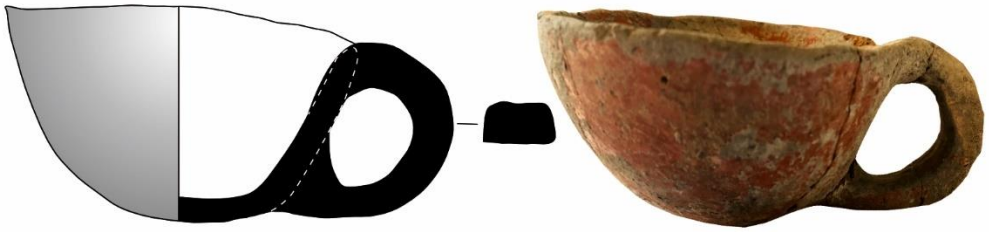

20

21

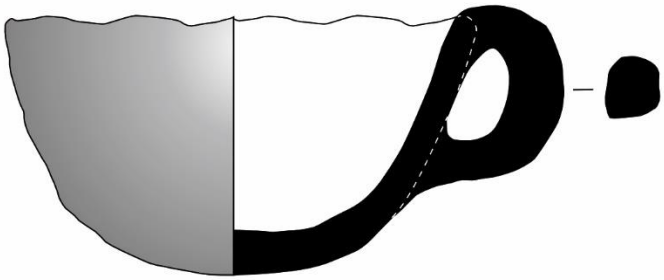

22

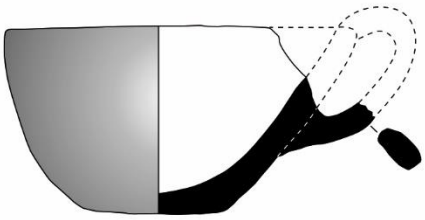

23

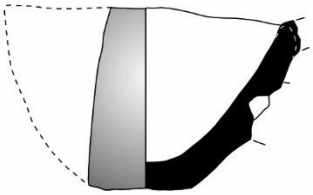

24

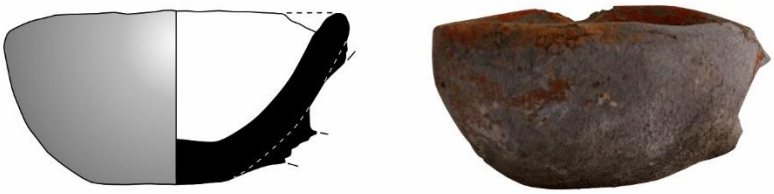

25

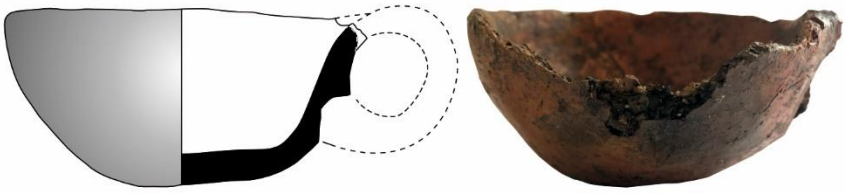

26

27

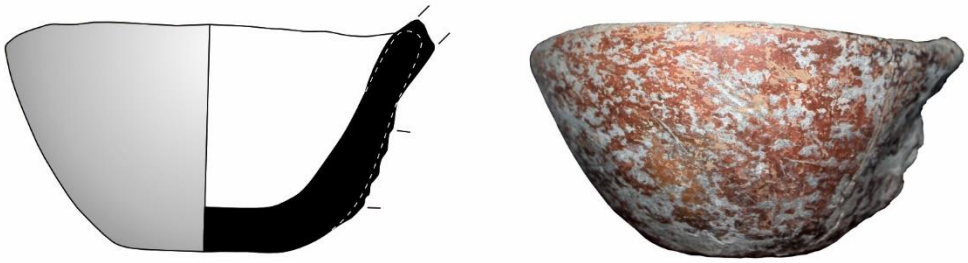

28

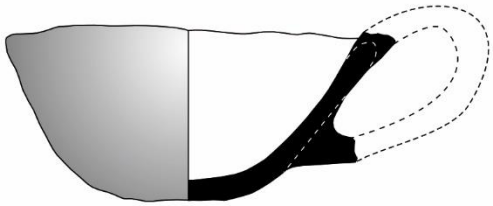

29

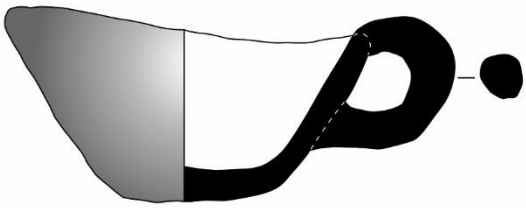

30

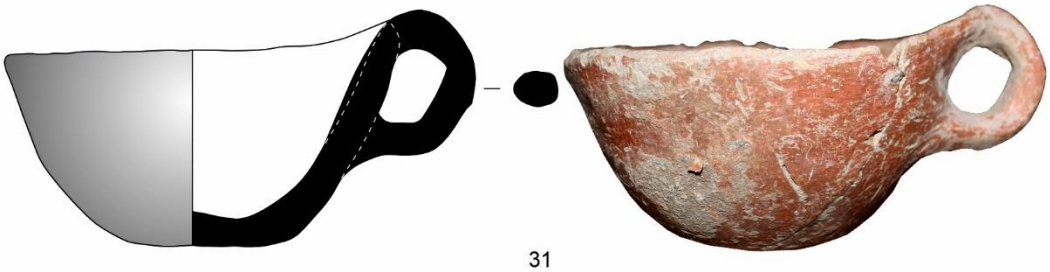

31

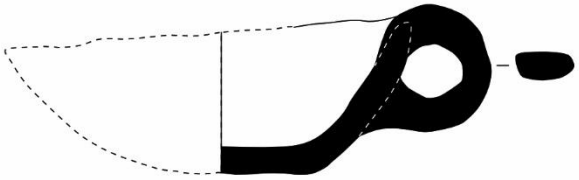

32

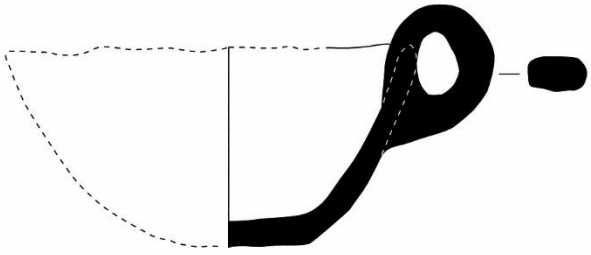

33

33

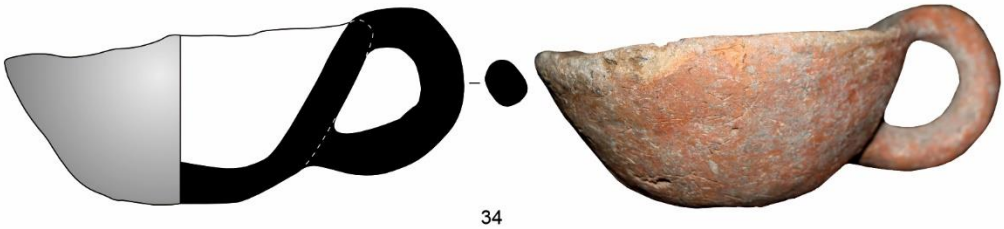

34

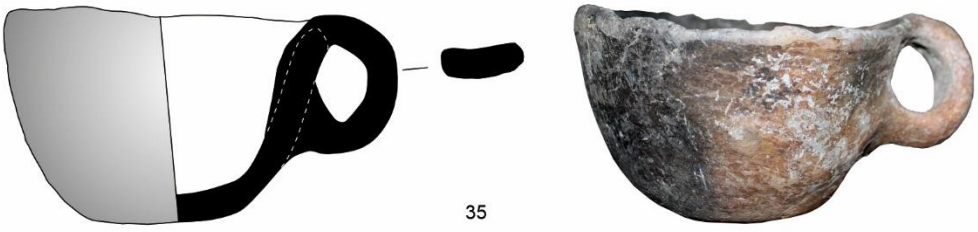

35

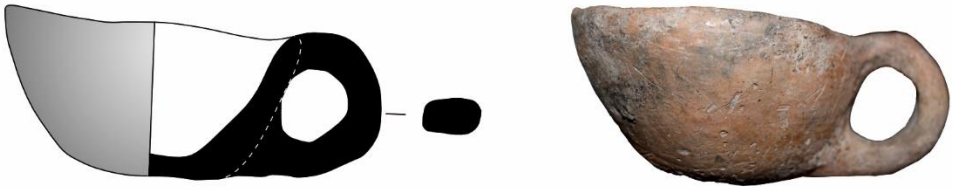

36

37

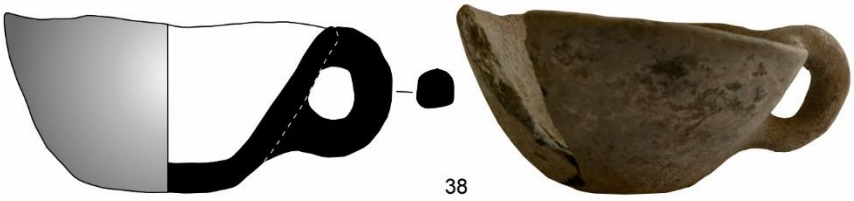

38

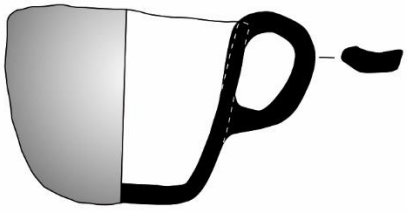

39

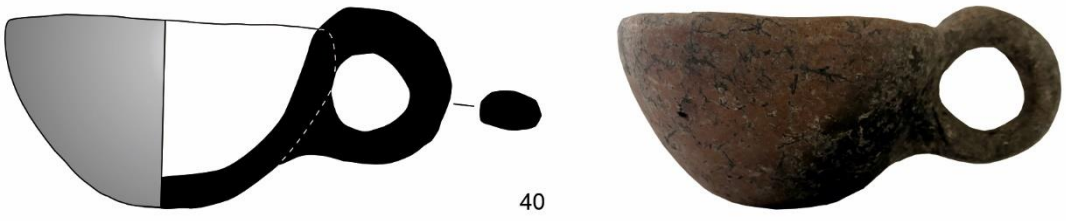

40

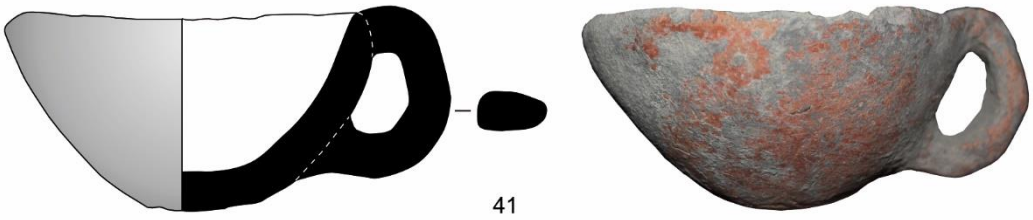

41

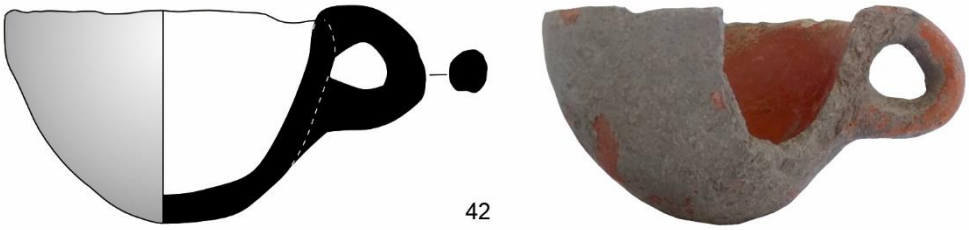

42

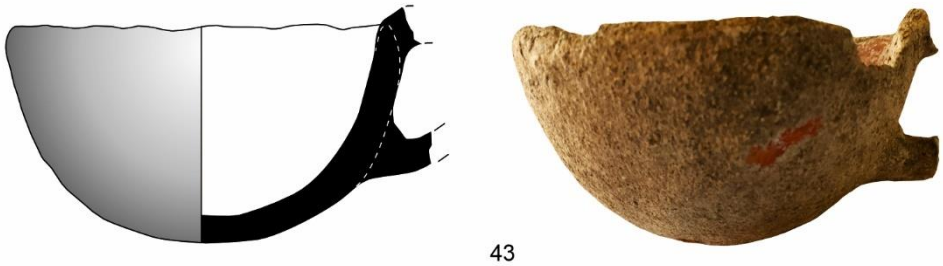

43

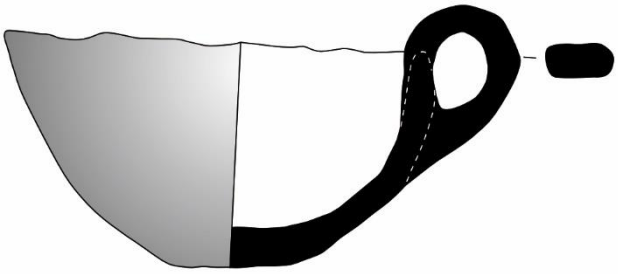

44

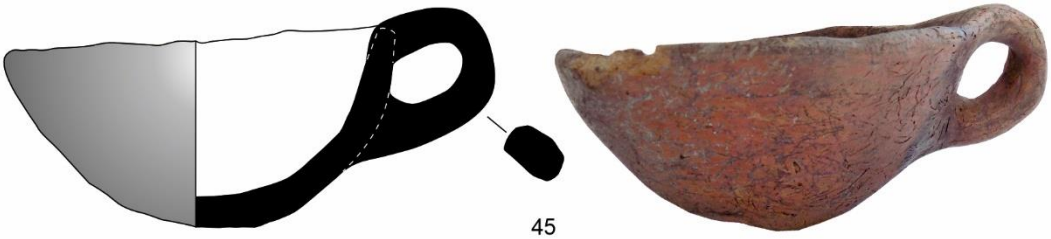

45

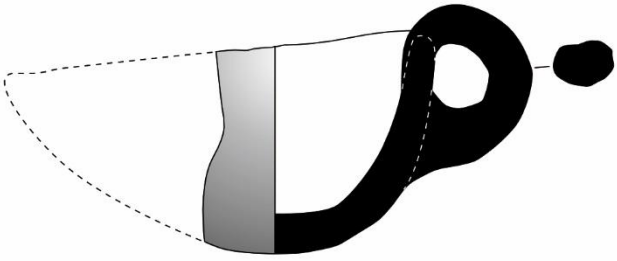

46

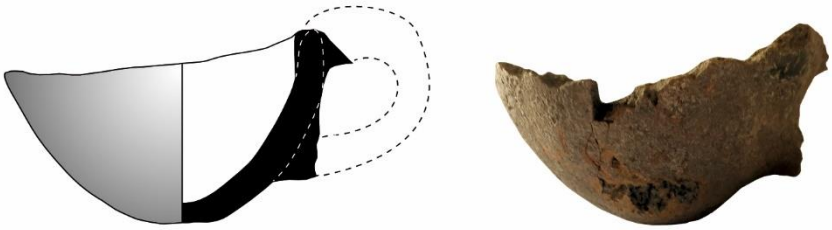

47

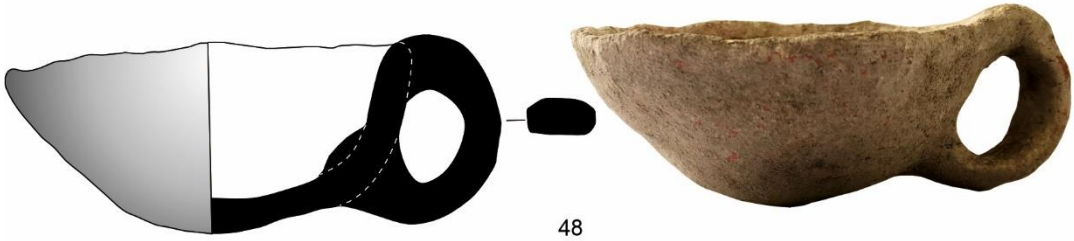

48

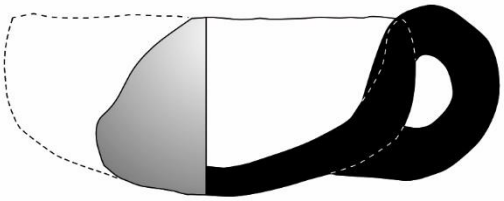

49

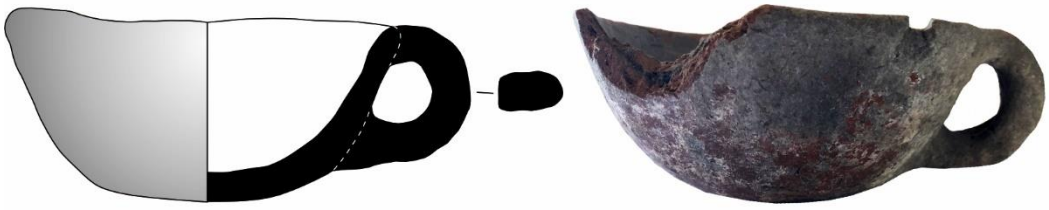

50

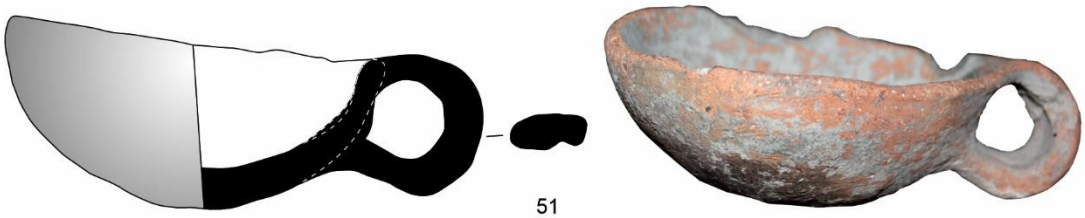

51

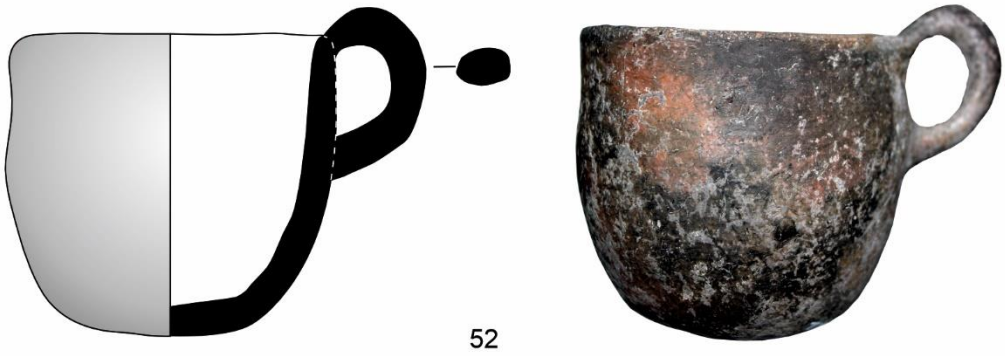

52

53

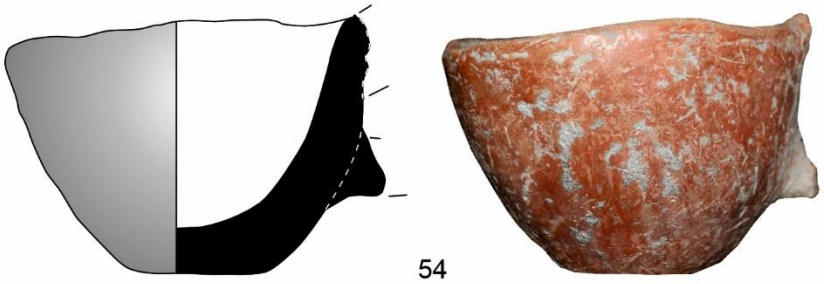

54

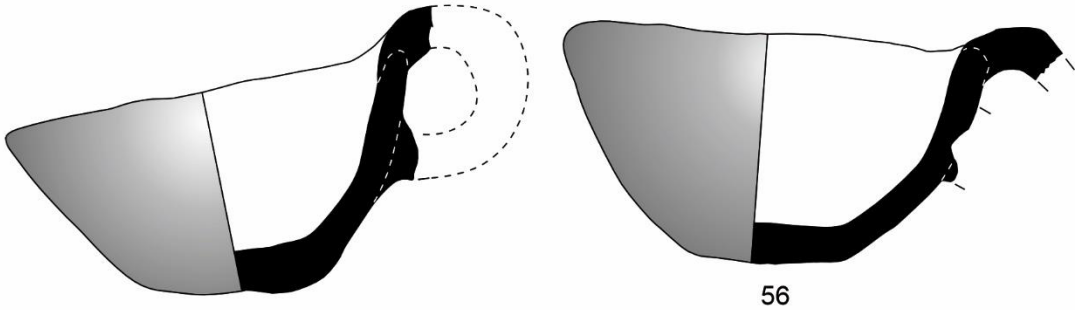

55

56

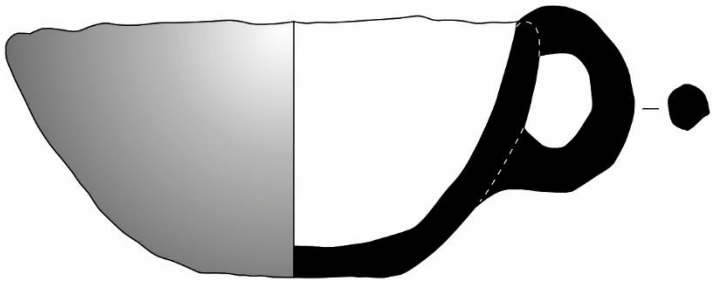

57

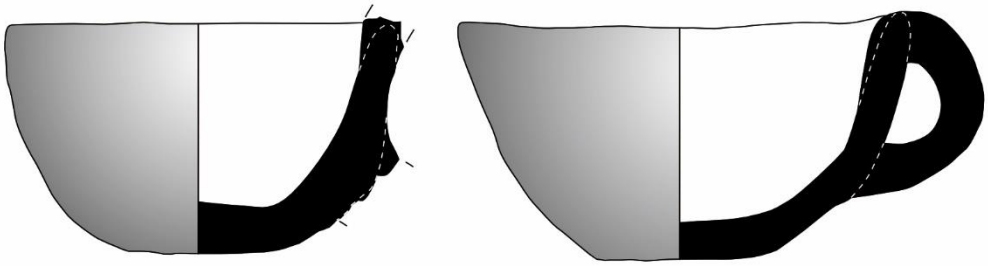

58

59

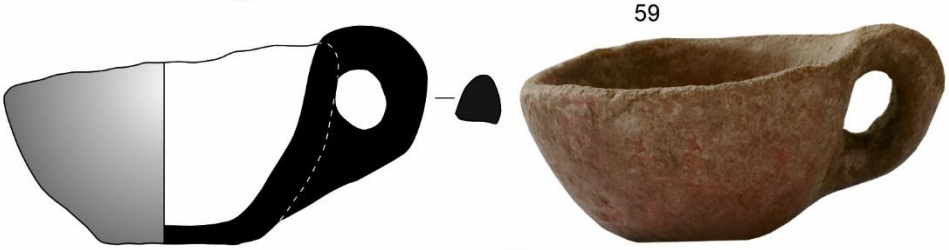

60

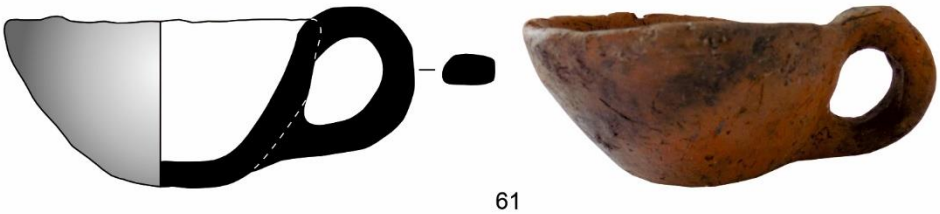

61

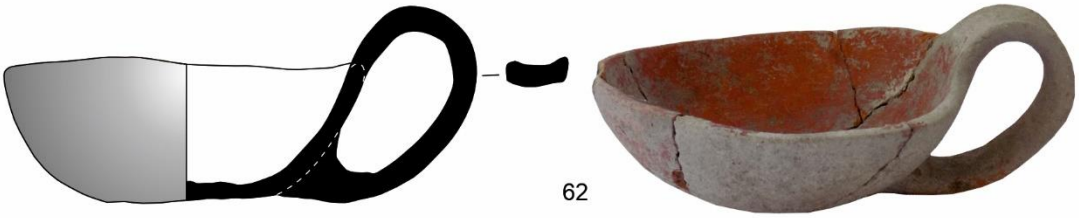

62

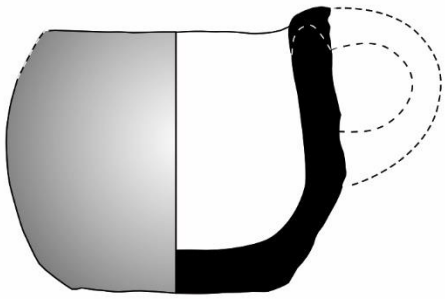

63

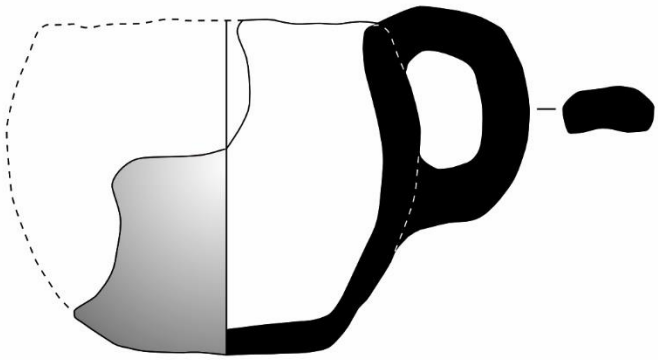

64

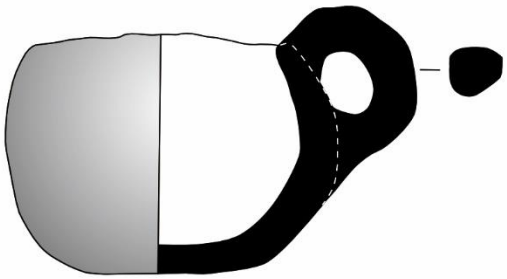

65

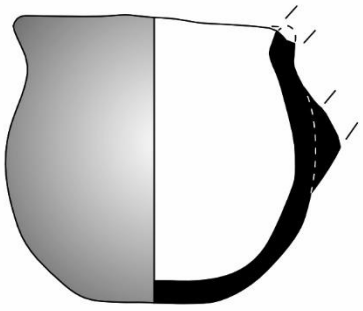

66

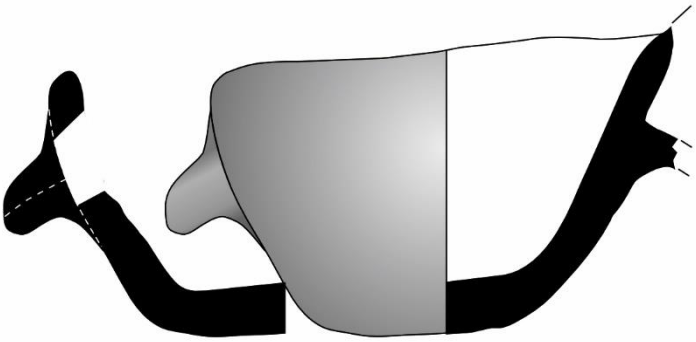

67

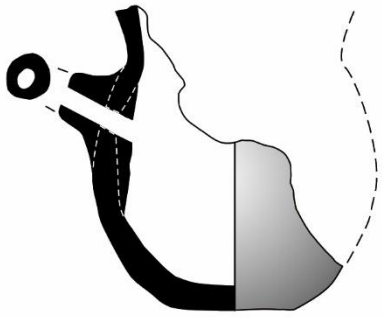

68

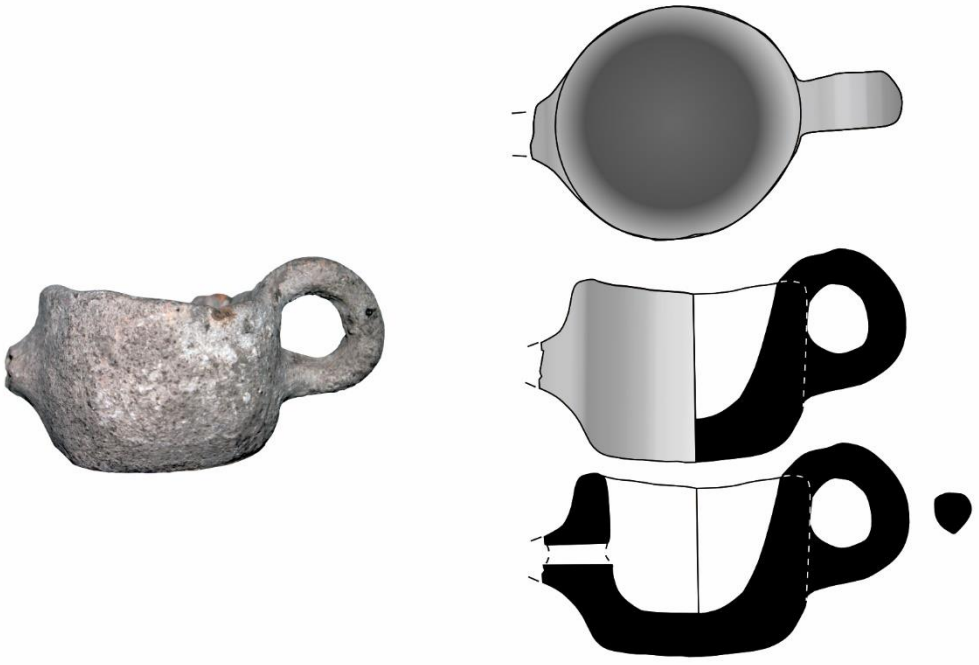

69

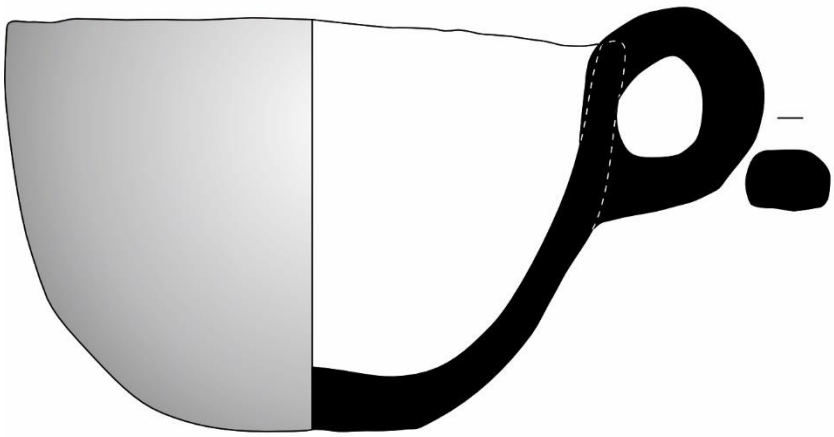

70

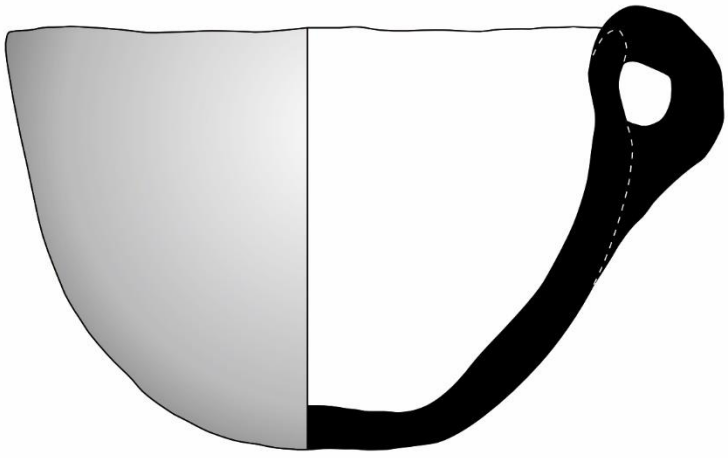

71

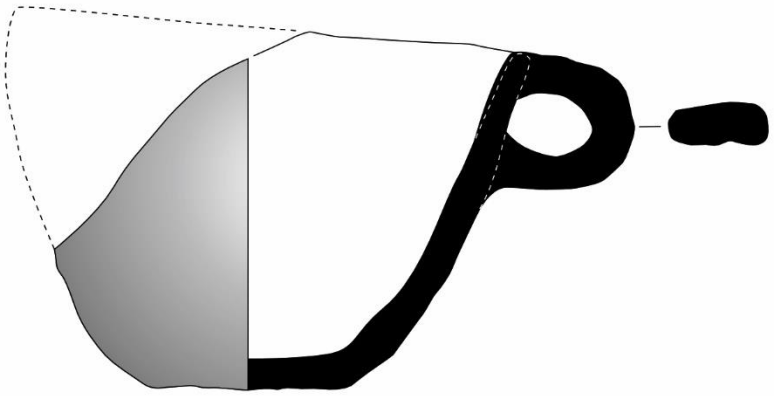

72

73

74

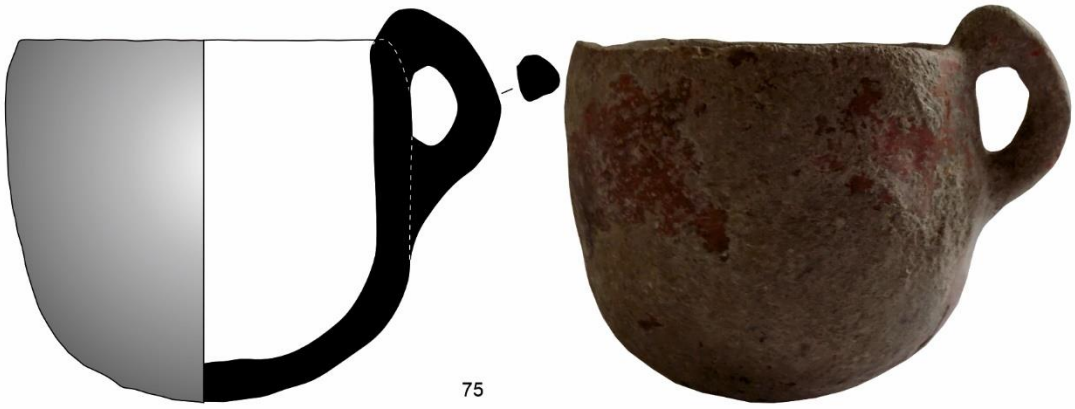

75

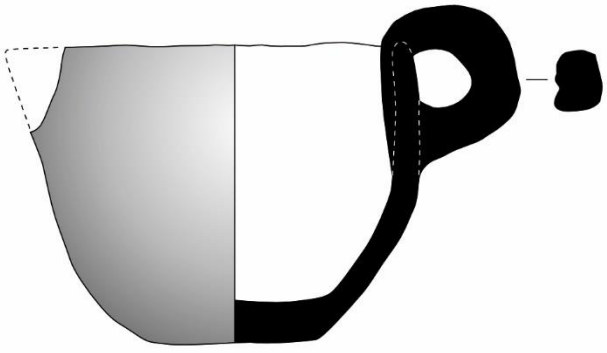

76

77

78

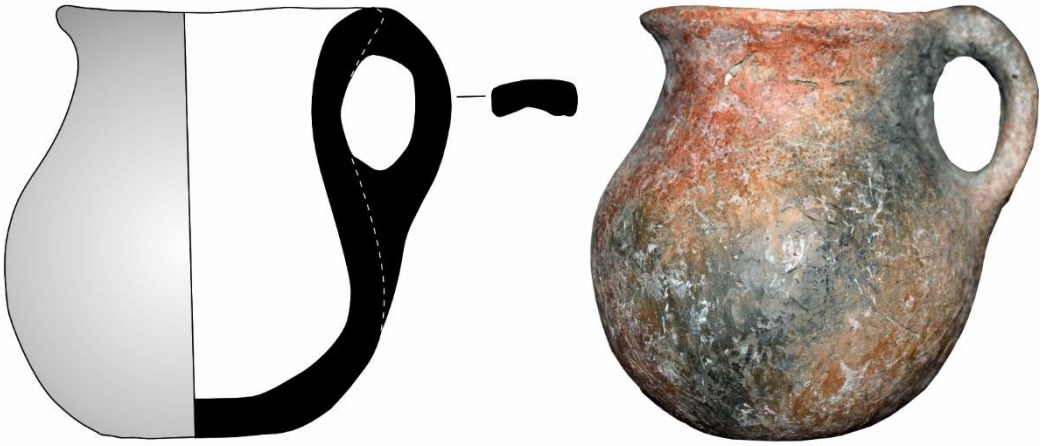

79

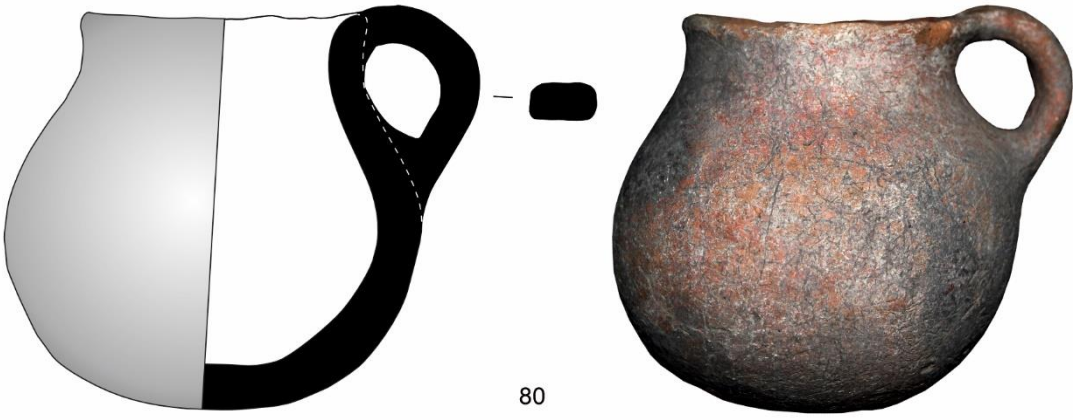

80

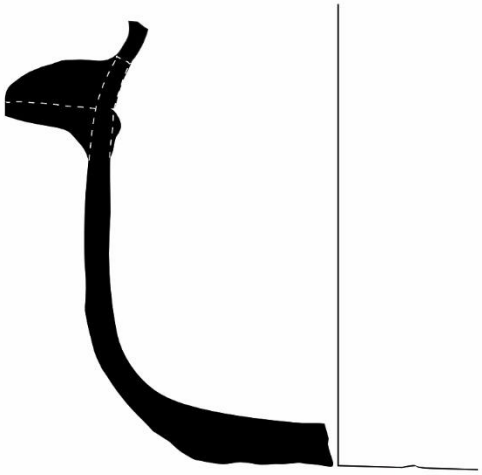

81

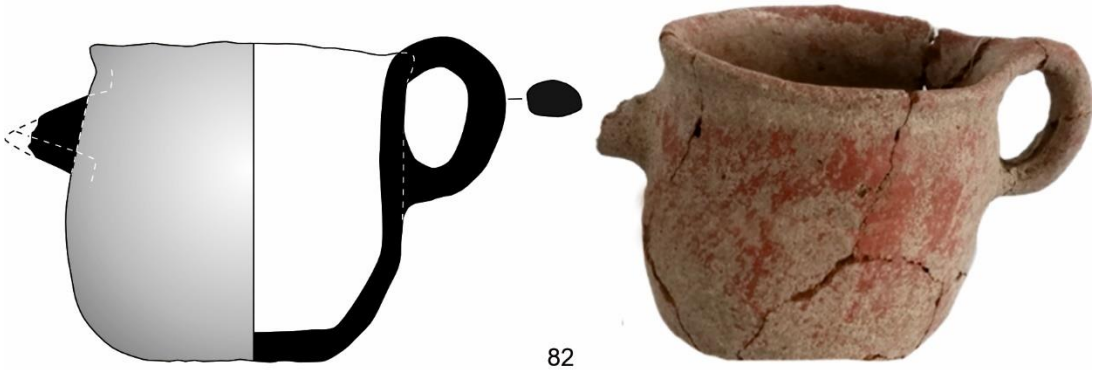

82

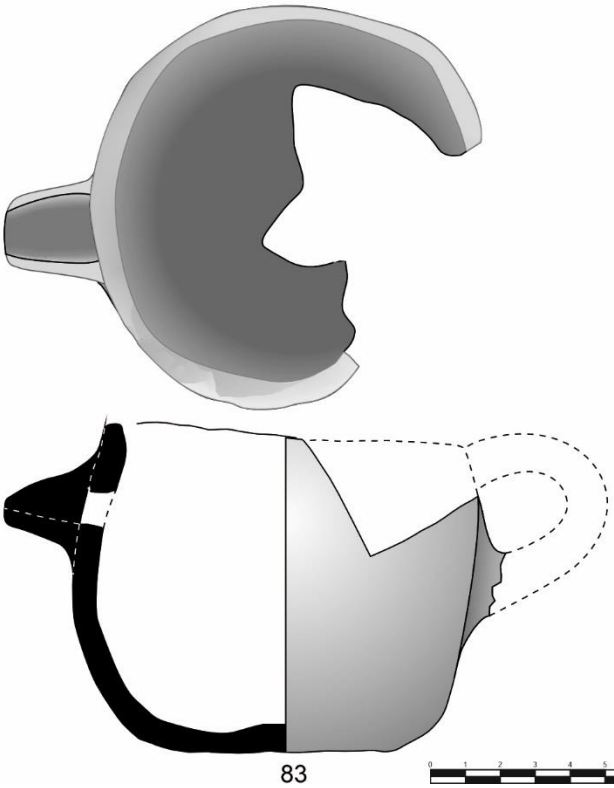

83

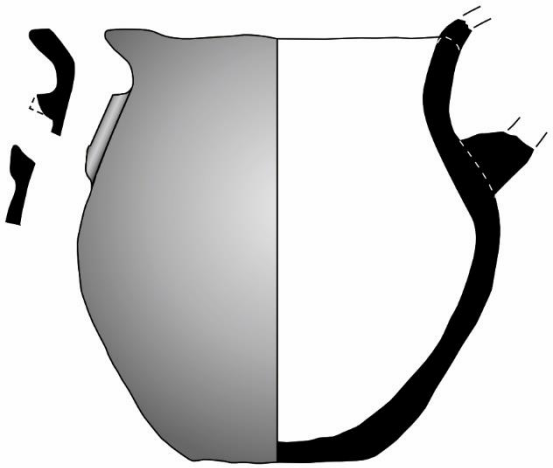

84

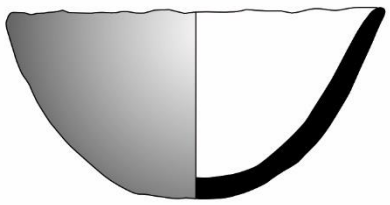

85

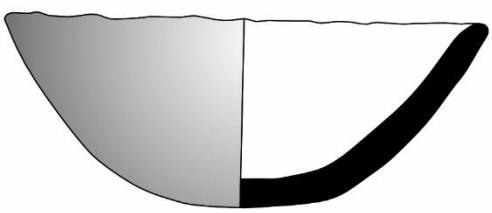

86

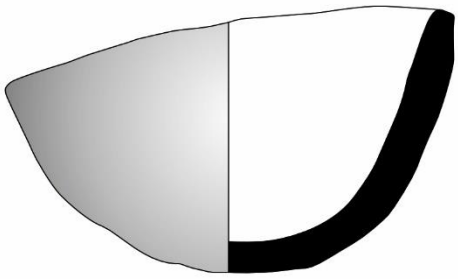

87

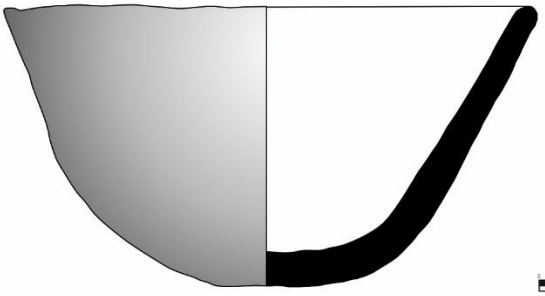

88

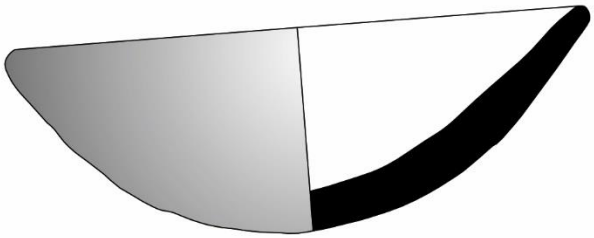

89

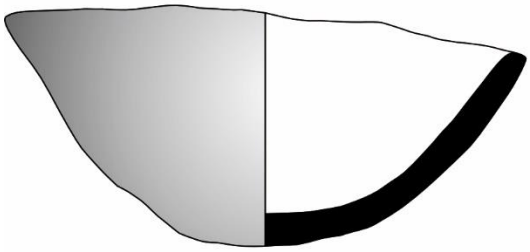

90

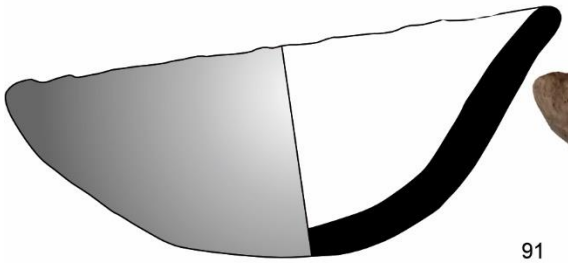

91

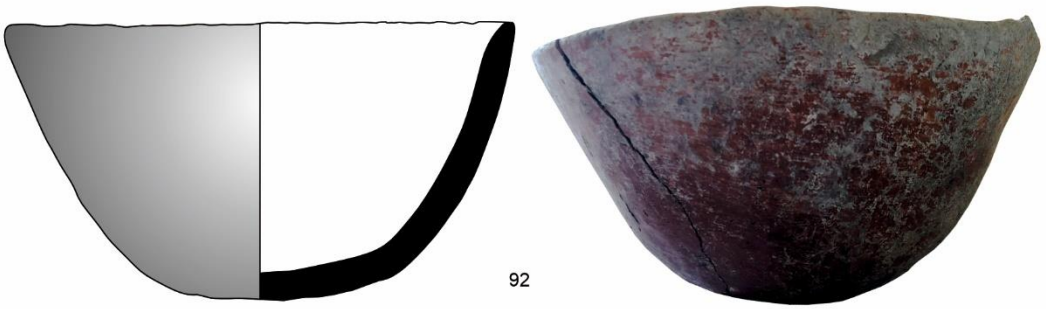

92

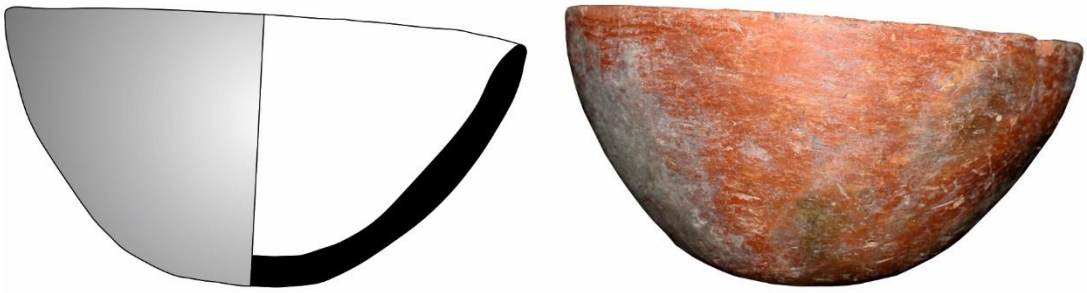

93

94

95

96

97

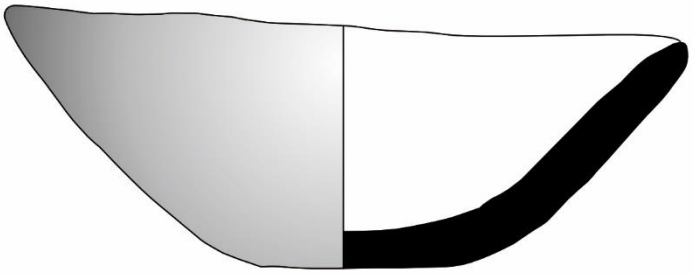

98

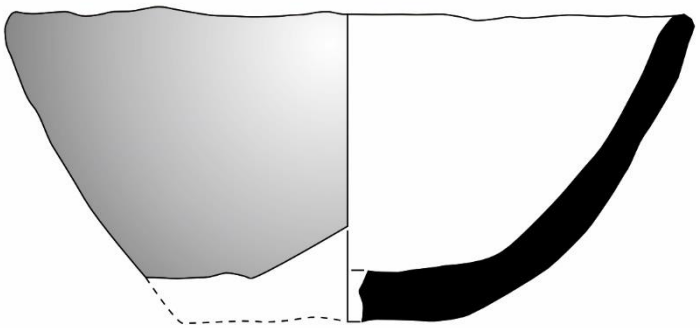

99

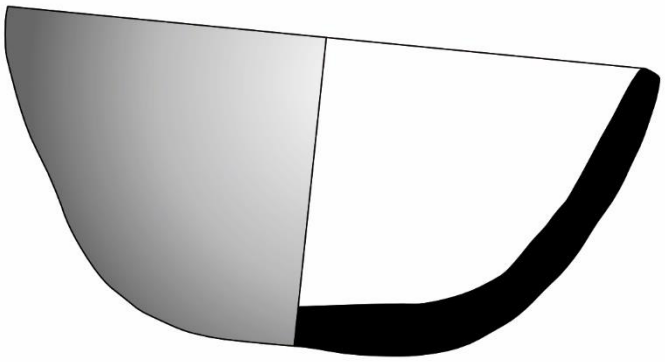

100

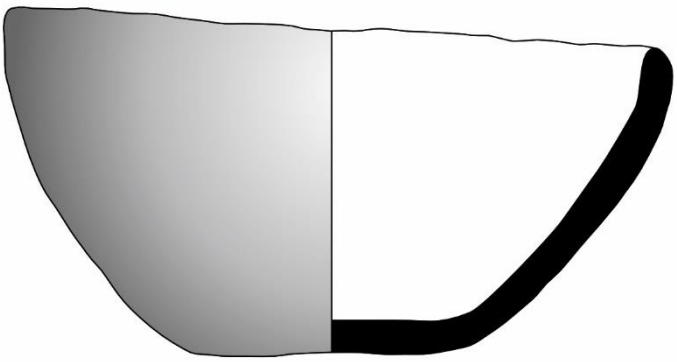

101

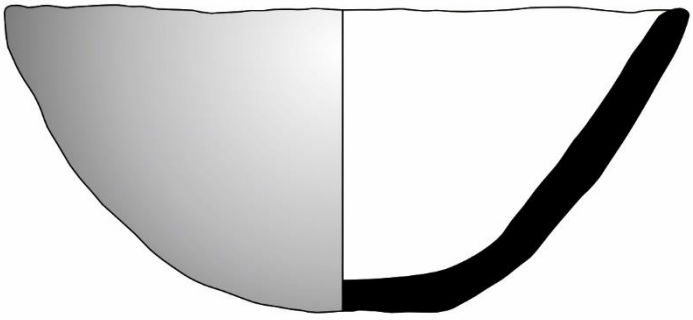

102

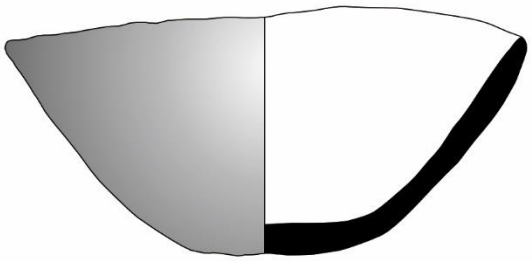

103

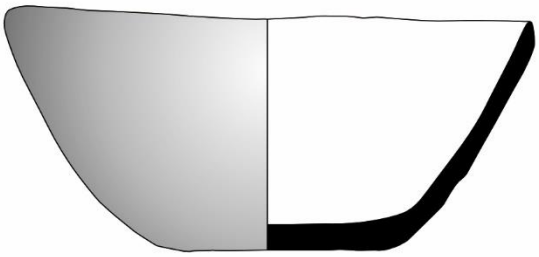

104

105

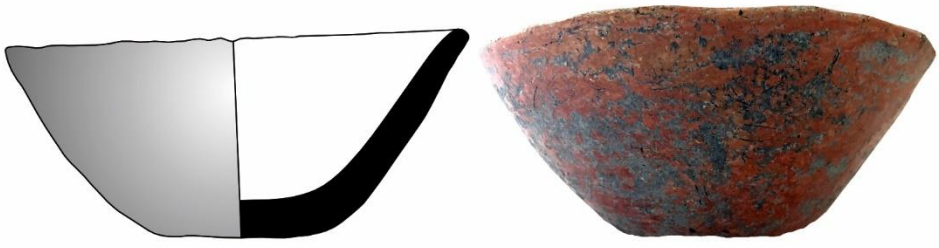

106

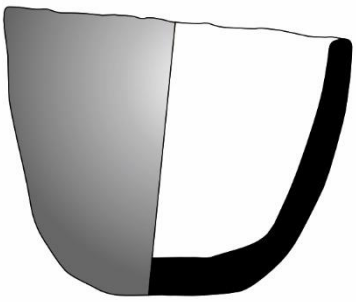

107

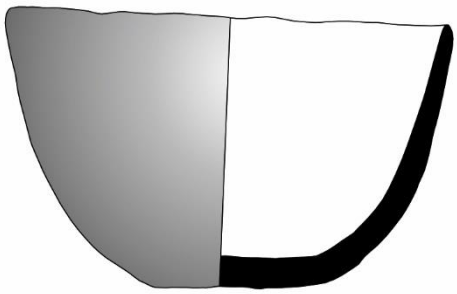

108

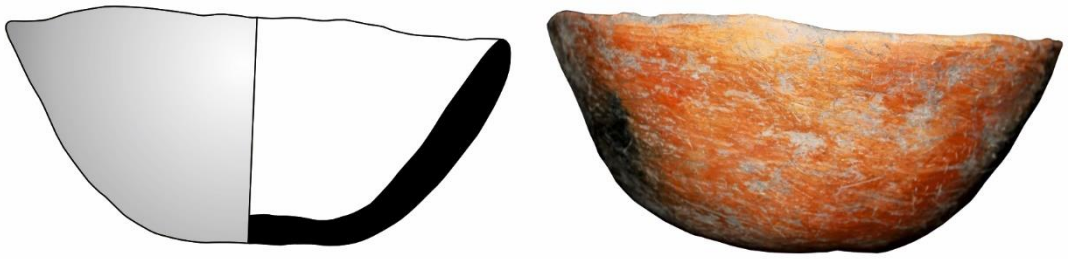

109

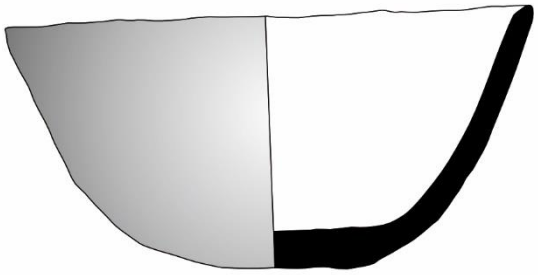

110

111

112

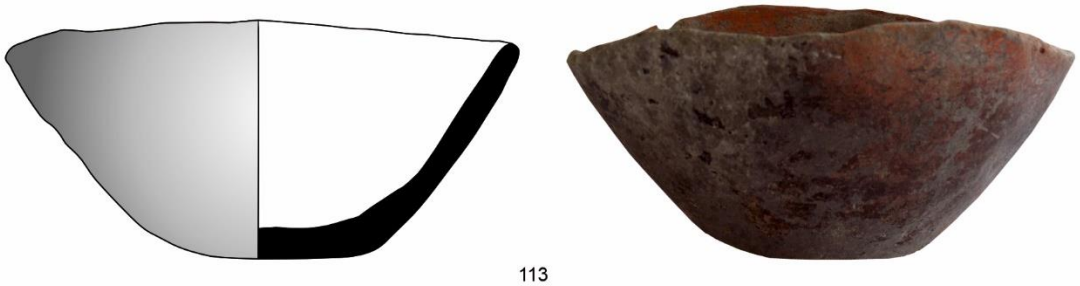

113

114

115

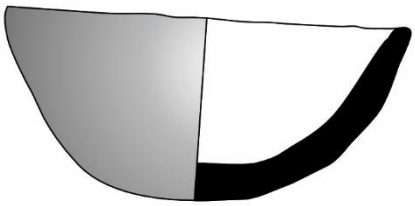

116

117

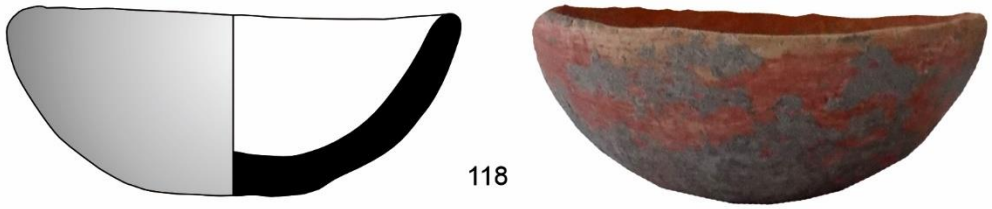

118

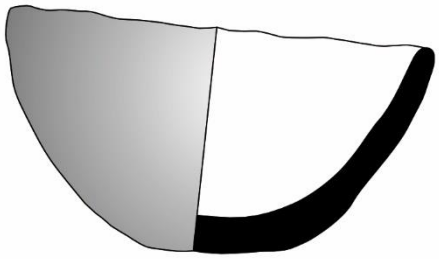

119

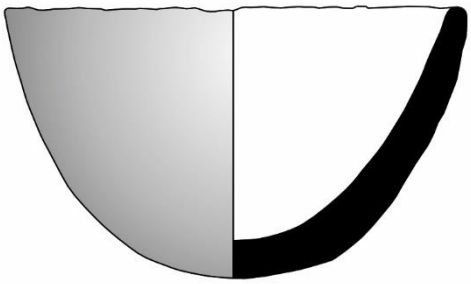

120

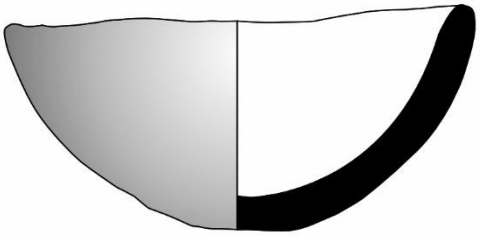

121

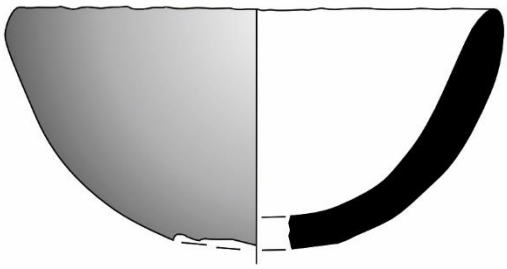

122

123

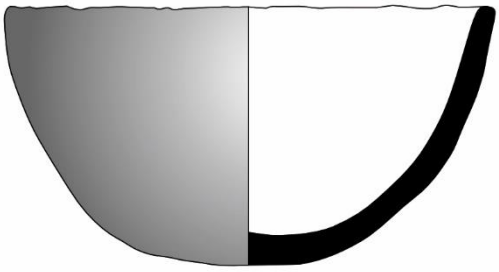

124

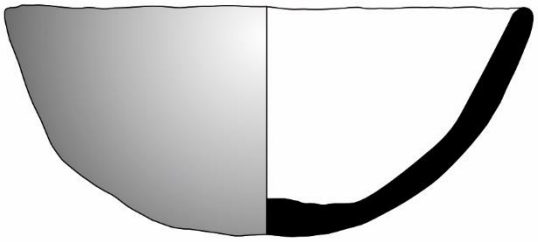

125

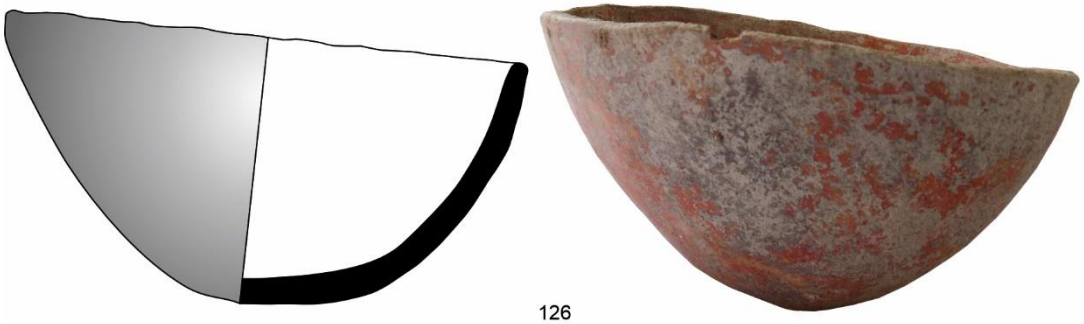

126

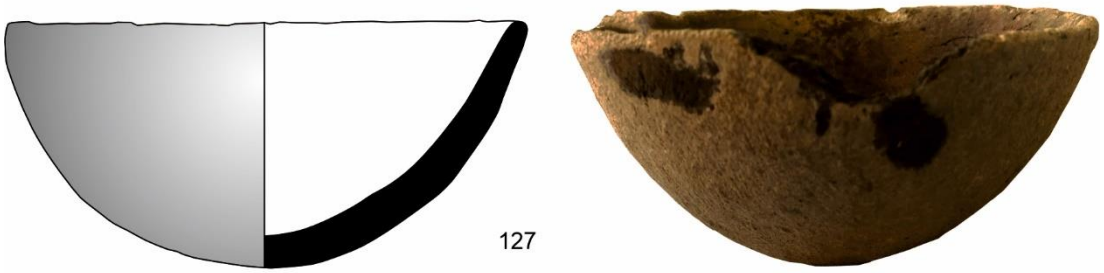

127

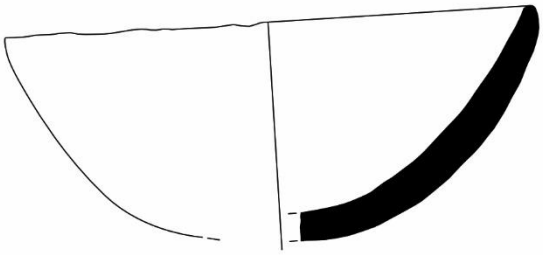

128

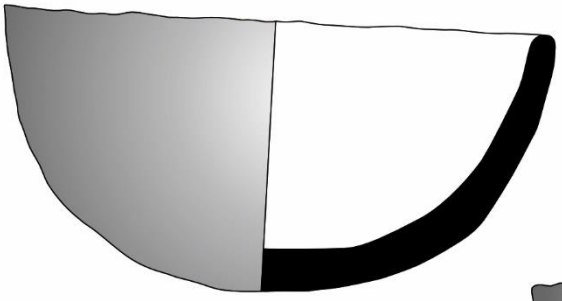

129

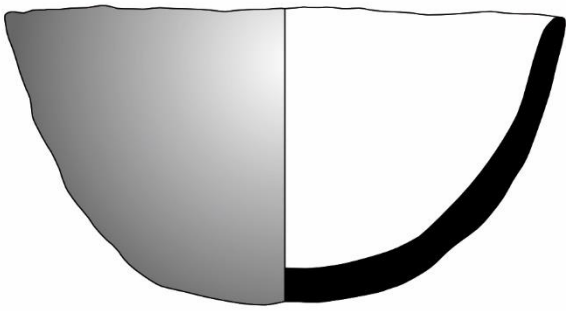

130

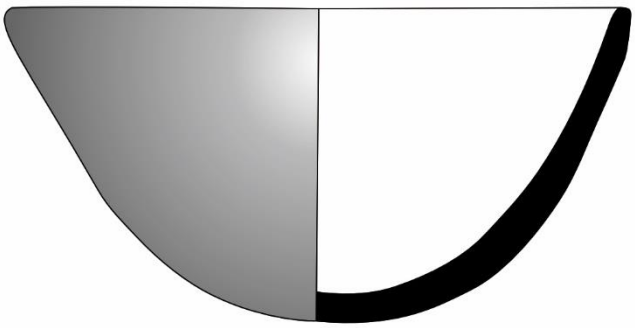

131

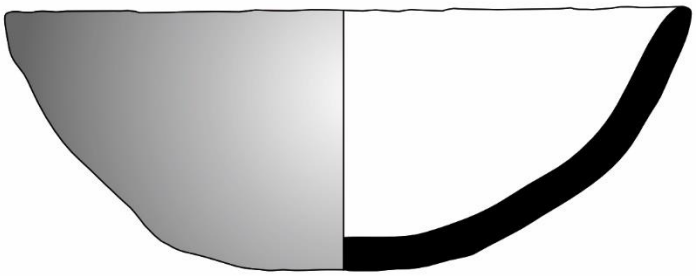

132

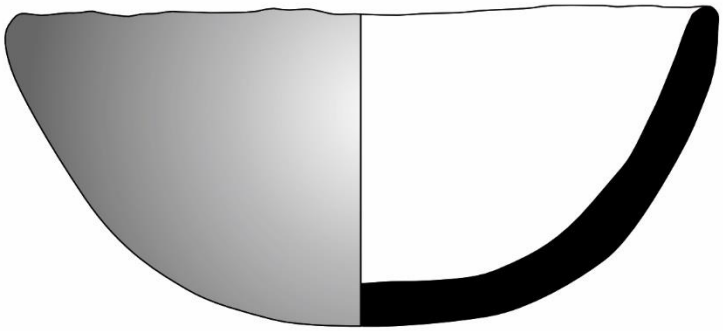

133

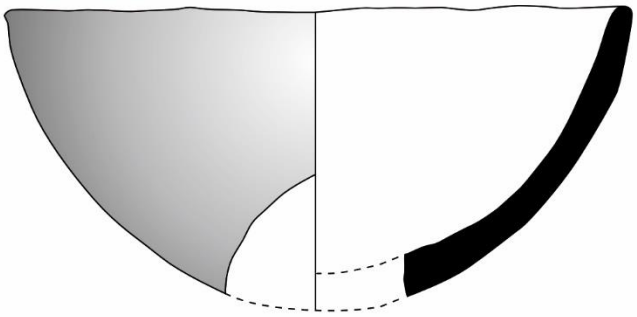

134

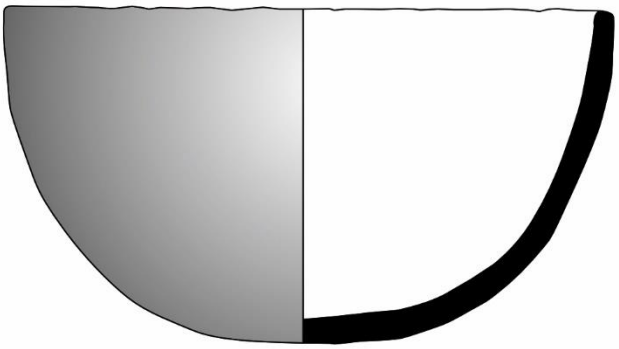

135

136

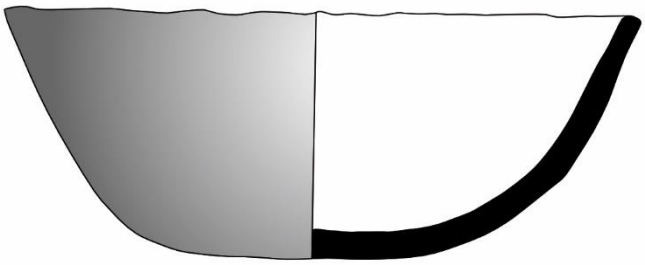

137

138

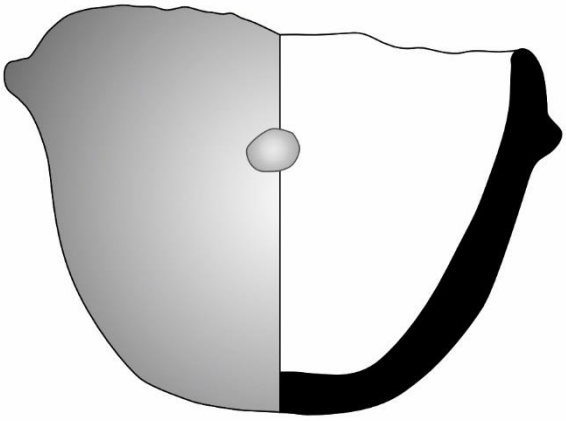

139

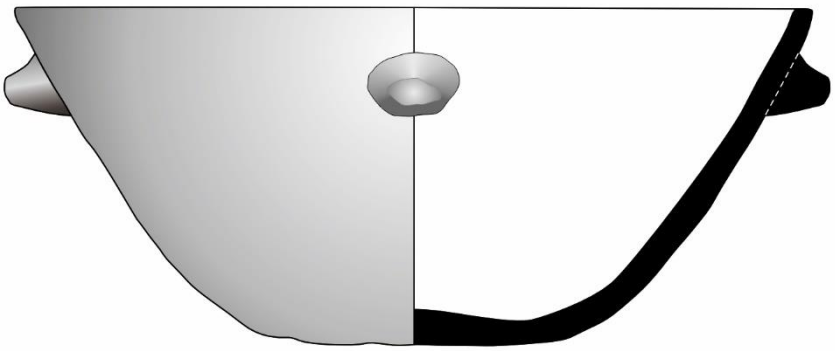

140

141

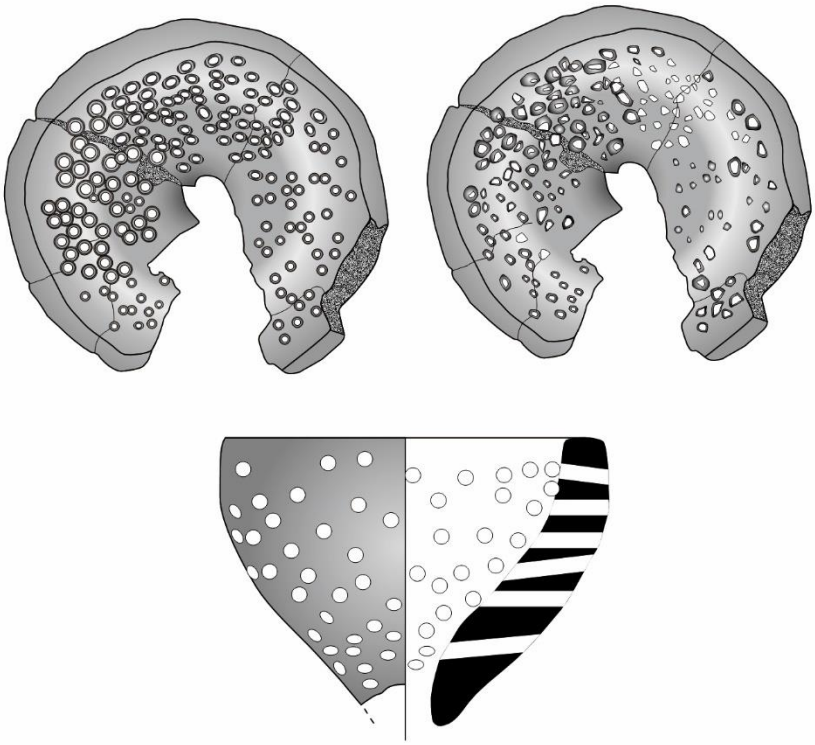

142

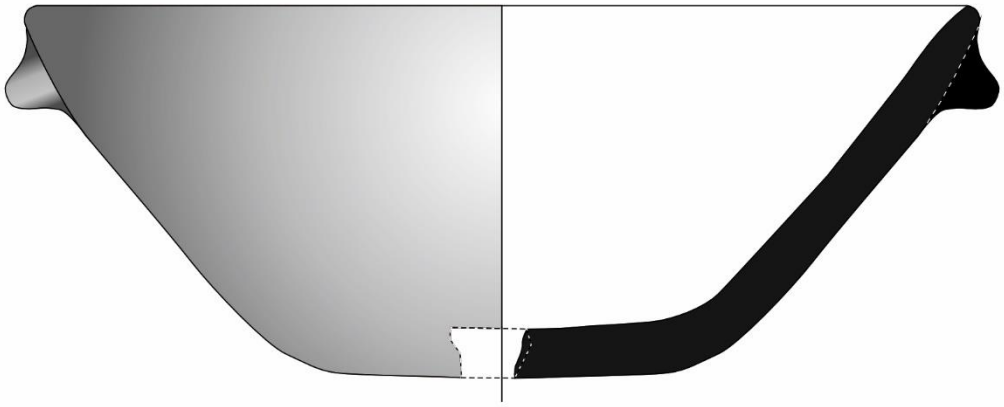

143

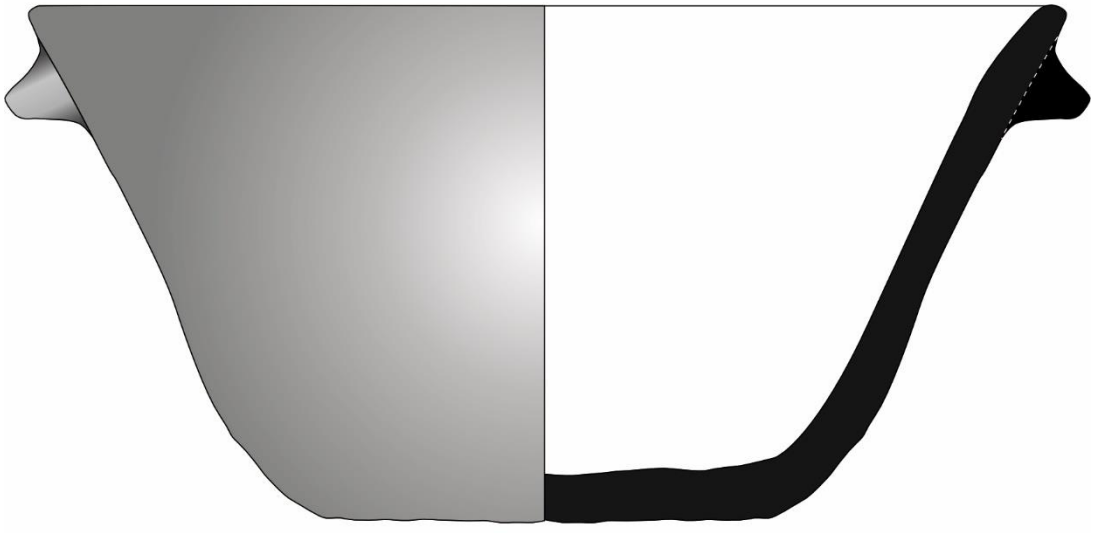

144

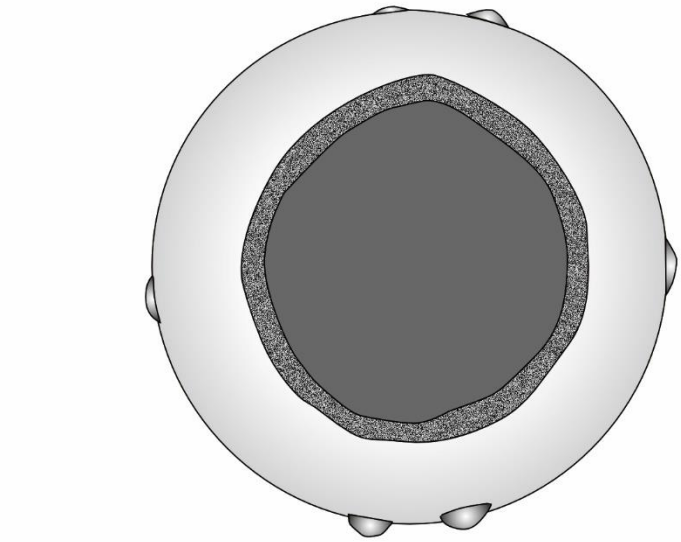

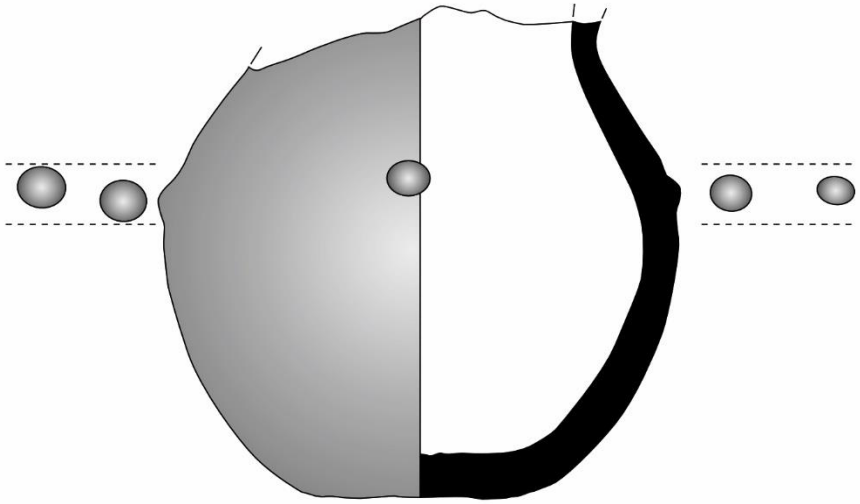

145

146

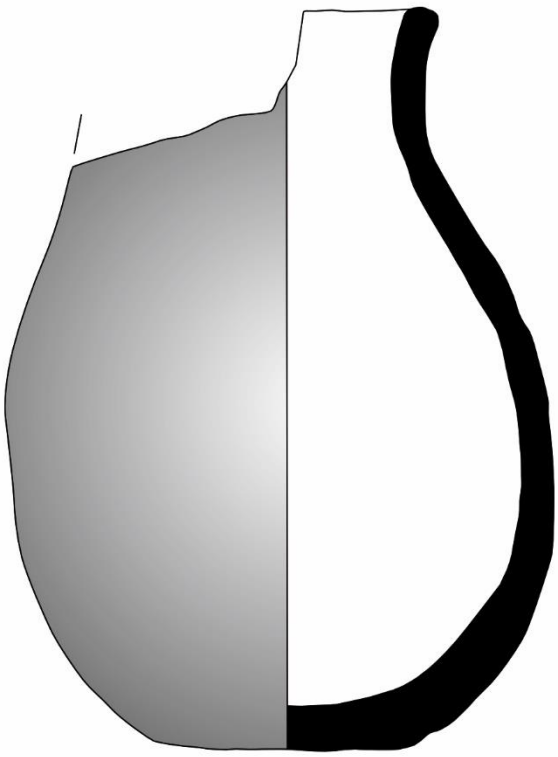

147

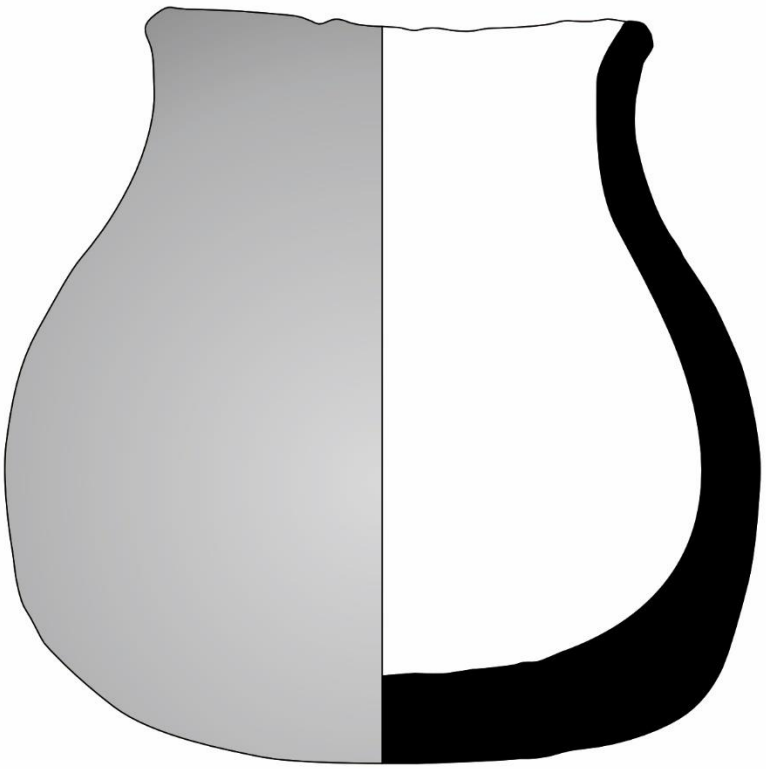

148

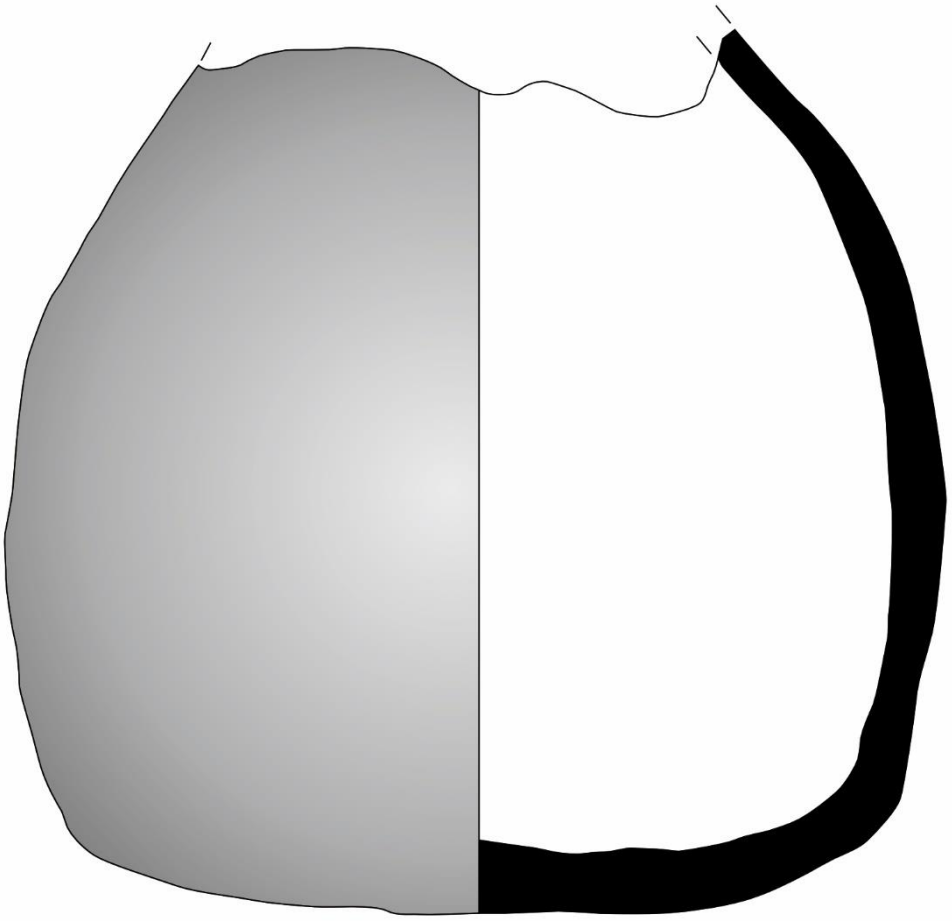

149

150

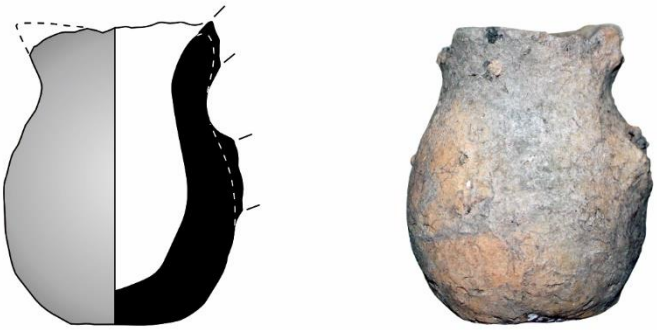

151

152

153

154

155

156

157

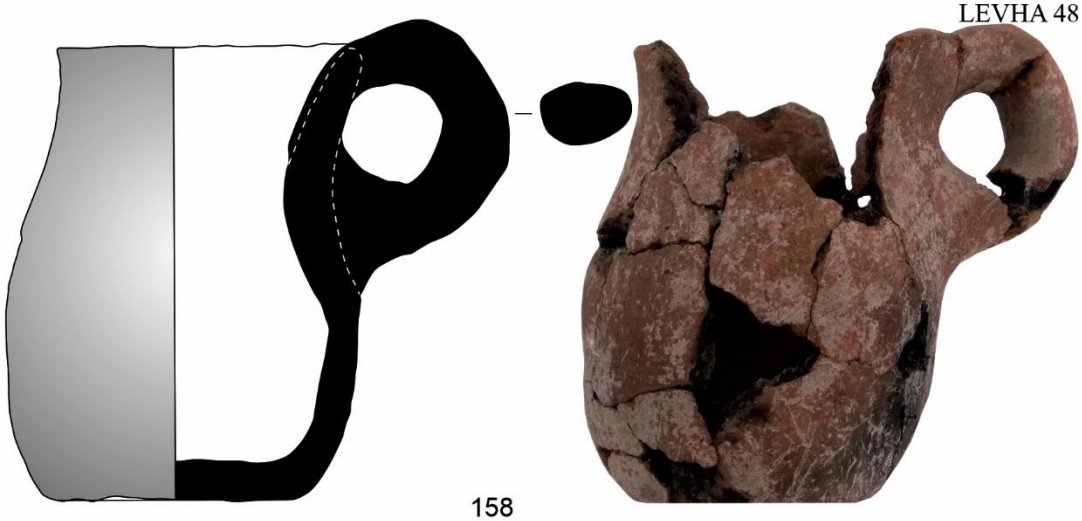

158

159

160

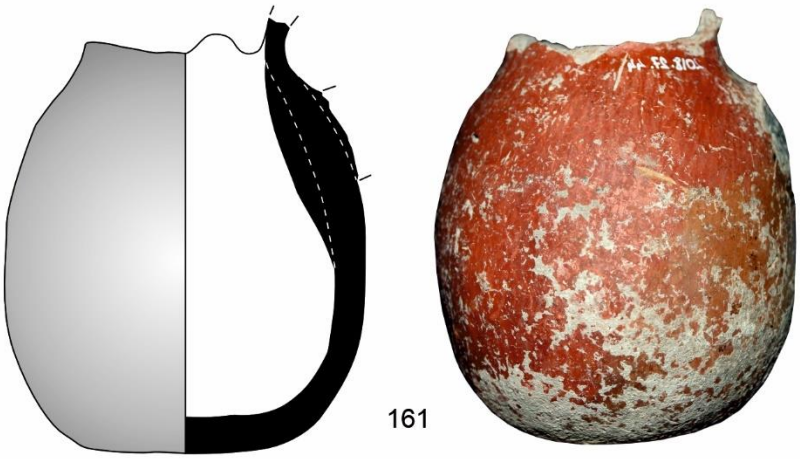

161

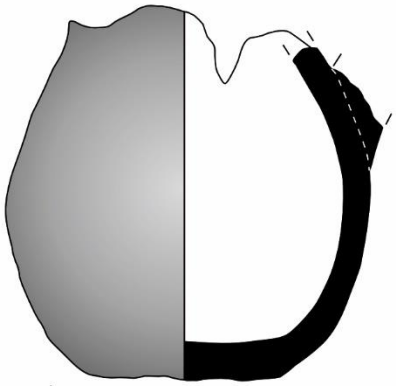

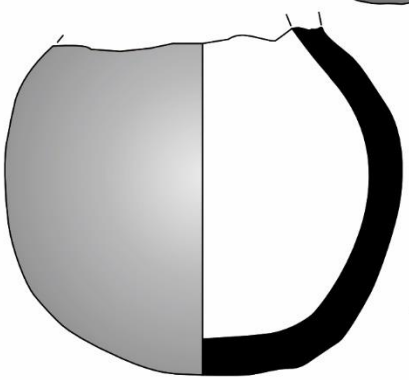

162

163

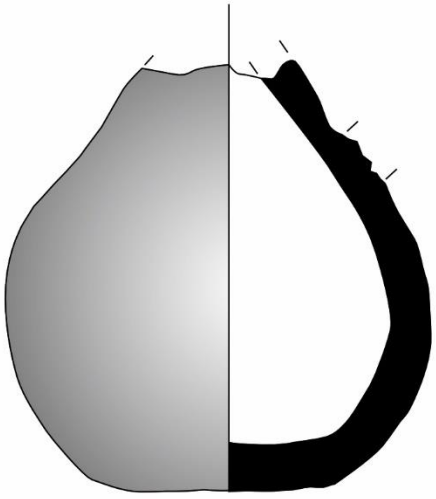

164

165

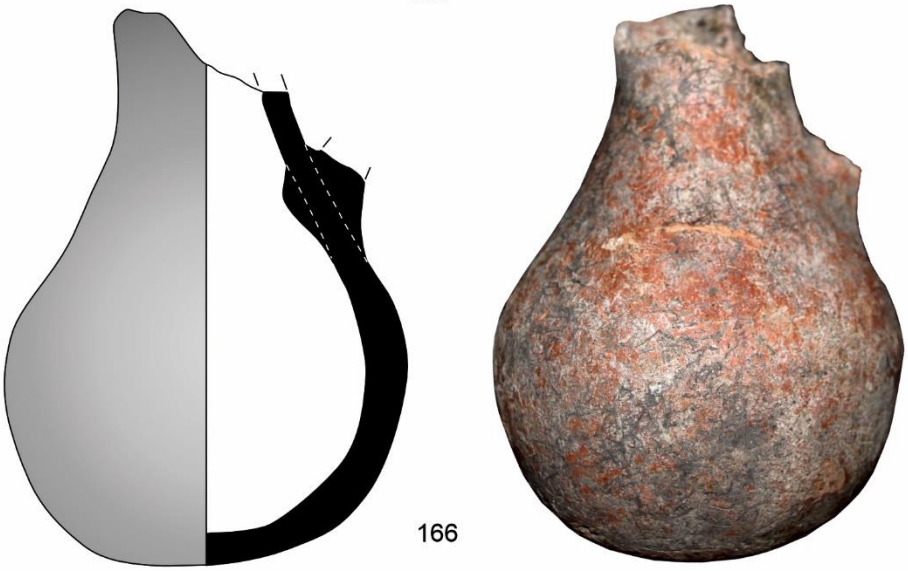

166

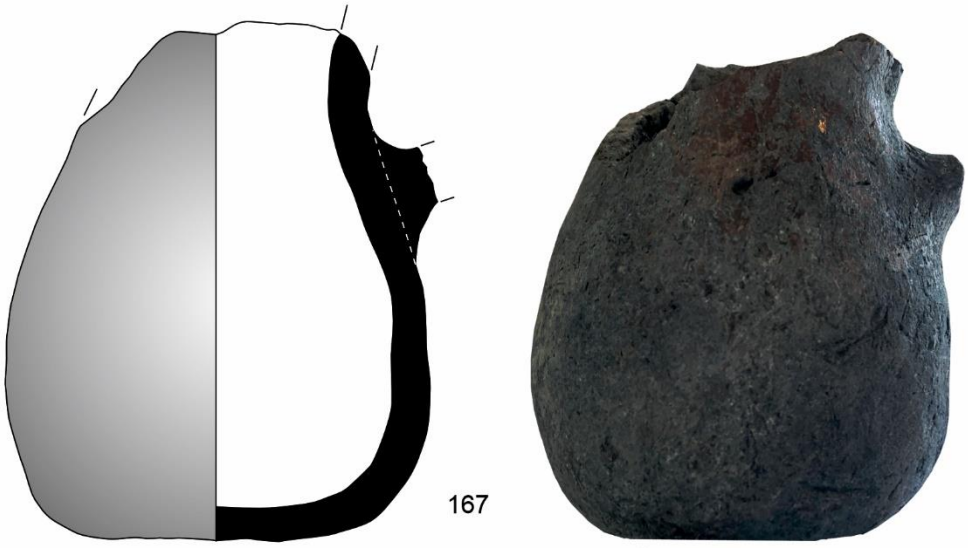

167

168

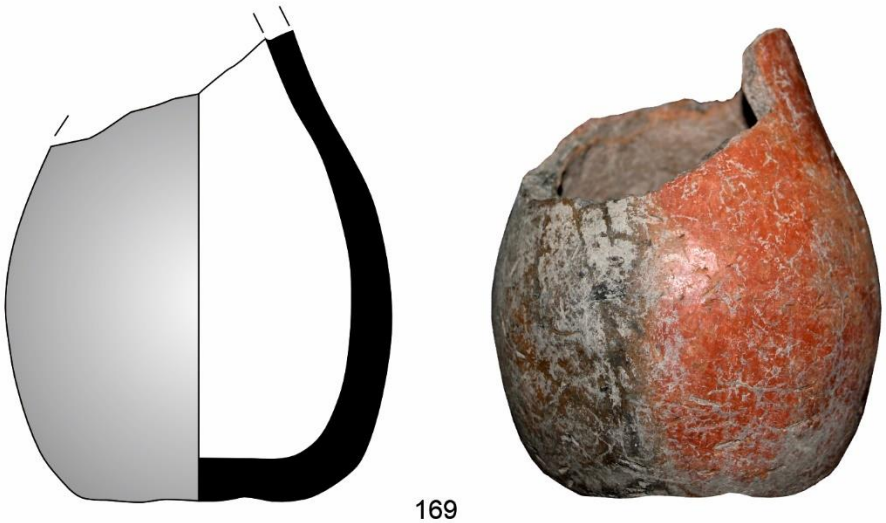

169

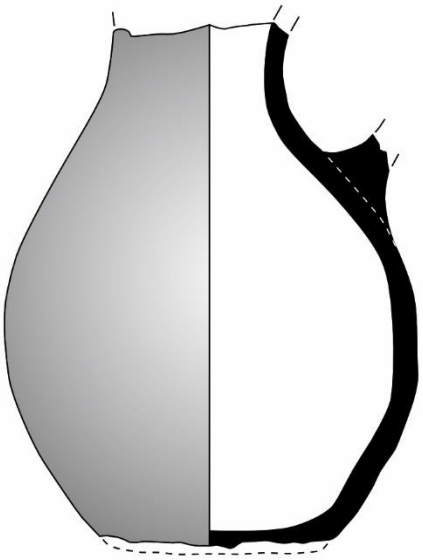

170

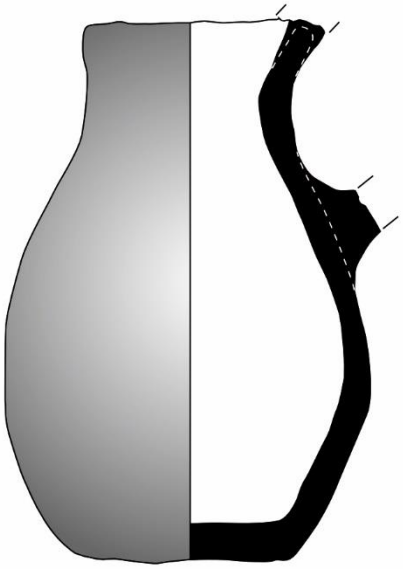

171

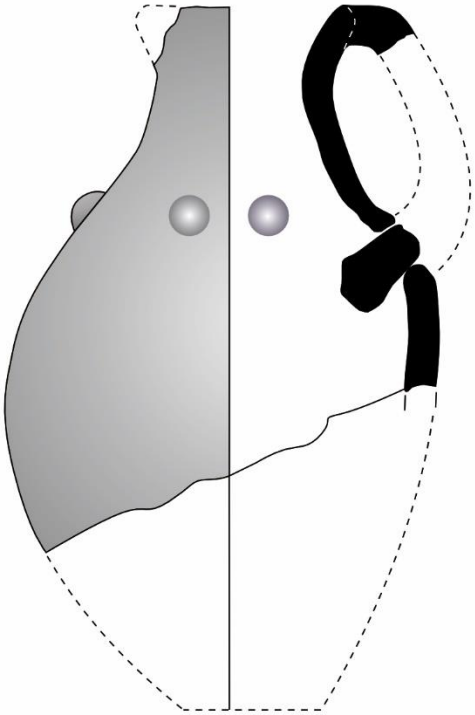

172

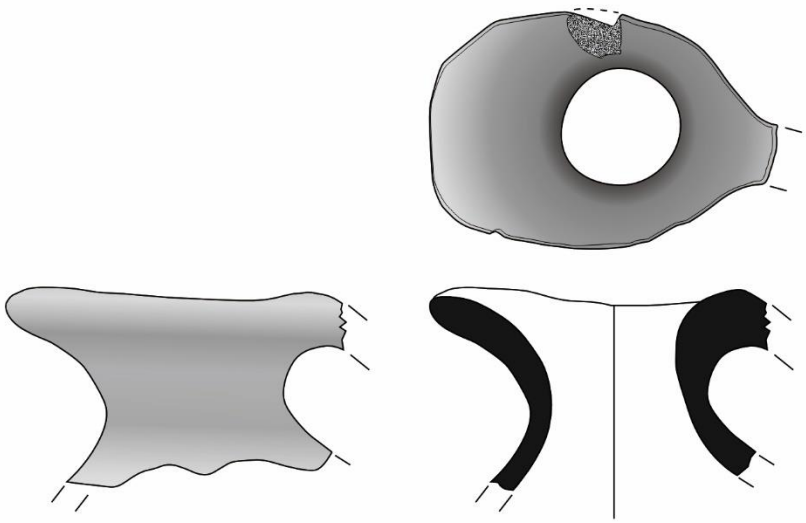

173

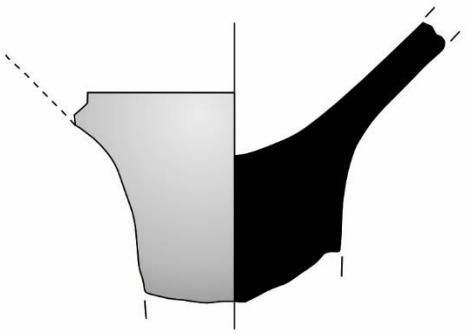

174

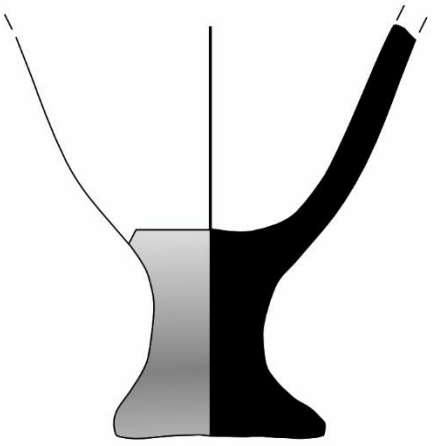

175

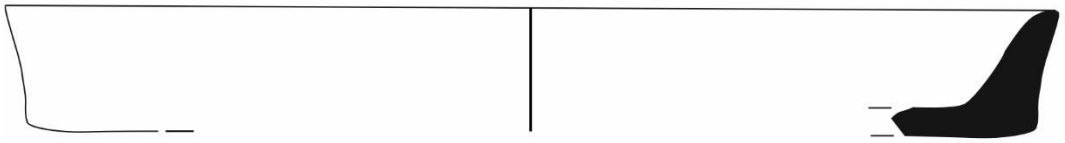

176

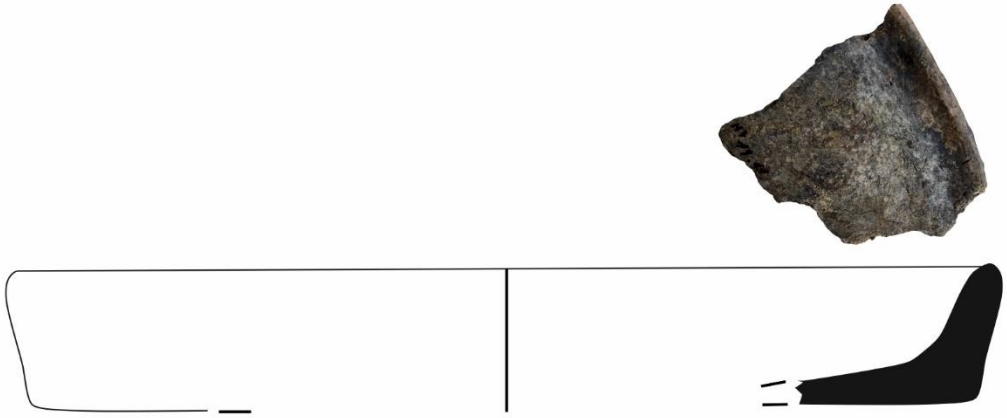

177

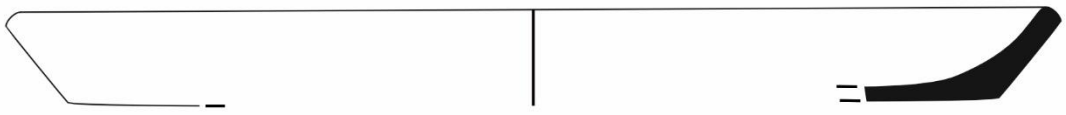

178

179

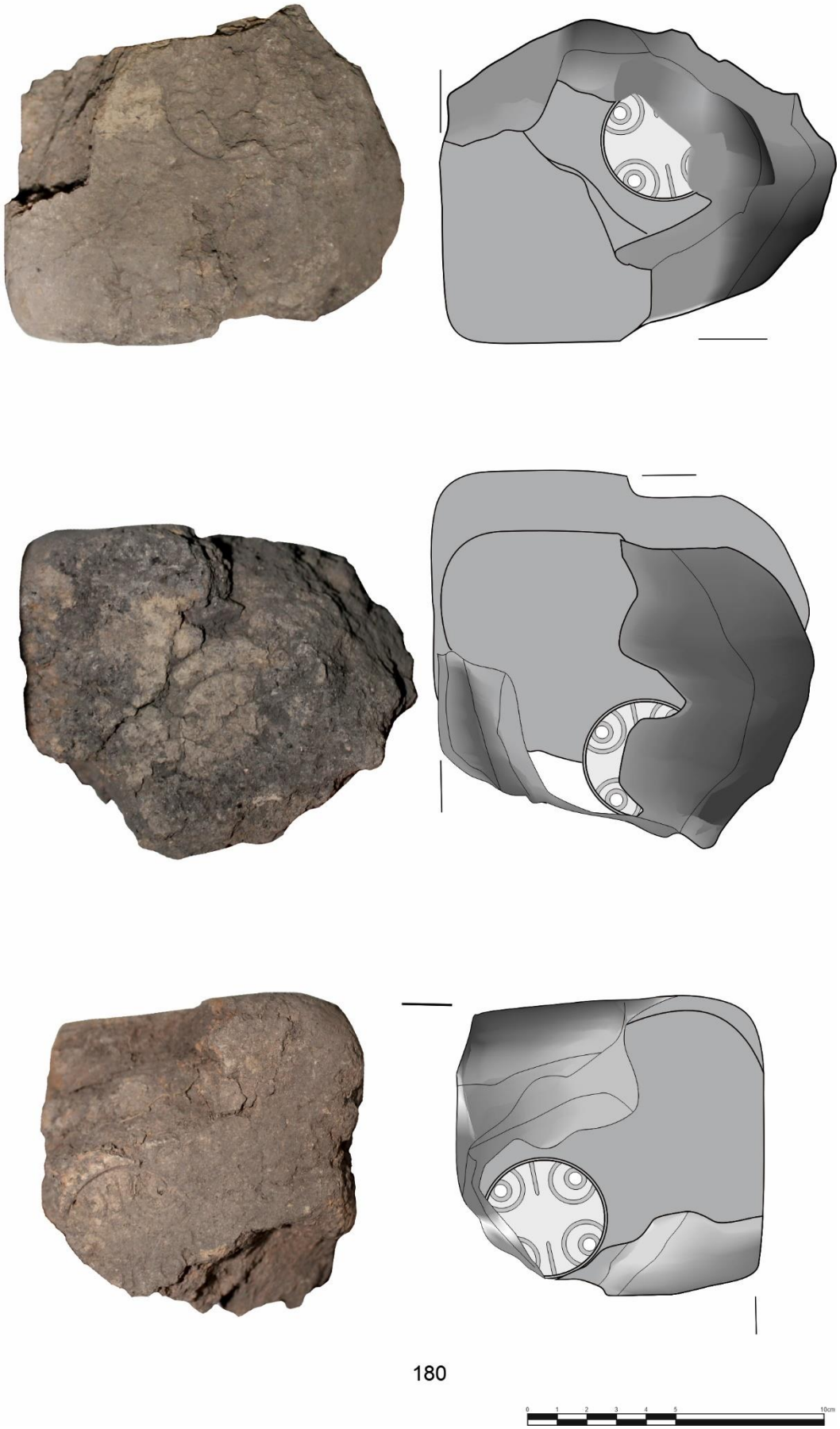

180

181

182

183

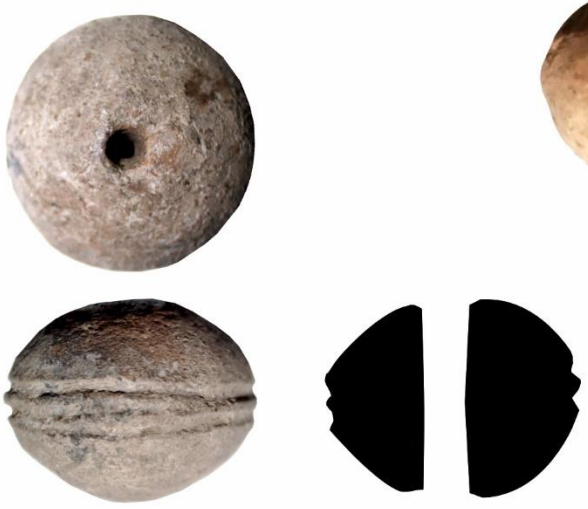

184

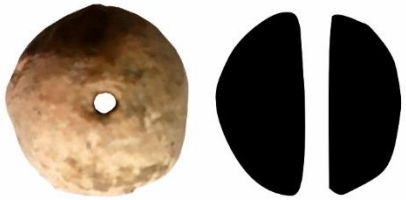

185

186

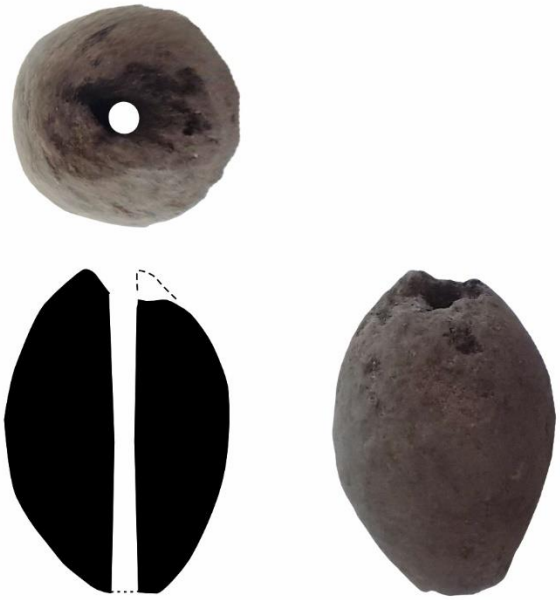

187

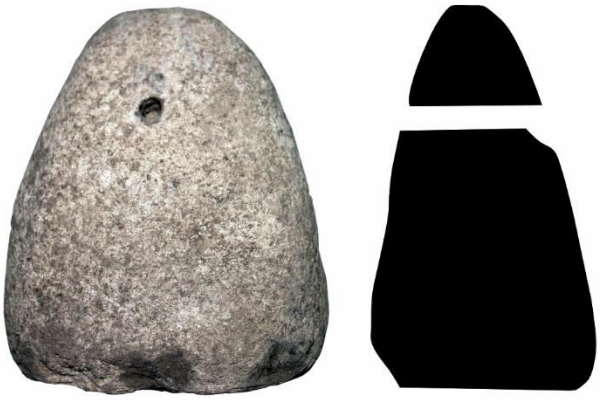

188

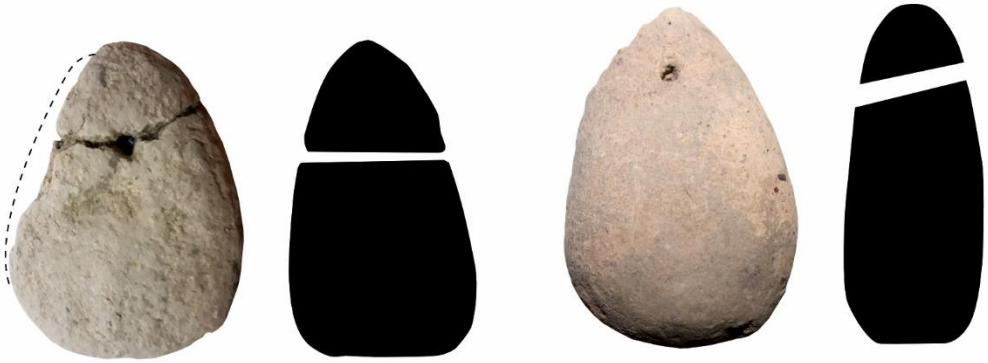

189 190

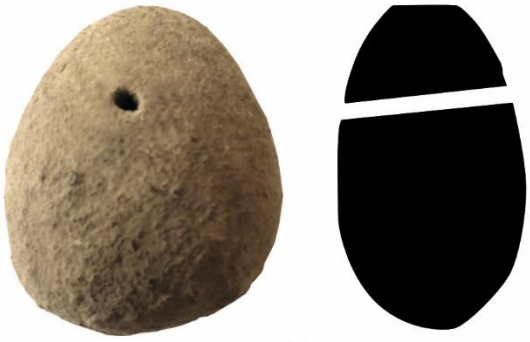

191

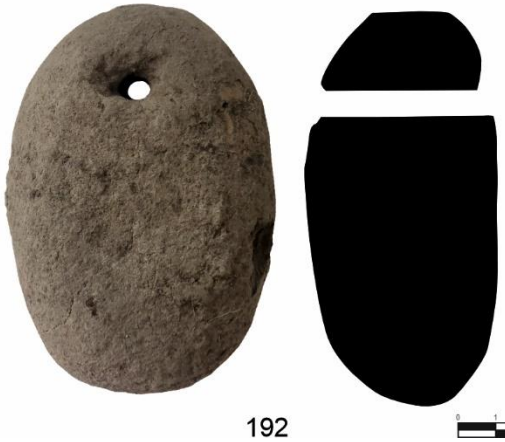

192

193

194

195

196

197

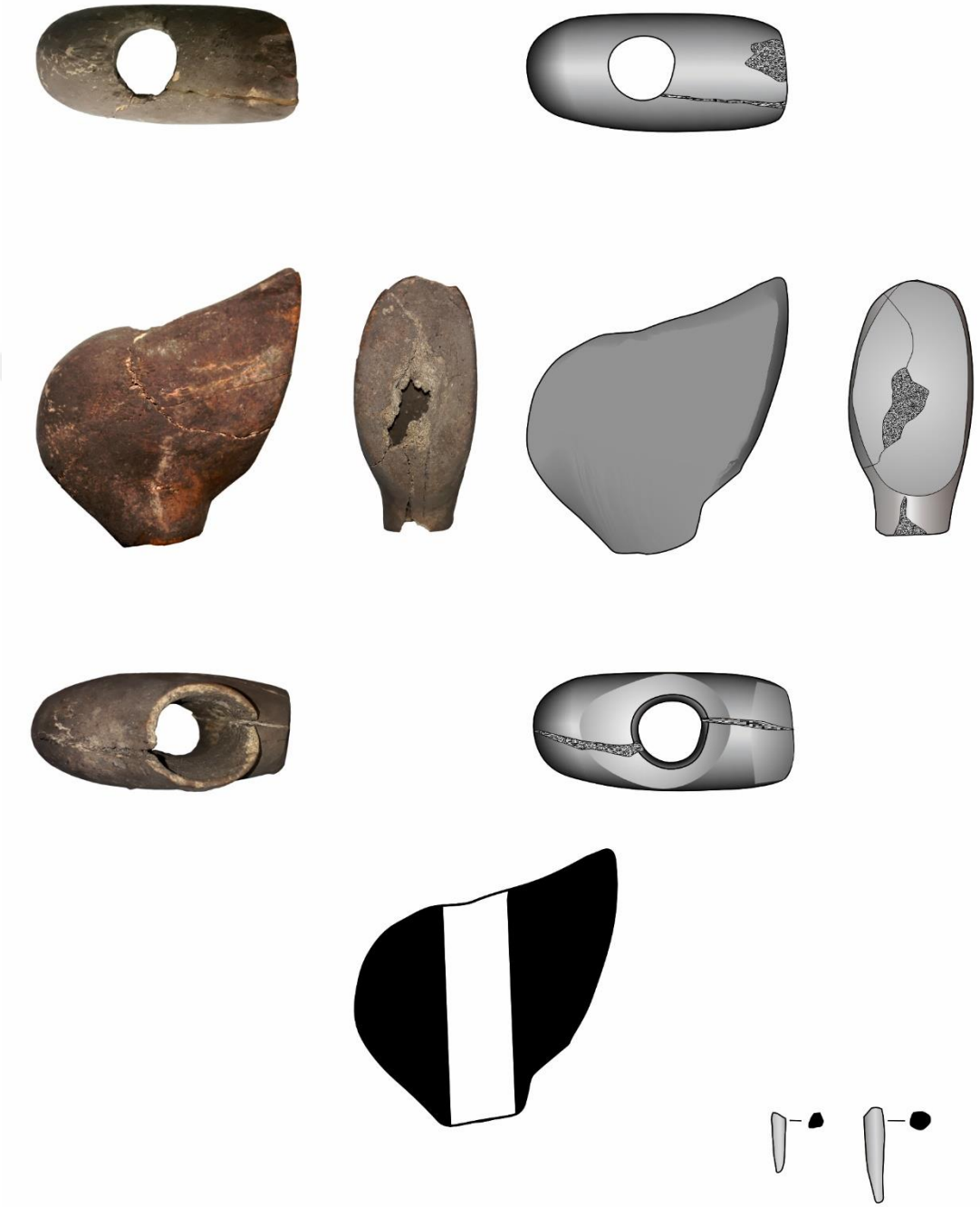

198

199

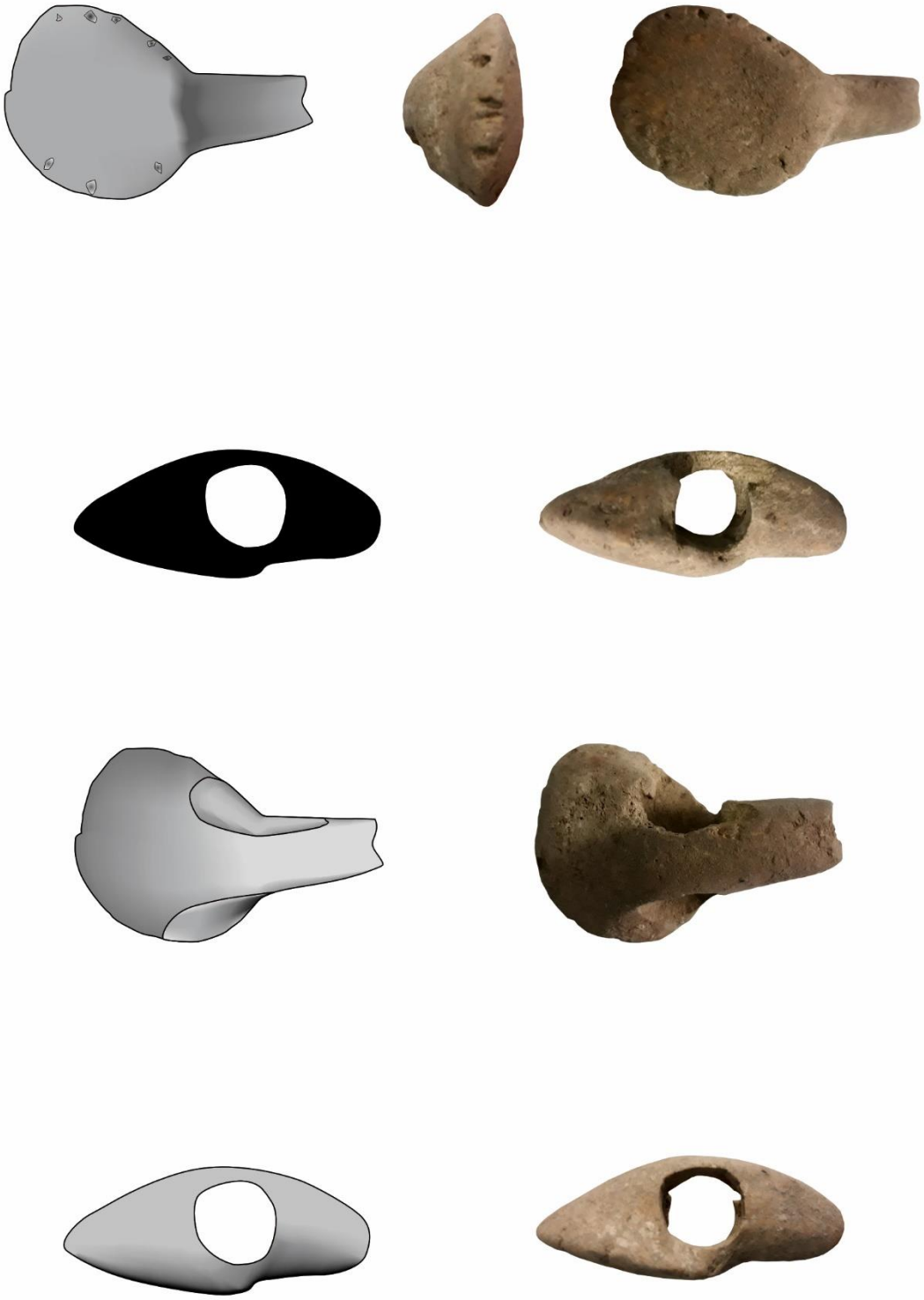

200

201

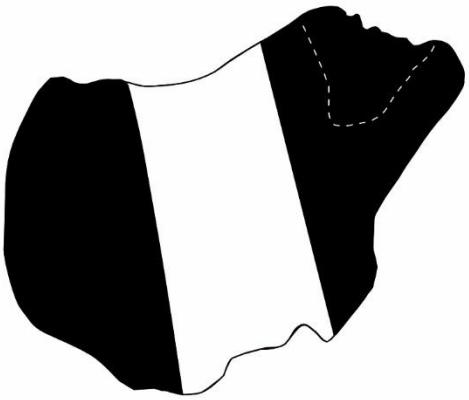

202

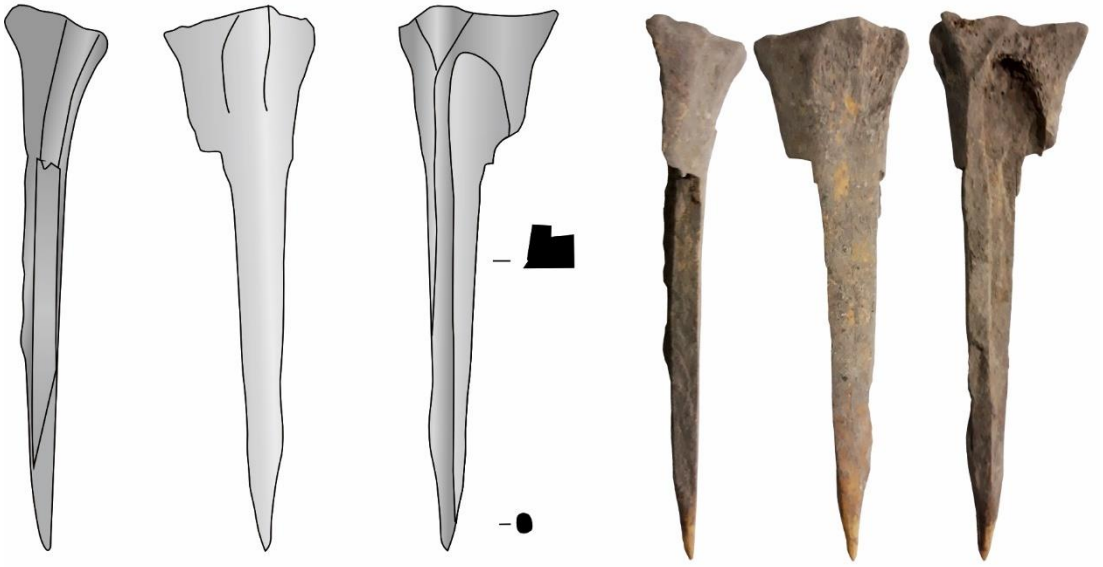

203

204

205

206

207

208

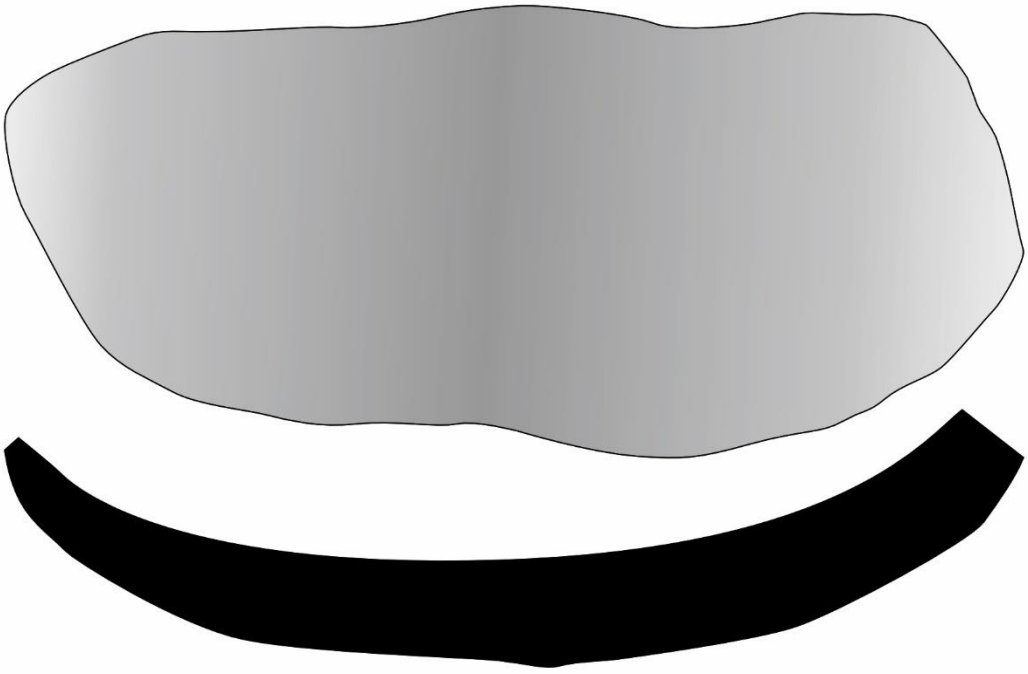

209

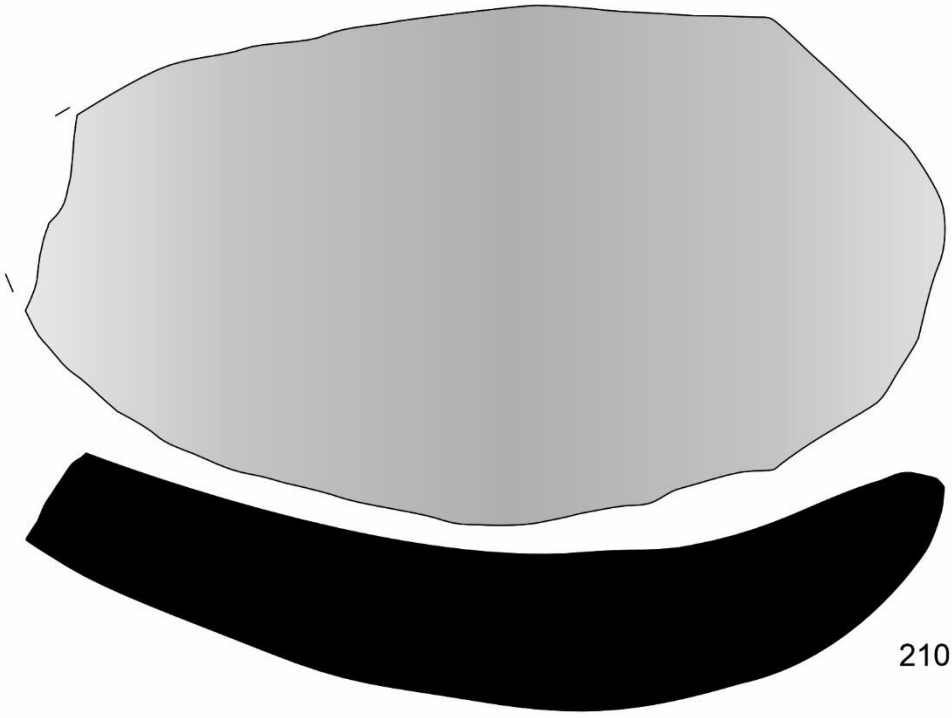

210

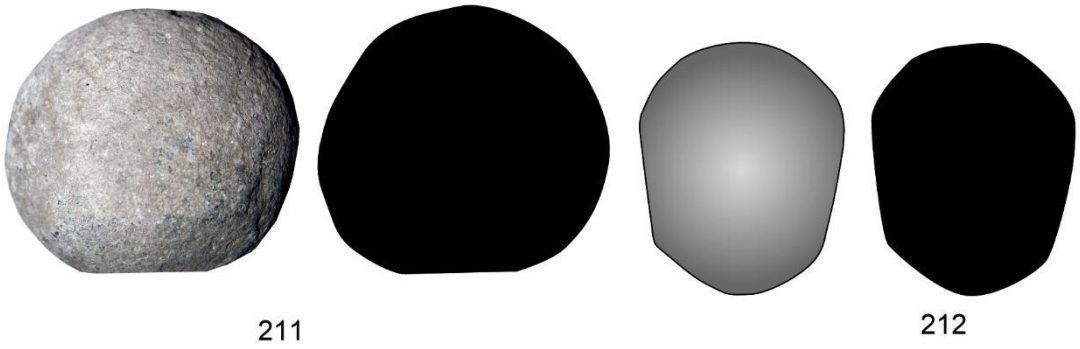

211 212

213

214 215

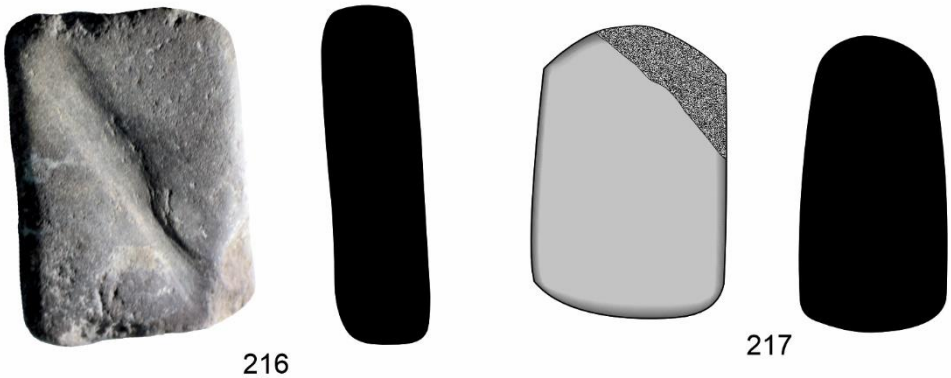

216 217

218

219

220

221

222

223

224

225

EK-4 FOTOĞRAFLAR

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyad, ad **:** EKİM, Yunus

Eğitim

Derece	**Eğitim Birimi**	**Mezuniyet**
Doktora	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Arkeoloji Ana Bilim Dalı	2024
Yüksek Lisans	Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Ana Bilim Dalı	2006
Lisans	Gazi Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü	2002

İş deneyimi

Yıl	**Yer**	**Görev**
2000-2002,2009-2010	Aşağı Salattepe Höyük Arkeolojik Kurtarma Kazıları	Arkeolog
2003-2005	Bakü-Tiflis-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı Projesi (Yüceören,Tümentepe, Güllüdere, Tasmasor, Bekçiçayırı, Ziyaretsuyu, Abdelmevkii, Sazpegler) Kapsamında gerçekleştirilen Kurtarma Kazıları	Arkeolog
2009-2010	Cami Höyük Arkeolojik Kurtarma Kazıları	Arkeolog
2007-2015	Topak Höyük ve Yassıhöyük Arkeolojik Kazıları	Arkeolog
2010-2015	Kurul Kalesi Arkeolojik Kurtarma Kazıları TANAP Projesi	Arkeolog
2015-2016	Erzurum Arkeoloji Müzesi, Eskişehir Eti Müzesi, Bandırma Arkeoloji Müzesi Başkanlıklarında Yürütülen Sondaj-Kurtarma Kazıları ve Rölöve-Restorasyon Calışmaları:	Uzman Arkeolog

	(Kalebayır Tümülüsü 1 ve 2. Derece Arkeolojik Sit Alanları, Şevketiye, Dikilitaş Yeraltı Yerleşimi, Oyaca, Kınalar, Aşkale-Küçükgeçit, Horasan-Körpınar, Alaybeyi, Güllüce Nekropolü, Cs5 Kompresör İstasyonu, Nemli Nekropolü, Üzümlü Nekropolü)	
2017	Gökırmak Maden Projesi	Uzman Arkeolog
2017	Kuzey Marmamara Otoyol Projesi	Uzman Arkeolog
2017	1915 Çanakkale Köprüsü ve Kınalı-Tekirdağ-Çanakkale-Savaştepe- Otoyol Projesi	Uzman Arkeolog
2018	Kanal İstanbul Projesi	Uzman Arkeolog
2018	Ankara-Niğde Otoyol Projesi	Uzman Arkeolog
2018-2019	Ankara-Niğde Otoyol Projesi Arkeolojik Kurtarma Kazıları	Uzman Arkeolog
2018	İzmir-Aliağa-Menemen-Çandarlı Otoyolu, Neon Teikhos Antik Kenti Kurtarma Kazıları Projesi	Uzman Arkeolog
2019	Batı Antalya Havalimanı Projesi	Uzman Arkeolog
2019	Myndos Antik Kenti Arkeolojik Etki Değerlendirme Çalışması	Uzman Arkeolog
2019	Nemport Limanı Arkeolojik ve Kültürel Etki Değerlendirme Çalışması	Uzman Arkeolog
2019-2020	İzmir-Aliağa-Menemen-Çandarlı Otoyolu, Neon Teikhos Antik Kenti Rekonstrüksiyon Projesi	Uzman Arkeolog

2020	Nemport Limanı Geçiş Yolu Projesi,	Uzman Arkeolog
2020	Eskişehir Gökpınar Barajı Belgeleme ve Kurtarma Kazı Çalışmaları	Uzman Arkeolog
2020-2021	Diyarbakır Suriçi Bölgesi ve Çevresi Kültürel Miras Etki Değerlendirme Raporu Projesi	Uzman Arkeolog
2021	Yesemek Göleti ve Sulama Projesi	Uzman Arkeolog
2021	Çatalhöyük Tanıtım ve Karşılama Merkezi Projesi	Uzman Arkeolog
2021	Ankara-İzmir Yüksek Hızlı Tren Projesi	Uzman Arkeolog
2021	Nakkaş-Başakşehir Otoyol Projesi	Uzman Arkeolog
2021	Akdeniz Atatürk Kültür Sanat Eğlence Yaşam ve Alişveriş Merkezi Projesi	Uzman Arkeolog
2021	Mersin-Adana-Gaziantep Yüksek Standartlı Demiryolu Projesi Projesi	Uzman Arkeolog
2022	Çeşmeli Silifke Otoyol Projesi	Uzman Arkeolog
2022	Antalya Fra-Port Havalimanı Genişleme Projesi	Uzman Arkeolog
2022	Yerköy – Kayseri Yüksek Standartlı Demiryolu Projesi	Uzman Arkeolog
2022	Hacettepe Üniversitesi, Arkeoloji Bölümü, Domuztepe Kazısı Fotogrametrik Ortofoto Üretimi, 3B Model ve Hava Fotoğrafı Çalışması	Uzman Arkeolog
2022	Bandırma - Bursa - Yenişehir - Osmaneli Yüksek Standartlı Demiryolu Projesi	Uzman Arkeolog
2023	Rönesans Akdeniz AVM Projesi	Uzman Arkeolog

2023	Vitapark "Golf Sahası ve Turizm Kompleksi" Projesi Kültürel Miras Etki Değerlendirmesi	Uzman Arkeolog
2023	Ankara Rüzgar Santrali Projesi, Kültürel Miras Etki Değerlendirmesi	Uzman Arkeolog
2023	Bilecik Rüzgar Santrali Projesi, Kültürel Miras Etki Değerlendirmesi	Uzman Arkeolog
2023	Elazığ Rüzgar Santrali Projesi, Kültürel Miras Etki Değerlendirmesi	Uzman Arkeolog
2023	Bayburt Rüzgar Santrali Projesi, Kültürel Miras Etki Değerlendirmesi	Uzman Arkeolog
2023	Trabzon Rüzgar Santrali Projesi, Kültürel Miras Etki Değerlendirmesi	Uzman Arkeolog
2023	Akhisar Rüzgar Santrali Projesi, Kültürel Miras Etki Değerlendirmesi	Uzman Arkeolog
2023	Dağpazarı Rüzgar Santrali Projesi, Kültürel Miras Etki Değerlendirmesi	Uzman Arkeolog
2023	Armutçuk Rüzgar Santrali Projesi, Kültürel Miras Etki Değerlendirmesi	Uzman Arkeolog
2023	Ihlamur Rüzgar Santrali Projesi, Kültürel Miras Etki Değerlendirmesi	Uzman Arkeolog
2023	Ovacık Rüzgar Santrali Projesi, Kültürel Miras Etki Değerlendirmesi	Uzman Arkeolog
2023	Dampınar Rüzgar Santrali Projesi, Kültürel Miras Etki Değerlendirmesi	Uzman Arkeolog
2023	Hacıhıdırlar Rüzgar Santrali Projesi, Kültürel Miras Etki Değerlendirmesi	Uzman Arkeolog
2023	Kestanederesi Rüzgar Santrali Projesi, Kültürel Miras Etki Değerlendirmesi	Uzman Arkeolog
2023	Harmancık Rüzgar Santrali Projesi, Kültürel Miras Etki Değerlendirmesi	Uzman Arkeolog
2023	Uygar Rüzgar Santrali Projesi, Kültürel Miras Etki Değerlendirmesi	Uzman Arkeolog

2023	Divriği - Erzincan - Erzurum - Kars - Gürcistan Sınır Demiryolu Koridorunun Rehabilitasyonu Projesi, Somut ve Somut Olmayan Kültürel Miras Etki Değerlendirmesi	Uzman Arkeolog
2023	Dampınar Rüzgar Santrali Projesi, Kültürel Miras Etki Değerlendirmesi	Uzman Arkeolog
2023	Hacıhıdırlar Rüzgar Santrali Projesi, Kültürel Miras Etki Değerlendirmesi	Uzman Arkeolog
2023-2024	NEOM Project/ Tabuk 2 and Tabuk 3 Power Plants Sites, Cultural Heritage Impact Assessment	Uzman Arkeolog
2024	KUREEM Project WS3 Jabal Sayid Mine Sites, Cultural Heritage Impact Assessment	Uzman Arkeolog
2024	Yerköy – Kayseri Yüksek Standartlı Demiryolu Projesi Kayaören Kurtama Kazıları	Uzman Arkeolog

Yayınlar

Ulusal Hakemli Dergi

1-Ekim, Y., & Çizikci, S. Y. (2024). Ankara Harhar Deresi Erken Tunç Çağı Ia Dönemi Mezarları. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi (10), 91-104. https://doi.org/10.56387/ahbvedebiyat.1502132

Kitap

EKİM, Y., TEKİNALP, V. M. (2006) Yunus EKİM, Kuzeydoğu Anadolu'da Bir Ortaçağ Yerleşimi SAZPEGLER A Medieval Settlement in North-Eastern Anatolia, Bakü- Tiflis- Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı Projesi Arkeolojik Kurtarma Kazıları Yay.: 3, Ankara .

Kitap Bölümü

EKİM, Y., TEKİNALP, V. M. (2011) "Tasmasor Ortaçağ Yerleşimi", Tasmasor, (Editör S. Yücel Şenyurt) Gazi Üniversitesi Arkeolojik Çevre Değerleri Araştırma Merkezi, Bakü-Tiflis-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı Projesi Arkeolojik Kurtarma Kazıları Yayınları 4 / Gazi University Research Centrefor Archaeology, Baku-

Tbilisi-Ceyhan Crude Oil Pipeline Project Publications of Archaeological Salvage Excavations: 4, Ankara.

ankara HBM